

manare videtur contra Christi divinitatem. Scilicet, num. 4, prius lectum in Excusis: *non est hic (Christus), dicitur, per presentiam majestatis*. At ex Mss. legendum, juxta sanam Ecclesie doctrinam: *non est hic, dicitur per presentiam carnis, qui tamen nusquam deerit per presentiam majestatis*. Hinc, ni fallor, liquet quæ jam emissæ sunt Editiones iterum a nobis necessario fuisse recensendas, et ex mss. Codicibus emendandas Codicum autem a nobis adhibitorum hic indicem accipe.

X. Codex pervetustus membraneus tabularii basilicæ Constantinianæ sancti Salvatoris, in Laterano inscriptus 1674.

Codex Corbeiensis, nunc in bibliotheca sancti Germani a Pratis asservatus, quem Idcirco Corbeiensis Germanensem appellamus, notatus 166. Hunc nono saltem sæculo scriptum esse pene constat ex characterum forma. In eadem bibliotheca duos alios veteres Codices consulimus, quos vel Sangermanenses, vel simpliciter German. sumus appellaturi. Codicem bibliothecæ Regiæ certis in locis tantum, non ex integro cum Editis contulimus.

Codex Ecclesie Belvacensis nono sæculo exeunte, aut decimo incipiente videtur exaratus. In fine leguntur carmina recentiori manu descripta de Rogerio episcopo nuper defuncto, qui in fine decimi sæculi, et initio undecimi Belvacensem Ecclesiam rexit.

Codex Corbeiensis numero 163, antiquitate cum omnibus superioribus contendit.

Codex Turonensis insignis Ecclesie sancti Martini non inferioris ætatis continet tantum viginti priores homilias.

Codex reginæ Sueciæ inscriptus 45.

Duo Codices monasterii sancti Petri Carnut. sexcentorum annorum.

Codex Bigotianus quingentorum annorum ætatem præfert.

Codex Gemeticensis non minoris ætatis videtur. Duo alii Codices ejusdem celeberrimi monasterii vix trecentorum sunt annorum. Prior sæpe convenit cum antiquiori, secus alter.

Codex monasterii Vallis Claræ ord. Cisterciensis.

Codex monasterii Longipontis ejusdem ordinis.

His accedant quatuor exemplaria Anglicana, quorum variantes lectiones suppeditavit Thomas Jamezius.

Adhibendum quoque putavimus subsidium veterum Editionum, Antuerpianæ an. 1509, Rothomagensis apud Franciscum Regnaut (quæ mendose legitur facta an. 1421), Parisiensium, annorum 1518 et 1571, aliarum denique recentiorum.

XI. In calce addendum censuimus sermonem a sancto Gregorio habitum *de mortalitate* (sic in veteribus membranis inscribitur) postquam ad Romanam sedem fuisset electus. Jam editus fuerat inter Gregorianas epistolas, ipso in limine libri alias xi, nunc xiii, indict. 6, in Vita ejusdem sancti Doctoris, auctore Joanne Diacono, lib. 1, capp. 41 et 42, et inter Gregorii Turonici opera orationem hanc referentis lib. x Hist., c. 1. Eadem denuo recensuimus et contulimus ad duos Codices bibliothecæ Bigotianæ apud Rothomagum, unum quadraginta homilias in Evangelia complectentem, et alterum Vitam sancti Gregorii a Joan. Diacono conscriptam; ad unum Codicem Uticensem seu sancti Ebrulphi ejusdem Vitæ; denique ad Corb. Germ. quadraginta homiliarum in Evang., ad cujus calceam rejectus est hic sermo. Exstat etiam in nonnullis Codd. mss. Registri ante omnes epistolas, scilicet in duobus Tellerianis, qui nunc sunt Bibliothecæ Regiæ, et in Colbertino. Utere jam labore nostro, pie lector, et gratus hac in palaestra desudantibus nobis bene precari memineris.

SANCTI GREGORII MAGNI

ROMANI PONTIFICIS

XL HOMILIARUM IN EVANGELIA

LIBRI DUO^a.

Præfatio.

AD SECUNDINUM TAUROMENTANUM EPISCOPUM.

1434 Reverentissimo et sanctissimo fratri ^b Secundino episcopo, Gregorius ^c servus servorum Dei.

Inter sacra missarum solemnia, ex his quæ diebus certis in hac Ecclesia legi ex more solent sancti Evangelii quadraginta lectiones exposui. Et quarundam quidem dictata expositio, ^d assistente plebe, est

^a In Mss. Cod. variat titulus. In plerisque legitur: *Incipit liber hom. beati Gregorii papæ urbis Romæ, de diversis lect. Evangelii.*

^b Alius est a Secundino servo Dei ad quem duos homil. Codices transmisit Gregorius ex ep. olim 54 l. alias vii, ind. 11, nunc l. ix, ep. 52. Homilias in

per notarium recitata; quarundam vero explanationem coram populo ipse locutus sum, atque ita ut loquebar excepta est. Sed quidam fratres, sacri verbi studio ferventes, antequam ad propositum modum ea quæ dixeram subtili emendatione perducerem, transulerunt. Quos recte ego quasi quibusdam famelicis similes dixerim, qui prius escas ederè appetunt

Evangelia Secundo seu Secundino missas fuisse asserit Joan. Diaconus l. iv, c. 74. In Cod. Carnut. legitur *Patri Secundino*. Ad hunc Siciliae episcopum existant plurimæ sancti Gregorii epistolæ.

^c De hoc titulo dicemus in notis ad epistolas.

^d Al., *assistenti plebi*, ut in Ed.

quam plenius excoquantur. Hoc vero ubi scriptum est : *Ductus est Jesus in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo (Matth. iv)*, prius quidem quasi sub quadam ambiguitate exposui, sed eandem dubitationem postmodum certa ^b notatione correxi. **1435** Eisdem quoque homilias, eo quo dictæ sunt ordine, in duobus Codicibus ponere curavi, ut et priores viginti, ^a quæ dictatæ sunt, et posteriores totidem, quæ sub oculis dictæ, in singulis essent distinctæ corporibus. Quod vero quædam antepositæ sunt quæ in Evangelio post leguntur, quædam vero postpositæ quæ ante per evangelistam scriptæ sunt inveniuntur, nequaquam movere tuam fraternitatem debet,

^a C. Germ. et plerique, quem cibi plenius excoquantur.

^b 1. Gemet. ac 2 Carnut., enodatione.

^c Corb. Germ., 5. Gemet., vet. Ed. Antwerp. 1509

quia sicut a me diversis temporibus ^d dictæ sunt, ita quoque sunt ab exceptoribus in Codicibus affixæ. Tua itaque fraternitas, sacris semper lectionibus intenta, si prædictum locum Evangelii invenerit sub dubietate prolutum, vel easdem homilias reperit ita ut prædixi non esse dispositas, has inemendatas remansisse cognoscat, et juxta eas quas per præsentem portitorem mittere studui corrigat, nulloque modo illas sine emendatione remanere permittat. Editæ autem in scrinio sanctæ Ecclesiæ nostræ retinentur, ut si qui forte a tua fraternitate longe sunt, hic inveniunt, unde in his quæ emendatæ sunt certiores fiant.

ac Paris. 1518, quæ dictæ sunt.

^d Ita plerique Mss. et vet. Edit., non, dictatæ, ut in al. Edit. legitur.

LIBER PRIMUS.

HOMILIA PRIMA.

Habita ad populum ^a in basilica sancti Petri apostoli, ^b Dominica secunda Adventus Domini.

LECTIO EVANGELII SEC. LUC. XXI, 25-32.

In illo tempore, ^c dixit Jesus discipulis suis : *Erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus præ timore et expectatione quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cælorum ^d movebuntur. Et tunc videbunt Filium hominis venientem ^e in nubibus cum potestate magna et majestate. His autem fieri incipientibus, respicite, et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixi illis similitudinem : Videte ficulneam, et omnes arbores, cum producant jam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. Ita et vos, cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Amen dico vobis, qui non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.*

1436 1. Dominus ac Redemptor noster, fratres charissimi, paratos nos invenire desiderans, senescentem mundum quæ mala sequantur denuntiat, ut nos ab ejus amore compestat. ^f Appropinquantem ejus terminum quantæ percussiones præveniant innotescit, ut si Deum metuere in tranquillitate non volumus, vicinam ejus judicium vel percussionebus attriti timeamus. Huic etenim lectioni sancti Evangelii, quam modo vestra fraternitas audivit, paulo superius Dominus præmisit, dicens : *Exsurgat gens*

Contra gentem, et regnum adversus regnum; et erunt terræmotus magni per loca, et pestilentiæ, et fames (Luc. xxi, 10). Et quibusdam interpositis, hoc quod modo audistis adjunxit : *Erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris et fluctuum.* Ex quibus profecto omnibus alia jam facta cernimus, alia e proximo ventura formidamus. Nam gentem super gentem exurgere, earumque pressuram terris insistere, plus jam in nostris ^h temporibus cernimus quam in Codicibus legimus. Quod terræ motus urbes innumeras ⁱ subruat, ex allis mundi partibus scitis quam frequenter audivimus. Pestilentias sine cessatione patimur. Signa vero in sole, et luna, et stellis, adhuc aperte minime videmus, sed quia et hæc non longe sint, ex ipsa jam aeris immutatione colligimus. Quamvis priusquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneus in cælo acies vidimus, ipsam qui postea humani generis fusus est sanguinem ^j coruscantem. Confusio autem maris et fluctuum necdum nova exorta est. Sed cum multa prænuntiata jam completa sint, dubium non est quin sequantur etiam pauca quæ restant, quia sequentium rerum certitudo est præteritarum exhibitio.

1437 2. Hæc nos, fratres charissimi, idcirco dicimus, ut ad cautelæ studium vestræ mentes evigilent, ne securitate torpeant, ne ignorantia languescant, sed semper eas et timor sollicitet, et in bono opere sollicitudo confirmet, pensantes hoc quod Redemptoris nostri voce subjungitur : *Arescentibus ho-*

^a Sic habent C. Germ., Bigot., duo priores Gemet. **D** et omnes Ed. In Cod. Lateran. not. 1674 legitur, in *Basilica sanctæ Mariæ ad præsepe*. In Cod. reginæ Sueciæ et in multis Mss. non assignatur ubi sit habitus hæc hom.

^b In solo Gemet. 2 id habetur; tamen retinimus, quod sit in Ed. etiam antiquioribus.

^c Gemet. 1, dixit Dominus Jesus. Big., dixit Dominus Jesus Christus.

^d Belvac., Corb., Bigot., C. Germ., commovebuntur.

^e C. Germ. et Bigot., in nubibus cæli.

^f 2 Carnut., appropinquante ejus termino.

^g C. Germ., Belvac. et plur., et erunt.

^h C. Germ., Corb., 1 Gemet., tribulationibus. Consentiant Anglic.

ⁱ Ed., obruat, invitis Mss.

^j Ita Corb. Germ., et plerique. Belvac.; et 2 Carn., coruscantem. Ed., coruscantes.

minibus præ timore et expectatione quæ supervenient A universo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur. Quid etenim Dominus virtutes cælorum nisi angelos, archangelos, thronos, dominationes, principatus et potestates appellat, quæ in adventu districti iudicis nostris tunc oculis visibiliter apparebant, ut districte tunc a nobis exigant hoc, quod nos modo invisibilis conditor æquanimitè portat? Ubi et subditur: *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus* a cum potestate magna et majestate. Ac si aperte diceretur: In potestate et majestate visuri sunt quem in humilitate positum audire noluerunt, ut virtutem ejus tanto tunc districtius sentiant, quanto nunc cervicem cordis ad ejus patientiam non inclinant.

3. Sed quia hæc contra reprobos dicta sunt, mox ad electorum consolationem verba vertuntur. Nam et subditur: *His autem fieri incipientibus, respicite et levate vos capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* Ac si aperte Veritas electos suos admonet, dicens: Cum plagæ mundi crebrescunt, cum terror iudicii virtutibus commotis ostenditur, levate capita, id est exhilarate corda, quia dum finitur mundus, cui amici non estis, prope fit redemptio quam quæsisistis. In Scriptura etenim sacra sæpe caput pro mente ponitur, quia sicut capite reguntur membra, ita et cogitationes mente disponuntur. b Levare itaque capita est mentes nostras ad gaudia patriæ cælestis erigere. Qui ergo 1438 Deum diligunt ex mundi fine gaudere atque hilarescere jubentur, quia videlicet eum quem amant mox inveniunt, dum transit is quem non amaverunt. Absit enim c ut fidelis quisque qui Deum videre desiderat de mundi percussio- nibus lugeat, quem finiri eisdem suis percussio- nibus non ignorat. Scriptum namque est: *Quicumque voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur* (Jac. iv, 4). Qui ergo appropinquante mundi fine non gaudet, amicum se illius esse testatur, atque per hoc inimicus Dei esse convincitur. Sed absit hoc a fidelium cordibus, absit ab his qui et esse aliam vitam per fidem credunt, et eam per operationem diligunt. Ex mundi enim destructione lugere eorum est qui radices cordis in ejus amore plantaverunt, qui sequentem vitam non quærunt, qui illam neque esse suspicantur. Nos autem qui cælestis patriæ gaudia æterna cognovimus, festinare d ad ea quantocius dehemus. Optandum nobis est citius pergere, atque ad illam breviorè via pervenire. Quibus enim malis mundus non urgetur? Quæ nos tristitia, quæ adversitas non angustat? Quid est vita mortalis, nisi via? Et quale sit, fratres mei, perpendite, in labore viæ lasseseere, et tamen eandem viam nolle finiri. Quod autem calcari mundus ac despici debeat, Redemptor noster provida comparatione manifestat, cum protinus adjungit: *Videte ficulneam et omnes arbores, cum*

producent jam ex se fructum, scitis quia prope est a- stas. Ita et vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Ac si aperte dicat: Quia sicut ex fructu arborum vicina æstas cognoscitur, ita ex ruina mundi prope esse agnoscitur regnum Dei. Quibus profecto verbis ostenditur quia fructus mundi ruina est. Ad hoc enim crescit, ut cadat. * Ad hoc germinat, ut quæcunque germinaverit, cladibus consumat. Bene autem regnum Dei æstati comparatur, quia tunc mæroris nostri nubila transeunt, et vitæ diæ æterni solis claritate fulgescunt.

4. Quæ omnia sub magna certitudine confirman- tur, cum sententia subjungitur qua dicitur: *Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Nihil enim in rerum corporalium natura cælo et terra durabilius, et nihil in rerum natura tam velociter quam sermo transit. Verba enim quousque imperfecta sunt, verba non sunt; cum vero perfecta fuerint, omnino jam non sunt, quia nec perfici nisi transeundo possunt. Ait ergo: *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Ac si aperte dicat: Omne quod apud vos durable est, sine im- mutatione durable ad æternitatem non est; et omne quod apud me transire cernitur, fixum et sine transitu tenetur, quia sine mutabilitate manentes sententias exprimit meus sermo qui transit.

5. Ecce, fratres mei, jam cernimus quod audie- bamus. Novis quotidie et crebrescentibus malis mundus urgetur. Ex illa plebe innumera quanti re- manseritis aspiciatis; et tamen adhuc quotidie fla- gella urgent repentini casus opprimunt, novæ nos et improvise clades affligunt. Sicut enim in juventute viget corpus, forte et incolume manet pectus, 1439 torosa cervix, plena sunt bronchia; in annis autem senilibus statura curvatur, cervix exsiccata deponi- tur, frequentibus suspiriis pectus urgetur, virtus defi- cit, loquentis verba f anhelitus intercudit; nam etsi languor desit, plerumque sensibus ipsa sua salus ægritudo est: ita mundus in annis prioribus velut in juventute viguit, ad propagandam humani generis prolem robustus fuit, salute corporum viridis, ope- rentia rerum piuguis; at nunc ipsa sua senectute deprimitur, et quasi ad vicinam mortem e molestiis crescentibus urgetur. Nolite ergo, fratres mei, dili- gere quem videtis diu stare non posse. Præcepta apostolica in animo ponite, quibus nos admonet, dicens: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt, quia si quis diligit mundum, non est cha- ritas Patris in eo* (I Joan., ii, 15). Nudius tertius, fra- tres, agnovistis quod subito turbine annosa arbusta eruta, destructæ domus, atque Ecclesiæ a funda- mentis eversæ sunt. Quanti ad vesperum sani atque incolumes acturos se in crastinum aliquid putabant,

a Gemet. ac Val. Cl., in potestate.

b Duo Carn. et duo priores Gemet., levare itaque est capita, mentes.

c Belvac. et 3 Gemet., ne fidelis. Paulo post 2 Gemet. habet persecutionibus pro percussioibus.

d Septem Mss., ad eam.

* In omnibus pene Ed., quibus favet 3 Gemet. ad- ditur: ad hoc cadit ut germinat.

f Turon., anhelitus intercipit.

g C. Germ., Corb., Bigot et duo pr. Gemet., mo- lestiis crebrescentibus. Longip., molestiis crescentibus crebrius. Consentit Ed. Antuerp.

et tamen nocte eadem repentina morte defuncti sunt, **A** *phetas de Filio hominis. Tradetur enim gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur. Et postquam flagellaverint, occident eum, et die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autem verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur. Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans. Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei quod Jesus Nazareus transiret. Et exclamavit, dicens: Jezu fili David, miserere mei. Et qui præibant increpabant eum, ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum, dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam. Et dixit illi Jesus: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.*

6. Sed considerandum nobis est, dilectissimi, quod ad hæc agenda invisibilis judex venti tenuissimi spiritum movit, unius procellam nubis excitavit, et terram subruit, casura tot ædificiorum fundamenta concussit. Quid ergo judex iste facturus est, cum per semetipsum venerit, et in ultionem peccatorum ira ejus exarserit, si portari non potest cum nos per tenuissimam nubem ferit? In iræ ejus præsentia quæ caro subsistet, si ventum movit, et terram subruit, concitavit aera, et tot ædificia stravit? Hanc distractionem venturi judicis Paulus considerans, ait: *Horrendum est incidere in manus Dei viventis (Hebr. x, 31).* Hanc Psalmista exprimit, dicens: *Deus manifeste veniet, Deus noster, et non silebit. Ignis in conspectu ejus ardebit, et in circuitu ejus tempestas valida (Psal. xlix, 3).* Distractionem quippe ^b tantæ justitiæ tempestas ignisque comitantur, quia tempestas examinat, quos ignis exurat. Illum ergo diem, fratres charissimi, ante oculos ponite, et quidquid modo grave creditur in ejus comparatione levigatur. De illo etenim die per prophetam dicitur: *Juxta est dies Domini magnus, juxta et velocis nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies iræ, dies illa, dies tribulationis et angustiarum, dies calamitatis et miserie, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulæ et turbini, dies tubæ et clangoris (Sophon. i, 14, seq.).* De hac die Dominus iterum per prophetam dicit: *Adhuc semel et ego movebo non solum terram, sed etiam cælum (Aggæi ii, 22).* Ecce, ut ^c prædiximus, aerem movit, et terra non subsistit; quis ergo ferat, cum cælum moverit? Quid autem terrores quos cernimus, nisi sequentis iræ præcones dixerimus? Unde et considerare necesse est quia ab illa tribulatione ultima tantum sunt, istæ tribulationes dissimiles quantum a potentia judicis persona præconis distat. Illum ergo diem, fratres charissimi, tota intentione cogitate, vitam corrigite, ^e mores mutate, mala tentantia resistendo vincite, perpetrata autem sceleribus punite. Adventum namque æterni judicis tanto securiores quandoque videbitis, quanto nunc distractionem illius timendo ^d prævenitis.

HOMILIA II.

Habita ad populum ^e in basilica sancti Petri apostoli, Dominica in Quinquagesima. **D**

LECTIO S. EVANGELII SEC. LUC. XVIII, 31-44.

In illo tempore, assumpsit Jesus duodecim discipulos suos, et ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per pro-

phetarum. Amen. ^f *Ita Cod. Lateran., Reg. Sueciæ; C. Germ., Belvac. et alii Mss. pene omnes. In Cod. Lateran. alius est ordo homiliarum, et quæ hic est secunda in illis est nona. In 2 Gemet. additur, Dominica in Quinquagesima, quod abest ab aliis. ^g Duo Carnut., etiam resurrectionem. ^h Editi recent. Gilot., Vatic., Gussanv., cæcum quippe.*

^a Corb. et duo Gemet., *Deus manifestus.*

^b Ita Turon., cum decem al. Mss. Editi habent, *tanti judicii.*

^c 1 Carnot., *mentes mutatae.*

^d In omnibus fere Mss. desinit hom. in his verbis, *timendo prævenitis. Consentiant veteres Ed. In aliis legitur, præstante Domino, etc. In Belvac., ipso adjuvante qui vivit et regnat Deus. In duob. pr. Gemet., pervenitis, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæcu-*

lorum. Amen.

^e Ita Cod. Lateran., Reg. Sueciæ; C. Germ., Belvac. et alii Mss. pene omnes. In Cod. Lateran. alius est ordo homiliarum, et quæ hic est secunda in illis est nona. In 2 Gemet. additur, *Dominica in Quinquagesima*, quod abest ab aliis.

^f Duo Carnut., etiam *resurrectionem.*

^g Editi recent. Gilot., Vatic., Gussanv., *cæcum quippe.*

humane petitur, iude homo ad divina sublevatur. A¹ abigitur, vix eorum phantasmata per penitentia² laqueata superantur.

Qui videlicet cæcus recte et juxta viam sedere et mendicans esse describitur; ipsa enim Veritas dicit: *Ego sum via* (Joan. xiv, 6). Qui ergo æternæ lucis claritatem nescit, cæcus est; sed si jam **1441** in Redemptorem credit, juxta viam sedet; si autem jam credit, sed ut æternam lucem recipiat rogare dissimulat, atque a precibus cessat, cæcus quidem juxta viam sedet, ^a sed minime mendicat. ^b Si vero et crediderit, et cæcitatē cordis sui cognoverit, et ut lumen veritatis recipiat postulat, juxta viam cæcus sedet, et mendicat. Quisquis ergo cæcitatē suæ tenebras agnoscit, quisquis hoc, quod sibi deest, lumen ^c æternitatis intelligit, clamet medullis cordis, clamet et vocibus mentis, dicens: *Jesu fili David, miserere mei*. Sed quid clamante cæco subjungitur audiamus: *Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret*.

3. Quid autem designant isti qui Jesum venientem præcedunt, nisi desideriorum carnalium turbas, tumultusque vitiorum, qui, priusquam Jesus ad cor nostrum veniat, tentationibus suis cogitationem nostram dissipant, et voces cordis in oratione perturbant? Sæpe namque dum converti ad Dominum post perpetrata vitia volumus, dum contra hæc eadem exorare vitia quæ perpetravimus conamur, occurrunt cordi phantasmata peccatorum quæ fecimus, mentis nostræ aciem reverberant, confundunt animum, et vocem nostræ deprecationis premunt. Qui præibant ergo increpabant eum, ut taceret, quia, priusquam Jesus ad cor veniat, mala quæ fecimus, cogitationi nostræ suis imaginibus ^d illisa, in ipsa nos nostra oratione conturbant.

4. ^e Sed quid ad hæc illuminandus iste cæcus fecit audiamus. Sequitur: *Ipse vero multo magis clamabat: Fili David, miserere mei*. Ecce quem turba increpat ut taceat magis ac magis clamat, quia quanto graviori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi insistere ardentius debemus. Contradicit turba, ne clamemus, quia peccatorum nostrorum phantasmata plerumque et in oratione patimur. Sed nimirum necesse est ut vox cordis nostri **1442** quo durius repellitur, eo valentius insistat, quatenus cogitationis illicitæ tumultum superet, atque ad piæ aures Domini nimietate suæ importunitatis erumpat. In se, ut suspicior, recognoscit unusquisque quod dicimus, quia dum ab hoc mundo animum ad Deum mutamus, dum ad orationis opus convertimur, ipsa quæ prius delectabiliter gessimus importuna postea atque gravia in oratione nostra toleramus. Vix eorum cogitatio manu sancti desiderii ab oculis cordis

laqueata superantur.

5. Sed cum in oratione nostra vehementer insistimus, transeuntem ^e Jesum memini figimus. Unde illic subditur: *Stans autem Jesus, jussit illum adduci ad se*. Ecce stat qui ante transibat, quia dum adhuc turbas phantasmatum in oratione patimur, Jesum aliquatenus transeuntem sentimus. Cum vero orationi vehementer insistimus, stat Jesus ut lucem restituat, quia Deus in corde figitur, et lux amissa reparatur.

6. Qua tamen in re aliud aliquid nobis Dominus innuit, quod intelligi de humanitate ac divinitate illius utiliter possit. Clamantem etenim cæcum Jesus transiens audit, ^b sed stans miraculum illuminationis exhibuit. Transire namque humanitatis est, stare divinitatis. Per humanitatem quippe habuit nasci, crescere, mori, resurgere, de loco ad locum venire. Quia ergo in divinitate mutabilitas non est, atque hoc ipsum mutari transire est, profecto ille transitus ex carne est, non ex divinitate. Per divinitatem vero ei semper stare est, quia ubique præsens, nec per motum venit, nec per motum recedit. Cæcum igitur clamantem Dominus transiens audit, stans illuminat, quia per humanitatem suam vocibus nostræ cæcitatē compatiendo misertus est, sed lumen nobis gratiæ per divinitatis potentiam infudit.

7. Et notandum quid cæco venienti dicat: *Quid tibi vis faciam?* Nunquid qui lumen reddere poterat quid vellet cæcus ignorabat? Sed peti vult id quod et nos petere et se concedere prænoscit. Importune namque ad orationem nos admonet, et tamen dicit: *Scit namque Pater vester celestis, quid opus sit vobis, antequam petatis eum* (Matth. vi, 8). Ad hoc ergo requirit ut petatur: ad hoc requirit, ut cor ad orationem excitet. Unde et cæcus protinus adjunxit: *Domine, ut videam*. Ecce cæcus a Domino non aurum, sed lucem quærit. Parvipendit extra lucem aliquid quærere, quia etsi habere cæcus quodlibet potest, sine luce videre non potest quod habet. Imitemur ergo, fratres charissimi, eum quem et corpore audivimus et mente ¹ salvatum. Non falsas divitias, non terrena dona, non fugitivos honores a Domino, sed lucem quæramus; nec lucem quæ loco clauditur, quæ tempore finitur, quæ noctium interruptione variatur, quæ a nobis communiter cum pecoribus cernitur, sed lucem quæramus quam videre cum solis angelis possimus, quam nec initium inchoat, nec finis angustat. Ad quam profecto lucem via fides est. Unde recte et illuminando cæco protinus respondetur: *Respice, fides tua te salvum fecit*. Sed ad hæc cogitatio carnalis dicit: Quomodo possum lucem

^a 2 Carnot. et 3 Gemet., sed mendicare contemnit.

^b Bellovae., Corb., 4 Carnut., si vero et credit et exorat, et juxta viam sedet et mendicat, a quibus parum recedunt Corb. Germ., Longip., Val. Cl.

^c Duo priores Gemet. et Bigot., veritatis.

^d Duo posteriores Gemet. ac tres Vel., Ed. Antwerp., sc., Rothom. et Paris., illusa.

^e Ita Mss. fere omnes, ubi Editi, sed quid adhuc.

^f In Ed., abjicitur. Sequimur Mss. Turon., Corb., C. Germ., etc.

^g Omittitur in Gussanv. menti, quod habent alii tum Mss., tum Editi.

^h In Corb. Germ., non sedens, sed stans.

ⁱ In Excusis, illuminatum, etsi in omnibus Mss. legatur, salvatum.

spiritalem querere, quam videre non possum? Unde **1443** mihi certum est si sit, quæ corporeis oculis non insulget? Cui scilicet cogitationi est quod breviter quisque respondeat, quia et hæc ipsa quæ sentit, non per corpus, sed per animam cogitat. Et nemo suam animam videt, nec tamen dubitat se animam habere, quam non videt. Ex invisibili namque anima visibile regitur corpus. Si autem auferatur quod est invisibile, protinus corrumpitur hoc quod visibile stare videbatur. Ex invisibili ergo substantia in hac vita visibili vivitur, et esse vita invisibilis dubitatur?

8. Sed jam petenti cæco quid factum est, vel quid ipse fecerit, audiamus. Sequitur: *Confestim vidit, et sequabatur illum.* Videt et sequitur, qui bonum quod intelligit operatur. Videt autem, sed non sequitur, qui bonum quidem intelligit, sed bona operari contemnit. Si ergo, fratres charissimi, cæcitatem jam nostræ peregrinationis agnoscimus, si credendo in Redemptoris nostri mysterium, juxta viam sedemus, si exorando quotidie ab auctore nostro lucem petimus, si eandem lucem jam per intellectum videndo illuminati post cæcitatem sumus, Jesum quem mente carnalis opere sequamur. Aspiciamus qua graditur, et ejus vestigia imitando teneamus. Jesum etenim sequitur qui imitatur. Hinc namque dicit: *Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos* (Matth. VIII, 22). Sequere enim dicitur imitare. Hinc rursus admonet, dicens: *Si quis mihi ministrat, me sequatur* (Joan. XII, 26). Consideremus ergo qua graditur, ut sequi mereamur. Ecce, cum sit dominus et creator angelorum, suscepturus naturam vobiscum quam condidit, in æterum Virginis venit. Nasci tamen in hoc mundo per divites voluit, parentes pauperes elegit. Unde et agnus qui pro illo offerretur defuit, columbarum pullos et par turturam ad sacrificium mater invenit (Luc. II, 24.) Prosperari in mundo voluit; opprobria irrisionesque toleravit; sputa, flagella, alapas, spinam coronam, crucemque sustinuit; et quia rerum corporalium delectatione a gaudio interno cecidimus, cum qua amaritudine illuc redeatur ostendit. Quid itaque homo pro se pati debet, si tanta Deus pro hominibus pertulit? Qui ergo in Christum jam credidit, sed adhuc avaritiæ lucra sectatur, id superbia honoris extollitur, invidiæ facibus inardescit, libidinis se immunditia polluit, prospera quæ in mundo sunt concupiscit, Jesum in quem credidit sequi contemnit. Diverso quippe itinere ambulat, si gaudia delectationesque appetit, cui dux suus viam amaritudinis ostendit. Revocemus ergo ante oculos peccata quæ fecimus; consideremus quam terribilis iudex hæc puniturus adveniat; mentem formemus ad lamenta; vita nostra ad tempus amarecat in poenitentia, ne æternam amaritudinem sentiat in vindicta. Per fletus quippe ad æterna gaudia ducimur, Veritate pollicente, quæ ait: *Beati qui lugent,*

quoniam ipsi consolabuntur (Matth. V, 5). Ad fletum vero per gaudia pervenitur, hæc eadem Veritate attestante, quæ ait: *Væ vobis qui nunc ridetis, quia lagetis et flebitis* (Luc. VI, 25). Si ergo retributionis gaudium in perventione querimus, poenitentiam amaritudinem in via teneamus. Sicque fit ut non solum vita nostra in Deum proficiat, sed hæc ipsa nostra conversatio ad laudem Dei et alios accendat. Unde illic subditur: *Et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.*

HOMILIA III.

Habita ad populum in basilica sanctæ Felicitatis martyris, in die natalis ejus.

LECTIO S. EVANGELII SEC. MATTH. XII, 46-50.

In illo tempore, loquente Jesu ad turbas, ecce mater ejus et fratres stabant foris, quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: *Ecce mater tua et fratres tui foris stant, quærentes te. At ille respondens dicenti sibi ait: Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? Et extendens manus in discipulos suos, dixit: Ecce mater meæ et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.*

1444 1. Sancti Evangelii, fratres charissimi, brevis est lectio recitata, sed magnis mysteriorum ponderibus grava. Jesus etenim conditor et redemptor noster matrem se nosse dissimulat, et quæ ei mater sit, et qui propinqui, non per cognationem carnis, sed per conjunctionem spiritus designat, dicens: *Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.* Quibus nobis verbis quid aliud innuit, nisi quod obsequentes jussionibus suis multos ex gentilitate colligit, et Judæam, ex cuius carne est genitus, non agnoscit? Unde et mater ejus cum quasi non agnoscitur, foris stare perhibetur, quia videlicet Synagoga idecirco ab auctore suo non recognoscitur, quia, legis observationem tenens, spiritalem intellectum perdidit, et sese ad custodiam litteræ foris fixit.

2. Sed cum is qui voluntatem Patris fecerit soror et frater Domini dicitur, propter utrumque sexum qui ad fidem colligitur mirum non est; mirandum vero valde est quomodo etiam mater dicatur. Fideles enim discipulos, fratres vocare dignatus est, dicens: *Ite, nuntiate fratribus meis* (Matth. XXVIII, 10). Qui ergo frater Domini fieri ad fidem veniendo potuerit, querendum est quomodo etiam mater esse possit? Sed sciendum nobis est quia qui Christi frater et soror est credendo, mater efficitur prædicando. Quasi enim parit Dominum, quem cordi audientis infuderit. Et mater ejus efficitur, si per ejus vocem amor Domini in proximi mente generatur.

3. Ad quam rem nobis idonee confirmandam ad-

^a Longip., a gaudio æterno.

^b 1 Carnot., in superbia honoribus.

^c Abest æterna in C. Germ., Bigot. et duob. prioribus Gemet.

^d Turon., Val. Cl. et unus Gemet., conversio.

^e De sancta Felicitate lege Acta martyrum collecta a nostro Theod. Ruinart., p. 20 et seq.

^f C. Gerin., 2 Gemet. et quatuor Anglic., cum fratribus quasi non agnoscitur.

est beata Felicitas, cujus hodie natalitia celebramus, quæ credendo exstitit ancilla Christi, et prædicando facta est mater Christi. Septem quippe filios, sicut in gestis ejus emendationibus legitur, sic post se timuit vivos in carne relinquere, sicut carnales parentes solent metuere ne mortuos præmittant. In persecutionis enim labore deprehensa, filiorum corda in amore supernæ patriæ prædicando roboravit, et parturivit spiritu quos carne pepererat, ut prædicatione pareret Deo quos carne pepererat mundo. Considerate, fratres charissimi, in femineo corpore virile pectus. Ad mortem stetit **1445** imperterrita. Amittere se in filiis lumen veritatis timuit, si non fuisset orbata. Nunquid ergo hanc feminam martyrem dixerim? sed plus quam martyrem. Certe Dominus, cum de Joanne loqueretur, dixit: *Quid existis in desertum videre? Prophetam? atque dico vobis, et plus quam prophetam* (Matth. xi, 7). Et Joannes ipse requisitus respondit, dicens: *Non sum propheta* (Joan. i, 21). Qui enim se plus quam prophetam noverat, esse prophetam negabat. Qui idcirco plus quam propheta dicitur, quia prophætæ officium est ventura prænuntiare, non etiam ostendere. Joannes vero plus quam propheta est, quia ^a quem verbo dixit digito ostendit. Non ergo hanc feminam martyrem, sed plus quam martyrem dixerim, quæ, septem pignoribus ad regnum præmissis, ^b toties ante se mortua, ad pœnas ^c prima venit, sed pervenit octava. Aspexit mater et cruciata et imperterrita filiorum mortem, ^d spei gaudium adhibuit dolori naturæ. Timuit viventibus, ^e gavisata est morientibus. Optavit nullum post se relinquere, ne si quem haberet superstitem, non posset habere consortem. Nemo ergo ex vobis, fratres charissimi, existimet quod ejus cor, morientibus filiis, etiam carnalis affectus minime pulsarit. Neque enim filios quos carnem suam esse noverat sine dolore poterat morientes videre, sed erat vis amoris interior quæ dolorem vinceret carnis. Unde et passuro Petro dicitur: *Cum senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis* (Joan. xxi, 18). Neque enim si plenissime Petrus nollet pro Christo pati potuisset, sed martyrium, quod per infirmitatem carnis noluit, per virtutem spiritus amavit. Qui dum per carnem ad pœnas trepidat, per spiritum ad gloriam exsultat; actumque est ut cruciatum martyrii ^e nolendo voluisset. ^f Sic nos quoque cum gaudium quærimus salutis, amarum poculum sumimus purgationis. Amaritudo quidem in poculo displicet,

^a 1 Carnot. et 3 Gemet., quem verbo prædixit.

^b Bigot., duo priores Gemet. et Val. Cl., toties ante se moritura.

^c Val. Cl., non venit.

^d Hic locus mira varietate legitur in Mss. In Turon. et C. Germ. habes: *spei gaudium adhibuit dolorem naturæ*, sed corrupte. Duo priores Gemet., *spei gaudium delevit dolorem naturæ*, optime. Idem dic de hac lectione primi Carn., *spei gaudium inlibuit dolorem naturæ*.

^e Belvac., volendo noluisse.

^f C. Germ., primus Carn. et alii, sicut nos quoque.

A sed restituenda per amaritudinem salus placet. Amavit ergo juxta carnem Felicitas filios suos, ^a sed pro amore cœlestis patriæ mori etiam coram se voluit quos amavit. Ipsa eorum vulnera accepit, sed ipsa in eisdem ad regnum prævenientibus excrevit. Recte ergo hanc feminam ultra martyrem dixerim, quæ toties in filiis desiderabiliter extincta, dum multiplex ^b martyrium obtinuit, **1446** ipsam quoque martyrii palmam vicit. Fertur apud veteres mos fuisse ut quisquis consul existeret juxta ordinem temporum honoris sui locum teneret; at si quis posterius ad consulatum veniens consul non semel, sed bis fortasse aut tertio fieret, etiam illos laude et honore transcenderet qui non plus quam semel consules exstitissent. Vicit ergo beata Felicitas martyres, quæ, tot ante se morientibus filiis, pro Christo frequenter occubuit, ⁱ quia et amor illius sola sua mors minime sufficit.

4. Consideremus, fratres, hanc feminam, consideremus nos, qui membris corporis viri sumus, in ejus comparatione quid existimabimur. Sæpe namque agenda aliqua bona proponimus, sed si unus contra nos vel levissimus sermo ab ore irridentis eruperit, ab intentione actionis nostræ fracti protinus et confusi resiliamus. Ecce nos plerumque a bono opere verba revocant. Felicitatem vero a sancta intentione frangere nec tormenta potuerunt. ^j Nos in auram maledictionis impingimus; hæc ad regnum etiam per ferrum exiit, nihilque esse quod obsisteret æstimavit. Nos ad præcepta dominica largiri nostra saltem superflua nolimus; hæc non solum Deo suam substantiam contulit, **1447** sed pro illo etiam propriam carnem dedit. Nos cum ex divina jussione filios amittimus, sine consolatione lugemus; hæc eos velut mortuos plangeret, si non obtulisset. Cum ergo ad illud terribile examen districtus judex venerit, quid nos viri dicemus, cum hujus feminæ gloriam viderimus? De debilitate mentis suæ quæ tunc erit viris excusatio, quando hæc ostendetur, quæ cum sæculo et sexum vicit? Sequamur ergo, fratres charissimi, districtam et asperam Redemptoris viam; usu quippe virtutum ita jam plana facta est, ut per eam feminis libeat ambulare. Despiciamus cuncta præsentia, nulla sunt etenim quæ transire possunt. Turpe sit diligere quod constat citius perire. Non nos terrenarum rerum amor superet, non superbia inflat, non ira dilaniet, non luxuria polluat, non invidia consumat. Amore nostri, fratres charissimi, Redemptor noster occubuit, et nos amore ejus di-

^a C. Germ., Belvac., duo priores Gemet. *pro amore*.

^b Ita Mss. omnes, quibus consentiunt vet. Ed. In recentioribus legitur, *Martyrium sustinuit*.

ⁱ 1 Carn., *quia et amatori*. Sunt alia plura ver. lectiones, sed leviter discrepantes.

^j Ita omnes Mss. Anglic. et nostri, vel *in auram*. Et quidem utrumque optimo sensu et eleganter, auram enim opponit ferro. Cedimus auræ, cum Felicitas ferro non cesserit. Id non intellegentes Editores sic interpolaverunt: *nos injuriam maledictionis in auram maledictoris impingimus*.

scamus vincere nosmetipsos. Quod si perfecte agimus, non solum imminentes pœnas evademus, sed una cum martyribus gloria remunerabimur. Nam quamvis occasio persecutionis desit, habet tamen et pax nostra martyrium suum, quia etsi carnis colla ferro non subdimus, spiritali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus, ipso adjuvante, etc.

HOMILIA IV.

Habita ad populum in basilica sancti Stephani martyris, ^a de apostolis.

LECTIO S. EVANGELII SEC. MATTH. X, 5-10.

In illo tempore, misit Jesus duodecim discipulos suos, præcipiens eis dicens: In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israel. Euntes autem prædicare, dicentes quia appropinquavit regnum cœlorum. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmones ejicite. Gratis accepistis, ^b gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniã in zonis vestris; non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam. Dignus est enim operarius cibo suo.

1. Cum constet omnibus, fratres charissimi, quia Redemptor noster in mundum pro redemptione gentium venit, cum Samaritanos quotidie ad fidem vocari conspiciamus, quid est quod in prædicationem discipulos mittens, dicit: In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israel? Nisi hoc quod ex facti sine colligimus, quia prius soli Judææ voluit, et postmodum cunctis gentibus prædicari, ut dum illa converti vocata renueret, prædicatores sancti ad vocationem gentium per ordinem venirent, quatenus Redemptoris nostri prædicatio a propriis repulsa, gentiles populos quasi extraneos quæreret; et quod Judæis fiebat in testimonium, hoc gentibus gratiæ esset incrementum. Erant enim tunc qui de Judæa vocandi essent, et de gentibus vocandi non essent. Nam et in apostolorum Actibus, prædicante Petro, legimus et prius Hebræorum tria millia, et postea quinque millia credidisse (Act. 11, 41; 14, 4). Et cum prædicare apostoli gentibus in Asia voluissent, per Spiritum prohibiti esse memorantur (Act. 16, 6); et tamen ipse Spiritus qui prius prædicationem prohibuit, hanc Asianorum cordibus postmodum infudit. Nam diu est quod Asia ^D cuncta jam credidit. Idcirco ergo prius prohibuit quod postmodum fecit, ^c quia tunc in illa erant qui salvandi non erant. Tunc in illa erant qui necdum ad vitam reparari merebantur, nec tamen gravius de contempta prædicatione judicari. Subtili ergo occultoque judicio a quorundam auribus prædicatio sancta

^a Hæc in Mss. C. Germ., Belvac., Gemet., Bigot. et Reg. Suec., non leguntur.

^b In Belvac. et C. Germ. hæc verba abolvunt lectionem Evang. Nihil quoque ex seq. explicatur in homil.

^c 3 Gemet., quia in illa erant qui necdum ad vitam merebantur vocari. Nec tamen, etc. In Turon., uno Saugerii., duob. prior. Gemet., Bigot. et 2 Carn. :

A subtrahitur, quia suscitari per gratiam non merentur. Unde necesse est, fratres charissimi, ut **1448** in omne quod agimus omnipotentis Dei super nos consilia occulta timeamus, ne dum mens nostra, exterius fusa, a sua se ^d voluptate non revocat, intus contra eam iudex terribiliter adversa disponat. Quod bene Psalmista intuens, ait: Venite et videte opera Domini, quam terribilis in consiliis super filios hominum (Psal. XLV, 9; Psal. LXV, 5). Vidit namque quod alius misericorditer vocatur, alius justitia exigente repellitur. Et quia alia parcendo Dominus, alia irascendo disponit, expavit quod penetrare non potuit. Et quem non solum investigabilem, sed etiam in quibusdam suis sententiis inflexibilem vidit, terribilem in consiliis esse memoravit.

B 2. Missis autem prædicatoribus, quid præcipiatur audiamus. Euntes prædicare, dicentes, quia appropinquavit regnum cœlorum. Hoc jam, fratres charissimi, etiam si Evangelium taceat, mundus clamat. Ruinæ namque illius voces ejus sunt. Qui enim tot atritus percussionibus a gloria sua cecidit, quasi jam nobis e proximo regnum aliud quod sequitur ostendit. Ipsæ jam et a quibus amatur amarus est. Ipsæ ejus ruinæ prædicant quod amandus non est. Si enim ruinam sui domus quassata minaretur, quisquis in illa habitaret fugeret; et qui stantem dilexerat, recedere quantocius a cadente festinaret. Si igitur mundus cadit, et nos eum amando amplectimur, opprimi volumus potius quam habitare, quia nulla nos ratio a ruina illius separat, quos ejus passionibus amor ligat. Facile est ergo nunc jam cum destructa omnia cernimus animum nostrum ab ejus dilectione disjungere. Sed hoc illo in tempore difficillimum fuit, quo tunc prædicare cœlorum regnum invisibile mittebantur, cum longe lateque ^e omnia cernerent florere regna terrarum.

3. Unde et adjuncta sunt prædicatoribus sanctis miracula, ut fidem verbis daret virtus ostensa, et nova facerent qui nova prædicarent, sicut in hac eadem lectione subjungitur: Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmones ejicite. Florente mundo, crescente humano genere, diu in hac vita subsistente carne, exuberante rerum opulentia, quis cum audiret vitam esse aliam crederet? Quis invisibilia visibilibus præferret? Sed ad salutem redeuntibus infirmis, ad vitam resurgentibus mortuis, carnis munditiã recipientibus leprosis, ereptis a jure immundorum spirituum dæmoniacis, tot visibilibus miraculis exactis, quis non crederet quod de invisibilibus audiret? Ad hoc quippe visibilia miracula coruscant, ut corda videntium ad fidem invisibilium pertrahant, ut per hoc quod mirum foris agitur hoc

reparari merebantur. Sed tamen eis utiliter prædicationis officium subtrahitur, ne gravius de contempta prædicatione judicari mereantur. Subtili ergo. Sequitur C. Germ., alterum Germ., Regium, etc.

^d Duo Gemet. priores, totidem Carn., Bigot. et C. Germ., voluntate.

^e C. Germ., Belvac., Bigot. et tres Gemet., omnes cernerent.

quod intus est longe mirabilis esse sentiatur. Unde nunc quoque cum fidelium numerositas excrevit, intra sanctam Ecclesiam multi sunt ^a qui vitam virtutum tenent, sed signa virtutum non habent, quia frustra miraculum foris ostenditur, si deest quod intus operetur. Nam juxta Magistri gentium vocem: *Linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus* (I Cor. xiv, 22). Unde et idem praedicator egregius ^b inter praedicationis verba dormientem, cadentemque de fenestra Eutychem, atque a vita funditus extinctum, coram cunctis infidelibus orando suscitavit (Act. xx, 9, seq.). ^c Meliten ventens, et 1449 plenam infidelibus insulam sciens, patrem Publii dysenteria febribusque vexatum, orando ^d sanavit (Act. xxviii, 8). Peregrinationis vero suae comitem, et sanctae praedicationis adiutorem Timotheum, ex infirmitate stomachi lassescens, non verbo curat, ^e sed medicinali arte reparat, dicens: *Modico vino utere, propter stomachum et frequentes tuas infirmitates* (I Tim. v, 23). Qui ergo infirmum infidelem ^f una prece salvat, cur et aegrotum socium prece non roborat? Quia nimirum ille foris per miraculum sanandus erat, qui interius vivus non erat, ut per hoc quod exterior potestas ostenderet, hunc ad vitam interior virtus animaret. Aegrotanti autem fideli socio exhibenda foris signa non fuerant, qui salubriter intus vivebat.

4. Sed concessa potestate praedicationis, concessis virtutum miraculis, quid Redemptor noster subjungat audiamus: *Gratis accepistis, gratis date*. Praesciebat namque nonnullos hoc ipsum donum accepti Spiritus in usum negotiationis inflectere, et miraculorum signa ad avaritiae obsequium declinare. Hinc est enim quod Simon Magus, per impositionem manus edita miracula ^g conspiciens, percipere donum Spiritus sancti pecunia voluit (Act. viii, 18, seq.), scilicet ut deterius venderet quod male comparasset. Hinc de templo redemptor noster flagello de resticulis facto turbas ejecit, cathedras vendentium columbas evertit (Joan. ii, 15). Columbas quippe vendere est impositionem manus qua Spiritus saetus accipitur, non ad vitae meritum, sed ^h ad praemium dare. Sed sunt nonnulli qui quidem nummorum praemia ex ordinatione non accipiunt (1, q. 1, c. Nonnulli), et tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis solummodo retributionem quaerunt. Ili nimirum quod gratis acceptum est gratis non tribuunt, quia de impenso officio sanctitatis nummum expetunt favoris. Unde bene cum justum virum describeret propheta, ait: *Qui excutit manus suas ab omni munere* (Isai.

xxxiii, 15). Neque enim dicit: *Qui excutit manus suas a munere*, sed adjunxit *ab omni*, quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus a manu, aliud munus a lingua. Munus quippe ab obsequio est ⁱ subjectio indebite impensa, munus a manu pecunia est, munus a lingua favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit.

5. Sed vos, fratres charissimi, quos saecularis habitus tenet, cum quae sint nostra cognoscitis, mentis oculos ad vestra revocate. Cuncta erga vos vicissim gratis agite. Nolite operis vestri in hoc mundo retributionem quaerere, quem cum tanta jam cernitis velocitate defecisse. Sicut male acta abscondi vultis ne alii videant, ita bona ne ad humanam laudem appareant cavete. Neque mala quoque modo, nec bona pro temporali retributione faciatis. Ipsum vestri operis testem quaerite quem judicem sustineatis. Occulta nunc bona vestra esse videat, ut ea retributionis suae tempore in publico ostendat. Sicut carni vestrae, ne deficiat, cibos quotidie praebetis, sic mentis vestrae quotidiana alimenta bona sint opera. Cibo corpus pascitur, pio opere 1450 spiritus nutriatur. Quod moriturae carni tribuitis, victurae in perpetuum animae non negetis. Si quando enim repentinus ignis habitaculum absumit, quisquis ejus possessor existerit, rapit quod valuerit, et fugit, lucrum deputat si quid secum ex ignibus tollat. Ecce tribulationum flamma mundum concremat, et cuncta quae in eo speciosa videbantur finis jam proximus velut ignis devastat. Lucrum ergo, fratres charissimi, maximum credite 1451 si vobiscum aliquid de illo rapiatis, si quid fugientes tollitis, si hoc quod perire manendo poterat ad retributionem vobis perpetuam largiendo servatis. Terrena quippe omnia servando amittimus, sed bene largiendo servamus. Cum velocitate tempora fugiunt. Ad videndum ergo citius judicem nostrum quia cum magna importunitate impellimur, ei bonis actibus cum festinatione praeparemur, donante Domino nostro, etc.

HOMILIA V.

Habita ad populum in basilica beati Andreae apostoli, in die natalis ejus.

LECTIO 8. EVANG. SEC. MATTHE. IV, 18-22.

In illo tempore, ambulans Jesus iuxta mare Galilaeae, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes ^k rete in mare (erant enim piscatores), et ait illis: *Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo, relicti retibus, secuti sunt eum. Et procedens inde, vi-*

^a Recent. Ed., qui viam, reluctans Mss. et veteribus Excusis.

^b I Carn., Gemet., Longip. et plur. al. Mss., ad praedicationis.

^c Vitiose in plur., Mitilenem, Militene, Militinae.

^d Vel salvavit. In 2 Gemet., suscitavit.

^e Duo priores Carn., mederi parat; quod etiam habet Turon., nisi quod, pro mederi, legitur in eo medere.

^f In recent. Ed. additur *et ut credimus, mortuum, una*. Hoc assumptum recidimus, quod in Mss. et in vet. Editis non exstet.

^g Turon., C. Germ. et plur., concupiscens.

^h Primus Carn., ad praemium mundanae negotiationis.

ⁱ Val. Cl., subjectio indebite servitutis impensa.

^j 5 Gemet., sacus mare; consentit C. Germ.

^k Al., retia sua, ut habent C. Germ., Bigot. et al.

dit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, et Joannem A fratrem ejus in navi, cum Zebedæo patre eorum, re-
ficientes retia sua, et vocavit eos. Illi autem statim,
relictis retibus et patre, secuti sunt eum.

1450 1. Audistis, fratres charissimi, quia ad
unius jussionis vocem Petrus et Andreas, relictis
retibus, secuti sunt Redemptorem. Nulla vero hunc
facere adhuc miracula visorant, nihil ab eo de præ-
mio æternæ retributionis audierant; et tamen ad
unum Domini præceptum hoc quod a possidere vide-
bantur obliti sunt. Quanta nos ejus miracula vide-
mus, quot flagellis affligimur, quantis minarum as-
peritatibus deterremur, et tamen vocantem sequi
contemnimus? In caelo jam sedet, qui de conver-
sione nos admonet; jam jugo Adæ colla gentium
subdidit, jam mundi gloriam stravit, jam, ruinis B
ejus crebrescentibus, districti sui judicii diem pro-
pinquntem denuntiat; et tamen superba mens nostra
non vult hoc sponte deserere quod quotidie perdit
invita. Quid ergo, charissimi, quid in ejus judicio
dicturi sumus, qui ab amore præsentis sæculi nec
præceptis flectimur, nec verberibus emendamur?

2. Sed fortasse aliquis tacitis sibi cogitationibus
dicat: Ad vocem dominicam uterque iste piscator
quid aut quantum dimisit, qui pene nihil habuit?
Sed hæc in re, fratres charissimi, affectum debemus
potius pensare quam censum. Multum reliquit qui
sibi nihil retinuit, multum reliquit b qui, quantum-
libet parum, totum deseruit. Certe nos et habita
cum amore possidemus, et ea quæ minime habemus
ex desiderio querimus. Multum ergo Petrus et An-
dreas dimisit, quando uterque etiam desideria ha-
bendi derelinquit. Multum dimisit, qui cum re pos-
sessa etiam concupiscentiis renuntiavit. A sequenti-
bus ergo tanta dimissa sunt, quanta a non sequen-
tibus concupisci potuerunt. Nemo igitur, etiam cum
quosdam coaspicit multa reliquisse, apud semetip-
sum dicat: Imitari mundi hujus contemptores volo,
sed quod reliquam non habeo. Multa, fratres, re-
linquitis, si c desideris terrenis renuntiatis. **1451**
Exteriora etenim nostra Domini quamlibet parva suf-
ficiunt. Cor namque, et non substantiam pensat; nec
perpendit quantum in ejus sacrificio, sed d ex quanto
proferatur. Nam si exteriorem substantiam perpenda-
mus, ecce sancti negotiatores nostri perpetuam an-
gelorum vitam datis retibus et navi mercati sunt. D
Æstimationem quippe pretii non habet, sed tamen
regnum Dei tantum valet quantum habes. Valuit
namque Zacchæo dimidium substantiæ, quia dimi-
dium aliud ad hoc quod injuste abstulit restituendum
in quadruplum reservavit (Luc. xix, 8). Valuit Petro
et Andree dimissis retibus et navi (Matth. iv, 20),

valuit viduæ duobus minutis (Luc. xxi, 2), valuit al-
teri calice aquæ frigidæ (Matth. x, 42). Regnum ita-
que Dei, ut diximus, tantum valet quantum habes.

3. Pensate igitur, fratres, quid vilius cum emi-
tur, quid charius cum possidetur. Sed fortasse nec
calix aquæ frigidæ suppetit qui indigent præbeatur,
etiam tunc securitatem nobis promittit sermo divi-
nus. Redemptore etenim nato, cœli cives ostensi
sunt, qui clamarent: *Gloria in excelsis Deo, et in
terra pax hominibus bonæ voluntatis* (Luc. ii, 14).
Ante Dei namque oculos nunquam est vacua manus
a munere, si fuerit arca cordis repleta bona volun-
tate. Hinc etenim Psalmista dicit: *In me sunt,
Deus, vota tuæ quæ reddam, laudationes tibi* (Psal.
lv, 12). Ac si aperte dicat: *Etsi exterius munera
offerenda non habeo, intra memetipsum tamen in-
venio quod in ara tuæ laudis impono, quia qui nostra
datione non pascaris, oblatione cordis melius placar-
is. Nihil quippe offertur Deo e ditius voluntate bona.*
Voluntas autem bona est f sic adversa alterius sicut
nostra pertimescere, sic de prosperitate proximi si-
cut de nostro profectu gratulari, aliena damna no-
stra credere, aliena lucra nostra deputare, amicum
non propter mundum, sed propter Deum diligere,
inimicum etiam amando tolerare, nulli quod pati
non vis **1452** facere, nulli quod tibi juste impendi
desideras denegare, necessitati proximi non solum
juxta vires concurrere, sed prodesse etiam ultra
vires velle. Quid ergo isto holocausto locupletius,
quando per hoc quod Deo immolat in ara cordis
anima semetipsam mactat?

4. Sed hoc bonæ voluntatis sacrificium nunquam
plene persolvitur, nisi mundi hujus cupiditas perfe-
cte deseratur. Nam quidquid in eo concupiscentius,
hoc procul dubio proximis invidemus. Videtur eti-
nim quia nobis desit quod alter assequitur. Et quia
semper invidia a bona voluntate discordat, mox ut
hæc mentem ceperit, illa discedit. Unde prædicato-
res sancti ut possent proximos perfecte diligere stu-
duerunt in hoc sæculo nihil amare, nihil unquam
appetere, s nihil vel sine appetitu possidere. Quos
bene Isaias intuens, ait: *Qui sunt isti, qui ut nubes
volant, et quasi columbæ ad fenestras suas* (Isai. lx,
8)? Vidit quippe terrena eos despiciere, mente cœ-
lestibus propinquare, verbis pluere, miraculis coru-
scare. Et quos a terrenis contagiis sancta prædicatio
et sublimis vita suspenderat, hos volantes **1453**
pariter et nubes appellat. Fenestra autem nostri
sunt oculi, quia per ipsos anima respicit quod ex-
terius concupiscit. Columba vero simplex est ani-
mal, atque a malitia fellis alienum. Quasi columbæ
ergo ad fenestras suas sunt, qui nihil in hoc mundo

a Modus est loquendi nostro Gregorio satis usita-
tus, et alteri Gregorio Thron. Vide lib. iv de Mirac.
sancti Martini, cap. 11: *sint hæc omnia penes sancti
Martini ditionem, quæ habere videor.*

b C. Germ., Bigot., Longip., qui, quamlibet
parvum.

c C. Germ. et al., desideris carnis.

d 3 Gemet., ex quanto affectu.

e Duo posteriores Gemet., devotius.

f Corh., sic adversa alteri sicut nobis pertimescere.
Bellovac., sic alteri sicut nobis, etc.

g Ita legendum ex pler. Mss., et quidem uberiori
sensu quam quod legitur in Excusis, nihil etiam cum
appetitu possidere, quod videtur superfluum postquam
dictum est nihil appetere. In C. Germ. post nihil un-
quam appetere, sequitur immediate quos bene, etc.

concupiscunt, qui omnia simpliciter aspiciunt, et in his quæ vident rapacitatis studio non trahuntur. At contra milvus et non columba ad fenestras suas est, qui ad ea quæ oculis considerat rapinæ desiderio anhelat. Quia ergo, fratres charissimi, beati Andree apostoli natalitia celebramus, debemus imitari quod colimus. Ostendat nostræ obsequium devotionis immutatæ solemnitas mentis; despiciamus quæ terrena sunt, relictis temporalibus, mercemur æterna. Si autem necdum possumus relinquere propria, saltem non concupiscamus aliena. Si necdum mens nostra accenditur igne charitatis, in ambitione sua habeat frenum timoris, ut profectus sui passibus vegetata, dum ab alienorum appetitu compescitur, quandoque ad propria contemnenda perducatur, adjuvante Domino nostro Jesu Christo, etc.

HOMILIA VI.

Habita ad populum in basilica sanctorum Marcellini et Petri, ^a Dominica tertia Adventus Domini.

LECTIO S. EVANG. SEC. MATTH. XI, 2-10.

In illo tempore, cum audisset Joannes in vinculis opera Christi, mittens duos ex discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Et respondens Jesus, ait illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audistis et vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur, et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cepit Jesus dicere ad turbas de Joanne: Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

1452 1. Quærendum nobis est, fratres charissimi, Joannes propheta, et plus quam propheta, qui venientem ^b ad Jordanis baptismum Dominum ostendit dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi (Joan. 1, 29, 36); qui et humilitatem suam, et divinitatem ejus potentiam considerans, dicit: Qui de terra est de terra loquitur, qui autem de cælo venit super omnes est (Joan. 11, 31); cur in carcere positus, mittens discipulos suos, requirit: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? tanquam si ignoret quem ostenderat, et an ipse sit nesciat, quem ipsum esse prophetando, baptizando, et ostendendo clamaverat. Sed hæc citius quæstio solvitur si gestæ rei tempus et ordo pensetur. Ad Jordanis enim fluentia positus, quia ipse Redemptor mundi esset asseruit; missus vero ^c in carcerem, an ipse veniat requirit, non quia ipsum esse mundi Redemptorem dubitet, **1453** sed quærit, ut sciat si is qui per se in mundum venerat per se etiam ad inferni claustra descendat. Quem enim præcurrans mundo

^a Hæc desunt in Cod. reg. Succ. et in cæteris, præterquam in 2. Gemet.

^b Abest Jordanis, a C. Germ., Corb. et Bigot.

^c 1 Carnut. et Bigot., in carcerem, utrum alium

nuntiaverat, hunc moriendo et ad inferos præcurreret. Ait ergo: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Ac si aperte dicat: Sicut pro hominibus nasci dignatus es, an etiam pro hominibus mori digneris insinua, ut qui nativitatis tuæ præcursor exstiti, mortis etiam præcursor flam, et venturum inferno te nuntiem, quem jam venisse mundo nuntiavi. Unde et inquisitus Dominus enumeratis potentia suæ miraculis, de mortis suæ protinus humilitate respondit, dicens: Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur, et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Visis tot signis, tantisque ^d virtutibus, non scandalizari quisquam potuit, **1454** sed admirari. Sed infidelium mens grave

B in illo scandalum pertulit, cum eum et post tot miracula morientem vidit. Unde et Paulus dicit: Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (1 Cor. 1, 23). Stultum quippe hominibus visum est ut pro hominibus auctor vitæ moreretur; et inde contra eum homo scandalum sumpsit, unde etiam plus debitor fieri debuit. Nam tanto Deus ab hominibus dignius honorandus est, quanto pro hominibus et indigna suscepit. Quid est ergo dicere: Beatus qui non fuerit scandalizatus in me, nisi aperta voce abjectionem mortis suæ humilitatemque signare? Ac si patenter dicat: Mira quidem facio, sed abjecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriendo te subsequor, cavendum valde est hominibus, ne in me mortem despiciant, qui signa venerantur.

C 2. Sed dimissis Joannis discipulis, quid de eodem Joanne turbis dicat audiamus: Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Quod videlicet non asserendo, sed negando intulit. Arundinem quippe mox ut aura contigerit, in partem alteram flectit. Et quid per arundinem nisi carnalis animus designatur? Qui mox ut favore vel detractioe tangitur, statim in partem quamlibet inclinatur. Si enim ab humano ore auræ favoris flaverit, hilarescit, extollitur, totumque se quasi ad gratiam inflectit. Sed si inde ventus detractioe eruperit, unde laudis aura veniebat, mox eum quasi in partem alteram ad vim furoris inclinat. Sed arundo vento agitata Joannes non erat, quia hunc nec blandum gratia, ^e nec cujus **D** libet detractio ira asperum faciebat. Nec prospera hunc erigere, nec adversa noverant inclinare. Arundo ergo vento agitata Joannes non erat, quem a statu sui rectitudine nulla rerum varietas inflectebat. Discamus ergo, fratres charissimi, arundinem vento agitatam non esse; solidemus animum inter auras linguarum positum, stet inflexibilis status mentis. Nulla nos detractio ad iram provocet, atque ad remissionem inutilis gratiæ nullus favor inclinet. Non nos prospera elevent, non adversa perturbent, ut qui

expectent an ipse veniat.

^d Duo priores Gemet. et Bigot., miraculis.

^e Ita C. Germ., Carnut., Corb., etc., ubi Excusai habent nec cujuslibet detractioe ira asperum.

in soliditate fidei firmamur, nequaquam rerum trans-
euntium mutabilitate moveamur.

3. Adhuc autem de ^a ejus expressione subjungitur: *Sed quid existis in desertum videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt.* Camelorum etenim pilis contextis vestitus Joannes fuisse describitur. Et quid est dicere: *Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt*, nisi aperta sententia demonstrare quia non cælesti, sed terreno ^b regi militant hi qui pro Deo perpeti aspera fugiunt, sed, solis exterioribus dediti, præsentis vitæ molliem et delectationem quærunt? Nemo ergo existimet in fluxu atque studio ^c vestium peccatum deesse, quia si hoc culpa non esset, nullo modo Joannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, nequaquam Petrus apostolus per epistolam feminas a pretiosarum vestium appetitu compesceret, dicens: *Non in veste pretiosa* (1 Pet. III, 3; 1 Tim. II, 9). Pensate ergo quæ culpa sit hoc etiam viros appetere, a quo curavit pastor Ecclesiæ et feminas prohibere.

1455 4. Quamvis hoc quod Joannes non esse vestitus mollibus dicitur, per significationem intelligi et aliter potest. Mollibus enim vestitus non fuit, quia vitam peccantium non blandimentis fovit, sed ^d vigore asperæ invectionis increpavit, dicens: *Genimina viperarum, quis vobis demonstravit fugere a ventura ira?* (Matth. III, 7; Luc. III, 7.) Unde et per Salomonem dicitur: *Verba sapientium quasi stimuli, et sicut clavi in altum defixi* (Eccle. XII, 11). Clavis quippe atque stimulis sapientum verba comparantur, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere.

5. *Sed quid existis videre in desertum? Prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam.* Prophetæ quippe ministerium est, ventura prædicere, non etiam demonstrare. Joannes ergo plus quam propheta est, quia eum quem præcurrendo prophetaverat etiam ostendendo monstrabat. Sed quia arundo vento agitata esse denegatur, quia non esse vestitus mollibus dicitur, quia prophetæ nomen huic impar esse perhibetur, jam quid digne dici possit audiamus. Sequitur: *Hic est de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te* (Malach. III, 1). Quod enim Græce angelus, hoc Latine nuntius dicitur. Recte ergo qui nuntiare supernum judicem mittitur angelus vocatur, ut dignitatem servet in nomine, quam explet in operatione. Altum quidem nomen est, sed vita nomine inferior non est.

6. Utinam, fratres charissimi, non ad iudicium nostrum dicamus, quia omnes qui sacerdotii nomine censentur angeli vocantur, propheta attestante, qui

ait: *Labis sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est* (Malac. II, 7). Sed hujus altitudinem nominis, etiam vos, si vultis, potestis mereri. Nam unusquisque vestrum in quantum sufficit, in quantum gratiam supernæ aspirationis accepit, si a pravitate proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum vel supplicium erranti denuntiat, cum sanctæ annuntiationis verba impendit, profecto angelus existit. Et nemo dicat: Admonere non sufficio, exhortari idoneus non sum. Quantum potes exhibe, ne male servatum ^e quod acceperas in tormentis exigaris. Neque enim plus quam unum talentum acceperat qui hoc abscondere magis studuit quam erogare. Et scimus quod in Dei tabernaculo non solum phialæ, sed, præcipiente Domino, etiam cyathi facti sunt (Exod. XXXVII). Per phialas quippe doctrina exuberans, per cyathos vero parva atque angusta designatur scientia. Alius, doctrina veritatis plenus, audientium mentes inebriat. Per hoc ergo quod dicit profecto phialam porrigit. Alius explere quod sentit non valet, sed quia hoc utcumque denuntiat, profecto per cyathum gustum præbet. In Dei ergo tabernaculo, id est in sancta Ecclesia, positi, si per doctrinæ sapientiam ministrare phialas minime potestis, in quantum pro divina largitate sufficitis proximis vestris boni verbi cyathos date. In quantum vos profecisse pensatis, ^f etiam vobiscum alios trahite, in via Dei socios habere desiderate. Si quis vestrum, fratres, ad forum aut fortasse ad balneum pergit, quem otiosum esse considerat ut secum veniat invitat. Ipsa ergo terrena actio vestra vos conveniat, 1456 et si ad Deum tenditis, curate ne ad eum soli veniatis. Hinc etenim scriptum est: *Qui audit, dicat: Veni* (Apoc. XII, 17); ut qui jam in corde vocem superni amoris acceperit, foras etiam proximis vocem exhortationis reddat. Et fortasse panem, ut indigenti eleemosynam porrigat, non habet; sed majus est quod tribuere valeat, qui linguam habet. Plus enim est verbi pabulo victoriam in perpetuum mentem reficere, quam ventrem morituræ carnis terreno pane satiare. Nolite ergo, fratres, proximis vestris eleemosynam verbi subtrahere. Mecum vos admoneo, ut ab otioso sermone parcamus, inutiliter loqui declinemus. In quantum reniti linguæ prævalemus, in ventum verba non defluant, cum iudex dicat: *Omne* 1457 *verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicii* (Matth. XII, 36). Otiosum quippe verbum est, quod aut utilitate rectitudinis, aut ratione justæ necessitatis caret. Otiosa ergo colloquia ad ædificationis studium vertite: quam celerrime hujus vitæ tempora fugiant, considerate: quam districtus ve-

^a Vulgati, de ejus sanctitate. Optime, nisi reluctarentur Mss.

^b Belvac., 1 Carn., Val. Cl., Longip., regno.

^c Exponximus pretiosarum auctoritate Mss. Turon., C. Germ., Belvac., Carn.

^d Al., rigore, ut legitur in Corb. Germ., Gemet.,

Bigot., etc.

^e Ita simplicius Mss. quam Excusi, ubi legitur quod acceperas talentum in tormentis pendere exigaris.

^f Turon. et quinque al. Mss., etiam alios trahere vobiscum satagite.

niat iudex attendite. Hunc ante oculos vestri cordis poplite: hunc proximorum vestrorum mentibus intimate; ut in quantum vires suppetunt, si annuntiare eum non negligitis, vocari ab eo Angeli cum Joanne valeatis; quod ipse præstare dignetur qui vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

Habita ad populum in basilica sancti Petri apostoli,

^b Dominica quarta in Adventu Domini.

LECTIO S. EVANG. SEC. JOAN. I, 19-28.

In illo tempore, miserunt Judæi a Jerosolymis sacerdotes et levitas ad Joannem, ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est, et non negavit. Et confessus est: Quia non sum ego Christus. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his, qui miserunt nos? Quid dicis de teipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. Et qui missi fuerant erant ex Pharisæis. Et interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta? Respondit eis Joannes, dicens: ^c Ego baptizo in aqua; medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, ^d *cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamenti.* Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.

1456 1. Ex hujus nobis lectionis verbis, fratres charissimi, Joannis humilitas commendatur, qui cum tantæ virtutis esset ut Christus credi potuisset, elegit ^e solide subsistere in se, ne humana opinione raperetur: inaniter super se. Nam confessus est, et non negavit, et confessus est: Quia non sum ego Christus. Sed quia dixit Non sum, negavit plane quod non erat, sed non negavit quod erat, ut veritatem loquens, ejus membrum fieret cujus sibi nomen fallaciter non usurparet. Cum ergo non vult appetere nomen Christi, factus est membrum Christi, quia dum infirmitatem suam studuit humiliter agnoscere, illius celsitudinem meruit veraciter obtinere. Sed cum ex lectione alia Redemptoris nostri sententia ad mentem reducitur, ex hujus lectionis verbis nobis quæstio valde implexa generatur. Alio quippe in loco inquisitus a discipulis Dominus de Eliæ adventu, respondit: *Elias jam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eum quæcumque voluerunt.* Et si vultis scire, Joannes ipse est Elias (Matth. xvii, 12). Requisitus autem Joannes, dicit: Non sum Elias. Quid est hoc, fratres charissimi, quia quod Veritas affirmat, hoc propheta Veritatis negat? Valde namque inter se diversa sunt *Ipse est* et *Non sum*. Quomodo ergo propheta Veritatis est, **1457** si ejusdem Veritatis sermonibus concors non est? Sed si subtiliter veritas ipsa requiratur, hoc quod inter se contrarium sonuit,

quomodo contrarium non sit invenitur. Ad Zachariam namque de Joanne angelus dicit: *Ipsæ præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ* (Luc. i, 17). Qui idcirco venturus in spiritu et virtute Eliæ dicitur, quia sicut Elias secundum Domini adventum præveniet, ita Joannes prævenit primum. Sicut ille præcursor venturus est iudicis, ita iste præcursor est factus Redemptoris. Joannes igitur in spiritu Eliæ erat, in persona Eliæ non erat. Quod ergo Dominus fatetur de spiritu, hoc Joannes denegat de persona, quia et justum sic erat, ut et discipulis Dominus spiritalem de Joanne sententiam diceret, et Joannes idem verbis carnalibus non de suo spiritu, sed de corpore responderet. Contrarium ergo veritati videtur esse quod Joannes sonuit, sed tamen a veritatis tramite non recessit.

2. Qui cum se etiam prophetam negat, quia videlicet non solum poterat Redemptorem ^f prædicare, sed etiam demonstrare, quisnam sit continue exprimit, dum subjungit; *Ego vox clamantis in deserto.* Scitis, fratres charissimi, quia unigenitus Filius Verbum Patris vocatur, Joannes attestante, **1458** qui ait: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* (Joan. i, 1). Et ex ipsa vestra locutione cognoscitis quia prius vox sonat, ut verbum postmodum possit audiri. Joannes ergo vocem se esse asserit, quia Verbum præcedit. Adventum itaque Dominicum præcurrens, vox dicitur, quia per ejus ministerium Patris Verbum ab hominibus auditur. Qui etiam in deserto clamat, quia derelictis destitutæque Judææ ^g solatium Redemptoris annuntiat. Quid autem clamat innotuit eum subjungit: *Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta* (Isai. xl, 3). Via Domini ad eum dirigitur eam veritatis sermo humiliter auditur. Via Domini ad eum dirigitur eam ad præceptum vita præparatur. Unde scriptum est: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus* (Joan. xiv, 23). Quisquis ergo in superbiâ mentem elevat, quisquis avaritiæ aestibus anhelat, quisquis se luxuriæ inquinacionibus polluit, cordis ostium contra veritatem claudit; et ne ad se Dominus veniat, claustra animæ vitiorum damnat.

3. Sed adhuc qui missi sunt porcontantur: *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta?* Quod quia non studio cognoscendæ veritatis, sed malitiâ exercendæ simulationis dicitur, evangelista tacite innuit eum subjungit, dicens: *Et qui missi fuerant erant ex Pharisæis.* Ac si aperte dicat: Illi Joannem de suis actibus requirunt, qui doctrinam nesciunt querere, sed invidere. Sed sanctus quisque etiam cum perversa mente requiritur, a bonitatis suæ studio non mutatur. Unde Joannes quoque ad verba invidiæ prædicamenta respondit viam. Nam protinus adjungit: *Ego baptizo in aqua; ut solvam.* Habet etiam Bigot. ut *solvam*.

^f Gemeticenses et nonnulli, *prædicare*.

^g Ita Mss. cum vet. Ed. in recent., *solatium suæ redemptionis*.

^a Corb., non negatis.

^b In 2 Gemet. solo Dominica hæc indicatur, nec alia dies assignatur in Mss.

^c C Germ. et Bigot., ego quidem baptizo.

^d Belvac. et C. Gerun., cujus ego non sum dignus

medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Joannes non spiritu, sed aqua baptizat, quia, peccata solvere non valens, baptizatorum corpora per aquam lavat, sed tamen mentem per veniam non lavat. Cur ergo baptizat qui peccata per baptismum non relaxat, nisi ut, præcursoris suæ ordinem servans, qui nasciturum nascendo præveniret, baptizaturum quoque Dominum baptizandum præveniret; et qui prædicando factus est præcursor Christi, baptizando etiam præcursor ejus fieret imitatione sacramenti? Qui inter hæc mysterium annuntians, hunc in medio hominum et stetitisse asserit, et nesciri, quia per carnem Dominus apparens, et visibilis exstitit corpore et invisibilis majestate. De quo etiam subdit: *Qui post me venit, ante me factus est.* Sic namque dicitur: *Ante me factus, ac si dicatur, Ante me positus.* Post me ergo venit, quia postmodum natus; ante me autem factus est, quia mihi prælatus. Sed hæc paulo superius dicens, etiam prælationis ejus causas aperuit cum subjunxit *quia prior me erat.* Ac si aperte dicat: *Ipse me etiam post natus superat, quo eum natiuitatis suæ tempora non angustant.* Nam qui per matrem in tempore nascitur, sine tempore est a Patre generatus. Cui quantæ reverentiæ humilitatem debeat subdendo manifestat: *Cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamenti* (Marc. i, 7). Mos apud veteres fuit ut si quis eam quæ sibi competeret accipere uxorem nollet, ille ei calceamentum solve-
1459 ret qui ad hæc sponsus jure propinquitatis veniret. Quid igitur inter homines Christus, nisi sanctæ Ecclesiæ sponsus apparuit? De quo et idem Joannes dicit: *Qui habet sponsam, sponsus est* (Joan. iii, 29). Sed quia Joannem homines Christum esse putaverunt, quod idem Joannes negat, recte se indignum esse ad solvendam corrigiam ejus calceamenti denuntiat. Ac si aperte dicat: Ego Redemptoris nostri vestigia denudare non valeo, quia sponsi nomen mihi inmerito non usurpo. Quod tamen intelligi et aliter potest. Quis enim nesciat quod calceamenta ex mortuis animalibus fiunt? Incarnatus vero Dominus veniens quasi calceatus apparuit, quia in divinitate sua morticina nostræ corruptionis assumpsit. Unde etiam per Prophetam dicit: *In Idumæam extendam calceamentum meum* (Psal. lxx, 10). Per Idumæam quippe gentilitas, per calceamentum vero assumpta mortalitas designatur. In Idumæam ergo Dominus calceamentum suum se extendere asserit, quia dum per carnem gentibus innotuit, quasi calceata ad nos divinitas venit. Sed hujus incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Investigari etenim nullatenus potest quomodo incorporatur Verbum, quomodo summus et vivificator spiritus intra

uterum matris animatur, quomodo is qui initium non habet, et existit, et concipitur. Corrigiam calceamenti est ligatura mysterii. Joannes itaque solvere corrigiam calceamenti ejus non valet, quia incarnationis ejus mysterium nec ipse investigare sufficit, qui hæc per prophetiam spiritum agnovit. Quid est ergo dicere: *Non sum dignus solvere corrigiam calceamenti ejus, nisi aperte et humiliter suam ignorantiam profiteri?* Ac si patenter dicat: *Quid mirum si ille mihi prælatus est, quem post me quidem natum considero, sed natiuitatis ejus mysterium non apprehendo?* Ecce Joannes, prophetiæ spiritu impletus, mira scientia cuculat et tamen illud de se insinuat quod ignorat.

4. Qua in re pensandum nobis est, fratres charissimi, et tota intentione cogitandum quomodo sancti viri, ut humilitatis in se virtutem custodiant, cum quædam mirabiliter sciunt, illud ante mentis oculos student revocare quod nesciunt, ut dum ex parte alia infirmitatem suam considerant, ex ea parte qua perfectus est eorum se animus non extollat. Scientia etenim virtus est, humilitas etiam custos virtutis. Restat ergo ut in omne quod scit sese mens deprimat ne quod virtus scientiæ congregat ventus elationis tollat. Cum bona, fratres, agitis, semper ad memoriam male acta revocate, ut dum caute culpa conspicitur nunquam de bono opere incaute animus lætetur. Superiores invicem, eos maxime qui vobis commissi non sunt, proximos vestros attendite, quos et quos agere aliqua prava conspiciatis, quia in eis lateant bona nescitis. Magnus ergo unusquisque esse studeat, sed tamen aliquo modo esse se nesciat, ne dum sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat. Hinc etenim per prophetam dicitur: *Vae qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes* (Isai. v, 21). Hinc Paulus ait: *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos* (Rom. xii, 16). Hinc contra superbientem Saul dicitur: **1460** *Cum esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es* (I Reg. xv, 17). Ac si aperte diceretur: *Cum tu te parvulum conspiceres, ego te præ cæteris magnum feci.* Quia vero tu te magnum conspicias, a me parvus estimaris. Quo contra cum David regni sui potentiam coram arca fœderis Domini salutando despiceret, dixit: *Ludam et vilior sum plus quam factus sum, et ero humilis in oculis meis* (II Reg. vi, 22). Quem enim non extolleret ora leonum frangere, ursorum brachia dissipare, despectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regni gubernaculaungi, tumendum cunctis uno lapide Goliath sternere, a rege proposita exsunctis allophyliis numerosa præcipua reportare, regnum ex promis-

cedit unus Codex San-Germ. Adhæremus autem C. Germ., Reg., Corb., Carnut., etc.

¹ Duo priores Gemet., confiteri.

² Vulgati, qui perfecti sunt. Contradiciunt Mss. omnes.

³ Ita Turon., C. Germ., etc. Excusi, spargat.

⁴ Post amittat habent Ed. intus quod erat.

⁵ In monachis Ed., tabernacula.

^a In recent. Ed., in spiritu... in aqua.

^b Excusi, non sanat, in vitis Mss.

^c Excusi, sine matre ante tempora est, etc. Restituimus hunc locum ex Mss. Anglic. et omnibus nostris.

^d Sic legere cogit Mss. consensus. Editi habent, incarnatur.

^e Duo prior. Gemet., Bigot., Longip., Val. Cl., est hujus causa nostris sensibus obligata mysterii. Ac-

sione percipere, cunctumque Israeliticum a populum sine ulla postmodum contradictione **1461** possidere? Et tamen in cunctis se despicit, qui in suis oculis se esse humilem constitetur. Si ergo sancti viri etiam cum agunt fortia, de semetipsis vilia sentiunt, quid in sua excusatione dicturi sunt qui sine opere virtutis intumescunt? Sed ^b etsi quælibet bona adsint opera, nulla sunt, nisi ex humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione non elevat, sed gravat. Qui enim sine humilitate virtutes congregat, in ventum pulverem portat; et unde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. In cunctis ergo quæ agitis, fratres mei, radicem boni operis humilitatem tenete; nec quibus jam superiores, sed quibus adhuc inferiores estis, aspiciate, ut dum meliorum vobis exempla proponitis, ad majora semper ascedere ex humilitate valeatis ^c.

HOMILIA VIII.

Habita ad populum in basilica beatæ Mariæ Virginis, in die Natalis Domini.

LECTIO S. EVANG. SEC. LUC. II, 1-14.

In illo tempore, exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. Hæc descriptio prima facta est a præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur, singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Joseph a Galilæa de civitate Nazareth, in Judæam in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt ^d dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum; et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio. Et pastores erant in regione eadem, vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, et positum in præsepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis ^e exercitus, laudantium Deum, et dicentium: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

1460 Quia, largiente Domino, missarum solemniter hodie celebraturi sumus, loqui diu de Evangelica lectione non possumus. Sed nos aliquid vel breviter dicere Redemptoris nostri nativitas ipsa compellit. Quid est quod nascituro Domino mundus describitur, nisi hoc quod aperte monstratur, ^f quia ille veniebat in carne, qui electos suos ascriberet in æternitate? Quo contra de reprobis per Prophetam dicitur: De-

^a In Gussany. *populum contradictione possidere.*

^b Belvac. et al., *sed quælibet bona.*

^c In C. Germ. et Turon., *præstante Domino nostro Jesu Christo. Additur in Turon. cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.*

^d Belv., *dies Mariæ, ut pareret.*

^e Abest exercitus a Mes. C. Germ., Belv., Bigot. Paulo post Corb. Germ. et Belv. habent in *excelsis*,

*leantur de libro viventium, et cum justis non scribantur (Psal. LXXVIII, 29). Qui bene etiam in Bethlehem nascitur: Bethlehem quippe domus panis interpretatur. Ipse namque est qui ait: Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi (Joan. vi, 41, 52). Locus ergo in quo Dominus nascitur, domus panis antea vocatus est, quia futurum profecto erat ut ille ibi per materiam carnis appareret, qui electorum mentes interna satietate reficeret. Qui non in parentum domo, sed in via nascitur, ut profecto **1461** ostenderet, quia per humanitatem suam quam assumpserat quasi in alieno nascebatur. Alienum videlicet non secundum potestatem dico, sed secundum naturam. Nam de potestate ejus scriptum est: *In propria venit (Joan. 1, 11)*. In natura etenim sua ante tempora natus est, in nostra venit ex tempore. Qui ergo æternus permanens temporalis apparuit, alienum est ubi descendit. Et quia per prophetam dicitur: *Omnis caro senum (Isai. XL, 6)*, factus homo, senum nostrum vertit in frumentum, qui de semetipso ait: *Nisi granum frumentum cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet (Joan. XII, 24)*. Unde et natus in præsepio reclinatur, ut fideles omnes videlicet sancta animalia, carnis suæ frumento reficeret, et ne ab æternæ intelligentiæ pabulo jejuna remanerent. Quid autem est quod vigilantibus pastoribus angelus apparet, eosque Dei claritas circumfulget, nisi quod illi præ cæteris videre sublimia merentur, **1462** qui fidelibus gregibus præesse ^h solliciti sciunt? Dumque ipsi pie super gregem vigilant. divina super eos gratia largius coruscat.*

2. Regem vero natum angelus nuntiat, ejusque voci angelorum chori concinunt, et congaudentes clamant: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Prius quippe quam Redemptor noster nasceretur per carnem, discordiam cum angelis habuimus, a quorum claritate atque munditia per primæ culpæ meritum, per quotidiana delicta longe distabamus. Quia enim peccando extranei eramus a Deo, extraneos nos a suo consortio deputabant angeli cives Dei. Sed quia nos cognovimus Regem nostrum, recognoverunt nos angeli cives suos. Quia enim cæli Rex terram nostræ carnis assumpsit, infirmitatem nostram illa jam angelica celsitudo non despicit. Ad pacem nostram angeli redeunt, intentionem prioris discordiæ postponunt; et quos prius infirmos abjectosque despexerant, jam socios venerantur. Hinc enim ⁱ quod Loth (*Genes. XIX, 1*) et Josue (*Josue V, 45*) angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur; Joannes vero in Apocalypsi ^j sua adorare angelum voluit, sed tamen **1463** idem hunc angelus ne se debeat adorare comescuit, di-

pro altissimis.

^f Excusi, *quia ille apparebat in carne.*

^g Carnut. et pauci, *ne ab interna.*

^h Belvac. et C. Germ., *solliciti sunt.*

ⁱ Turon., Corb. Germ., Belvac., Gemet., etc., *quod Loth vel Josue, ubi vel sumitur pro particula conjunctiva et.*

^j Abest sua, a Turon. et pl.

cens : *Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum et fratrum tuorum* (Apoc. xii, 9). Quid est quod ante Redemptoris adventum angeli ab hominibus adorantur, et tacent, postmodum vero adorari refugunt, nisi quod naturam nostram, quam prius despexerant, postquam hanc super se assumptam conspiciunt, substratam sibi videre pertimescunt? Nec jam sub se velut infirmam contemnere ausi sunt, quam super se videlicet in cœli Rege venerantur. Nec habere dedignantur hominem socium, qui super se adorant hominem Deum. Curemus ergo, fratres charissimi, ne qua nos immunditia polluat, qui in æterna^a præscientia et Dei cives, et angelis ejus æquales sumus. Vindicemus moribus dignitatem nostram, nulla nos luxuria inquinat, nulla nos turpis cogitatio accuset, non malitia mentem mordeat, non invidiæ rubigo consumat, non elatio inflat, non ambitio per terrena oblectamenta dilaniet, ^b non ira inflammet. Dii etenim vocati sunt homines. Defende ergo tibi, o homo, contra vitia honorem Dei, quia propter te factus est Deus homo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

Habita ad populum in basilica sancti^c Silvestri, in die natalis ejus.

LECTIO S. EVANG. SEC. MATTHE. XXV, 14-30.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc : Homo quidam peregre proficiscens, vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. Similiter et qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis venit Dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens : Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi Dominus ejus : Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium domini tui. Accessit autem et qui duo talenta acceperat, et ait : Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo^d superlucratus sum. Ait illi Dominus ejus : Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium domini tui. Accedens autem et qui unum talentum acceperat, ait : Domine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti, et congregas ubi non sparsisti; et timens abii et abscondi talentum tuum in terra, ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus ejus, dixit ei : Serve male et piger, sciebas quia meto ubi non semino,

^a Duo priores Gemet. ac Bigot., præsentia.

^b Hæc in Belv., Corb. et C. German., minime leguntur.

^c Ita legitur in omnibus Mss. nostris, nullibi autem Felicis; quod pro varia lect. Gussanv. annotavit. In duob. Gemet. vet. legitur *Silvestri papæ*. In alio, episcopi. In kalend. Rom. a Joanne Frontone edito, quod putat ante an. 731 exaratum esse, aliud Evangelium assignatur in festo sancti Silvestri.

et congrego ubi non sparsi; oportuit ergo te^e dare pecuniam meam nummulariis, et ego veniens recepissem utique quod meum est cum usura. Tollite itaque ab eo talentum, et date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, et abundabit; ei autem qui non habet, et quod videtur habere auferetur ab eo. Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores; illic erit fletus et stridor dentium.

1. Lectio sancti Evangelii, fratres charissimi, sollicite considerare nos admonet, ne nos, qui plus cæteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur ab auctore mundi, gravius inde judicemur. Cum enim augentur dona, rationes etiam crescunt donorum. Tanto ergo esse humilior atque ad serviendum **1464** promptior quisque debet ex munere, quanto se obligatorem esse conspicit in reddenda ratione. Ecce homo qui peregre proficiscitur, servos suos vocat, eisque ad negotium talenta partitur. Post multum vero temporis positurus rationem revertitur, bene operantes pro apportato lucro remunerat, servum vero a bono opere torpentem damnat. Quis itaque iste homo est qui peregre proficiscitur, nisi Redemptor noster, qui in ea carne quam assumpserat abiit in cœlum? Carnis enim locus proprius terra est, quæ^f quasi ad peregrina ducitur, dum per Redemptorem nostrum in cœlo collocatur. Sed homo iste peregre proficiscens servis suis bona sua tradidit, quia fidelibus suis spiritalia dona concessit. Et uni quidem quinque talenta, alii duo, alii vero commisit unum. Quinque etenim sunt corporis sensus, videlicet visus, auditus, gustus, odoratus et tactus. Quinque ergo talentis donum quinque sensuum, id est exteriorum scientia, exprimitur. Duobus vero intellectus et operatio designatur. Unius autem talenti nomine intellectus tantummodo designatur. Sed is qui quinque talenta acceperat alia quinque lucratus est, quia sunt nonnulli qui, etsi interna ac mystica penetrare nesciunt, pro intentione tamen supernæ patriæ docent recta quos possunt de ipsis exterioribus quæ^g acceperunt; dumque se a carnis petulantia et a terrenarum rerum ambitu, atque a visibilibus voluptate, custodiunt, ab his etiam alios admonendo compescunt. Et sunt nonnulli qui, quasi duobus talentis ditati, intellectum atque operationem percipiunt, subtilia de internis intelligunt, mira in exterioribus operantur; cumque et intelligendo et operando alii prædicant, quasi duplicatum de negotio lucrum reportant. Bene autem alia quinque vel alia duo in lucrum venisse referuntur, quia dum^h utrique sexui prædicatio impenditur, quasi accepta talenta geminantur. Sed is qui unum talentum acceperat, abiens, fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui.

^d In Corb. Germ. et Norm., simpliciter, *lucratus sum*.

^e C. Germ., Belv. et Bigot. *committere*.

^f Belvac., *quasi peregrina*.

^g In recent. Ed. additur *duplum talentum portant*, quod abest a veteribus tum vulg. tum manu exaratis.

^h 4. Carnot.; *utrique sensui*.

Talentum in terra abscondere est acceptum ingenium in terrenis actibus implicare, lucrum spiritale non querere, cor a terrenis cogitationibus nunquam levare. Sunt namque nonnulli qui donum intelligentiæ perceperunt, sed tamen sola quæ carnis sunt sapiunt. De quibus per prophetam dicitur : *Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt* (Jerem. iv, 22). Sed Dominus, qui talenta contulit, rationem positurus reddit, quia is qui nunc pie spiritualia dona tribuit districte in iudicio merita exquirat, quid quisque accepit considerat, et quod lucrum de acceptis reportet pensat.

2. Servus qui geminata talenta retulit a domino laudatur, atque ad æternam remunerationem perducitur, cum ei voce dominica dicitur : *Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui*. Pauca quippe bona sunt omnia præsentis vitæ, quamlibet multa esse videantur, ^b comparatione retributionis æternæ. Sed tunc fidelis servus super multa constituitur quando, devicta omni corruptionis molestia, de æternis gaudiis in illa celesti sede gloriatur. Tunc ad domini sui gaudium perfecte **1465** intro-mittitur, quando in æterna illa patria assumptus, atque angelorum cœtibus admistus, sic interius gaudet de munere, ut non sit jam quod exterius doleat de corruptione.

3. Servus autem qui operari de talento noluit, ad dominum cum verbis excusationis redit, dicens : *Domine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti, et congregas ubi non sparsisti; et timens abii et abscondi talentum tuum in terra, ecce habes quod tuum est*. Notandum quod inutilis servus durum dominum vocat, cui tamen ad lucrum deservire dissimulat, et timuisse se dicit in lucrum talentum expendere, qui hoc solum timere debuerat, ne hoc sine lucro ad dominum reportaret. Sunt enim plerique intra sanctam Ecclesiam, quorum iste servus imaginem tenet, qui melioris vitæ vias aggredi metuunt, et tamen jacere in sui torporis ignavia non pertimescunt; cumque se peccatores considerant, sanctitatis vias arripere trepidant, et remanere in suis iniquitatibus non formidant. Quorum bene Petrus adhuc in infirmitate positus speciem tenet cum, viso miraculo piscium, dixit : *Exi a me, Domine, quia homo peccator sum* (Luc. v, 8). Imo si te peccatorem consideras, ^c oportet ut a te Dominum non repellas. Sed qui idcirco melioris habitus vias, et rectoris vitæ apprehendere arcem nolunt, quia infirmos se esse conspiciunt, quasi et peccatores se fatentur, et Dominum repellunt, eumque ^d quem in se sanctificare debuerant, fugiunt, et velut in perturbatione consilium non habent, dum moriuntur, et vitam timent. Unde et huic servo protinus respondetur : *Serve male et piger, solus es quia malo ubi*

^a In Ed., *introducitur*.

^b Hæc absunt a Belv., Corb., duob. prior. Gemet., duob. Carnut. et Longip. Exstant in C. Germ., aliamant, sed antiquis.

^c Additur in duob. Carnut. in veritate.

^d Ita C. Germ., Belv. et posteriores Mss. In Excusis,

non semino, et congrego ubi non sparsi; oportuit ergo te dare pecuniam meam nummulariis, et ego veniens recepissem utique quod meum est cum usura. Ex verbis suis servus constringitur cum dominus dicit : *Malo ubi non semino, et congrego ubi non sparsi*. Ac si aperte dicat : Si juxta tuam sententiam et illud exquiro quod non dedi, quanto magis a te exquiro quod ad erogandum ^f dedi; oportuerat ergo te dare pecuniam meam nummulariis; et ego veniens recepissem utique quod meum est cum usura. Pecuniam vero dare nummulariis est eis scientiam prædicationis impendere qui hanc valeant exercere.

4. Sed sicut nostrum periculum aspicitis si dominicam pecuniam teneamus, ita vestrum, fratres charissimi, sollicitè pensate, quia a vobis cum usura exigitur quod auditis. In usura quippe pecunia etiam non data recipitur. Cum enim hoc redditur quod acceptum fuerat, illud etiam superimpenditur quod acceptum non est. Pensate ergo, fratres charissimi, quia de accepta hac verbi pecunia usuras solvetis, et curate ut ex eo quod auditis etiam alia studeatis intelligere quæ non auditis, quatenus alia ex aliis colligentes, etiam illa discatis ex vobismetipsis agere quæ necdum ex prædicatoris ore didicistis. Pigram vero servum qua sententia feriat audiamus : *Tollite ab eo talentum, et date ei qui habet decem talenta*.

5. Opportunum valde videbatur ut cum malo servo unum talentum tollitur, et potius qui duo quam qui quinque talenta acceperat daretur. Illi enim **1466** ^e dari debuit qui minus quam qui plus habuit. Sed, sicut superius diximus, per quinque talenta, quinque videlicet sensus, id est exteriorum scientia designatur, per duo autem intellectus et operatio exprimitur. Plus ergo habuit qui duo quam qui quinque talenta perceperat, quia qui per quinque talenta exteriorum administrationem meruit, ab intellectu interiorum adhuc vacuus fuit. Unum ergo talentum, quod intellectum significare diximus, illi dari debuit qui bene exteriora quæ acceperat ministravit. Quod quotidie in sancta Ecclesia cernimus, quia plerique dum bene ministrant exteriora quæ accipiunt, per adjunctam gratiam ad intellectum quoque mysticum perducuntur, ut etiam de interna intelligentia polleant qui exteriora fideliter administrant.

6. Generalis etiam mox sententia subditur, qua dicitur : *Omni enim habenti dabitur, et abundabit; ci autem qui non habet, et quod videtur habere auferetur ab eo*. Habenti namque dabitur, et abundabit, quia quisquis charitatem habet etiam dona alia percipit. Quisquis charitatem non habet etiam dona quæ percipisse videbatur amittit. Unde necesse est, fratres mei, ut per omne quod agitis erga charitatis custodiam vigiletis. Charitas autem vera est amicum diligere in Deo, et inimicum diligere propter Deum.

eumque in quo sanctificari debeant.

^e C. Germ. et 3 Gemet., *non spargo*.

^f Sic ex Mss. et antiq. Ed. replevimus lacunam duorum linearum.

^g Ed. *supplerovent magis, quod absunt a Mss.*

Quam quisque non habet omne bonum amittit quod A habet, talento quod acceperat privatur, et juxta Dominicam sententiam in exteriores tenebras mittitur. Per peccatum quippe in exteriores tenebras cadit, qui per culpam suam sponte in interiores tenebras cecidit; et illic conatus patitur tenebras ultionis, qui hic libenter sustinuit a tenebras voluptatis.

7. Sciendum vero est quod nullus piger ab hac talenti acceptione securus est. Nullus namque est qui voraciter dicat: Talentum minime accepi, non est unde rationes ponere cogar. Talentum enim nomine cuiuslibet pauperi etiam hoc ipsum reputabitur, quod vel minimum accepit. Alius namque **1467** accepit intelligentiam, prædicationis ministerium debet ex talento. Alius terrenam substantiam accepit, B erogationem talenti debet ex rebus. Alius nec interiorum intelligentiam, nec rerum affluentiam accepit, sed tamen didicit artem qua paseitur, ipsa ars ei in talenti acceptione reputatur. Alius nihil horum assecutus est, sed tamen fortasse familiaritatis locum apud divitem meruit, talentum profecto familiaritatis accepit. Si ergo nihil ei pro indigentibus loquitur, pro talenti retentione damnatur. Habens ergo intellectum curet omnino ne taceat, habens rerum affluentiam vigilet ne a misericordie largitate torpescat, habens artem qua regitur magnopere studeat ut usum atque utilitatem illius cum proximo partiat, habens loquendi locum apud divitem damnationem pro retento talento timeat, si, cum valet, non apud eum pro pauperibus intercedit. Tantum quippe ab unoquoque C nostram venturus iudex exiget quantum dedit. Ut ergo de talenti sui rationibus, redeunte Domino, quisque securus sit, cum tremore penset quotidie quid accepit. Ecce namque jam juxta est ut ille qui peregre profectus est redeat. Quasi quippe peregre abiit qui de hac terra in qua natus est longe discessit; sed profecto revertitur, ut de talentis rationes ponat, quia si a bona actione torpescimus, b de ipsis donis quæ contulit nos districtius judicat. Consideremus ergo quæ accepimus, atque in eorum erogatione vigilemus. Nulla nos a spiritali opere terrena cura impediatur, ne si in terra talentum absconditur, talenti dominus ad iracundiam provocetur. Piger etenim servus, cum jam culpas iudex examinat, talentum de terra levat, quia sunt plerique qui tunc se e a ter- D renis desideriis vel operibus subtrahunt, quando jam per animadversionem iudicis ad æternum supplicium trabuntur. Ante ergo de talenti nostri ponenda ratione vigilemus, ut cum jam iudex ad feriendum imminet, lucrum nos quod fecimus excuset. Quod præstet nobis Deus, qui vivit, etc.

^a Corb. et Belv., tenebras voluntatis.

^b Val. Cl., de ipsis bonis.

^c Corb., a terrenis obligationibus. Turon., a terrenis desideriis vel cogitationibus, vel operibus.

^d Est nona in Cod. reg. Suec.

^e Belv., Theophania.

^f Propter formam exteriorum hominis quam assumere solent angeli, quos aliunde incorporeos asse-

HOMILIA X^d.

Habita ad populum in basilica sancti Petri apostoli, in die * Epiphaniæ.

LECTIO S. EVANG. SEC. MATTH. II, 1-12.

Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judæ, in diebus Herodis regis, ecce magi ab Oriente venerunt Jerusalem, dicentes: Ubi est qui natus est Rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est, et omnis Jerusalem cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum, et scribas populi, sciendebatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ. Sic enim scriptum est per prophetam: Et tu Bethlehem, terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes, clam vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ita et interrogatis diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens, adorem eum. Qui, cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella quam viderant in Oriente antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer. Videntes autem stellam, gavisissimi sunt gaudio magno valde. Et, intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus; et, procidentes, adoraverunt eum. Et, apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus et myrrham. Et, responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

1468 1. Sicut in lectione evangelica, fratres charissimi, audistis, cœli Rege nato, rex terræ turbatus est, quia nimirum terrena altitudo confunditur cum celsitudo cœlestis aperitur. Sed quærendum nobis est quidnam sit quod, Redemptore nato, pastoribus in Judæa angelus apparuit, atque ad adorandum hunc ab Oriente magos non angelus, sed stella perduxit? Quia videlicet Judæis, tanquam ratione utentibus, f rationale animal, id est angelus, prædicare debuit; gentiles vero, quia uti ratione nesciebant, ad cognoscendum Dominum non per vocem, sed per signa perducuntur. g Unde etiam per Paulum dicitur: Prophetiæ fidelibus datæ sunt, non infidelibus; signa autem infidelibus, non fidelibus (I Cor. xiv, 22); quia et illis prophetiæ tanquam fidelibus, non infidelibus; et istis signa tanquam infidelibus, non fidelibus data sunt. Et notandum quod Redemptorem nostrum, cum jam perfectæ esset ætatis, eisdem gentilibus apostoli prædicant, eumque parvulum, et necdum per humani corporis officium loquentem, stella gentibus denuntiat, quia nimirum rationis ordo poscebat ut et loquentem jam Dominum loquentes nobis prædicatores imutesce-

rit sanctus Gregorius. Vide l. iv Dial., c. 29, ubi sic discipulum interrogat: Dic, quævis te, apostolus spiritus... corporeos, an incorporeos suscipiatis. Respondit Petrus: Quis sanum sapiens esse spiritus corporeos dixerit?

^g Hæc, usque ad signa autem infidelibus, non fidelibus, absunt a Mas. Belv., C. Germ. duob. Carn., Big. et uno Gemet.

rent, et necdum loquentem elementa muta prædicarent.

2. Sed in omnibus signis quæ vel nascente Domino vel moriente monstrata sunt, considerandum nobis est quanta fuerit in quorundam Judæorum corde duritia, quæ hunc nec per prophetiæ donum, nec per miracula agnovit. Omnia quippe elementa auctorem suum venisse testata sunt. Ut enim de eis quiddam usu humano loquar, Deum hunc cœli esse cognoverunt, quia protinus stellam miserunt. Mare cognovit, quia sub plantis ejus se calcabile præbuit. Terra cognovit, quia eo moriente contremuit. Sol cognovit, quia lucis suæ radios abscondit. Saxa et parietes cognoverunt, quia tempore mortis ejus scissa sunt. Infernus agnovit, quia hos quos tenebat mortuos reddidit. Et tamen hunc, ^a quem Dominum **B** omnia insensibilia elementa senserunt, adhuc infidelium Judæorum corda Deum esse minime cognoscunt, et, duriora saxis, scindi ^b ad pœnitendum nolunt, eumque confiteri abnegant, quem elementa, ut diximus, aut signis aut scissionibus Deum clamabant. Qui etiam ad damnationis suæ cumulum, eum quem natum despiciunt, nascenturum longe ante præciverunt. Et non solum quia nasceretur, noverant, sed etiam ubi nasceretur. Nam ab Herode requisiti, locum nativitatis ejus exprimunt, quem Scripturæ auctoritate didicerunt. Et testimonium proferunt, quod Bethlehem honorari nativitate novi ducis ostenditur, ut ipsa ^c eorum scientia et illis fieret ad testimonium damnationis, et nobis ad adjutorium credulitatis. **1469** Quos profecto bene Isaac, cum Jacob filium suum benediceret, designavit (*Genes. xvii, 28, seq.*); qui et caligans oculis et prophetans, in præsentem filium non vidit, cui tam multa in posterum prævidit, quia nimirum Judæus populus prophetiæ spiritu plenus et cæcus eum de quo multa in futurum prædixit in præsentem positum non agnovit.

3. Sed nativitate Regis nostri cognita, Herodes ad callida argumenta convertitur, ne terreno regno privaretur. Renuntiare sibi ubi puer inveniretur postulat, adorare eum velle se simulat, ^d ut (quasi hunc invenire possit) extinguat. Sed quanta est humana malitia contra consilium divinitatis? Scriptum quippe est: *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum (Prov. xxi, 30)*. Nam ea quæ apparuit stella magos perducit; natum Regem **D** reperiunt, munera deferunt, et ne redire ad Herodem debeant in somnis admonentur; sicque fit ut Jesum, quem quærit Herodes, invenire non possit. ^e Cujus persona qui alii quam hypocritæ designantur, qui dum fide quærant, invenire Dominum nunquam merentur?

4. Sed inter hæc sciendum quod Præcillianistæ

^a Corb. Germ., tres Gemet., Val. Cl., quem Deum.

^b Bigot. et duo prior. Gemet., ad pœnitentiam.

^c Belv. et C. Germ., eorum gemina scientia.

^d Sic legere cogimur magno Mss. consensu. Editi habent ut hunc si invenire possit extinguat.

^e Corb. et Corb. Germ., cujus personam ii in aliquam rem agunt qui hypocritæ designantur.

A hæretici nasci unumquemque hominem sub constitutionibus stellarum putant; et hoc in adjutorium sui erroris assumunt, quod nova stella exiit cum Dominus in carne apparuit, cujus fuisse fatum eandem quæ apparuit stellam putant. Sed si Evangelii verba pensamus, quibus de eadem stella dicitur: *Neque dum veniens staret supra ubi erat puer*, dum non puer ad stellam, sed stella ad puerum cucurrit, si dici liceat, non stella fatum pueri, sed fatum stellæ is qui apparuit puer fuit. Sed a fidelium cordibus absit ut aliquid esse fatum dicant. Vitam quippe hominum solus hanc conditor qui creavit administrat. Neque enim propter stellas homo, sed stellæ propter hominem factæ sunt. Et si stella fatum hominis dicitur, ipais suis ministeriis subesse homo perhibetur. **B** Certe cum Jacob, de utero egrediens, prioris fratris plantam teneret manu (*Genes. xv, 25*), prior perfecte nequaquam egredi potuit, nisi et subsequens inchoasset; et tamen cum uno tempore, eodemque momento utriusque mater fuderit, non una utriusque vitæ ^f qualitas fuit.

5. Sed ad hoc solent mathematici respondere, quia virtus constellationis ^g in ictu puncti est. Quibus e diverso nos dicimus quia magna est mora nativitatis. Si igitur in ictu puncti constellatio permittatur, necesse jam erit ut tot dicant fata, quot sunt membra nascentium. Fateri etiam mathematici solent quod quisquis ^h in signo Aquarii nascitur, in hac vita piscatoris ⁱ ministerium sortiatur. Piscatores vero, ut fertur, Getulia non habet. Quis ergo dicat quia nemo illic in stella Aquarii nascitur, **1470** ubi piscator omnimodo non habetur? Rursum quos nasci sub signo Libræ asserunt, trapezitas futuros dicunt; et trapezitas multarum Gentium provinciæ ignorant. Fateantur ergo necesse est, aut hoc in eis signum deesse, aut effectum fatalem nullo modo habere. In Persarum quoque, Francorumque terra Reges ex genere prodeunt; quibus profecto nascentibus quis æstimet quanti eisdem momenti horarum ac temporum ex servili conditione nascuntur? et tamen regum filii uno eodemque sidere cum servis nati, ad regnum proficiunt, cum servi qui secum fuerant ^j geniti, in servitute moriantur. Hæc de stella breviter diximus, ne Mathematicorum stultitiam indiscussam præterire videamur.

6. Magi vero aurum, thus et myrrham detulerunt. Aurum quippe regi congruit, thus vero in Dei sacrificium ponebatur, myrrha autem mortuorum corpora condiuntur. Eum ergo magi quem adorant etiam mysticis muneribus prædicant, auro regem, thus Deum, myrrha mortalem. Sunt vero nonnulli hæretici qui hunc Deum credunt, sed ubique regnare

^f Longip. et Val. Cl., vitæ æqualitas.

^g Omnes Mss. nostri, excepto Belv., habent, in ictu pungentis, et tamen postea, in ictu puncti

^h Absit in a Belv., C. Germ., Gemet., etc.

ⁱ Belv. et C. Germ., ministerio.

^j Duo prior Gemet. et Big., nati.

nequaquam credunt. Hi profecto ei thus offerunt, sed offerre etiam aurum nolunt. Et sunt nonnulli qui hunc regem existimant, sed Deum negant. Hi videlicet ei aurum offerunt, sed offerre thus nolunt. Et sunt nonnulli qui hunc et Deum et regem fatentur, sed assumpsisse carnem mortalem negant. Hi nimirum ei aurum et thus offerunt, sed offerre myrrham assumptæ mortalitatis nolunt. Nos itaque nato Domino offeramus aurum, ut hunc ubique regnare fateamur; offeramus thus, ut credamus quod is qui in tempore apparuit Deus ante tempora existit; offeramus myrrham, ut eum quem credimus in sua divinitate impassibilem credamus etiam in nostra fuisse carne mortalem. Quamvis in auro, thure et myrrha intelligi et aliud potest. Auro namque sapientia designatur, Salomone attestante, qui ait: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis* (Prov. xxi, 20, sec. LXX). Thure autem quod Deo incenditur virtus orationis exprimitur, Psalmista testante, qui dicit: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo* (Psal. cxl, 2). Per myrrham vero carnis nostræ mortificatio figuratur; unde sancta Ecclesia de suis operariis usque ad mortem pro Deo certantibus dicit: *Manus meæ distillaverunt myrrham* (Cant. v, 5). Nato ergo Regi aurum offerimus, si in conspectu illius ^a claritate supernæ sapientiæ resplendemus. Thus offerimus, ^b si cogitationes carnis per sancta orationum studia in ara cordis incendimus, ut suave aliquid Deo per cœleste desiderium redolere valeamus. Myrrham offerimus, si carnis vitia per abstinentiam mortificamus. Per myrrham ^c namque, ut diximus, agitur **1471** ne mortua caro putrefiat. Mortuam vero carnem putrescere, est hoc mortale corpus fluxui luxuriæ deservire, sicut de quibusdam per prophetam dicitur: *Computruerunt jumenta in stercore suo* (Joel. i, 17). Jumenta quippe in stercore suo putrescere est carnales homines in fetore luxuriæ vitam finire. Myrrham ergo Deo offerimus, quando hoc mortale corpus a luxuriæ putredine per condimentum continentia custodimus.

7. Magnum vero nobis aliquid magi innunt, quod in regionem suam per aliam viam revertuntur. In eo namque quod admoniti faciunt, nobis profecto insinuant quid faciamus. Regio quippe nostra paradus est, ad quam, Jesu cognito, redire per viam qua venimus prohibemur. A regione etenim nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum vitium ^e gustando, discessimus; sed ad eam necesse est, ut stendo, obediendo, visibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrenando, redeamus. Per aliam ergo viam ad regionem nostram regredimur, quoniam qui a paradisi gaudiis per delectamenta discessimus, ad hæc per lamenta revocamur. Unde necesse est, fratres charissimi, ut semper pavidi sem-

^a Turon., claritatis supernæ patriæ luce resplendemus.
^c Germ., claritatis supernæ sapientiæ lumine respl.
^b Secundus Carn., si concupiscentias carnis.
^e Duo prior. Gemet., comedendo.
^d Corb., secundus Carn., Gemet., Bigot., donata sunt. C. Germ. et primus Carn., delata sunt.

A perque suspecti ponamus ante oculos cordis hinc culpas operis, illinc iudicium extremæ districtiois. Pensemus quam districtus iudex veniat, qui iudicium minatur et laet; terrores peccatoribus intentat, et tamen adhuc sustinet; et ideo venire citius differt, ut minus inveniat quos condemnet. Puniamus stibus culpas, et cum Psalmistæ voce præveniamus faciem ejus in confessione (Psal. xciv, 2). Voluptatum nos ergo fallacia nulla decipiat, nulla vana lætitia seducat. In proximo namque est iudex qui dixit: *Vae vobis qui ridetis nunc, quia iugebitis et febitis* (Luc. vi, 25). Hinc etenim Salomon ait: *Risus doli miscetur, et extrema gaudii luctus occupat* (Prov. xiv, 13). Hinc iterum dicit: *Risum deputavi errorem, et gaudio dixi: Quid frustra deciperis?* (Eccl. ii, 2.) Hinc rursus ait: *Cor sapientium ubi tristitia est, et cor stultorum ubi lætitia* (Ibid., 75). Pertimescamus ergo præcepta Dei, si celebramus veraciter solemnitatem Dei. Gratium namque Deo sacrificium est afflictio contra peccatum, Psalmista testante, qui ait: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus* (Psal. l, 19). Peccata nostra præterita in baptismatis perceptione ^d laxata sunt, et tamen post baptismata multa commisimus, sed lavari iterum baptismatis aqua non possumus. Quia ergo et post baptismata inquinavimus vitam, baptizemus lacrymis conscientiam, quatenus regionem nostram per viam aliam repetentes, qui ex ea bonis delectati discessimus, ad eam malis amaricati redeamus, præstante Domino nostro, etc.

HOMILIA XI °.

Habita ad populum in basilica sanctæ Agnetis, in die natalis ejus.

LECTIO 8. EVANGELII SEC. MATTH. XIII, 44—52.

In illo tempore, dixit ^f Jesus discipulis suis parabolam hanc: *Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro; quem qui invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa quæ habet, et emit agrum illum. Iterum simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas; inventa autem una pretiosa margarita, abiit et vendidit omnia quæ habuit, et emit eam. Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti. Quam, cum impleta esset, educentes, et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione sæculi. Exhibunt angeli, et separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hæc omnia? ^g Dicunt ei: Utique, Domine. Ait illis: Ideo omnis scribe doctus in regno cœlorum similis est homini patrifamilias proferenti de thesauro suo nova et vetera.*

1472 1. Cœlorum regnum, fratres charissimi, ideo terrenis rebus simile dicitur, ut ex his quæ

^f In Corb. est trigesima tertia. In Cod. reg. Suec. trigesima septima. In omnibus legitur habita in festo sanctæ Agnetis, seu Agnæ.

^g Bigot., Dominus Jesus. In Belvac. omittitur parabolam hanc.

^e Belvac. et C. Germ., dicunt ei: Etiam.

animus non sit surgas ad incognita, quatenus exemplis visibilibus se ad invisibilia rapiat, et per ea quae usa dicitur, quasi confractiones, increscat, ut per hoc quod se habuit diligere, discat et incognita amare. Ecce enim eorum regnum thesauro abscondito in agro comparatur, quem qui invenit homo, abscondit, et pro gaudio illius vadit et vendit universa quae habet, et emit agrum illum. Quae in re hoc quoque notandum est, quod inventus thesaurus absconditur, ut servetur, quia studium caelestis desiderii a malignis spiritibus custodire non sufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abscondit. In praesenti etenim vita quasi in via sumus, ^b qua ad patriam pergimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi quidam latronculi obsident. Depraedati ergo desiderat, qui thesaurum publice portat in via. Hoc autem dicit, non ut proximi opera nostra bona non videant, cum scriptum sit: *Videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est (Matth. v, 16)*, sed ut per hoc quod agimus laudes exterius non quaeramus. Sic autem sit opus in publico quatenus intentio maneat in occulto, ut et de bono opere proximis praebemus exemplum, et tamen per intentionem, qui Deo soli placere quaerimus, semper optemus secretum. Thesaurus autem caelestis est desiderium, ager vero in quo thesaurus absconditur disciplina studii caelestis. Quam profecto agrum venditis omnibus comparat, qui, voluptatibus carnis renuntians, cuncta sua terrena desideria per disciplinam caelestis custodiam calcat, ut nihil iam quod caro blanditur libeat, nihil quod carnalem vitam trucidat spiritus perhorrescat.

2. Rursum caelestis regnum negotiatori homini simile dicitur, qui bonas margaritas quaerit, sed **1473** unam pretiosam invenit, quam videlicet inventionem, omnia vendens emit, quia qui caelestis vitae dulcedinem, in quantum possibilitas admittit, perfecte cognoverit, ea quae in terris amaverat libenter emicta derelinquit; in comparatione ejus vilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit, indurascit in caelestibus animus, nisi in terrenis habeat, deforme conspicitur quicquid de terrenae felicitate placebat specie, quia sola pretiosae margaritae claritas fulget in mente. De cuius dilectione recto per Salomonem dicitur: *Fortis est ut mors dilectio (Cant. viii, 6)*, quia videlicet sicut mors corpus interimit, sic ab amore rerum corporalium aeternae vitae claritas occidit. Nam quem perfecte absorberit, ad terrena foris ^d desideria velut insensibilem reddit.

3. Nec enim sancta haec, cuius hodie natalitia celebramus, morti pro Deo potuisset in corpore, si prius a terrenis desideriis mortua non fuisset in mente. Erectus namque in virtutis culmine animus tormenta

A desepit, praemia calcavit. Ante armatos reges et praesides ^e ducta stetit, feriente robustior, judicante sublimior. Quid inter haec nos barbati et debiles dicimus, qui ire ad regna caelestia puellas per ferrum videmus, quos ira superat, superbia inflat, ambitio perturbat, luxuria inquinat? Qui si adipisci regna caelorum per bella persecutionum non possumus, hoc ^f ipsum nobis turpe sit, quod Deum nolumus saltem per pacem sequi. Ecce nulli nostrum hoc tempore dicit Deus: Pro me morere, sed: Illicita tantummodo in te desideria occide. Qui ergo in pace subigere carnis desideria nolumus, quando in bello pro Domino ipsam carnem daremus?

4. Rursus simile est regnum caelorum sagena in mare in sae dicitur, ex omni genere piscium congreganti, quae impleta ad litus educitur, et in vasis boni pisces eliguntur, mali autem projiciuntur foras. Sancta Ecclesia sagena comparatur, ^g quia et piscatoribus **1474** est commissa, et per eam quisque ad aeternum regnum ^h praesentis saeculi fluctibus trahitur, ne in aeternae mortis profunda mergatur. Quae ex omni genere piscium congregat, quia ad peccatorum veniam sapientes et fatuos, liberos et servos, divites et pauperes, fortes et infirmos vocat. Unde per Psalmistam Deo dicitur: *Ad te omnis caro veniet (Psalm. Lxiv, 3)*: Quae sagena, scilicet, tunc universaliter repletur, cum in fine suo humani generis summa concluditur. Quam educunt, et secus litus sedent, quia sicut mare saeculum, ita saeculi finem significat litus maris. In quo scilicet fine boni pisces in vasis eliguntur, mali autem projiciuntur foras, quia et electus quisque in terna aeterna recipitur, et interni regni luce perdit, ad exteriores tenebras repti pertrahuntur. Nunc enim bonos malosque communiter quasi permixtos pisces fidei sagena nos continet, sed litus indicat sagena, id est sancta Ecclesia, quid traheret. Et quidem pisces qui capti fuerint mutari non possunt; nos autem mali capimur, sed in bonitate permutamur. Cogitemus igitur in captione, ne dividamur in litore. Ecce quam grata est vobis hodierna solemnitas, ita ut se non modicum addicat, si cui ex hoc conventu vestro deesse contingat. Quid ergo in die illa acturus est, qui a conspectu iudicis rapitur, ab electorum societate separatur, qui tenebrescit a lumine, cruciatur aeterna combustione? Unde et hanc eandem comparationem Dominus sub brevitate aperit cum subiungit: *Sic erit in consummatione saeculi. Exhibent angeli, et separabunt malos de medio iustorum, et mittent eos in furnum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium.* Hoc jam, fratres charissimi, timendum est potius quam exponendum. Aperta etenim voce tormenta peccantium dicta sunt, ne quis ad ignorantiam

^a Rejecimus quae non novit auctorem Editi, abest enim a Turon. et potioribus; est in C. Germ., sed non a prima manu.

^b Corb. Germ., Lohgip., Vat. Cl., quia ad patriam.

^c Omittitur haec vox in C. Germ., Turon., Belg., et duobus prioribus. Omnes.

^d In secundo Carnot., desideria nequaquam sancti velut.

^e Excusi, invicta, reluctantibus Mas.

^f C. Germ., hoc ipsum nobis timor sit.

^g Belg., quae a piscatoribus est emissae.

suae excusationem recurreret, si quid de aeterno supplicio obscure diceretur. Unde et subditur: *Intellexistis haec omnia? Dicunt ei: Utique, Domine.*

4. Atque in conclusione subjungitur: *Ideo omnis scriba doctus in regno caelorum similis est homini patrifamilias proferenti de thesauro suo nova et vetera.* Si per novum et vetus quod dicitur, utrumque Testamentum accipimus, Abraham doctum fuisse denegamus, qui Novi et Veteris Testamenti etsi facta novit, minime verba nuntiavit. Moysen quoque docto patrifamilias comparare non possumus, 1475 qui etsi Testamentum Vetus edocuit, Novi tamen dicta non protulit. Dum ergo ab hoc intellectu excludimur, ad alium vocamur. Sed in eo quod Veritas dicit: *Omnis scriba doctus in regno caelorum, similis est patrifamilias*, intelligi valet, quia non de his qui fuerant, sed de his qui esse in Ecclesia poterant loquebatur. Qui tunc nova et vetera proferunt cum utriusque Testamenti praedicaamenta vocibus et moribus loquuntur. Quod tamen intelligi et aliter potest. Vetustam quippe humani generis fuit ad inferni claustra descendere, pro peccatis suis supplicia aeterna tolerare. Cui per Mediatoris adventum novum aliquid accessit, ut si hic recte studeat vivere, caelorum regna valeat penetrare: et homo in terra editus, a corruptibili vita moriatur, in caelo collocandus. Et vetus itaque est, ut pro culpa humanum genus in aeterna poena intereat; et novum, ut conversus in regno vivat. Quod ergo in conclusione locutionis suae Dominus subdidit, hoc est utique quod praemisit. Prius enim de regni similitudine thesaurum inventum, ac bonam margaritam protulit, postmodum vero inferni poenas de malorum combustionem narravit, atque in conclusione subjungit: *Ideo omnis scriba doctus in regno caelorum, similis est patrifamilias proferenti de thesauro suo nova et vetera.* Ac si aperte diceretur: Ille in sancta Ecclesia doctus praedicator est, qui et nova seit proferre de suavitate regni, et vetusta dicere de terrore supplicii, ut vel poenas terreat, quos praemia non iuvant. Audiat de regno quod amet, audiat de supplicio unusquisque quod timeat ut torpentem animum et terrae vehementer inhaerentem, si amor ad regnum non trahit, vel timor minuet. Ecce enim de gehennae expressione dicitur: *Ibi erit fletus et stridor dentium.* Sed quia praesentia gaudia sequuntur perpetua lamenta, hic, fratres charissimi, vanam letitiam fugite, si illic flere formidatis. Nemo etenim potest et hic gaudere cum saeculo, et illic regnare cum Domino. Temporalis itaque laetitiae fluxa restringite, carnis voluptates edomate. Quidquid animo ex praesenti saeculo aridet, ex consideratione aeterni ignis amarescat. Quidquid in morte pueriliter hilarescit, hoc disciplinae juvenilis censura coerceat, ut dum sponte tempora-

^a Primus Carnot., *judicio.*

^b Illic, usque ad *sed in eo*, desiderantur in Corb. Germ., atque Corb., duobus Gemet. prior. et Bigot.

^c Duo prioribus Gemet., *homini patrifamilias.*

^d In Corb. est trigesima quarta; in Cod. reg. Suse, est trigesima sexta.

lia fugitis, aeterna gaudia sine labore capiat, praestante Domino nostro Jesu Christo, etc.

^d HOMILIA XII.

Habita ad populum in basilica sanctae Agnetis, in die natalis ejus.

LECTIO 8. EVANG. SEC. MATTHE. XXV, 1-13.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis *parabolam hanc: Simile est regnum caelorum decem virginibus quae, accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso et sponsae. Quinque autem ex eis erant fatuae, et quinque prudentes. Sed quinque fatuae, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum; prudentes autem acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes, et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illae, et ornauerunt lampades suas. Fatuae autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostrae extinguuntur. Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus, et quae paratae erant intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua. Novissime vero veniunt et reliquae virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.*

1476 1. Saepe vos, fratres charissimi, admoneo prava opera fugere, mundi hujus inquinamenta devitare; sed hodierna sancti Evangelii lectione compellor dicere ut et bona quae agitis cum magna cautela timeatis, ne per hoc quod a vobis rectum geritur favor aut gratia humana requiratur, ne appetitus laudis subrepat, et quod foris ostenditur intus a mercede vacuetur. Ecce enim Redemptoris voce decem virgines, et omnes dicuntur virgines, et tamen intra beatitudinis januam non omnes sunt receptae, quia earum quaedam, dum de virginitate sua gloriam foris expelunt, in vasis suis oleum habere noluerunt. Sed prius quaerendum vobis est quid sit regnum caelorum, aut cur decem virginibus comparetur, quae etiam virgines prudentes et fatuae dicantur. Dum enim caelorum regnum constat quia reproborum nullus ingreditur, etiam fatuis virginibus cur simile esse perhibetur? Sed sciendum vobis est quod saepe in sacro eloquio regnum caelorum praesentis temporis Ecclesiae dicitur. De quo alio in loco Dominus dicit: *Mittet Filius hominis angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala (Matth. XIII, 41).* Neque enim in illo regno beatitudinis, in quo pax summa est, inveniri scandala poterunt quae colligantur. Et unde rursus dicitur: *Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, hic minimus vocabitur in regno caelorum. Qui autem fecerit et de-*

^e In Cod. eod. et in C. Germ., necnon in primo Gemet., S. Agnæ.

^f C. Germ. et Betsac. non habent *parabolam hanc.*

^g Pler. Mss., *substantia.*

uerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum (*Ibid.*, v, 19). Mandatum quippe solvit et docet quando hoc quisque voce prædicat quod vivendo non implet. Sed ad regnum æternæ beatitudinis pervenire non valet, qui non vult opere implere quod docet. Quomodo ergo in eo minimus vocabitur qui ad hoc nullo modo intrare permittitur? Quid itaque per hanc sententiam nisi præsens Ecclesia regnum cœlorum dicitur? In qua doctor qui mandatum solverit minimus vocatur, quia cuius vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contemnatur. In quinque autem corporis sensibus unusquisque subsistit, geminatus autem quinaris denarium perficit. Et quia **1477** ex utroque sexu fidelium multitudo colligitur, sancta Ecclesia decem virginibus similis denuntiatur. In qua quia mali cum bonis et reprobi cum electis admisti sunt, recte similis virginibus prudentibus et fatuis esse perhibetur. Sunt namque plerique continentes qui ab appetitu se exteriori custodiunt, et spe ad interiora rapiuntur, carnem macerant, et toto desiderio ad supernam patriam anhelant, æterna præmia expetunt, pro laboribus suis recipere laudes humanas nolunt. Hi nimirum gloriam suam non in ore hominum ponunt, sed intra conscientiam contegunt. Et sunt plerique qui corpus per abstinentiam affligunt, sed de ipsa sua abstinentia humanos favores expetunt, doctrinæ inseruiunt, indigentibus multa largiuntur. Sed fatuæ profecto sunt virginibus, quia solam laudis transitorie retributionem quærunt. Unde et apte subditur: *Quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum; prudentes autem acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.* Per oleum quippe nitor gloriæ designatur; vascula autem nostra sunt corda, in quibus serimus cuncta quæ cogitamus. Prudentes ergo oleum in vasis habent, quia nitorem gloriæ intra conscientiam retinent, Paulo attestante, qui ait: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ (II Cor. 1, 12).* Fatuæ autem virginibus oleum secum non sumunt, quia gloriam intra conscientiam non habent, ^a dum hanc ab ore proximorum quærunt. Notandum vero quod omnes lampades habent, sed omnes oleum non habent, quia plerumque bona in se opera cum electis et reprobi ostendunt, sed soli ad sponsum cum oleo veniunt, qui de his quæ foris egerint intus gloriam requirunt. Unde per Psalmistam quoque de sancta electorum Ecclesia dicitur: *Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus (Psal. XLIV, 14).*

2. *Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes, et dormierunt,* quia dum venire iudex ad extremum iudicium differt, electi et reprobi in mortis somno sopiuntur. Dormire etenim mori est. **1478** Ante somnum vero dormitare est ante mortem a salute languescere, quia per pondus ægritudinis pervenitur ad somnum mortis. *Media autem nocte cla-*

mor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei.

3. De adventu sponsi clamor in media nocte fit, quia sic dies iudicii subrepat, ut prævideri non valeat quando venit. Unde scriptum est: *Dies Domini sicut fur in nocte ita veniet (I Thess. v, 2).* Tunc omnes virginibus surgunt, quia et electi et reprobi a somno suæ mortis excitantur. Lampades ornant, quia sua secum opera numerant, pro quibus æternam recipere beatitudinem expectant. Sed lampades fatuarum virginum exstinguuntur, quia earum opera, quæ clara hominibus foris apparuerant, in adventu iudicis intus obscurantur. ^b Et a Deo retributionem non inveniunt, quia pro eis receperunt ab hominibus laudes quas amaverunt. Quid est autem quod tunc a prudentibus oleum petunt, nisi quod in adventu iudicis cum se intus vacuas invenerint, testimonium foris quærunt? Ac si a sua fiducia deceptæ proximis dicant: *Quia nos quasi sine opere repelli conspicitis, dicite de nostris operibus quid vidistis.* Sed prudentes virginibus respondent, dicentes: *Ne forte non sufficiat nobis et vobis.* In illo enim die (quod tamen de quibusdam in pace Ecclesiæ quiescentibus loquor) sibi metipsi testimonium uniuscujusque vix sufficit; quanto minus et sibi et proximo? Unde et protinus per increpationem subdunt: *Ite potius ad vendentes, et emite vobis.* Venditores quippe olei adulatores sunt. Qui enim accepta qualibet gratia, vanis suis laudibus nitorem gloriæ offerunt, quasi oleum vendunt. De quo profecto oleo Psalmista dicit: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum (Psal. CXL, 5).* Principale etenim nostrum caput est. Appellatione autem capitis ea quæ principatur corpori mens vocatur. Impingat ergo caput oleum peccatoris, cum demulcet mentem favor adulantis. *Sed dum irent emere, venit sponsus,* quia cum vitæ suæ testimonium a proximis quærunt, iudex venit, qui non solum operum, sed et cordium testis est. *Quæ autem paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua.*

4. O si sapere in cordis palato possit quid admirationis habet quod dicitur: *Venit sponsus! quid dulcedinis: Intraverunt cum eo ad nuptias! quid amaritudinis: Et clausa est janua!* Venit quippe ille qui adventu suo elementa concutit, in cuius conspectu ^d cælum et terra contremiscit. Unde etiam per prophetam dicit: *Adhuc semel, et ego movebo non solum terram, sed etiam cælum (Aggæ. II, 7; Hebr. XII, 26).* Ad cuius examen omne humanum genus deducitur. Cui ad vindictam malorum remunerationemque honorum angeli, archangeli; throni, principatus et dominationes obsequuntur. Pensate, fratres charissimi, ante conspectum tanti iudicis qui in illo die terror erit quando jam in pœna remedium non erit, quæ illa confusio cui reatu suo exigente coninget in conventu omnium angelorum hominumque erube-

^a In Corb. desunt quæ sequuntur, usque ad quæ plerumque.

^b Belvac., et ad retributionem non veniunt.

^c Belvac. et C. Germ. non admittunt solum.

^d C. Germ., duo priores Gemet. et alii, cælum cum terra. Paulo post primus Carnot. et ultimus Gemet., quis in illo die.

scere, qui pavor eum quem et tranquillum mens humana capere non valet etiam iratum videre. Quem diem bene propheta intuens, ait : **1479** *Dies iræ, dies illa, dies tribulationis et angustiarum, dies calamitatis et miseriarum, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulæ et turbinis, dies tubæ et clangoris* (Soph. 1, 15). Pensate ergo, fratres charissimi, extremi diem iudicii super corda reproborum qua asperitate propheta vidit amarescere, quem tot appellationibus non valet explicare. Quanta vero tunc erit electorum lætitia, qui de ejus merentur visione gaudere, de cujus conspectu vident et elementa omnia contremiscere, cum eo simul ad nuptias intrare! Qui ^b et in sponsi nuptiis gaudent, et tamen ipsi sunt sponsa, quia in illo æterni regni thalamo visioni nostræ Deus conjungitur. Quæ scilicet visio nunquam jam in perpetuum ab amoris sui amplexibus evelletur. Tunc regni janna lugentibus claudetur, quæ modo quotidie pœnitentibus aperitur. Erit namque et tunc pœnitentia, sed fructuosa jam non erit, quia nequaquam tunc veniam invenit, qui modo aptum veniæ tempus perdit. Hinc etenim Paulus dicit : *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis* (II Cor. vi, 2). Hinc propheta ait : *Quærite Dominum dum inveniri potest, invocate eum dum prope est* (Isai. lv, 6).

5. Unde et easdem virgines fatuas invocantes Dominus non audit, quia interclusa regni janua, ^c is qui prope esse poterat, prope jam non erit. Nam subditur : *Novissime veniunt et reliquæ virgines, dicentes : Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens, ait : Amen dico vobis, nescio vos.* Ibi jam a Deo non potest mereri quod petit, qui hic noluit audire quod jussit, qui tempus congruæ pœnitentiæ perdidit, frustra ante regni januam cum precibus venit. Hinc est enim quod per Salomonem Dominus dicit : *Vocavi, et renuistis; extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret; despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo, cum vobis quod timebatis advenerit. Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio, et angustia, tunc invocabunt me, et non exaudiam; mansursum, et non invenient me* (Prov. 1, 24, seq.). Ecce ^d aperiri clamant, et, repulsionis suæ dolore compulsæ, appellationem dominantis ingeminant, dicentes : *Domine, Domine, aperi nobis.* Preces offerunt, sed nesciuntur, quia tunc velut incognitos Dominus deserit, quos modo suos per vitæ meritum non agnoscit.

6. Ubi apte quoque generalis ad discipulos exhortatio subinfertur, cum dicitur : *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.* Quia post peccata Deus

^a C. Germ., Belvac. et duo Carn., non valet explere.

^b Belvac., Turon., Longip., qui de nuptiis.

^c Ita simpliciter Turon., Belvac., C. Germ., etc. In Corb. Germ. tamen alia manu ascriptum, ut habent Editi, is qui nunc per exauditionem prope.

^d Gemeticenses, *Ecce, aperi, clamant.*

^e Bellovac., et inducias.

^f Secundus Carn. et ult. Gemet., cum magno stu-

pœnitentiam suscipit, si sciret quisque de præsentis sæculo quo tempore exiret, aliud tempus voluptatibus, atque aliud pœnitentiæ aptare potuisset. Sed qui pœnitenti veniam sponndit, peccanti diem crastinum non promisit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam possumus prævidere. Ecce hunc ipsum diem, in quo loquimur, ^e ad inducias conversionis accepimus, et tamen mala quæ fecimus flere recusamus. Non solum commissa non plangimus, sed etiam quæ defleantur augemus. At si aliqua nos ægritudo corripiat, si signa ægritudinis vicinam mortem denuntiet, **1480** inducias vendi quærimus, ut peccata nostra defleamus, et eas ^f cum magno æstu desiderii petimus, quas acceptas modo pro nihilo habemus.

7. Rem, fratres charissimi, refero, quam si ^g intente audire vult charitas vestra, ex consideratione illius vehementer instruetur. Quidam vir nobilis in Valeria provincia nomine Chrysaorius fuit, quem lingua rustica populus Chryserium vocabat : vir valde ^h idoneus, sed tantum plenus vitis, quantum rebus; superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus subditus, in acquirendis rebus avaritiæ facibus accensus. Sed cum tot malis Dominus finem ponere decrevisset, sicut a religioso viro quodam, qui nunc superest, propinquo illius didici, corporis languore percussus est. Qui ad extremum veniens, eadem hora qua jam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros et nigerrimos spiritus coram se assistere, et vehementer ⁱ imminere, ut ad inferni claustra se raperent. Cœpit tremere, pallescere, sudare, et magnis vocibus inducias petere, filiumque suum nomine Maximum, quem ipse jam monachus monachum vidi, nimis et turbatis clamoribus vocare, dicens : *Maxime curre, nunquam tibi aliquid mali feci, in fidem tuam me suscipe.* Turbatus mox Maximus adfuit, lugens et perstrepens familia convenit. Eos autem quos ille insistentes sibi graviter tolerabat ipsi malignos spiritus videre non poterant, sed eorum præsentiam in confusione, in pallore ac tremore illius qui trahebatur videbant. Pavore autem tetra eorum **1481** imaginis huc illucque vertebatur in lectulo, jacebat in sinistro laterè, aspectum eorum ferre non poterat; vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cumque constrictus nimis ^j relaxari se jam posse desperaret, cœpit magnis vocibus clamare, dicens : *Inducias vel usque mane, inducias vel usque mane.* Sed cum hæc clamaret, in ipsis suis vocibus de habitaculo suæ carnis evulsus est. De quo nimirum constat quia pro nobis ista, non pro se, viderit, ut ejus visio nobis proficiat, quos adhuc divina patientia longanimiter exspectat. Nam illi tetros spirituum desiderio.

^g Belvac., C. Germ., Longip., Val. Cl., intenta vult. Secundus Carnot., *intenta aure*, etc.

^h Secundus Carnot., duo priores Gemet. et Bigot., *dives*.

ⁱ De hac voce consule notas ad cap. 38 l. iv Dialog.

^j Corb. Germ., *relaxare*.

tus ante mortem vidisse, et inducias petisse, quid profuit, qui easdem inducias quas petiit, non accepit? Nos ergo, fratres charissimi, nunc sollicitè ista cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, et tunc quæramus ad bene agendum vivere, cum jam compellimur de corpore exire. Mementote quid Veritas dicat: *Orate ne fiat fuga vestra hieme vel Sabbato* (Matth. xxv, 26). Per legis quippe mandatum ambulare longius Sabbato non licet (Exod. vi); hiems quoque ad ambulandum impellimento est, quia gressus ambulantium torpor frigoris astringit. At ergo: *Orate ne fiat fuga vestra hieme vel Sabbato*. Ac si aperte dicat: Videte ne tunc queratis peccata vestra fugere, quando jam non licet ambulare. Illud ergo tempus quo fugere non licet modo debet cogitari dum licet. Illa hora nostri exitus est semper intuenda, ista Redemptoris nostri admonitio ante mentis oculos semper ponenda, qua ait: *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.*

HOMILIA XIII.

Habita ad populum in basilica beati Felicis confessoris, in die natalis ejus.

LECTIO S. EVANG. SEC. LUC. xli, 35-40.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: *Sint lambi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei. Beati servi illi, quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis quod præcinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. Vos autem scitote, quoniam si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilet et utique, et non sineret perfodi domum suam. Ideo et vos estote parati, quia qua hora non putatis Filius hominis veniet.*

1. Sancti Evangelii, fratres charissimi, aperta vobis est lectio recitata. Sed ne aliquibus ipsa ejus planities alta fortasse videatur, eam sub brevitate transcurramus, quatenus ejus expositio ita necessitatibus sit cognita, ut tamen scientibus non sit onerosa. Quia viris luxuria in lumbis sit, seminis in umbilico, testatur Dominus, qui de diabolo ad beatum Job loquitur, dicens: *Virtus ejus in lumbis ejus, et fortitudo illius in umbilico ventris ejus* (Job. xl, 14). A principali igitur saxi lumborum nomine luxuria designatur, cum Dominus dicit: *Sint lambi vestri præcincti*. Lumbos enim præcingimus cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. Sed quia minus est mala non agere, nisi etiam quisque student et bonis operibus insudare, protinus

additur: *Et lucernæ ardentes in manibus vestris*. Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstremus. De quibus profecto operibus Dominus dicit: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est* (Matth. v, 16). Duo autem sunt quæ jubentur, et lumbos restringere, et lucernas tenere, ut et munditia sit castitatis in corpore, et lumen veritatis in operatione. Redemptori etenim nostro unum sine altero placere nequaquam potest, si aut is qui bona agit adhuc luxuriæ inquinamenta non deserit, aut is qui castitate præeminet necdum se per bona opera exerceat. Nec castitas ergo magna est sine bono opere, nec opus bonum est aliquid sine castitate.

2. Sed et si utrumque agitur, restat ut quisquis ille est spe ad supernam patriam tendat, et nequaquam se a vitiis pro mundi hujus honestate contineat. Qui etsi quædam bona aliquando pro honestate inchoat, in ejus tamen intentione non debet permanere, nec per bona opera præsentis mundi gloriam querere, sed totam spem in Redemptoris sui adventum constituat. Unde et protinus subditur: *Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis*. Ad nuptias quippe Dominus abiit, quia resurgens a mortuis, ascendens in caelum, supernam sibi angelorum multitudinem novus homo copulavit. Qui tunc revertitur, cum nobis jam per judicium manifestatur.

3. Bene autem de servis expectantibus subditur: *Ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei*. Venit quippe Dominus cum ad judicium properat, pulsat vero, cum jam per aegritudinis molestias esse mortem vicinam designat. Cui confestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Aperire enim judicii pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat, et videre eum quem contempsisse se meminit judicem formidat. Qui autem de sua spe et operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia lætus judicem sustinet; et cum tempus propinquæ mortis agnoverit, de gloria retributionis hilarescit. Unde et protinus subditur: *Beati sunt servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes*. Vigilat qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet, vigilat qui servat operando quod credit, vigilat qui a se torporis et negligentiae tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: *Evigilate, justi, et nolite peccare* (I Cor. xv, 34). Hinc rursus ait: *Mora est iam nos de somno surgere* (Rom. xii, 11).

4. Sed veniens dominus quid servis vigilantibus exhibeat audiamus: *Amen dico vobis quod præcinget* probat esse Felicem H, Liberio papæ subrogatum. Locum consule.

^d Al., est aliquid, ut legitur in duobus prior. Gemet.

^e Longip. et tertius Gemet., *ille qui ad... tendit, nequaquam.*

^f Ita cum Mss. vet. Ed. At in recent. legitur *propinquæ mortis advenit.*

^a Idem, cum Belv. et primo Carn., *venire.*

^b Turon., C. Germ., Belv., *impedimentum est.*

^c Sic legitur in Cod. reg. Suec., Belv., C. Germ. et Jacobus Carrot. in Cod. Lateran. et tertio Gemet. tantum legitur beati Felicis. In Excusis, beati Felicis martyris. In Cod. reg. Suec. est trigesima quarta: in Lateran. trigesima octava. Porro quis sit iste Felix non liquet. iv Kal. Aug. legitur in Lib. Sacram. natalis S. Felicis, quem noster Hugo Menardus in notis

se, et faciet eos discumbere, et transiens ministrabit illis. Præcinget se, id est ad retributionem præparabit; et faciet illos discumbere, id est in æterna quiete refoveri. Discumbere quippe nostrum in regno quiescere est. Unde rursum Dominus dicit: *Venient et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob* (Matth. viii, 11). Transiens autem Dominus ministrat, quia lucis suæ illustratione nos satiat. Transire vero dictum est, cum de iudicio ad regnum redit. Vel certe Dominus nobis post iudicium transit, quia ab humanitatis forma in divinitatis suæ contemplationem nos elevat. Et transire ejus est in claritatis suæ speculationem nos ducere, cum eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in divinitate post iudicium videmus. Ad iudicium quippe 1483 veniens, in forma servi omnibus apparet, quia scriptum est: *Videbunt in quem transierunt* (Zach. xii, 10; Joan. xix, 37). Sed cum reprobi^b in supplicium corruunt, iusti ad claritatis ejus gloriam pertrahuntur, sicut scriptum est: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei* (Isai. xxvi, 10).

5. Sed quid si servi in prima vigilia negligentes existunt? Prima quippe vigilia^c primæ ætatis custodia est. Sed neque sic desperandum est, et a bono opere cassandum. Nam longanimitatis suæ patientiam insinuans Dominus, subdit: *Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi*. Prima quippe vigilia primævum tempus est, id est pueritia. Secunda, adolescentiæ vel juventus, quæ auctoritate sacri eloquii unum sunt, dicente Salomone: *Lætare juvenis in adolescentia tua* (Eccl. xi, 9). Tertia autem, senectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit custodiat vel secundam, ut qui converti a pravitatibus suis in pueritia neglexit ad vias vitæ saltem in tempore juventutis evigilet. Et qui evigilare in secunda vigilia noluit^d tertiæ vigiliæ remedia non amittat, ut qui in juventute ad vias vitæ non evigilat saltem in senectute respiscat. Pensate, fratres charissimi, quia conclusit Dei pietas duritiam nostram. Non est jam quid homo excusationis inveniat. Deus despicitur, et exspectat; contempti se videt, et revocat; injuriam de contemptu suo suscipit, et tamen quandoque revertentibus etiam præmia promittit. Sed nemo hanc ejus longanimitatem negligat, quia tanto districtiorem justitiam in iudicio exiget, quanto longiorem patientiam ante iudicium prærogavit. Hinc etenim Paulus dicit: *Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam et cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi iudicii*

^a Bêtrac, transit vero dictum de iudicio.

^b Turon., in supplicium currunt.

^c C. Germ., duo priores Gemet. ac Bigot., primævæ ætatis.

^d C. Germ. et secundus Carn. addunt tempore juventutis.

^e Sic laudare solet sanctus Doctor scriptorem libri Ecclesiastici. Vide l. vii Moral., n. 45, et l. xx, n. 51. Eodem modo designat auctorem libri Sapientiæ.

Dei (Rom. ii, 4, 5). Hinc Psalmista ait: *Deus iudex justus, fortis, et longanimis* (Psal. vii, 12). Dicitur quippe longanimem, præmisit justum, ut quem vides peccata delinquentium diu patienter ferre, scias hunc etiam quandoque districtè judicare. Hinc^e per quemdam sapientem dicitur: *Altissimus enim est patiens redditor* (Eccl. v, 4). Patiens enim redditor dicitur, quia peccata hominum et patitur et reddit. Nam quos diu, ut convertantur, tolerat, non conversos durius damnat. Ad excutiendam vero mentis nostræ desidiâ, etiam exteriora damna per similitudinem ad medium deducuntur, ut per hæc animus ad sui custodiam suscitetur. Nam dicitur: *Hoc autem scitote, quia si sciret paterfamilias quæ hora sur veniret, vigilaret ætque, et non sineret perfodi domum suam*. Ex qua præmissa similitudine etiam exhortatio subinfertur, cum dicitur: *Et vos estote parati, quia quæ hora non putatis Filius hominis veniet*. Nesciente enim paterfamilias sur domum perfodit, quia dum a sui custodia spiritus dormit, improvisa mors veniens carnis nostræ habitaculum irrumpit, et eum quem dominum domus invenit dormientem necat, quia eum ventura damna spiritus minime prævidet, hunc mors ad supplicium nescientem rapit. Furi autem resisteret, si vigilaret, quia adventum iudicii, qui occulte animam rapit, præcavens, ei præcipit occurreret, ne impetens periret.

1484 6. Horam vero ultimam Dominus noster idcirco voluit nobis esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam prævidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur. Proinde, fratres mei, in conditione mortalitatis vestræ mentis oculos figite, venienti vos iudici per fletus quotidie et lamenta præparate. Et cum certa mors^f maneat omnibus, nolite de temporali vitæ providentia incerta cogitare. Terrenarum rerum vos cura non aggravet. Quantislibet enim auri et argenti molibus circumdetur, quibuslibet pretiosis vestibus induatur caro, quid est aliud quam caro? Nolite ergo attendere quid habetis, sed quid estis. Vultis audire quid estis? Propheta indicat, dicens: *Vere fenum est populus* (Isai. xl, 7). Si enim fenum populus non est, ubi sunt illi qui ea quæ hodie colimus nobiscum transacto anno beati Felicis natalitia^g celebraverunt? O quanta et qualia de præsentis vitæ^h provisione 1485 cogitabant, sed, subripiente mortis articulo, repente in his quæ prævidere volebant inventi sunt, et cuncta simul temporalia quæⁱ congregata quasi stabiliter tenere videbantur amiserunt. Si ergo transacta multitudo

^f Sic scribere eegunt veteres Cod. mss. Edit. Antwerp. 1509, et Paris. 1518, habent moneat pro maneat.

^g Dno priores Gemet. et Bigot., coluervant.

^h Val. Cl., correctoris manu, vel potius corruptoris, promissione.

ⁱ Mss. Turon., C. Germ., tres Gemet., Longip., Val. Cl., Bigot., quæ tractata; secundus Carn., quæ tracta.

generis humani per natiuitatem viruit in carne, per mortem aruit in pulvere, videlicet fenum fuit. Quia igitur momentis suis horæ fugiunt, agite, fratres charissimi, ut in boni operis mercede teneantur. Audite quid sapiens Salomon dicat: *Quodcumque potest manus tua facere, instanter operare, quia nec opus, nec scientia, nec ratio, nec sapientia erunt apud inferos, quo tu properas* (Eccle. ix, 10). Quia ergo et venturæ mortis tempus ignoramus, et post mortem operari non possumus, superest ut ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim sic mors ipsa cum venerit vincetur, si priusquam veniat semper timeatur

HOMILIA * XIV.

habita ad populum in basilica beati b Petri apostoli, Dominica secunda post Pascha.

LECTIO S. EVANG. SEC. JOAN. X, 11-16.

In illo tempore, dixit Jesus a Pharisæis: *Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis. Mercenarius autem, et qui non est pastor, cuius non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit; et lupus rapit, et dispergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus, et cognosco oves meas, et cognoscunt me meæ. Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor.*

1484 1. Audistis, fratres charissimi, ex lectione evangelica eruditionem vestram, audistis et periculum nostrum. Ecce enim is qui non ex accidenti dono, sed essentialiter bonus est, dicit: *Ego sum pastor bonus*. Atque ejusdem bonitatis formam quam nos imitemur, adjungit, dicens: *Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis*. Fecit quod monuit, ostendit quod jussit. Bonus pastor pro ovibus suis animam suam posuit, ut in sacramento nostro corpus suum et sanguinem verteret, et oves quas redemerat, carnis suæ alimento saturaret. Ostensa nobis est de contemptu mortis via quam sequamur, apposita est forma cui imprimamur. Primum nobis est exteriora nostra misericorditer ovibus ejus impendere; postremum vero, si necesse sit, etiam mortem nostram d pro eisdem ovibus ministrare. A primo autem hoc minimo pervenitur ad postremum majus. Sed cum incomparabiliter longe sit melior anima qua vivimus terrena substantia quam exterius possidemus, qui non dat pro ovibus substantiam suam, quando pro his daturus est animam suam? Et sunt nonnulli qui dum plus **1485** terrenam substantiam quam oves diligunt, merito nomen pastoris perdunt. De quibus protinus

a In Corbeiensis est decima octava; in Cod. reg. Sueciæ, decima; in Later. vigesima.

b Editi, beati Petri principis apostolorum, quod abest a Mss. In solo Gemet. secundo legitur Dominica prima post octavam Paschæ.

A subditur: *Mercenarius autem, et qui non est pastor, cuius non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit.*

2. Non pastor, sed mercenarius vocatur, qui non pro amore intimo oves dominicas, sed ad temporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est qui locum quidem pastoris tenet, sed lucra animarum non quærit: terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet, temporalibus lucris pascitur, impensa sibi ab a hominibus reverentia lætatur. Istæ sunt etenim mercedes mercenarii, ut pro eo ipso quod in regimine laborat, hic quod quærit inveniat, et ab hæreditate gregis in posterum alienus existat. Utrum vero pastor sit, an mercenarius, cognosci veraciter non potest, si occasio necessitatis deest. Tranquillitas enim tempore, plerumque ad gregis custodiam sicut verus pastor, sic etiam mercenarius stat; sed lupus veniens indicat quo quisque animo super gregis custodiam stabat. Lupus etenim super oves venit cum quilibet injustus et raptor, **1486** fideles quosque atque humiles opprimit. Sed is qui pastor esse videbatur et non erat, relinquit oves et fugit, quia dum sibi ab eo periculum metuit, resistere ejus injustitiæ non præsumit. Fugit autem non mutando locum, sed subtrahendo solatium. Fugit, quia injustitiam vidit, et tacuit. Fugit, quia se sub silentio abscondit. Quibus bene per prophetam dicitur: *Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini* (Ezech. xiii, 5). Ex adverso quippe ascendere est quibuslibet potestatibus prave agentibus rationis libera voce contraire. Et in die Domini pro domo Israel in prælio stamus, ac murum opponimus, si fideles innocentes contra perversorum injustitiam ex justitiæ auctoritate vindicamus. Quod quia mercenarius non facit, cum venientem lupum viderit, fugit.

3. Sed est alius lupus qui sine cessatione quotidie non corpora, sed mentes dilaniat, malignus videlicet spiritus, qui caulas fidelium insidians circuit, et mortes animarum quærit. De quo lupo mox subditur: *Et lupus rapit, et dispergit oves*. Lupus venit, et mercenarius fugit, quia malignus spiritus mentes fidelium in tentatione dilaniat, et is qui locum pastoris tenet curam sollicitudinis non habet. Animæ pereunt, et ipse de terrenis commodis lætatur. Lupus D rapit et dispergit oves cum alium ad luxuriam pertrahit, alium ad avaritiam accendit, alium in superbiam erigit, alium per iracundiam dividit, hunc invidia stimulat, illum in fallacia supplantat. Quasi ergo lupus gregem dissipat cum fidelium populum diabolus per tentationes necat. Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accenditur, nullo fervore dilectionis excitatur: quia dum sola exteriora commoda requirit, interiora gregis damna negligenter patitur. Unde et mox adjungitur: *Mercenarius autem*

c C. Germ., Belvac. et tres Gemet., *discipulis suis*.

d C. Germ., pro *ejusdem*.

e Bigot., ab omnibus.

fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. Sola enim causa est ut mercenarius fugiat quia mercenarius est. Ac si aperte diceretur: Stare in periculo ovium non potest qui in eo quod ovibus præest non oves diligit, sed lucrum terrenum quaerit. Dum enim honorem amplectitur, dum temporalibus commodis lætatur, opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit amittat. Sed quia Redemptor noster culpas ficti pastoris innotuit iterum formam cui debeamus imprimi ostendit, dicens: *Ego sum Pastor bonus*. Atque subjungit: *a Et cognosco oves meas, hoc est diligo, et cognoscunt me meæ*. Ac si patenter dicat: *Diligentes obsequuntur*. Qui enim veritatem non diligit, adhuc minime cognovit.

4. Quia ergo audistis, fratres charissimi, periculum nostrum, pensate in verbis dominicis etiam periculum vestrum. Videte si oves ejus estis, videte si eum cognoscitis, videte si lumen veritatis scitis. Scitis autem dico, non per fidem, sed per amorem. Scitis dico, non ex credulitate, sed ex operatione. Nam idem ipse qui hoc loquitur Joannes evangelista testatur, dicens: *Qui dicit b se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est (I Joan. 11, 4)*. Unde et in hoc loco Dominus protinus subdit: *Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis*. Ac si aperte dicat: In hoc constat quia et ego agnosco Patrem, **1487** et cognoscor a Patre, quia animam meam pono pro ovibus meis; id est, ea charitate qua pro ovibus morior quantum Patrem diligam ostendo. Quia vero non solum Judæam, sed etiam gentilitatem redimere venerat, **C** adjungit: *Et alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor*. Redemptionem nostram, qui ex gentili populo venimus, Dominus aspexerat cum se adducere et alias oves dicebat. Hoc quotidie fieri, fratres, aspicitis, hoc *c* reconciliatis gentibus factum hodie videtis. Quasi enim ex duobus gregibus unum ovile efficit, quia Judæum et gentilem populum in sua fide conjungit, Paulo attestante, qui ait: *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum (Ephes. 11, 14)*. Dum enim ad æternam vitam ex utraque natione simplices eligit, ad ovile proprium oves deducit.

3. De quibus profecto ovibus rursus dicit: *Oves meas vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me, et ego vitam æternam do eis (Joan. x, 27)*. De quibus et paulo superius dicit: *Per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet (Ibid., 9)*. Ingridietur quippe ad

fidem, egredietur vero a fide ad speciem, a credulitate ad contemplationem, pascua autem inveniet in æterna refectione. Oves ergo ejus pascua inveniunt, quia quisquis illum corde simplici sequitur, æternæ virginitatis pabulo nutritur. Quæ autem sunt istarum ovium pascua, nisi *d* interna gaudia semper virentis paradisi? Pascua namque electorum sunt vultus præsens Dei, qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens vitæ cibo satiatur. In istis pascuis de æternitatis satietate lætati sunt qui jam laqueos voluptuosæ temporalitatis evaserunt. Ibi hymnidici angelorum chori, ibi societas supernorum civium. Ibi dulcis solemnitas a peregrinationis hujus tristis labore redeuntium. Ibi providi prophetarum chori, ibi iudex apostolorum numerus, ibi innumerabilem martyrum victor exercitus, tanto illic lætior, quanto hic durius afflicti; ibi confessorum constantia, præmii sui perceptione consolata; ibi fideles viri quos *e* a virilitatis suæ robore voluptas sæculi emollire non potuit; ibi sanctæ mulieres quæ cum sæculo et seculo vicerunt; ibi pueri qui hic annos suos moribus trascenderunt; ibi senes quos hic et ætas debiles reddidit, et virtus operis non reliquit.

6. Quæramus ergo, fratres charissimi, hæc pascua, in quibus cum tantorum civium sollemnitate gaudeamus. Ipsa nos lætationum festivitas inviet. Certe sicubi populus nundinas celebraret, si ad aliqujus Ecclesiæ dedicationem denuntiata sollemnitate concurreret, festinarem omnes simul inveniri, et interesse *f* unusquisque satageret, gravi se damno afflictum crederet si sollemnitatem communis lætitiæ non videret. Ecce in cœlestibus electorum civium lætitia agitur, vicissim de se omnes in suo conventu gratulantur, et tamen nos, ab amore æternitatis tepidi, nullo desiderio ardemus, interesse tantæ sollemnitati non quærimus, privamur gaudiis, et læti sumus. Accendamus ergo animum, fratres, recalescat fides in id quod credidit, inardescant ad superna nostra desideria, et sic amare jam ire est. Ab internæ sollemnitatis gaudio **1488** nulla nos adversitas revocet, quia et si quis ad locum propositum ire desiderat, ejus desiderium quælibet viæ asperitas non immutat. Nulla nos prosperitas blandiens seducat, quia stultus viator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, *g* obliviscitur ire quo tendebat. Toto ergo desiderio ad supernam patriam animus anhelet, nil in hoc mundo appetat, quod constat quia citius relinquat, ut si cœlestis Pastoris veraciter oves sumus, quia in viæ *h* delectatione non figimur æternis pascuis in perventione satiemur *i*.

a Corb. Germ., Bellov., duo priores Gemet., et cognosco meas.

b Belv. et C. Germ., se nosse eum.

c C. Germ., duo priores Gemet., Bigot., reconciliatis gentilibus.

d Duo Carn. et Corb. Germ., nisi æterna gaudia. Corb., nisi æterna gaudia, semoviterna virginitas paradisi.

e C. Germ., a viriditatis.

f Belv. et tres Gemet., interesse tantæ sollemnitati.

g C. Germ., tres Gemet. ac Bigot., obliviscitur quo tendebat.

h Corb., dilectione.

i Additur in Belv. præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

* HOMILIA XV.

Habita ad populum in basilica ^b sancti Pauli ^c apostoli, Dominica in Sexagesima.

LECTIO 8. EVANG. SEC. LUC. VIII, 4-13.

In ^d illo tempore, cum turba plurima conveniret, et de civitatibus properarent ad Jesum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. Et, dum seminat, aliud cecidit secus viam, et concultatum est, et volucres cæli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, et natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit ^e super spinas, et simul exortæ spinæ suffocaverunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, et ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi audiat. Interrogant autem eum discipuli ejus quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, et audientes non intelligant. Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei. Quod autem secus viam, hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. ^f Nam quod supra petram, hi sunt qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum. Et hi radices non habent, quia ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, et a sollicitudinibus, et divitiis, et voluptatibus vitæ, euntes suffocantur, et non referunt fructum. Quod autem cecidit in terram bonam, hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia.

1488 1. Lectio sancti Evangelii quam modo, fratres charissimi, audistis expositione non indiget, sed admonitione. Quam enim per semetipsam Veritas exposuit, hanc discutere humana fragilitas non præsumit. Sed est quod sollicite in hac ipsa expositione dominica pensare debeatis, quia si nos vobis semen verbum, agrum mundum, volucres dæmonia, spinas divitias significare diceremus, ad credendum nobis mens forsitan vestra dubitaret. Unde et idem Dominus per semetipsum dignatus est exponere quod dicebat, ut sciatis rerum significationes quærere in iis etiam quæ per semetipsum noluit explare. Exponendo ergo quod dixit figurate se loqui innotuit, quatenus certos vos redderet cum vobis nostra fragilitas verborum illius figuras aperiret. Quis enim mihi unquam crederet, si spinas divitias interpretari voluissem, maxime cum illæ pungant, istæ delectent? Et tamen apertæ sunt, quia cogitationum suarum perturbationibus mentem lacerant, et cum usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruciant. Quas bene hoc in loco, alio evangelista attestante, nequaquam Dominus divitias, sed fallaces divitias appellat (*Math. xiii, 22*). Fallaces enim sunt quæ nobiscum diu permanere non possunt, fal-

aces sunt quæ mentis nostræ Inopiam hominibus expellunt. Solæ autem divitiæ veræ sunt quæ nos divites virtutibus **1489** faciunt. Si ergo, fratres charissimi, divites esse cupitis, veras divitias amate. Si culmen veri honoris quæritis, ad cæleste regnum tendite. Si gloriam dignitatum diligitis, in illa superna angelorum curia ascribi festinate.

2. Verba Domini, quæ aure percipitis, mente retinete. Cibus enim mentis est sermo Dei. Et quæsi acceptus cibus stomacho languente rejicitur, quando auditus sermo in ventre memoriæ non tenetur. Sed quisquis alimenta non retinet, hujus profecto vita desperatur. Æternæ igitur mortis periculum formidate, si cibum quidem sanctæ exhortationis accipitis, sed verba vitæ, id est alimenta justitiæ; in memoria non tenetis: Ecce transit omne quod æstis; et ad extremum iudicium sine ulla momenti interpositione quotidie volentes nolentesque properatis. Cur ergo amatur quod relinquitur? Cur illud negligitur quo perventur? Mementote quod dicitur: *Si quis habet aures audiendi audiat*. Omnes enim qui illic aderant aures corporis habebant. Sed qui cunctis aures habentibus *Si quis habet aures audiendi audiat* dicit, aures procul dubio cordis requirit. Curate ergo ut acceptis sermo in cordis aere remaneat. Curate ne semen juxta viam cadat, ne malignus spiritus veniat, et a memoria verbum tollat. Curate ne petrosæ terra semen excipiat, et fructum boni operis **1490** sine perseverantiæ radicibus mittat. Multis enim libet quod audiunt, boni operis initia proponunt; sed mox ut fatigari adversitatibus cœperint, inchoata derelinquunt. Petrosa ergo terra humorem non habuit, quæ hoc quod germinaverat ad fructum perseverantiæ non perduxit. Multi namque cum verbum contra avaritiam audiunt, eandem avaritiam detestantur, rerum omnium contemptum laudant; sed mox ut viderit animus quod concupiscat, obliviscitur quod laudabat. Multi cum verbum contra luxuriam audiunt; pollutiones carnis non solum perpetrare non appetunt, sed etiam perpetratas erubescunt; sed mox ut carnis species eorum oculis apparet, sic tiens ad desideria rapitur, ac si adhuc ab ea nihil sit contra hæc eadem desideria deliberatum; et damnanda agit, quæ quidquid egisse se meminit ^g jam et ipsa damnavit. Sæpe etiam contra culpas compungimur, et tamen post delictum ad easdem culpas redimus. Sic Balaam Israelitici populi tabernacula contemplatus flevit, eisque se similem fieri in morte deposcit, dicens: *Moriatur anima mea morte justorum, et sunt novissima mea horum similia* (*Num. xxiii, 10*); sed mox ut hora compunctionis transit, in avaritiæ nequitiam exarsit. Nam propter promissa munera in ejus populi mortem consilium dedit, cujus morti se fieri similem optavit; et oblitus est quod plau-

^a Est octava in Corb. et Later., et undecima in Cod. reg. Suec.

^b Carnut., sancti Petri.

^c Hæc minime habent U. Germ.; Bigot. et duo priores Gemet.

^d In Belv. et C. Germ.: *In illo tempore, dixit Jesus*

turbis similitudinem hanc: Exiit, etc.

^e G. Germ., *inter spinas.*

^f C. Germ. et Bigot., *nam qui supra petram quæsi cum audierunt.*

^g C. Germ., *et ipse damnavit.*

serat, eum extinguere noluit quod per avaritiam ardebat.

3. Notandum vero est quod exponens Dominus dicit quia sollicitudines, et voluptates, et divitiarum suffocant verbum. Suffocant enim, ^a quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant; et dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum status vitalis necant. Notandum etiam quod duo sunt quae divitiis jungunt, sollicitudines videlicet et voluptates, quia profecto et ^b per curam mentem opprimunt, et per affluentiam resolvunt. Re enim contraria possessores suos et afflictos et lubricos faciunt. Sed quia voluptas convenire non potest cum afflictione, alio quidem tempore per custodiam suam sollicitudinem affligunt, atque alio per abundantiam ad voluptates emolliunt.

4. Terra autem bona fructum per patientiam reddit, quia videlicet nulla sunt bona quae agimus, si non aequanimiter etiam proximorum mala toleramus. Quanto enim quisque altius profecerit, tanto in hoc mundo invenit quod durius portet, quia cum ^a praesenti saeculo mentis nostrae dilectio deficit, ejusdem saeculi adversitas crescit. Hinc est enim quod plerosque certissimos et bona agere, et tamen sub gravi tribulationum fasce desudare. Terrena namque jam desideria fugiunt, et tamen flagellis durioribus fatigantur. Sed iuxta vocem Domini fructum per patientiam reddunt, quia cum humiliter flagella suscipiunt, post flagella ad requiem sublimiter suscipiunt. Sic uva calcibus tunditur, et in vini saporem liquatur. Sic oliva ^d contusionibus expressa amaritiam suam deserit, et in olei liquorem pinguescit. Sic per trituram areae a paleis grana separantur, et ad horreum purgatae perveniunt. Quisquis ergo appetit plene vitia vincere, **1491** studeat humiliter purgationis suae flagella tolerare, ut tanto post ad iudicem mundior veniat, quanto nunc ejus rubiginem ignis tribulationis purgat.

5. In ea porticu quae euntibus ad ecclesiam beati Clementis est pervia fuit quidam Servulus nomine, quem multi vestrum mecum noverunt, rebus pauper, meritis dives, quem longa aegritudo dissolverat (*Lib. IV Dial., cap. 14*). Nam a primae aetate usque ad finem vitae paralyticus jacebat. Quid dicam quia stare non poterat? Qui nunquam in lecto suo surgere vel ad sedendum valebat, nunquam manum suam ad os accere, nunquam se potuit in latus aliud declinare. Huic ad serviendum mater cum fratre aderat, et quidquid ex elemosyna potuisset accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam litteras noverat, sed Scripturae sacrae sibi Codices

emerat, et religiosos quosque in hospitalitate suscipiens, hos coram se legere sine intermissione faciebat. Factumque est ut, quantum ad mensuram propriam, plene sacram Scripturam disceret, cum, sicut dixi, litteras funditus ignoraret. Studebat in dolore semper gratias agere, hymnis Deo et laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cum jam tempus esset ut tanta ejus patientia remunerari debuisset, membrorum ^e dolor ad vitalia rediit. Cumque se jam morti proximum agnovit, peregrinos viros atque in hospitalitate susceptos admonuit ut surgerent, et cum eo psalmos pro expectatione exitus sui decantarent. Cumque cum eis et ipse moriens psalleret, voces psallentium repente compescuit, cum terrore magni clamoris, dicens: Tacete, nunquid non auditis quantae resonant laudes in caelo? Cumque ad easdem laudes quas intus audierat aurem cordis intenderet, sancta illa anima a carne soluta est. Sed exeunte illa tanta illic fragrantia odoris aspersa est, ut omnes illi qui aderant inestimabili suavitate repleverentur, ita ut per hoc patenter agnoscerent quod eam laudes in caelo suscepissent. Cui rei monachus noster interstiti solet quia quovis corpore ejus sepulturae traderetur, ab eorum naribus odoris illius fragrantia non recessit. Ecce quo fine ex hac vita exiit qui in hac vita aequanimiter flagella toleravit. Iuxta vocem ergo dominicam, bona terra fructum per patientiam reddidit, quae, exarata disciplinae vomere, ad remunerationis segetem pervenit. Sed vos rogo, fratres charissimi, attendite quod excusationis argumentum in illo districto iudicio habituri sumus nos, qui, a bono opere torpentes, et res et manus accepimus, si praecepta dominica egenus et sine manibus ^f impleverit. Non contra nos Dominus tunc apostolos ostendat qui ad regnum secum turbas fidelium praedicando traxerunt, non contra nos martyres exhibeat qui ad caelestem patriam sanguinem fundendo perverserunt. Quid tunc dicturi sumus, cum hunc de quo locuti sumus Servulum viderimus, cui longus languor brachia tenuit, sed tamen haec a bono opere non ligavit? Haec vobiscum, fratres, agite, sic vos ad studium boni operis instigate, ut cum bonos vobis modo ad imitandum proponitis, eorum consortes tunc esse valeatis.

HOMILIA ^h XVI.

Habita ad populum in ⁱ basilica sancti Joannis, quae dicitur Constantiniana, ^j Dominica prima in Quadragesima.

LECTIO EVANG. SEC. MATTHE. IV, 1-11.

In illo tempore, ductus est Jesus in desertum a Spi-

^a Belv., quia sollicitudines importunae.

^b Duo priores Gemet. et Bigot.; per curiositatem; secundus Carn., per incuriam.

^c Bigot., duo priores Gemet., Longip. et Val. Cl., delectatio.

^d C. Germ. Corb. et plur., contritionibus.

^e Secundus Carn., calor.

^f Turon. et Longip., omnes qui illic aderant.

^g Excusi, potuit implere.

^h Est decima in Codd. Lateran. et Corb., ac in Cod. reg. Sueciae duodecima.

ⁱ Cod. Later., in basilica sancti Salvatoris quae a p. Constantiniana; duo priores Gemet., sancti Salvatoris in Lateranensi.

^j Cod. reg. Suec., Die Dominica initium quadragesimae. Desiderantur in Belv., C. Germ., primo et tertio Gemet., Dominica, etc.

ritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator, dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum supra pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum, et dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Tunc dicit ei Jesus: Vade, Satana. B Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus, et ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei.

1492 1. Dubitari a quibusdam solet a quo spiritu sit Jesus ductus in desertum, propter hoc quod subditur: Assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem. Et rursum: Assumpsit eum in montem excelsum valde. Sed vere et absque ulla quæstione convenienter accipitur ut a sancto Spiritu in desertum ductus credatur, ut illic eum suus Spiritus duceret, ubi nunc ad tentandum malignus spiritus inveniret. Sed ecce cum dicitur Deus homo vel in excelsum montem, vel in sanctam civitatem a diabolo assumptus, mens refugit, humanæ hoc audire aures expavescunt. Qui tamen non esse incredibilia ista cognoscimus, si in illo et alia facta pensamus. Certe iniquorum omnium caput diabolus est, et hujus capitis membra sunt omnes iniqui. An non diaboli membrum fuit Pilatus? An non diaboli membra Judæi persequentes, et milites crucifigentes Christum fuerunt? Quid ergo mirum si se ab illo permisit in montem duci, qui se perculit etiam a membris illius crucifigi? Non est ergo indignum Redemptori nostro quod tentari voluit, qui venerat occidi. Justum quippe erat ut sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram venerat sua morte superare. Sed sciendum nobis est quia tribus modis tentatio agitur, suggestione, delectatione et consensu. Et nos cum tentamur, per eorumque in delectationem, aut etiam in consensum labimur, quia de carnis peccato propagati, in nobisipsis etiam gerimus unde certamina toleremus. Deus vero qui, in utero Virginis incarnatus, in mundum sine peccato venerat, nihil contradictionis in semetipso tolerabat. Tentari ergo per suggestionem potuit, sed ejus mentem peccati delectatio non momordit. Atque ideo omnis diabolica illa tentatio foris non intus fuit.

1493 2. Sed si ipsum ordinem tentationis ejus aspicimus, pensemus quanta magnitudine nos a ten-

^a Belv. et Corb. Germ., dixit ei.

^b Idem Codices, ait illi iterum Jesus.

^c Abest valde a C. Germ. et tribus Belg.

^d Bigot. et duo priores Gemet., dubitatione.

tatione liberamur. Antiquus hostis contra primum hominem parentem nostrum in tribus se tentationibus erexit, quia hunc videlicet gula, vana gloria et avaritia tentavit; sed tentando superavit, quia sibi eum per consensum subdidit. Ex gula quippe tentavit cum cibum ligni vetitum ostendit, atque ad comedendum suavit. Ex vana autem gloria tentavit cum diceret: Eritis sicut dii (Genes. iii, 5). Et ex propecta avaritiæ tentavit cum diceret: Scientes bonum et malum. Avaritia enim non solum pecuniæ est, sed etiam altitudinis. Recte enim avaritia dicitur cum supra modum sublimitas ambitur. Si enim non ad avaritiam honoris rapina pertineret, nequaquam Paulus de unigenito Dei Filio diceret: Non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo (Philip. ii, 6). In hoc autem diabolus parentem nostrum ad superbiam traxit, quod eum ad avaritiam sublimitatis excitavit.

3. Sed quibus modis primum hominem stravit, eidem modis secundo homini tentato succubuit. Per gulam quippe tentat cum dicit: Dic ut lapides isti panes fiant. Per vanam gloriam tentat cum dicit: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. ^f Per sublimitatis avaritiam tentat cum regna omnia mundi ostendit, dicens: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me. Sed eidem modis a secundo homine vincitur, quibus primum hominem se vicisse gloriabatur, ut a nostris cordibus ipso aditu captus exeat, quo nos aditu intromissus tenebat. Sed est aliud, fratres charissimi, quod in hac tentatione dominica considerare debemus, quia tentatus a diabolo Dominus sacri eloquii præcepta respondit, et qui eo verbo quod erat tentatorem suum mergere in abyssum poterat, virtutem suæ potentiæ **1494** non ostendit, sola divini Scripturæ præcepta dedit, quatenus suæ nobis patientiæ præberet exemplum, ut quoties a pravis hominibus aliquid patimur, ad doctrinam excitemur potius quam ad vindictam. Pensate quanta est patientia Dei, et quanta impatientia nostra. Nos si injuriis, aut aliqua læsione provocamur, furore permoti, aut quantum possumus nosmetipsos ulciscimur, aut quod non possumus facere minamur. Ecce adversitatem diaboli Dominus pertulit, et nihil ei nisi mansuetudinis verba respondit. Portat quem punire poterat, ut hoc in laudem ejus altius cresceret, si hostem suum non extinguendo, sed interim patiendo superaret.

4. Notandum vero quod subditur, quia, recedente diabolo, angeli ministrabant ei. Ex qua re quid aliud quam unius personæ utraque natura ostenditur? Quia et homo est quem diabolus tentat, et idem ipse Deus est cui ab angelis ministratur. Cognoscamus igitur in eo naturam nostram, quia nisi hunc diabolus hominem cerneret, non tentaret. Veneremur in illo divinitatem suam, quia nisi super omnia Deus existeret, ei nullo modo angeli ministrarent.

^e Corb. Germ. et primus Carn., a secundo homine tentato succubuit.

^f Primus Carn., per sublimitatem avaritiæ.

^g Idem Cod., in laudem gloriæ ejus.

5. Sed quia his diebus lectio congruit, nam quadraginta dierum abstinentiam nostri Redemptoris audivimus, qui Quadragesimæ tempus inchoamus, discutiendum nobis est cur hæc ipsa abstinentia per quadraginta dierum numerum custoditur. Moyses enim ut legem acciperet secundo diebus quadraginta jejunavit (*Exod. xxxiv, 28*). Elias in deserto quadraginta diebus abstinuit (*III Reg. xix, 8*). Ipse auctor hominum ad homines veniens, in quadraginta diebus nullum omnino cibum sumpsit (*Matth. iv, 2*). Nos quoque in quantum possumus, annuo Quadragesimæ tempore carnem nostram per abstinentiam affligere conemur. Cur ergo in abstinentia quadragenarius numerus custoditur, nisi quia virtus Decalogi per libros quatuor sancti Evangelii impletur? Denarius etenim quater ductus in quadragenarium surgit, quia tunc Decalogi mandata perficimus cum profecto quatuor libros sancti Evangelii custodimus. Ex qua re sentiri et aliud potest. In hoc enim mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, et per voluptates ejusdem corporis præceptis dominicis contrahimus. Præcepta autem Dominica per Decalogum sunt accepta. Quia ergo per carnis desideria, Decalogi mandata contempnimus, dignum est ut eandem carnem quaterdecies affligamus. Quamvis de hoc Quadragesimæ tempore est adhuc aliud quod possit intelligi. A præsentis etenim die usque ad Paschalis solemnitatis gaudia sex hebdomadæ veniunt, quarum videlicet dies quadraginta duo sunt. Ex quibus dum sex dies Dominici ab abstinentia subtrahuntur, non plus in abstinentia quam triginta et sex dies **1495** remanent. Dum vero per trecentos et sexaginta quinque dies annus ducitur, nos autem per triginta et sex dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus, ut qui nobismetipsis per acceptum annum viximus, ^b auctori nostro nos in ejus decimis per abstinentiam mortificemus. Unde, fratres charissimi, sicut offerre in lege jubemini decimas rerum (*Levit. xxvii, 50, seq.*), ita ei offerre contendite et decimas dierum. Unusquisque in quantum virtus suppetit, carnem maceret, ejusque desideria affligat, concupiscentias turpes interficiat, ut juxta Pauli vocem, hostia viva fiat (*Rom. xii, 1*). Hostia quippe et immolatur et viva est, quando et ab hac vita humo non deficit, et ^c tamen se a carnalibus desideriis occidit. Caro nos læta ducit ad culpam, afflicta reducat ad veniam. Auctor etenim mortis nostræ per fructum ligni vetiti vitæ præcepta transgressus est. Qui ergo a paradisi gaudiis per cibum cecidimus, ad hæc in quantum possumus, per abstinentiam resurgamus.

6. Sed nemo sibi eandem abstinentiam solam

credat posse sufficere, cum per prophetam Dominus dicat: *Nonne hoc est magis jejunium quod elegi? subjiciens: Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam; cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris (Isai. lviii, 6, 7)*. Illud ergo jejunium Deus approbat, quod ad oculos manus elemosynarum levat, quod cum proximi dilectione agitur, quod ex pietate conditur. Hoc ergo quod tibi subtrahis, alteri largire, ut unde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur. Hinc etenim per prophetam Dominus dicit: *Cum jejunaveritis et plangeretis, nunquid jejunium jejunastis mihi? Et cum comeditis et bibitis, nunquid non vobis comeditis, et vobismetipsis bibitis? (Zach. vii, 5, 6)*. Sibi enim comedit et bibit qui alimenta corporis, quæ sunt communia dona conditoris, sine indigentibus percipit. Et sibi quisque jejunat, si ea quæ sibi ad tempus subtrahit non pauperibus tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit. Hinc per Joëlem dicitur: *Sancificate jejunium (Joel. i, 14; ii, 15)*. Jejunium quippe sanctificare est, adjunctis bonis aliis, dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Cesset ira, sopiantur jurgia. Incassum enim caro atteritur, si a pravis suis voluptatibus animus non refrenatur, cum per prophetam Dominus dicat: *Ecco in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra. Ecce ad lites et contentione, jejunastis, et percussitis pugno impie, et omnes debitores vestros repetitis (Isa. lviii, 3)*. Neque enim ^d qui a debitore suo hoc quod dedit repetit aliquid injustum facit, sed dignum est ut quisquis se in pœnitentia macerat etiam hoc quod sibi juste competit interdicit. Sic sic nobis afflictis et pœnitentibus a Deo dimittitur quod injuste egimus, si pro amore illius et hoc quod nobis juste competit relaxemus.

HOMILIA • XVII.

† Habita ad episcopos in fontes Lateranensium.

LECTIO EVANG. SEC. LUC. X, 4-9.

In illo tempore, designavit e Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum, quo erat ipse venturus. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Itē, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, et neminem per viam salutareritis. In quamcunque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur. In eadem autem domo manete, edentes et bibentes quæ apud illos sunt. Dignus est enim opera-

Suec., Corb. Germ., Bigot., etc. Duo priores Gemet. habent tantum, in conventu episcoporum. In Editis legitur: *habita ad populum in basilica Lateranensi, de apostolis*. Verum hanc homiliam habitam esse ad episcopos congregatos liquet maxime ex num. 43 et seq. Sane hic multa leguntur in libro Reg. Past. jam dicta.

^e Belvac., designavit Jesus.

^a Idem, ad præsentis solemnitatis.

^b Longip., auctori nostro; et infra, actor etenim mort.

^c Duo priores Germ., et tamen in se carnalia desideria occidit.

^d C. Germ., qui debitorem suum.

^e In Corb. est trigesima sexta, in Lateran. trigesima quarta, in Cod. reg. Suec. decima tertia.

^f Sic titulum restitimus ex Mss. Lateran., reg.

rius mercede sua. * *Nolite transire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis, et susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis; et curate infirmos qui in illa sunt, et dicite illis: Propeinquavit in vos regnum Dei.*

1496 1. Dominus et Salvator noster, fratres charissimi, aliquando nos sermonibus, aliquando vero operibus admonet. Ipsa etenim facta ejus præcepta sunt, quia dum aliquid tacitus facit, quid agere debeamus inuotescit. Ecce enim binos in prædicationem discipulos mittit, quia duo sunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor, et proximi, et minus quam inter duos charitas haberi non potest. Nemo enim proprie ad semetipsum habere charitatem dicitur, sed dilectio in alterum tendit, ut charitas esse possit. Binos ad prædicandum discipulos Dominus mittit, quatenus hoc nobis tacitus innuat, quia qui charitatem ergo alterum non habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet.

2. Bene autem dicitur quia *misit eos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus.* Prædicatores enim suos Dominus sequitur, quia prædicatio prævenit, et tunc ad mentis nostræ habitaculum Dominus venit, quando verba exhortationis præcurrunt, atque per hæc veritas in mente suscipitur. Hinc namque eisdem prædicatoribus Isaias dicit: *Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri (Isai. xl, 3).* Hinc illis Psalmista ait: *Iter facite ei qui ascendit super occasum (Psal. lxxvii, 5).* Super occasum namque Dominus ascendit, quia ipse in passione occubuit, inde majorem suam gloriam resurgendo manifestavit. Super occasum videlicet ascendit, quia mortem quam pertulit resurgendo calcavit. Ei ergo qui ascendit super occasum iter facimus cum nos ejus gloriam vestris mentibus prædicamus, ut eas et ipse post veniens per amoris sui præsentiam illustret.

3. Missis autem prædicatoribus, quid dicat audiamus: *Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* ^b Ad messem multam operarii pauci sunt, quod sine gravi mœnore loqui non possumus, quia etsi sunt qui bona audiant, desunt qui dicant. Ecce mundus sacerdotibus plenus est, **1497** sed tamen in messe Dei rarus valde invenitur operator, quia officium quidem sacerdotale suscepimus, sed opus officii non implemus. Sed pensate, fratres charissimi, pensate quod dicitur: *Rogate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Vos pro nobis petite, ut digna vobis operari valeamus, ne ab exhortatione lingua torpeat, ne postquam prædicationis locum suscepimus apud justum judicem nostras nos taciturnitas addicat. Sæpe enim pro sua nequitia prædicantium lingua restringitur: sæpe vero ex subjectorum culpa agitur ut eis qui præsent, prædi-

* Hæc, usque ad *et in quam*, etc., desunt in Belv. et C. Germ.

^b C. Germ., Turon., Corb., Belvac., *at messem multa, sed operarii sunt pauci.*

cationis sermo subtrahatur. Ex sua quippe nequitia prædicantium lingua restringitur, sicut Psalmista ait: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas? (Psal. xlix, 10.)* Et rursum ex vitio subjectorum, vox prædicantium prohibetur sicut ad Ezechielem Dominus dicit: *Linguam tuam adhaerescere faciam palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir objurgans, quia domus exasperans est (Ezech. iii, 26).* Ac si aperte dicat: Idcirco tibi prædicationis sermo tollitur, quia dum me in suis actibus plebs exasperat, non est digna cui exhortatio veritatis fiat. Ex cujus ergo vitio prædicatori sermo subtrahatur, non facile cognoscitur. Quia vero Pastoris taciturnitas aliquando sibi, semper autem subjectis noceat, certissime scitur.

B 4. Sed utinam si ad prædicationis virtutem non sufficimus, loci nostri officium in innocentia vitam teneamus. Nam subditur: *Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* Multi autem cum regiminis ^a jura suscipiant, ad lacerandos subditos inardescunt, terrorem potestatis exhibent, et quibus prodesse debuerant, nocent. Et quia charitatis viscera non habeant, domini videri appetunt, patres se esse minime recognoscunt, humilitatis locum in elatione dominationis inmutant, et si quando extrinsecus blandiuntur, intrinsecus sæviunt. De quibus alius Veritas dicit: *Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. vii, 15).* Contra quæ, omnia considerandum nobis est quia sicut agni **1498** inter lupos mittimur, ut, sensum servantes innocentie, morsum malitie non habeamus. Qui enim locum prædicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare, ut ex ipsa sua mansuetudine iram sævientium mitiget, et peccatorum vulnera in aliis ipse afflictionibus vulneratus sanet. Quem et si quando zelus rectitudinis exigit ut erga subjectos sæviat, furor ipse de amore sit, non de crudelitate, quatenus et jura disciplinæ foris exhibeat, et intus paternæ pietate diligat, quos foris quasi insequendo castigat. Quod tunc bene Rector exhibet, eum ^d seipsum diligere per amorem privatum nescit, cum nulla quæ mundi sunt appetit, cum terrenæ cupiditatis oneribus nequaquam mentis colla supponit.

D 5. Unde et subditur: *Nolite portare sacculum, neque peram, neque calcamenta, et neminem per viam salutaveritis.* Prædicatori etenim tanta debet in Deo esse fiducia, ut præsentis vitæ sumptus quamvis non provideat, tamen sibi hos non deesse certissime sciat, ne dum mens ejus occupatur ad temporalia, minus aliis provideat æterna. Cui etiam per viam neminem salutare conceditur, ut sub quanta festinatione ^e iter prædicationis pergere debeat ostendatur. Quæ si quis verba etiam per allegoriam velit intelligi, in sacculo pecunia clausa est; pecunia vero clausa est sa-

^a Belvac., Turon., C. Germ., *curam suscipiunt.*

^d Turon., C. Germ., Longip., *seipse diligere.*

^e C. Germ., primus Gemet. et Bigot., *in iter*; Longip. et Val. Cl., *in itinere.* Primus Carnot., *itinere.*

plentia occulta. Qui igitur sapientiæ verbum habet, sed hoc frogare proximo negligit, quasi pecuniam in sacculo ligatam tenet. Unde scriptum est: *Sapientia abscondita, et thesaurus occultus, quæ utilitas in utriusque?* (Eccli. xli, 17.) Quid vero per peram, nisi onera sæculi; et quid hoc loco per calceamenta, nisi mortuorum operum exempla signantur? Qui ergo officium prædicationis suscipit, dignum non est ut onus sæcularium negotiorum portet, ne dum hoc ejus colla deprimit, ad prædicanda cœlestia non assurgat. Nec debet stultorum operum exempla conspiceret, ne sua opera quasi ex mortuis pellibus credat munire. Sunt etenim multi qui pravitatem suam ex alienis pravitatibus puerunt. Quia enim alios talia fecisse considerant, se hæc facere licenter putant. Hi quid aliud faciunt, nisi pedes suos ex mortuorum animalium munire pellibus conantur? Oppis vero qui saluat in via, ex occasione saluat itineris, non ex studio optandæ ejusdem salutis. Qui igitur non amore æternæ patriæ, sed præmiorum ambitu salutem audientibus prædicat, quasi in itinere saluat, quia ex occasione, et non ex intentione, salutem audientibus exoptat.

6. Sequitur: *In quacunque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur.* Pax quæ ab ore prædicatoris offertur, aut requiescit in domo, si in ea filius pacis fuerit, aut ad eundem prædicatorem revertitur; quia aut erit quisque prædestinatus ad vitam, et cœlestis verbum sequitur quod audit; aut si nullus audire voluerit, ipse prædicator sine fructu non erit, quia ad eum pax revertitur, quoniam ei a Domino pro labore sui operis merces recompensatur.

7. Ecce autem qui peram et sacculum portare prohibuit sumptus et alimenta ex eadem prædicatione 1499 concedit. Nam subditur: *In eadem autem domo manete, edentes et bibentes quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua.* Si pax nostra recipitur, dignum est ut in eadem domo maneamus edentes et bibentes quæ apud illos sunt, ut ab eis terrena stipendia consequamur, quibus præmia patriæ cœlestis offerimus. Unde etiam Paulus hæc ipsa pro minimo suscipiens, dicit: *Si vos vobis spiritalia seminavimus, magnum est si vestra carnalia metamus?* (1 Cor. ix, 11.) Et notandum quod subditur: *Dignus est operarius mercede sua*, quia jam de mercede sunt operis ipsa alimenta sustentationis, ut hic merces de labore prædicationis inchoetur, quæ illic de veritatis visione perficitur. Qua in re considerandum est quod uni nostro operi due mercedes debentur, una in via, altera in patria; una quæ nos in labore sustentat, alia quæ nos in resurrectione remunerat. Merces itaque quæ in præ-

sentii accipitur: hoc in nobis debet agere, ut ad sequentem mercedem robustius tendatur. Velus ergo quisque prædicator non ideo prædicare debet, ut in hoc tempore mercedem recipiat, sed ideo mercedem recipere, ut prædicare subsistat. Quisquis namque ideo prædicat ut hic vel laudis vel muneris mercedem recipiat, æterna procul dubio mercede se privat. Quisquis vero vel ea quæ dicit, ideo placere hominibus appetit, ut, dum placet quod dicitur, per eadem dicta non ipse, sed Dominus ametur, vel idcirco terrena stipendia in prædicatione consequitur, ne a prædicationis voce per indigentiam lassetur, huic procul dubio ad recipiendam mercedem nil obstat in patria, quia sumptus sumpsit in via.

8. Sed quid nos (quod tamen sine dolore dicere non possum) quid nos, o Pastores, agimus, qui et mercedem consequimur, et tamen operarii nequam sumus? Fructus quippe sanctæ Ecclesiæ in stipendio quotidiano percipimus, sed tamen pro æterna Ecclesia minima in prædicatione laboramus. Pensemus cujus damnationis sit sine labore hic percipere mercedem laboris. Ecce ex oblatione fidelium vivimus, sed quid pro animabus fidelium laboramus? Illa in stipendium nostrum sumimus quæ pro redimendis peccatis suis fideles obtulerunt, nec tamen contra peccata eadem vel orationis studio, vel prædicationis, ut dignum est, insudamus. Vix pro culpa sua quempiam aperta voce reprehendimus. Et adhuc (quod est gravius) aliquando si persona in hoc mundo potens sit, ejus forsitan errata laudantur, ne, si adversetur, per iracundiam munus subtrahat quod impendebat. Sed debemus sine cessatione meminisse quod de quibusdam scriptum est: *Peccata Populi mei comedent* (Osee iv, 8). Cur autem peccata populi comedere dicuntur, nisi quia peccata delinquentium sument, ne temporalia stipendia amittant? Sed et nos qui ex oblationibus fidelium vivimus, quas illi pro peccatis suis obtulerunt, si comedimus et tacemus, eorum procul dubio peccata manducamus. Pensemus ergo cujus sit apud Deum criminis peccatorum pretium manducare, et nihil contra peccata prædicando agere. Audiamus quid beati Job voce dicitur: *Si adversum me terra mea clamat, et cum ipsa sulci ejus deflent, si fructus ejus comedi absque pecunia* (Job. xxxi, 38, 39).

1500 Terra enim contra possessorem suum clamat quando contra pastorem suum iuste Ecclesia murmurat. Cujus etiam sulci deflent, si corda audientium, quæ a prædecessoribus sunt patribus prædicationis voce et vigore iuxrectionis exarata, vident aliquid quod lugeant de vita pastoris. Cujus videlicet terræ fructus possessor bonus sine pecunia non manducat, quia discretus pastor prærogat talentum verbi, ne ad damnationem suam de Ecclesia stipen-

Desideratur in recent.

^a C. Germ., tres Gemet. et Longip., super illam, nempe, domum.

^b Belvac., Longip., Val. Cl., pro labore sui operis recompensatur.

^c Duo post. Gemet., magnum non est si.

^d Restituimus agimus, ex Mss. et vel. Excusis.

^e C. Germ. et duo post. Gemet., sed numquid pro, etc.

^f Corb. Germ., Belv. et primus Gemet., comedunt; duo alii Gemet., comedunt.

dium sumat alimenti. Tunc enim de terra nostra cum pecunia fractus comedimus, quando sumentes ecclesiastica subsidia in prædicatione laboramus. Præcones namque venturi iudicis sumus. Quis ergo venturum a iudicem nantiet, si præco tacet?

9. Proinde considerandum nobis est ut, in quantum valet quisque, in quantum sufficit, et terrorem venturi iudicii, et dulcedinem regni, susceptæ Ecclesie insinuare contendat. Et qui una eademque exhortationis voce non sufficit simul cunctos admonere, debet singulos, in quantum valet, instruere, privatis locutionibus ædificare, exhortatione simplici fructum in filiorum suorum cordibus quærere. Debemus namque pensare continuo quod sanctis apostolis dicitur, et per apostolos nobis: *Vos estis sal terræ* (Math. v, 13). Si ergo sal sumus, condire mentes fidelium debemus. Vos igitur, qui pastores estis, pensate quia Dei animalia pascitis. De quibus profecto animalibus Deo per Psalmistam dicitur: *Animalia tua habitabunt in ea* (Psal. lxxvii, 41). Et sæpe videmus quod petra salis brutis animalibus ponitur, b ut eandem salis petram lambere debeant, et meliorari. Quasi ergo inter bruta animalia petra salis debet esse sacerdos in populis. Curare namque c sacerdotem necesse est, quæ singulis dicat, unumquemque qualiter admoneat, ut quisquis sacerdoti jungitur, quasi ex salis tactu, æternæ vitæ sapore condiatur. Sal etenim terræ non sumus, si corda audientium non condimus. Quod profecto condimentum ille veraciter proximo impendit qui prædicationis verbum non subtrahit.

10. Sed tunc vere aliis recta prædicamus, si dicta rebus ostendimus, si nosipsi divino amore compungimur, et humanæ vitæ, quæ sine culpa transire nequaquam potest, quotidianas lacrymis maculas lavamus. Tunc autem de nobis vere compungimur, si studiose patrum præcedentia facta pensamus, ut ex conspecta illorum gloria, in nostris nobis oculis nostra vita sordescat. Tunc vere compungimur, cum præcepta Domini studiose perscrutamur, et per hæc proficere ipsi contendimus, per quæ jam profecisse novimus quos veneramus. Hinc est enim quod de Moyse scriptum est: *Posuit et labrum æneum in quo lavarentur Aaron et filii ejus, cum ingrederentur in sancta sanctorum, quod fecit de speculis mulierum quæ excubabant in ostio tabernaculi* (Exod. xxxviii, 8). Labrum quippe æneum Moyses ponit, in quo sacerdotes lavari debeant et sancta sanctorum ingredi, quia lex Dei prius nos lavari per compunctionem præcipit, ut nostra immunditia ad penetrandam secretorum Dei munditiam non sit indigna. Quod bene labrum de speculis mulierum perhibet factum quæ ad tabernaculi ostium indesinenter excubabant.

a Carnot., mundi vel., mundo nuntiat.

b C. Germ., Belvac. et duo post. Gemet. ut ex eadem salis petra lambere.

c Secundus Carn., tres Gemet. et C. Germ., curare namque sacerdoti.

d Turon., penitentes. Carnot., remittentes.

e C. Germ., duo Carn. et tertius Gemet., præbent.

A 1501 Specula quippe mulierum sunt præcepta Dei, in quibus se sanctæ animæ semper aspiciunt, et si quæ in eis sunt foeditatis maculæ, deprehendant. Cogitationum vitia corrigunt, et quasi d renitentes vultus velut ex reddita imagine componunt, quia dum præceptis domnicis solerter intendunt, in eis procul dubio vel quid in se cælesti viro placeat, vel quid displiceat agnoscunt. Quæ quoad in hac vita sunt, æternum tabernaculum ingredi nequaquam possunt. Sed tamen ad ostium tabernaculi mulieres excubant, quia sanctæ animæ etiam cum infirmitate adhuc carnis gravantur, amore tamen continuo ingressum æterni introitus observant. Moyses ergo labrum sacerdotibus de speculis mulierum fecit, quia lex Dei lavacrum compunctionis peccatorum nostrorum maculis exhibet, dum ea per quæ sanctæ animæ superno sponso placuerunt intuenda nobis cælestia præcepta e præbet. Quibus si diligenter intendimus, internæ nostræ imaginis maculas videmus. Videntes autem maculas, in penitentia dolore compungimur; compuncti vero, quasi in labro de speculis mulierum lavamur.

11. Est autem valde necessarium ut cum de nobis in compunctione afflicimur, etiam commissorum nobis vitam zelemus. Sic ergo nos amaritudo compunctionis afficiat, ut tamen a proximorum custodia non avertat. Quid enim prodest, si amantes nosmetipsos, relinquamus proximos? Vel quid rursus prodest, si amantes vel zelantes proximos, relinquamus nosmetipsos? In ornamento quippe tabernaculi bis tinctus coccus offerri præcipitur (Exod. xxv, 4), ut ante Dei oculos charitas nostra Dei et proximi amore coloretur. Ille autem vere se diligit, qui pure diligit f auctorem. Tunc ergo coccus bis tingitur, quando erga se et proximum ex e amore veritatis animus inflammatur.

12. Sed inter hæc sciendum nobis est ut sic exerceatur zelus rectitudinis contra prava acta h proximorum quatenus in fervore districtiois nullo modo relinquatur virtus mansuetudinis. Ira etenim sacerdotis nequaquam debet esse præcepta et perturbata, sed magis ex consilii i gravitate mitiganda. Et portare ergo debemus quos corrigimus, et corrigere quos portamus, ne si ex utroque unum defuerit, vel in i fervore, vel in mansuetudine actio sacerdotalis non sit. Hinc namque est quod in templi ministerio in basibus templi sculptorio opere leones et boves et cherubim expressa sunt. Cherubim quippe est plenitudo scientiæ. Sed quid est quod in basibus nec leones sine bobus, nec boves sine leonibus fiunt? Quid enim aliud designant bases in templo, nisi sacerdotes in Ecclesia? Qui dum sollicitudinem regimini tolerant, quasi more basium superimpositum

f Longip., actorem.

g Secundus Carn., ex amore charitatis.

h Idem, pessimorum.

i In recent. Ed., contra Mss. Anglic. et nostras. Idem, alieno quoque sensu, metuenda.

j C. Germ. et tres Gemet., furere.

onus portant. In basibus ergo ^a cherubim exprimuntur, quia decet nimirum ut sacerdotum pectora plenitudine scientiæ sint referta. Per leones autem terror severitatis, per boves vero patientia mansuetudinis figuratur. Itaque in basibus nec leones sine bobus, nec boves sine leonibus exprimuntur, quia semper in sacerdotali pectore cum terrore severitatis custodiri debet virtus mansuetudinis, ut et iram mansuetudo condiat, **1502**, et eandem mansuetudinem, ne fortasse dissoluta sit, zelus districtiois accendat.

13. Sed ista cur loquimur, cum adhuc plerosque gravari factis atrocioribus videamus? Vobis enim ^b sacerdotibus lugens loquor, quia nonnullos vestrum cum præmiis facere ordinationes agnovimus spiritali gratiam vendere, et de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia luera cumulare. Cur ergo ad memoriam vestram non redit quod vox Dominica præcipiens dicit: *Gratis accepistis, gratis date* (*Matth. x, 8*). Cur non ante mentis oculos revocatis quod templum Redemptor noster ingressus, cathedras vendentium columbas evertit, et nummulariorum effudit æs? (*Joan. 11, 1, 2*.) Qui namque sunt in templo Dei hodie qui columbas vendunt, nisi ^c qui in Ecclesia pretium de impositione manus accipiunt? Per quam videlicet impositionem Spiritus sanctus cœlitus datur. Columba ergo venditur, quia manus impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretium præbetur. Sed Redemptor noster cathedras vendentium columbas evertit, quia talium negotiatorum sacerdotium destruit. Hinc est enim quod sacri canones simoniacam hæresim damnant, et eos privari sacerdotio præcipiunt, qui de largiendis ordinibus ^d pretium quærunt. Cathedra ergo vendentium columbas evertitur quando hi qui spiritali gratiam venundant, vel ante humanos, vel ante Dei oculos, sacerdotio privantur. Et quidem multa sunt alia præpositorum mala quæ humanos modo oculos latent. Et ^e plerumque se pastores sancto hominibus exhibent, atque in occultis suis videri turpes ante interni arbitri oculos non erubescunt. Veniet, veniet profecto ille dies, nec longe est, in quo pastorum pastor appareat, et uniuscujusque facta in publicum deducat, et qui modo subditorum culpas per præpositos ulciscitur, tunc præpositorum mala per semetipsum sæviens damnat. Unde et ingressus in templum, per semetipsum quasi flagellum de funiculis fecit, et de domo Dei pravos negotiatores ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit (*Joan. 11, 1, 2*), quia subditorum quidem culpas per pastores percutit, sed pastorum vitia per semetipsum ferit. Ecce modo hominibus negari potest quod latenter agitur. Ille certe

A iudex venturus est, cui tacendo quisque se non potest celare, quem negando non potest fallere.

14. Est et aliud, fratres charissimi, quod me de vita Pastorum vehementer affligit; sed ne cui hoc injuriosum videatur fortasse quod assero, me quoque pariter accuso, quamvis, ^f barbarici temporis necessitate compelsus, valde in his jaceo invitus. Ad exteriora enim negotia delapsi sumus, et aliud ex honore suscepimus, atque aliud officio actionis exhibemus. Ministerium prædicationis relinquimus, et ad poenam nostram, ut video, episcopi vocamur, qui honoraria nomen, non virtutem tenemus. Relinquunt namque Deum hi qui nobis commisi sunt, et tacemus. In pravis actibus jacent, et correptionis manum non tendimus. Quotidie per multas nequitas pereunt, et eos ad infernum tendere negligenter videmus. Sed quando nos vitam corrigere valeamus alienam, qui negligimus nostram? Curis enim sæcularibus intenti, tanto insensibiliores **1503** iatus efficimur, quanto ad ea quæ foris sunt studiosiores videmur. Usu quippe curæ terrenæ a cœlesti desiderio obdurescit animus; et dum ipso suo usu durus efficitur per actionem sæculi, ad ea emolliri non valet quæ pertinent ad charitatem Dei. Unde bene sancta Ecclesia de membris suis infirmantibus dicit: *Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi* (*Cant. 1, 5*). Vineæ quippe nostræ actiones sunt, quas usu quotidiani laboris excolimus. Sed custodes in vineis positi, nostram vineam minime custodimus, quia dum extraneis actionibus implicamur, ministerium actionis nostræ negligimus. ^g Nullum puto, fratres charissimi, ab aliis majus præjudicium quam a sacerdotibus tolerat Deus, quando eos quos ad aliorum correctionem posuit dare de se exempla pravitatis ceruit, quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus. Plerumque, quod est gravius, sacerdotes qui propria dare debuerant etiam aliena dripiunt. Plerumque, si quos humiliter, si quos continenter vivere conspiciunt, irrident. Considerate ergo quid de gregibus agatur, quando pastores lupi fiunt. Ili enim custodiam gregis suscipiunt, qui insidiari gregi dominico non metuunt, ^h contra quos Dei greges custodiri debuerant. Nulla animarum luera quærimus, ad nostra quotidie studia vacamus, terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Et quia eo ipso quo cæteris prælati sumus, ad agenda quælibet majorem licentiam habemus, susceptæ benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis ⁱ argumentum; Dei causam relinquimus, ad terrena negotia vacamus; ^j locum sanctitatis accipimus, et terrenis actibus implicamur. Impletum est in nobis profecto quod scriptum est: *Et erit sicut populus, sic sacerdos* (*Osce*

exhibet.

^g Corb. Germ., in nullo. Bigot. et duo priores Gemet., in nullo.

^h Hæc non habent Belvac. et Corb., sed post veniunt immediate sequitur nulla, etc.

ⁱ Secundus Carn., augmentum.

^j C. Geru., jugum sanctitatis.

^a C. Germ., Gemet., Bigot., Longip., Val. Cl., Cherubin exprimitur.

^b Belvac., sacerdotes.

^c Belvac., qui Ecclesiæ.

^d C. Germ., Bigot. et primus Carn., pretium accipiunt.

^e Primus Carn., et plerique.

^f Belvac., barbarici timoris. Turon. utramque lect.

iv, 9). Sacerdos enim non distat a populo, quando A nullo merito sum vulgi transcendit actionem.

15. Imploramus Jeremiam lacrymas; consideret mortem nostram, et deplorans dicat: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum?* (Thren. iv, 1.) Aurum quippe obscuratum est, quia sacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara, nunc a per actiones infimas ostenditur reproba. Color optimus est mutatus, quia ille sanctitatis habitus per terrena et obiecta opera ad ignominiam despectionis venit. Lapidis vero sanctuarii intrinsecus habebantur, nec sumebantur in summi sacerdotis b corpore, nisi eum, sanctis sanctorum ingrediens, in secreto sui conditoris apparebat. Nos ergo, fratres charissimi, nos sumus lapides sanctuarii qui apparere B semper debemus in secreto Dei; quos nunquam necesse est foris conspici, id est nunquam in extraneis actionibus videri. Sed dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum, quia hi qui per vitam et orationem intus semper esse debuerant per vitam reprobam foris vacant. Ecce jam pene nulla est sæculi actio quam non sacerdotes administrent. Dum ergo, in sancto habitu constituti, exteriora sunt quæ exhibent, quasi sanctuarii lapides foris jacent. Quia enim Græca v. c. platea a latitudine vocatur, sanctuarii lapides a plateis sunt 1504 cum religiosi quique lata mundi itinera sectantur. Nec solum in plateis, sed et in capite platearum dispersi sunt, quia et per desiderium hujus mundi opera peragunt, et tamen de religioso habitu culmen honoris quærunt. C In capite ergo platearum dispersi sunt, quia et jacent per ministerium operis, et honorari volunt de e imagine sanctitatis.

16. Quanto autem mundus gladio feriatu aspiciat, quibus quotidie percussioibus intereat populus videtis. Cujus hoc nisi nostro præcipue peccato agitur? Ecce depopulatae urbes, eversa castra, Ecclesiarum ac monasteria destructa, d in solitudinem agri redacta sunt. Sed nos perevanti populo auctores mortis existimus, e qui esse debuimus duces ad vitam. Ex nostro etenim peccato populi turba prostrata est, quia, nostra faciente negligentia, ad vitam erudita non est. Quid autem animas hominum nisi cibum Domini dixerimus, quæ ad hoc sunt conditæ, ut in ejus corpore trajiciantur, id est ut in æternæ Ecclesiarum angmentum tendant? Sed hujus cibi condimentum nos esse debemus. Sicut enim paulo superius præfati sumus, missis prædicatoribus dicitur: *Vas estis cal terræ* (Matth. v, 15). Si igitur cibus Dei est populus, condimentum cibi sacerdotes esse debuerunt. Sed quia dum nos ab orationis et eruditionis sanctæ usu cessamus, sal infatuatum est, f condire non valet

a Turon., C. Germ., Gemet. et alii, per actiones infirmas; primus Carn., per actionum infima.

b Duo priores Gemet. ac Big., pectore.

c Tres Gemet., Bigot et secundus Cara., de imitatione. Consentiant vel. Ed.

d Sic optime emendavimus ex Mas. C. Germ., Turon., Bizot., etc., priorem lectionem, in solitudinem

cibus Dei, atque idcirco ab auctore non sumitur, quæ exigente facilitate nostra, minime conditur, Penes ergo qui unquam per linguam nostram conversi, qui de perversa suo opere nostra increpatione correpti, poenitentiam egerunt, quis luxuriam ex ipsa eruditione deseruit, quis avaritiam, quis superbiam desinavit? Pensemus quod lucrum Deo fecimus nos, qui, accepto talento, ab eo ad negotium missi sumus. Etenim dicit: *Negotiamini dum venio* (Luc. xix, 13). Ecce jam venit, ecce de nostro negotio lucrum requirit. Quale ei animarum lucrum de nostra negotiatione monstrabimus? Quot ejus conspectui animarum manipulos de prædicationis nostræ segete illatui sumus?

17. Ponamus ante oculos nostros illum tantæ districtiois diem, quo judex veniet, et rationem cum servis suis, quibus talenta credidit ponet (Ibid.). Ecce in majestate terribili, inter angelorum atque archangelorum choros videbitur. In illo tanto examine electorum omnium et reproborum multitudo deducetur, et unusquisque quid sit operatus ostendetur. Ibi Petrus cum Judæa conversa, quam post se traxit, apparebit. Ibi Paulus conversum, ut ita dixerim, mundum duceps. Ibi Andreas post se Achaïam, ibi Joannes Asiam, Thomas Indiã, in conspectum sui regis conversam ducet. Ibi omnes dominici gregis arietes cum animarum lucris apparebunt, qui sanctis suis prædicationibus Deo post se subditum gregem trahunt. Cum igitur tot pastores cum gregibus suis ante æterni pastoris oculos venerint, nos miseri quid dicturi sumus, qui ad Dominum nostrum post negotium vacui redimus, qui pastorum nomen habuimus et oves quas 1505 ex nutrimento nostro debeamus ostendere non habemus? Illic pastores vocati sumus, et ibi gregem non ducimus.

18. Sed nunquid si nos negligimus, omnipotens Deus deserit oves suas? Nullo modo; nam ipse eas, sicut per prophetam pollicitus est, per semetipsum pascit (Ezech. xxxiv), omnesque quos præordinavit ad vitam, flagellorum stimulis, compunctionis spiritu erudit. Et per nos quidem fideles ad sanctum baptismum veniunt, nostris precibus benedicuntur, et per impositionem nostrarum manuum a Deo Spiritum sanctum percipiunt, atque ipsi ad regnum cælorum pertingunt, et ecce nos per negligentiam nostram deorsum tendimus. Ingrediuntur electi. sacerdotum manibus expiati, cælestem patriam; et sacerdotes ipsi per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant. Cui ergo rei, cui similes dixerim sacerdotes malos, nisi aquæ baptismatis, quæ peccata baptizatorum diluunt, illos ad regnum cæleste mittit, et ipsa postea in cloacas descendit? Timeamus hæc, fratres, conveniat actioni nostræ ipsum ministerium nostrum.

agri redacti sunt. Significatur monasteria in agrorum solitudinem esse redacta.

e Longip. et Val. Cl., cui esse debemus.

f Ita Mss. et vet. Ed., ubi alii excusi habent, condire non valet cibus Dei; quibus tamen favet Corb. Germ.

g Secundus Carnut., eruit.

De peccatorum nostrorum relaxatione quotidie cogitemus, ne nostra vita peccato obligata remaneat, per quam omnipotens Deus quotidie alios solvit. Consideremus sine cessatione quid suamus, pensemus negotium nostrum, pensemus pondus quod susceperimus. Faciamus quotidie nobiscum rationes, quas cum nostro iudice habemus. Et sic debemus agere curam nostri, ut non negligamus curam proximi, ut quisquis ad nos jungitur ex lingue nostrae sale conditatur. Cum vacantem quempiam et lubricum videmus, admonendus est ut conjugio frenare student iniquitatem suam, quatenus per hoc quod licet discat superare quod non licet. Cum conjugatum videmus, admonendus est ut sic exerceat curam sæculi, ne postponat amorem Dei; sic placeat voluntati conjugis, ut non displiceat conditori. Cum clericum videmus, admonendus est quatenus sic vivat, ut exemplum vite secularibus præbeat, ne si quid in illo iuste reprehenditur, ex ejus vitio ipsa religionis nostrae æstimatio gravetur. Cùm monachum videmus, admonendus est ut reverentiam habitus sui in actu, in locutione, in cogitatione sua semper circumspiciat, ut ea quæ mundi sunt perfecte deserat, et quod ostendit humanis oculis habitu, hoc ante Dei oculos moribus præstendat. Iste itaque jam sanctus est, admonetur ut crescat; ille vero adhuc iniquus est, admonetur ut se corrigat, quatenus quisquis se ad sacerdotem junxerit, sale sermonis illius conditus recedat. Hæc, fratres, vobiscum sollicite cogitata, hæc et proximis vestris impendite; omnipotenti Deo fructum vos reddere de negotio quod accepistis parate. Sed ista quæ dicimus melius apud vos orando quam loquendo obtinebimus.

Orationis.

Deus, qui nos pastores in populo vocare voluisti, præsta, quæsumus, ut hoc quod humano ore dicimur, in tuis oculis esse valeamus. Per Dominum nostrum, etc.

¶ HOMILIA XVIII.

Habita ad populum in basilica sancti Petri apostoli, et Dominica in Passione.

LECTIO. EVANG. SEC. IOAN. VIII, 45-49.

In illo tempore, dicebat Jesus turbis et Judæorum, et principibus sacerdotum: Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Qui ex Deo est verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt igitur Judæi, et dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes? Respondit Jesus: Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum; et vos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam, est qui querat et iudicet. Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo Judæi: Nunc

cognovimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, et propheta, et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit mortem non gustabit in æternum. Nunquid tu major es patre nostro Abraham, qui mortuus est? et propheta mortui sunt. Quem teipsum facis? Respondit Jesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me quem vos dicitis quia Deus vester est, et non cognovistis eum. Ego autem novi eum. Et si dixerit quia non scio eum, ego similis vobis, quendam; sed scio eum, et sermonem ejus servo. Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum; vidit et gavisus est. Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quingenta annos nondum habes, et Abraham vidisti? Dixit eis Jesus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret ego sum. Fulerunt ergo lapides ut jacerent in eum. B Jesus autem abscondit se, et exiit de templo.

1506 4. Pensate, fratres charissimi, mansuetudinem Dei. Relaxare peccata venerat, et dicebat: Quis ex vobis arguet me de peccato? Non dedignatur ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui ex virtute divinitatis poterat peccatores justificare. Sed terribile est valde quod subditur: Qui ex Deo est verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Si enim ipse verba Dei audit qui ex Deo est, et audire verba ejus non potest quisquis ex illo non est, interroget se unusquisque si verba Dei in aure cordis percipit, et intelliget unde sit. Cœlestem patriam desiderare Veritas jubet, carnis desideria conteri, mundi gloriam declinare, aliena non appetere, propria largiri. Penset ergo apud se unusquisque vestrum si hæc vox Dei in cordis ejus aure convaluit, et quia jam ex Deo sit agnoscit. Nam sunt nonnulli qui præcepta Dei nec aure corporis percipere dignantur. Et sunt nonnulli qui hæc quidem corporis aure percipiunt, sed nullo ea mentis desiderio complectuntur. Et sunt nonnulli qui libenter verba Dei suscipiunt, ita ut etiam in fetibus compungantur, sed post lacrymarum tempus ad iniquitatem redeunt. Hi profecto verba Dei non audiunt, qui hæc exercere opere contemnunt. Vitam ergo vestram, fratres charissimi, ante mentis oculos revocate, et alta consideratione pertimescite hoc quod ex ore Veritatis sonat: Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Sed hoc quod de reprobis Veritas loquitur, ipsi hoc de semetipsis reprobi suis operibus ostendunt. Nam sequitur: Responderunt igitur Judæi, et dixerunt ei: Nonne **1507** bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes?

2. Accepta autem tanta contumelia, quid Dominus respondeat audiamus: Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis me. Quia enim Samaritanus interpretatur custos, et ipse veteraciter custos est de quo Psalmista ait: Nisi

^a Secundus Carn., Gemet. et Bigot., sperate.

^b Est in Corb. undecima, in Later. duodecima, in Cod. Reg. et Suec. decima quarta.

^c Hæc in Cod. Later., C. Germ., Belvae., reg. Suec. et Bigot., minus leguntur.

^d C. Germ. et Balvac., turbis: Quis ex vobis.

^e Longip. et Val. Cl., venerat.

^f C. Germ. et primus Carnot., a mundi gloria declinare.

^g Primus Carnot., nec aure cordis, nec aure corporis.

Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam (Psal. cxxvi, 1); et cui per Isaiam dicitur: "Custos quid de nocte? custos quid de nocte? (Isai. xxi, 11.)" respondere noluit Dominus: Samaritanus non sum; sed, Ego dæmonium non habeo. Duo quippe ei illata fuerunt: unum negavit, aliud tacendo consensit. Custos namque humani generis venerat; et si Samaritanum se non esse diceret, esse se custodem negaret. Sed tacuit quod recognovit, et patienter repulit quod dictum fallaciter audivit, dicens: Ego dæmonium non habeo. In quibus verbis quid aliud nisi superbia nostra confunditur? quæ si exagitata vel leviter fuerit, atrociores injurias reddit, quam acceperat: facit mala quæ potest, minatur et quæ facere non potest. Ecce injuriam suscipiens Dominus non irascitur, non contumeliosa verba respondet. Qui si eisdem ista dicentibus respondere voluisset: Dæmonium vos habetis, verum profecto diceret, quia nisi impleti essent dæmonio, tam perversa de Deo loqui non possent. Sed accepta injuria etiam quod verum erat dicere Veritas noluit, ne non dixisse veritatem, sed provocatus contumeliam reddidisse videretur. Ex qua re quid nobis innuitur, nisi ut eo tempore quo a proximis ex falsitate contumelias accipimus, eorum etiam

1508 *vera mala taceamus, ne ministerium justæ correptionis in arma vertamus furoris? Sed quia quisquis Dei zelo utitur a pravis hominibus delonestatur, in semetipso nobis Dominus patientiæ præbuit exemplum, qui ait: Sed honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis me. Sed quid nobis ad ista faciendum sit, adhuc exemplo nos admonet, cum subjungit: Ego autem non quæro gloriam meam, est qui quærat et judicet. Scimus certe quod scriptum est, quia Pater omne judicium dedit Filio, et tamen ecce idem Filius injurias accipiens gloriam suam non quærit. Illatas contumelias Patris judicio reservat, ut nobis profecto insinuet quantum nos esse patientes debemus, dum se adhuc ulcisci non vult et ipse qui judicat. Cum vero malorum perversitas crescit non solum^b prædicatio frangi non debet, sed etiam augeri. Quod suo Dominus exemplo nos admonet, qui postquam habere dæmonium dictus est prædicationis suæ beneficia largius impendit, dicens: Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum. Sed sicut bonis necesse est ut meliores etiam per contumelias existant, ita semper reprobi de beneficio pejores fiunt. Nam accepta prædicatione iterum dicunt: Nunc cognovimus quia dæmonium habes. Quia enim æternæ morti inhæserant, et eandem mortem cui inhæserant non videbant, dum solam*

^a mortem carnis aspicerent, in Veritatis sermone caligabant, dicentes: Abraham mortuus est, et prophetæ^d mortui sunt, et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, mortem^e non gustabit in æternum?

^a Belvac., *custos qui de nocte.*

^b In recent. Exc., *prædicatio minus.* Quam quidem lectionem præferendam duceremus, nisi prior esset Mas. fere omnium et veterum Edit,

A Unde et ipsi Veritati eundem Abraham et prophetas quasi venerantes præferunt. Sed aperta nobis ratione ostenditur quia qui Deum nesciant Dei quoque famulos falso venerantur.

3. Et notandum quod vidit eos Dominus aperta sibi impugnatione resistere, et tamen eis se iterata non desinit voce prædicare, dicens: *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum; vidit, et gavisus est (Genes. xviii, 1, seq.).* Tunc quippe diem Domini Abraham vidit, cum in figura summæ Trinitatis tres angelos hospitio suscepit; quibus profecto susceptis, sic tribus quasi uni locutus est, quia etsi in personis numerus Trinitatis est, in natura unitas divinitatis est. Sed carnales mentes audientium oculos a carne non sublevant, dum in eo solam carnis ætatem pensant, dicentes: *Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti? Quos benigne Redemptor noster a carnis suæ intuitu submovet, et ad divinitatis contemplationem trahit, dicens: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. Ante enim præteriti temporis est, Sum præsentis. Et quia præteritum et futurum tempus Divinitas non habet, sed semper esse habet, non ait: Ante Abraham ego fui, sed Ante Abraham ego sum. Unde et ad Moysen dicitur: Ego sum qui sum. Et, Dices tibi Israel: Qui est misit me ad vos (Exod. iii, 14). Ante ergo et post Abraham habuit, qui et accedere potuit per exhibitionem præsentis, et recedere per cursum vitæ. Veritas vero semper esse habet, quia ei quidquam nec priori tempore incipitur, **1509** nec subsequenti terminatur. Sed sustinere ista aternitatis verba mentes infidelium non valentes, ad lapides currunt, et quem intelligere non poterant, obruere quærebant*

4. Quid autem contra furorem lapidantium Dominus fecerit ostenditur cum protinus subinfertur: *Jesus autem abscondit se, et exiit de templo.* Mirum valde est, fratres charissimi, cur persecutores suos Dominus se abscondendo declinaverit, qui si divinitatis suæ potentiam exercere voluisset, tacito nutu mentis in suis eos ictibus ligaret, aut in pœna subitæ mortis obrueret. Sed quia pati venerat, exercere judicium nolebat. Certe sub ipso passionis tempore et quantum poterat ostendit, et tamen hoc ad quod venerat pertulit. Nam cum persecutoribus suis se

D quærentibus diceret: *Ego sum (Joan. xviii, 6),* sola hac voce eorum superbiam perculit, et omnes iu terram stravit. Qui ergo et hoc in loco potuit manus lapidantium non se abscondendo evadere, cur abscondit se, nisi quod homo inter homines factus Redemptor noster, alia nobis verbo loquitur, alia exemplo? Quid autem nobis hoc exemplo loquitur, nisi ut, etiam cum resistere possumus, iram superbientium humiliter declinemus? Unde et per Paulum dicitur: *Date locum iræ (Rom xii, 19).* Quanta humi-

^e Belvac. et duo priores Gemet., *mortis carnem.*

^d Sublicetur in C. Geru. et Belvac. *mortui sunt.*

^e Bigot. et secundus Gemet., *non videbit.*

litate iram ^a proximi fugere debeat, perpendat homo, si furores irascentium abscondendo se declinavit Deus. Nemo ergo se contra acceptas contumelias erigat, nemo conviciis convicium reddat. Imitatione etenim Dei, gloriosius est injuriam tacendo fugere, quam respondendo superare.

5. Sed contra hoc superbia dicit in corde : Turpe est ut, accepta injuria, taceas. Quisquis conspicit quia contumeliam accipis et taces, non putat quia patientiam exhibes, ^b sed crimina agnoscis. Sed unde vox ista in corde nostro contra patientiam nascitur, nisi quia in imis cogitationem fiximus, et dum in terra gloriam quærimus, placere ei qui nos de cælo conspicit non curamus? Accepta ergo contumelia, meditemur in opere vocem Dei : *Ego non quæro gloriam meam, est qui quærat et judicet.* Hoc autem quod de Domino scriptum est, *Abscondit se*, intelligi et aliter potest. Multa quippe Judæis prædicaverat, sed prædicationis ejus verba deridebant. Deteriores quoque ex prædicatione facti sunt, qui usque ad jaciedos lapides pervenerunt. Et quid abscondendo se Dominus significat, nisi quod eis ipsa veritas absconditur, qui ejus verba sequi contemnunt? Eam quippe quam non invenit humilem veritas fugit mentem. Et quam multi sunt hodie qui Judæorum duritiam detestantur, quia prædicationem Domini audire noluerunt, et tamen quales illos arguunt fuisse ad fidem, tales ipsi sunt ad operationem. Præcepta Domini audiunt, miracula cognoscunt, sed converti a suis pravitatibus renunt. Ecce vocat, et redire nolumus. Ecce sustinet, et ejus patientiam dissimulamus. Dum ^c ergo tempus est, fratres, pravitatem suam unusquisque deserat, Dei patientiam pertimescat, ne quem nunc tranquillam despicit, iratum ^e postmodum nequam evadere possit.

^d HOMILIA XIX.

Habita ad populum in basilica beati Laurentii martyris ^o, Dominica in Septuagesima.

LECTIO EVANG. SEC. MATTHE. XX, 1-16.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis ^f parabolam hanc : *Simile est regnum cælorum homini patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, et dixit illis : *Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit, dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam, et fecit similiter. Circa undecimum vero exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis : *Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei : *Quia nemo nos conduxit. Dicit illis : *Ite et vos in*****

*vineam meam. Cum sero autem factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo : *Voca operarios, et reddet illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. Cum venissent ergo *o* qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patrem familias, dicentes : *Hi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei et æstus? At ille, respondens uni eorum, dixit : *Amice, non facio tibi injuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, et vade. Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.****

1510 ^f. In explanatione sua multa ad loquendum sancti Evangelii lectio postulat, quam volo, si possum, sub brevitate perstringere, ne vos et extensa processio, et proluxa expositio videatur onerare. Regnum cælorum ^h homini patrifamilias simile dicitur, qui ad excolendam vineam suam operarios conducit. Quis vero patrifamilias similitudinem rectius tenet quam conditor noster, qui regit quos condidit, et electos suos sic in hoc mundo possidet, quasi subjectos dominus in domo? Qui habet vineam, universalem scilicet Ecclesiam, quæ, ab Abel justo usque ad ultimum electum qui in fine mundi nasciturus est, quot sanctos protulit, quasi tot palmites misit. Hic itaque paterfamilias ad excolendam vineam suam mane, hora tertia, sexta, nona, et undecima operarios conducit, quia a mundi hujus initio usque in finem ad erudiendam plebem fidelium prædicatores congregare non destitit. Mane etenim mundus fuit ab Adam usque ad Noe, hora vero tertia a Noe usque ad Abraham, sexta quoque ab Abraham usque ad Moysen, nona autem a Moysen usque ad adventum Domini, undecima vero ab adventu Domini usque ad finem mundi. In qua prædicatores sancti apostoli missi sunt, qui mercedem plenam et tarde venientes acceperunt. Ad erudiendam ergo Dominus plebem suam, quasi ad excolendam vineam suam, nullo tempore destitit operarios mittere, quia et prius ⁱ per patres, et postmodum per legis doctores et prophetas, ad extremum vero per apostolos, 1511 dum plebis suæ mores excoluit, quasi per operarios in vineæ cultura laboravit. Quamvis, in quolibet modulo vel mensura, quisquis cum fide recta bonæ actionis exstitit hujus vineæ operarius fuit. Operator ergo mane, hora tertia, sexta et nona, antiquus ille He-

^a Ita Mss. Anglic., Turon., C. Germ. Gemet., etc. Longipont. et Val. Cl., *ferrī debeat*. Excusi, *ferre debeat*.

^b Val. Cl., *sed crimen ostendis*.

^c Tertius Gemet. *post mortem*.

^d Est in Later. et Corb. septima, et decima quinta in Cod. reg. Suec.

^e Additur in Later., *extra muros*. In secundo Carn. et duob. prior. Gem., *pro beati Laurentii*, Legitur

beati Petri apostoli. Cæterum nec in Later. nec in Cod. reg. Suec., nec in Corb. Germ. aut Belv. habes *Dominica in Septuagesima*.

^f His verhis prætermissis, Belvac. et C. Germ. *Dixit Jesus discipulis suis. Simile est.*

^g Iidem Codices, *qui ad horam undecimam venerant*
^h Belv., C. Germ. et duo priores Gemet., *non admittunt homini*.

ⁱ Duo priores Gemet. ac Bigot., *per patriarchas*,

braicus populus designatur, qui in electis suis ab ipso mundi exordio, dum recta fide Deum studuit colere, quasi non destitit in vineæ cultura laborare. Ad undecimam vero gentiles vocantur, quibus et dicitur: *Quid hic statis tota die otiosi?* Qui enim, transacto tam longo mundi tempore, pro vita sua laborare neglexerant, quasi tota die otiosi stabant. Sed pensate, fratres, quid inquisiti respondeant: *Dicunt enim: Quia nemo nos conduxit.* Nullus quippe ad eos patriarcha, nullus propheta venerat. Et quid est dicere: Ad laborem nos nemo conduxit, nisi, vitæ nobis vias nullus prædicavit? Quid ergo nos, a bono opere cessantes, in excusatione nostra dicturi sumus, qui pene a matris utero ad fidem venimus, qui verba vitæ ab ipsis enabulis audivimus, qui ab uberibus sanctæ Ecclesiæ potum supernæ prædicationis ^a sumpsimus cum lacte carnis?

2. Possumus vero et easdem diversitates horarum, etiam ad unumquemque hominem per ætatem momenta distinguere. Mane quippe intellectus nostri pueritia est. Hora autem tertia adolescentia intelligi potest, quia quasi jam sol in altum proficit, dum calor ætatis crescit. Sexta vero juvenus est, quia velut in centro sol fligitur, **1512** dum in ea plenitudo roboris solidatur. Nona autem senectus intelligitur, in qua sol velut ab alto axe descendit, quia ea ætas a calore juventutis deficit. Undecima vero hora ea est ætas quæ decrepita vel veterana dicitur. ^b Unde Græci valde seniores, non *γέροντας* sed *πρεσβυτέρους* appellant, ut plus quam senes esse insinuent quos proveciores vocant. Quia ergo ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adolescentia, alius in juventute, alius in senectute, alius in decrepita ætate perducitur, quasi diversis horis operarii ad vineam vocantur. Mores Dei vestros, fratres charissimi, aspiciate, et si jam Dei operarii estis videte. Penset unusquisque quid agat, et consideret si in Domini vinea laborat. Qui enim in hac vita est quam sua sunt quaerit adhuc ad Dominicam vineam non venit. Illi namque Domino laborant, qui non sua, sed læra dominica cogitant, qui zelo charitatis, studio pietatis inservient, animabus lærandis invigilant, perducere et alios secum ad vitam festinant. Nam qui sibi vivit, qui carnis suæ voluptatibus pascitur, recte otiosus redargitur, quia fructum divini operis non sectatur.

3. Qui vero et usque ad ætatem ultimam Deo vivere neglexerit, quasi usque ad undecimam otiosus stetit. Unde recte usque ad undecimam torpentibus dicitur: *Quid hic statis tota die otiosi?* Ac si aperte dicatur: *Et si Deo vivere in pueritia et juventute nolistis, saltem in ultimâ ætate respicite, et ad vitæ vias cum jam laboraturi multum non estis, vel sero*

^a Editi, *suzimus*, quod minime reprobaremus, si Mss. consentirent.

^b Excusi, *Græce*.

^c Turon., C. Germ., Carnut., Gemet., Bigot., vocavit.

^d C. Germ., Turon., Belvac., quod expectaverunt.

^e Sic restituimus hunc locum ex Mss. et vet. Ed. In recent. *lectur*; hi qui a mundi initio labo-

averunt. Et tales ergo paterfamilias vocat; et plerumque ante remunerantur, quam prius ad regnum de corpore exeunt quam hi qui jam a pueritia vocati esse videbantur. An non ad undecimam horam venit latro, qui etsi non habuit per ætatem, habuit tamen sero per poenam, qui Deum in cruce confessus est, et pene eum voce tententiæ spiritum exhalavit vitæ? A novissimo autem reddere denarium paterfamilias cepit, quia ad paradisi requiem prius latronem quam Petrum ^e perduxit. Quanti patres ante legem, quanti sub lege fuerunt, et tamen hi qui in Domini adventu vocati sunt ad cælorum regnum sine aliqua tarditate pervenerunt. Eundem ergo denarium accipiunt qui laboraverunt ad undecimam ^d quem expectaverunt toto desiderio qui laboraverunt ad primam, quia æqualem vitæ æternæ retributionem sortiti sunt cum his qui a mundi initio vocati fuerant, hi qui in mundi fine ad Dominum venerunt. Unde et hi qui in labore præcesserant, murmurantes dicunt: *Hi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti qui portavimus pondus diei et æstus?* Ponder enim diei et æstus portaverunt ^h hi quos a mundi initio, quis diu hic contigit vivere, necesse fuit etiam longiora carnis tentamenta tolerare. Unicusque enim pondus diei et æstus ferre est per longioris vitæ tempora carnis suæ calore fatigari.

4. Sed quaeritur potest quomodo murmurasse dicti sunt, qui saltem sero ad regnum vocantur? Cælorum etenim regnum nullus murmurans accipit, nullus qui accipit murmurare potest. Sed **1513** quia antiqui patres usque ad adventum Domini, quantumlibet jacte vixerint, ducti ad regnum non sunt, nisi ille descenderet qui paradisi claustra hominibus interpositione suæ mortis aperiret, eorum hoc ipsum murmurasse est quod et recte pro percipiendo regno vixerunt, et tamen dio ^f ad percipiendum regnum dilati sunt. Quos enim post peractam justitiam inferni loca quamvis tranquilla susceperunt, eis profecto et laborasse fuit in vinea, et murmurasse. Quasi ergo post murmurationem denarium accipiunt, qui post longa inferni tempore ad gaudia regni pervenerunt. Nos autem qui ad undecimam venimus, post laborem non murmuramus, et denarium accipimus, quia post Mediatoris adventum, in hoc mundo ^g venientes, ad regnum ducimur mox ut de corpore eximus, et illud sine mora percipimus, quod antiqui patres cum magna percipere dilatione meruerunt. Unde et idem paterfamilias dicit: *Volo et huic novissimo dare sicut et tibi.* Et quia ipsa regni perceptio ejus est bonitas voluntatis, recte subjungit: ^h *Aut non licet mihi quod volo facere?* Stulta enim quaestio est hominis contra benignitatem Dei. ⁱ Non querendum

raverunt; et quia diu, etc.

^f Corb., a percipiendo regno.

^g Gemet. et Bigot., venientis; sc., Mediatoris.

^h Belv., Gemet. et secundas Carnot., an non licet.

ⁱ Ita legendum ex potioribus Mss. Corb. Germ., altero Corb. et al. In vet. Ed. corrupta est lectio; in recent. impedita et perplexa: *conquerendum quæppe esset, non si non daret quod non deberet, sed.*

quippe esset si non dat quod non debet, sed si non A daret quod deberet. Unde apte subditur: *An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Nemo autem se de opere, nemo de tempore extollat, cum hac expleta sententia subsequenter Veritas clamet: Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi.* Ecce enim etsi jam scimus quæ vel quanta bona egimus, adhuc supernus Judex qua subtilitate hæc examinet ignoramus. Et quidem gaudendum cuique summopere est in regno Dei esse vel ultimum.

5. Sed post hæc terribile est valde quod sequitur: *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi*, quia et ad fidem plures veniunt, et ad cæleste regnum pauci perducuntur. Ecce enim ad hodiernam festivitatem quam multi convenimus, Ecclesiæ parietes implemus, sed tamen quis sciat quam pauci sunt qui in illo electorum Dei grege numerentur? Ecce enim vox omnium Christum clamat, sed vita omnium non clamat. Plerique Deum vocibus sequuntur, moribus fugiunt. Hinc etenim Paulus dicit: *Qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant* (Tit. 1, 16). Hinc Jacobus ait: *Fides sine operibus mortua est* (Jac. 2, 20, 26). Hinc per Psalmistam Dominus dicit: *Annuntiavi et locutus sum, multiplicati sunt super numerum* (Psal. xxxix, 8). Vocante enim Domino, super numerum multiplicantur fideles, quia nonnunquam etiam hi ad fidem veniunt, qui ad electorum numerum non pertingunt. ^b Hic enim fidelibus per confessionem admitti sunt, sed propter vitam reprobam illic numerari in sorte fidelium non merentur. Hoc ovile sanctæ Ecclesiæ hædos cum agnis recipit; sed, attestante Evangelio, cum Judex venerit, bonos a malis separat, sicut pastor segregat oves ab hædis (Math. xxv, 32). Neque etenim possunt qui hic carnis suæ voluptatibus serviunt, illic in ovium grege numerari. Illic eos a sorte humilium Judex separat, qui se hic in superbæ cornibus exaltant. Regnum cælorum percipere nequeunt **1514** qui hic et in cælesti fide positi toto desiderio terram quaerunt.

6. Et multos tales intra Ecclesiam, fratres charissimi, cernitis, sed eos nec imitari, ^a nec desperare debetis. Quid enim sit hodie aspicimus, sed quid cras futurus sit unusquisque nescimus. Plerumque et ^d qui post nos venire cernitur per agilitatem nos boni operis antecedit, et vix eum cras sequimur quem hodie præire videbamus. Certe cum Stephanus pro fide moreretur, Saulus lapidantium vestimenta servabat. Omnium ergo lapidantium manibus ipse lapidavit, qui ad lapidandum ^e omnes exertos reddidit, et tamen eundem ipsum in sancta Ecclesia labribus ^f accessit quem persequendo martyrem fe-

^a C. Germ., Corb., Turon., Belvac., Bigot. et Longip., otiosa est, contra Græci textus et Vulgatae fidem, ubi legitur *mortua est, vixit cras*. In Bibliis Max. hæc varia lectio annotatur tanquam ex Variab.

^b Vitiose in recent., *hinc enim*, ut patet ex antithesi vocum *hic et illic*, et maximo ex Mss. Corb. Germ., Gemet., etc.

^c Excusi, reluctantibus Mss., *nec despiciere*.

^d C. Germ., Turon., Carnut., Belvac., post nos

cit. Duo ergo sunt quæ sollicitè pensare debemus. Quia enim multi vocati, sed pauci electi sunt, primum est ut de se quisque minime præsumat, quia etsi jam ad fidem vocatus est, utrum perenni regno dignus sit nescit. Secundum vero est ut unusquisque proximum, quem fortasse jacere in vitis conspicit, desperare non audeat, quia divinæ misericordiæ divitias ignorat.

7. Rem, fratres, quæ nuper contigit refero, ut si vos peccatores ex corde esse conspicitis, omnipotentis Dei misericordiam amplius ametis. Præsentis anno in monasterio meo, quod juxta beatorum martyrum Joannis et Pauli Ecclesiam situm est, frater quidam ad conversionem venit, devote susceptus est, sed ipse devotius est conversatus (*Dialog. lib. iv, cap. 38*). Hunc ad monasterium frater ^f suis corpore, non corde secutus est. Nam valde conversionis vitam et habitum detestans, in monasterio ut hospes habitabat, et, monachorum vitam moribus fugiens, recedere a monasterii habitatione non poterat, quia vel quid ageret vel unde viveret non habebat. Erat ejus pravitas cunctis onerosa, sed hunc omnes æquanimiter pro fratris ejus amore tolerabant. Nam, superbus et lubricus, si qua post hoc sæculum sequeretur via nesciebat, irridebat vero si quis illi hanc prædicare voluisset. Itaque cum habitu sæculari vivebat in monasterio, verbis levis, ^g motibus instabilis, mente tumidus, veste ^h compositus, actione dissipatus. Mense autem Julio nuper elapso, hujus quam nostis pestilentiae clade percussus est, ^c qui, ad extremum veniens, urgeri cœpit ut animam redderet. Et ultima jam corporis parte præmorta, vitalis virtus in solo pectore et lingua remanserat. Fratres aderant, ejusque exitum, in quantum Deo largiente poterant, oratione tuebantur. At ille subito ad devorandum se draconem venire conspiciens, magnis vocibus cœpit clamare, dicens: Ecce draconi ad devorandum datus sum, ⁱ qui propter vestram præsentiam devorare me non potest. **1515** Quid mihi moras facitis? Date locum ut ei devorare me liceat. Cumque hunc fratres ut signum sibi crucis imprimeret admonerent, respondebat virtute qua poterat, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia a dracone premor. Spumæ oris ejus faciem meam liniunt, guttur meum ejus ore suffocatur. Ecce ab eo brachia mea comprimuntur, qui jam et caput meum in suo ore absorbit. Cumquæ hoc ille pallens et tremens et moriens diceret, cœperunt fratres vehementius orationibus insistere, et oppressum draconis præsentia suis precibus adjuvare. Tunc repente liberatus, magnis cœpit voci-

venerit.

^e Corb., *excortatus*. Excusi, *expeditus*. Sequimur C. Germ., Turon., Carn., etc.

^f Vocatur Theodorus in Dialogis.

^g C. Germ., Gemet., secundas Carn., *nutibus*. Alter Carn., *moribus*.

^h Editores legendum putarunt *incompositus*, luvitiss Mss. Anclie. C. Germ., Gemet., etc.

ⁱ Al.; sed propter.

bus clamare, dicens : Deo gratias ; ecce discessit, A ecce exiit, ante orationes vestras fugit draco qui me acceperat. * Mox autem servitutum se Deo, et esse monachum devovit, atque a tempore illo nunc usque febribus premitur, doloribus fatigatur. Morti quidem subtractus est, sed adhuc plenius vitæ restitutus non est. Quia enim longis et diuturnis iniquitatibus pressus est, longo languore fatigatur, et durum cor ignis purgationis durior concremat, quia divina dispensatione agitur ut prolixiora vitia aegritudo prolixior exurat. Quis illum unquam servari ad conversionem crederet ? Quis tantam Dei misericordiam considerare sufficiat ? Ecce juvenis pravus draconem vidit in morte cui servivit in vita, nec vidit ut vitam funditus perderet, sed ut cui servierat sciret, sciendo resisteret, ipsumque resistendo superaret, et eum a quo prius non videns tenebatur vidit postea ne teneretur. Quæ ergo lingua narrare viscera divinæ misericordiæ sufficiat ? Quis spiritus tantæ pietatis divitiis non obstupescat ? Has divinæ pietatis divitiis consideravit Psalmista, cum diceret : *Adjutor meus, tibi psallam, quia tu Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia mea (Psal. LVIII, 18).* Ecce perpendens in quibus laboribus humana sit vita constituta, Deum appellavit adiutorem ; et quia a tribulatione præsentis in requiem æternam nos suscipit, appellat etiam susceptorem. Sed considerans quod mala nostra aspicit et portat, culpas nostras tolerat, et tamen nos per ^b pœnitentiam ad præmia reservat, noluit Deum misericordem dicere, sed hunc ipsam misericordiam vocavit, dicens : *Deus meus misericordia mea (Ibid.).* Revochemus ergo ante oculos mala quæ fecimus, pensemus ex quanta Dei benignitate toleramus, consideremus quæ sunt pietatis ejus viscera, ut non solum culpas indulgeat, sed cœleste regnum pœnitentibus etiam post culpas promittat. Atque ex omnibus medullis cordis dicamus singuli, dicamus omnes : Deus meus misericordia mea, ^c qui vivis et regnas trinus in unitate, et unus in trinitate, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

IIOMILIA XX.

Habita ad populum in * basilica sancti Joannis Baptistæ, † Sabbato Quatuor temporum ante Natalem Christi.

LECTIO S. EVANG. SEC. LUC. III, 1-11.

Anno quinto decimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituræ et Trachonitidis regionis, et Lysania Abilinæ tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna et Caipha, factum est verbum Domini super Joannem, Zachariæ filium, in deserto. Et venit in omnem regionem Jordanis, præ-

dicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, sicut scriptum est in libro sermonum Isaïæ propheta: *Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur. Et erunt prava in directa, et aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare Dei. Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ; et ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Jam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti, et qui habet escas similiter faciat.*

1516 1. Redemptoris nostri præcursor quo tempore prædicationis verbum acceperit, memorato Romanæ reipublicæ principe, et Judææ regibus, designatur, cum dicitur: Anno quinto decimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha & Ituræ et Trachonitidis regionis, et Lysania Abilinæ tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna et Caipha, factum est verbum Domini super Joannem, Zachariæ filium in deserto. Quia enim illum prædicare veniebat, qui et ex Judæa quosdam, et multos ex gentibus redempturus erat, per regem gentium et principes Judæorum prædicationis ejus tempora designantur. Quia autem Gentilitas colligenda erat, et Judæa pro culpa perfidiæ dispersenda, ipsa quoque descriptio terreni principatus ostendit, quoniam et in Romana republica unus præfuisse describitur, et in Judææ regno per quartam partem plurimi principabantur. Voce etenim Redemptoris nostri dicitur: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur (Luc. XI, 17).* Liqueat ergo quod ad finem regni Judæa pervenerat, quæ tot regibus divisa subiacebat. Aptè quoque non solum quibus regibus, sed etiam quibus sacerdotibus actum sit demonstratur; quia illum Joannes Baptista prædicaret qui simul rex et sacerdos existeret, Lucas evangelista prædicationis ejus tempora per regnum et sacerdotium designavit.

2. *Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.* Cunctis legentibus liquet quia Joannes non solum baptismum pœnitentiæ prædicavit, verum etiam **1517** quibusdam dedit, sed tamen baptismum suum in remissionem peccatorum dare non potuit. Remie-

* In primo Carn., post acceperat, subjicitur: pro peccatis meis modo intercedite, quia converti paratus sum, et sæcularem vitam funditus relinquere. Mox.

^b Secundus Carn., patientiam.

^c In Corb. Germ., qui cum patre et Spiritu sancto vivit. In priore Gemet., cui in unitate et trinitate honor et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

^d In Corb. est tertia. In Cod. reg. Succ. decima

sæxta. In Later. quarta.

* In Later. habes: in basilica sancti Salvatoris quæ appellatur Constantiniana. In calendario Romano statio est ad sanctum Petrum.

^f Hæc non leguntur in Later., Cod. reg. Succ., C. Germ. et Bigot.

^g C. Germ. et Gemet., Ituriæ.

sio etenim peccatorum in solo nobis baptismo Christi attribuitur. Notandum itaque quod dicitur: *Prædicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum*, quoniam baptismum quod peccata solveret, quia dare non poterat, prædicabat: ut sicut incarnatum Verbum Patris præcurreret verbo prædicationis, ita baptismum penitentiae, quo peccata solvuntur, præcurreret suo baptismo, quo peccata solvi non possunt; ut quia ejus sermo præcurreret præsentiam Redemptoris, ipsum quoque ejus baptisma præcedendo fieret umbra veritatis. Sequitur:

3. *Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiaë prophetae: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus (Isai. XL, 3)*. Idem vero Joannes Baptista requisitus quis esset, respondit, dicens: *Ego vox clamantis in deserto (Joan. I, 23)*. Qui, sicut ante per nos dictum est, ideo vox a propheta vocatus est, quia verbum præibat. Quid autem clamaret aperitur cum subditur: *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus*. Omnis qui fidem rectam et bona opera prædicat, quid aliud quam venienti Domino ad corda audientium viam parat? ut hæc vis gratiæ penetret, ut lumen veritatis illustret, ut rectas Deo semitas faciat, dum mundas in animo cogitationes per sermonem bonæ prædicationis format. *Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur*.^c Quid hoc loco vallium nomine nisi humiles, quid montium et collium nisi superbi homines designantur? In adventu ergo Redemptoris vales impletæ, montes vero **1518** et colles humiliati sunt, quia juxta ejus vocem: *Omnis qui se exaltat humiliabitur, et omnis qui se humiliat exaltabitur (Luc. XIV, 11; XVIII, 14)*. Vallis etenim impleta crescit, mons autem et collis humiliatus decrescit, quia nimirum in fide Mediatoris Dei et hominum hominis Christi Jesu et gentilitas plenitudinem gratiæ accepit, et Judæa per errorem perfidiæ hoc unde tumebat perdidit. Omnis enim vallis implebitur, quia corda humilium sacre doctrinæ eloquio virtutum gratia replebuntur, juxta hoc quod scriptum est: *Qui emittit fontes in convallibus (Psal. CIII, 40)*. Et unde rursus dicitur: *Et convalles abundant frumento (Psal. LXIV, 14)*. A montibus namque aqua dilabitur; quia superbas mentes^d veritatis doctrina deserit. Sed fontes in convallibus surgunt, quia mentes humilium verbum prædicationis accipiunt. Jam videmus, jam convalles frumento abundare conspicimus, quia illorum ora pabulo veritatis impleta sunt qui mites ac simplices huic mundo despicabiles esse videbantur.

4. Ipsum quoque Joannem Baptistam, quia^e mira sanctitate præditum populus viderat, illum hunc esse singulariter celsum ac solidum montem credebatur, de quo scriptum est: *In novissimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice mon-*

^a Bigot., præcurrendo.

^b Belvac., C. Germ., Longip. et duo posterior. Gemet., sicut ante nos dictum est.

^c Belvac., qui hoc loco . . . qui montium.

^d Belvac. et Corb., veritas doctrinæ deserit.

^e Idem Cod. cum Carnut. et tertio Gemet., mira

tium (Mich. IV, 1). Nam hunc esse Christum putabat, sicut per Evangelium dicitur: *Æstimante autem populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus, quem et requirebant dicentes: Nunquid Christus es tu (Luc. III, 15)?* Sed nisi idem Joannes apud se vallis esset, repletus^f gratiæ spiritu non fuisset. Qui ut hoc quod erat ostenderet, dixit: *Venit fortior me post me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamenti ejus (Marc. I, 7)*. Et rursus ait: *Qui habet sponsam sponsus est, amicus autem sponsi qui stat et audit eam, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc autem gaudium meum impletum est. Illam oportet crescere, me autem minui (Joan. III, 29, 30)*. Ecce cum^h pro mira operatione virtutum talis esset, ut Christus esse crederetur, non solum Christum non esse se respondit, sed etiam corrigiam calceamenti ejus solvere, id est incarnationis ejus mysterium perscrutari non se dignum esse perhibuit. Ejus esse sponsam Ecclesiam credebant, qui hunc quia Christus esset existimabant. Sed ait: *Qui habet sponsam sponsus est (Ibid.)*. Ac si diceret: Ego sponsus non sum, sed amicus sponsi sum. Nec propter vocem suam, sed in voce sponsi se gaudere perhibebat, quia non ideo lætabatur in corde, quoniam a populis humiliter audiebatur loquens, sed quia ipse veritatis vocem audiebat intus ut loqueretur foris. Quod bene gaudium impletum dicit, quia quisquis de sua voce gaudet, plenum gaudium non habet. A quo et subditur: *Illam oportet crescere, me autem minui (Ibid.)*.

5. Qua in re quærendum est in quo crevit Christus, in quo imminutus est Joannes, nisi quod populus Joannis, abstinentiam videns, remotum hunc ab hominibus esse conspiciens, eum esse Christum putabat; Christum vero cum publicanis comedentem, inter peccatores ambulantem intuens, eum non Christum, sed esse prophetam credebatur. Sed dum per accessum temporis et Christus qui propheta esse putabatur Christus est agnitus, **1519** et Joannes qui Christus esse credebatur propheta esse innouit, impletum est quod de Christo suus præcursor prædixit: *Illam oportet crescere, me autem minui (Ibid.)*. In æstimatione quippe populi et Christus crevit, quia agnitus est quod erat; et Joannes decrevit, quia cessavit dici quod non erat. Igitur quoniam et idem Joannes ideo in sanctitate perstitit, quia in cordis humilitate perduravit; et multi idcirco ceciderunt, quia apud semetipsos elata cogitatione tumuerunt, dicatur recte: *Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur*, quia donum humiles accipiunt, quod a se corda superbientium repellunt.

6. Sequitur: *Et erunt prava in directa, et aspera in vias planas*. Prava directa sunt cum malorum corda per injustitiam detorta ad justitiæ regulam claritate.

^f Belvac. et Corb. Germ., gratia spiritus.

^g Primus Carn., absconderet. Paulo post Belvac., Corb., Longip., venit fortior me, cujus.

^h Belvac., Corb., C. Germ., præmissa operatione.

rigenter (*Ieri. xl, 4*). Et aspera in vias planas im-
mutantur cum ianites atque iracundie mentes per
infusionem supernæ gratiæ ad lenitatem mansuetu-
dinis redeunt. Quando enim verbum veritatis ab
iracunda mente non recipitur, quasi asperitas itine-
ris grossum pergenti repellit. Sed cum mens ira-
cunda per acceptam mansuetudinis gratiam, corre-
ptionis vel exhortationis verbum recipit, ibi planam
viam prædicator invenit, ubi prius præ asperitate
itineris pergere, id est prædicationis grossum ponere
non volebat.

7. Sequitur: *Et videtis omnia curare salutare Dei.*
Quia omnia caro accipitur omnis homo, salutare Dei,
videlicet Christum, in hac vita omnis homo videre
non potuit. Ubi ergo in hac sententia propheta pro-
phetiæ oculum nisi ^a ad extremi iudicii diem tendit? **B**
Ubi enim apertis oculis, ministrantibus angelis, con-
sidentibus apostolis, in sede maiestatis suæ Christus
apparuerit, omnes hunc et electi et reprobi pariter
videbunt, ut, et iusti de munere retributionis sine
fine gaudeant, et iniusti in ultione supplicii in per-
petuum gemant. Nam quia ad hoc ista sententia in-
tendit, quod in extremo examine ab omni carne
videbitur, recte subiungitur: *Dicebat autem ad tur-
bas que erant ut baptizarentur ab eo: Gemina vi-
perarum, quia ostendit vobis fugere a ventura ira?*
Ventura enim ira est animadversio ultionis extremæ,
quam tunc fugere peccator non valet, qui nunc ad
lamenta penitentiae non recurrit. Et notandum quod
mala soboles, malorum parentum actiones imitantes,
gemina viperarum vocantur, quia per hoc quod
bonis invident, easque persequuntur, quod quibus-
dam mala retribuunt, quod lesiones proximis exqui-
runt, quoniam in ^b his omnibus priorum suorum
carualium vias sequuntur, quasi venenati filii de ve-
nenatis parentibus nati sunt.

8. Sed quia iam peccavimus, quia usum malæ con-
suetudinis involuimus sumus, dicat quid nobis facien-
dum sit, ut fugere a ventura ira valeamus. Sequi-
tur: *Facite ergo fructus dignos penitentiae.* In quibus
verbis notandum est quod amicus sponsi non solum
fructus penitentiae, sed dignos penitentiae admonet
esse faciendos. Aliud namque est penitentiae fru-
ctum facere, aliud dignum penitentiae fructum fa-
cere. Ut enim secundum dignos penitentiae fructus
loquamur, sciendum est quia quisquis illicita nulla
commisit, huic iure conceditur **1520** ut licitis
utatur; sicque pietatis opera faciat, ut tamen, si
noluerit, ea quæ mundi sunt non relinquat. At si
quis in fornicationis culpam, vel fortasse, quod est
gravius, in adulterium lapsus est, tanto a se licita
debet abscindere quanto se meminit et illicita per-
petrasse. Neque enim par fructus boni operis esse
debet ejus qui minus et ejus qui amplius deliquit, aut
ejus qui in nullis et ejus qui in quibusdam facinori-

^a Belvac., ad extremum iudicii diem. Longip., ad
extremum iudicii diem.

^b Ita Mss. et vet. Ed. In recent., patrum suorum.

^c In Belvac. et novem aliis Mss. antiquis desidera-
tur hoc membrum, et ejus qui in multis est lapsus.

A bus cecidit, ^e et ejus qui in multis est lapsus. Per
hoc ergo quod dicitur: *Facite dignos fructus peni-
tentiae*, uniuscuiusque conscientia convenitur, ut tanta
majora ^d querat honorum operum lucra per peni-
tentiam, quanto graviora sibi intulit damna per
culpam.

9. Sed Judæi de generis nobilitate gloriantes, id-
circo se agnoscere peccatores volebant, quia de
Abrahæ stirpe descenderant. Quibus recte dicitur:
Et ne cæperitis dicere, Patrem habemus Abraham;
dico enim vobis quia potens est Deus de lapidibus istis
suscitare filios Abraham. ^e Quid enim lapides nisi corda
gentilium fuerunt, ad intellectum Dei omnipotentis
inseasibilia? sicut etiam quibusdam ex Judæis dicitur:
Auferam cor lapideum de carne vestra (*Ezech.*
xl, 19). Nec immerito lapidum nomine gentes signi-
ficatæ sunt, quia lapides coluerunt. Unde scriptum
est: *Similes illis fiunt qui faciunt ea, et omnes qui*
confidunt in eis (*Psal. cxvii, 8*). De quibus nimirum
lapidibus filii Abrahæ suscitati sunt, quia dum dura
corda gentilium in Abrahæ semine, id est in Christo
crediderunt, ejus filii facti sunt, cujus semini sunt
uniti. Unde et eisdem gentibus per egregium prædi-
catorem dicitur: *Si autem vos Christi, ego Abrahæ*
semen estis (*Galat. iii, 29*). Si igitur nos per fidem
Christi, Abrahæ jam semen existimus, Judæi propter
perditionem Abrahæ filii esse desierunt. Quia vere in
illo tremendi examinis die parentes boni malis filiis
prodesse non possunt testatur propheta qui dicit:
Noe, Daniel et Job si fuerint in medio eorum, tunc
*ego, dicit Dominus Deus, quia filium et filiam non li-
berabunt, sed ipsi iustitia sua liberabunt ovines suas*
(Ezech. xiv, 14). Et rursus, quia boni filii nihil ma-
lis parentibus prosint, sed ad reatum potius malo-
rum parentum proficiat bonitas filiorum, ipsa per se
Veritas non credentibus Judæis dicit: *Si ego in Beel-
zebub ejicio demonia, filii vestri in quo ejiciunt? Ideo*
ipsi iudices vestri erunt (*Luc. xi, 19*).

10. Sequitur: *Jam enim securis ad radicem arboris*
posita est. Omnis enim arbor non faciens fructum bonum,
excidetur, et in ignem mittetur. Arbor hujus
mundi est universum genus humanum. Securis vero
est Redemptor noster, qui velut ex manubrio et
ferro tenetur ex humanitate, sed incidit ex divinitate.
Quæ videlicet securis jam ad radicem arboris
posita est, quia etsi per patientiam expectat, vi-
detur tamen quid factura est. *Omnis enim arbor non*
faciens fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur,
quia unusquisque perversus paratam citius gehennæ
concremationem invenit, qui his fructum boni ope-
ris facere contemnit. Et notandum quod securis non
juxta ramos positam, sed ad radicem dicit. Cum
enim malorum filii tolluntur, quid aliud quam ramus
infructuosæ arboris absciduntur? Cum vero tota simul
progenies cum parente tollitur, infructuosa ar-

Requiri tamen videtur ad perfectam divisionem.

^d In duobus poster. Gemet., acquirit.

^e Vice versa in Val. Cl. et tertio Gemet., quid enim
corda gentilium nisi lapides.

^f C. Germ. et pler., in medio ejus.

bor **1521** a radice abscisa est, ne jam remaneat unde prava iterum soboles succrescat. In quibus Joannis Baptistæ verbis constat quod audientium corda turbata sunt, cum protinus subinfertur: *Et interrogabant eum turbae, dicentes: Quid ergo faciemus? Percussæ enim terrore fuerant quæ consilium quærebant.*

11. Sequitur: *Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti; et qui habet escas similiter faciat.* Per hoc quod tunica plus est necessaria usui nostro quam pallium, ad fructum dignum poenitentiae pertinet ut non solum exteriora quæque et minus necessaria, sed ipsa valde nobis necessaria dividere cum proximis debeamus, scilicet vel escam qua carnaliter vivimus, vel tunicam qua vestimur. Quia enim in lege scriptum est: *Diliges proximum tuum sicut teipsum (Math. xxii, 39, ex Lev. xix, 18)*, minus proximum amare conviactur qui non cum eo in necessitate illius etiam ea quæ sibi sunt necessaria partitur. Idcirco ergo de dividendis cum proximo duabus tunicis datur præceptum, quia hoc de una dici non potuit, quoniam si una dividatur, nemo vestitur. In dimidia quippe tunica et nudus remanet qui accipit, et nudus qui dedit. Inter hæc autem sciendum est quantum misericordiae opera valeant, cum ad fructus dignos poenitentiae ipsa præ cæteris præcipiuntur. Hinc etiam per semetipsam Veritas dicit: *Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis (Luc. xi, 41)*. Hinc rursus ait: *Date, et dabitur vobis (Ibid., vi, 38)*. Hinc scriptum est: *Ignem ardentem exstinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis (Eccli. iii, 33)*. Hinc iterum dicitur: *Conclude eleemosynam in sinu pauperis et hæc pro te exorabit (Ibid., xxix, 15)*. Hinc bonus pater innocentem filium admonet, dicens: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum fuerit, etiam exiguum libenter stude impartiri (Tob. iv, 9)*.

12. Ut autem quanta esset virtus in continentia et susceptione indigentium Redemptor noster ostenderet, dicit: *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; et qui recipit justum in nomine justî, mercedem justî accipiet (Math. x, 41)*. In quibus verbis notandum est quia non ait: mercedem de propheta, vel mercedem de justo; sed: mercedem prophetæ, atque mercedem justî accipiet. Aliud est enim merces de propheta, aliud merces prophetæ, atque aliud merces de justo, aliud merces justî. Quid est enim dicere, *Mercedem prophetæ accipiet*, nisi quia is qui prophetam sua largitate sustentat, quamvis ipse prophetiam non habeat, apud omnipotentem tamen Dominum prophetæ præmia habebit? Iste enim fortasse justus est, et quanto in hoc mundo nihil possidet, tanto loquendi pro justitia fiduciam majorem habet. Hæc dum ille sustentat qui in hoc mundo aliquid possidet, et fortasse adhuc pro justitia loqui libere non præsumit, justitiæ illius libertatem sibi participem facit, ut cum eo pariter

justitiæ præmia recipiat, quem sustentando adjuvit, quatenus eandem justitiam libere loqui potuisset. Ille prophetæ spiritu plenus est, sed tamen corpore eget alimento. Et si corpus non reficitur, certum est quod vox ipsa subtrahatur. Qui ergo alimentum prophetam propter hoc quod propheta est, tribuit, prophetiam illius vires ad loquendum dedit. Cum propheta ergo mercedem prophetæ **1522** recipiet, quia etiam spiritu prophetæ plenus non fuit, hoc tamen ante Dei oculos exhibuit, quod adjuvit. Hinc est quod de quibusdam peregrinantibus fratribus ^b Caio per Joannem dicitur: *Pro nomine enim Christi projecti sunt, nihil accipientes a gentilibus. Nos ergo debemus suscipere hujusmodi, ut cooperatores simus veritatis (III Joan., 7, 8)*. Qui enim spiritalia dona habentibus temporalia subsidia tribuit, in ipsis donis spiritalibus cooperatur existit. Nam cum pauci sint qui spiritalia dona percipiunt, et multi qui rebus temporalibus abundant, per hoc se divites virtutibus pauperum inserunt, quo eisdem sanctis pauperibus de suis divitiis solantur. Unde cum per Isaïam vocem derelictæ Dominus gentilitati, id est sanctæ Ecclesie, spiritalium virtutum merita, tanquam deserto arbusta, promitteret, ulmum quoque pariter promissit, dicens: *Ponam desertum in stagna aquarum, et terram inviam in rivos aquarum; dabo in solitudine cedrum et spinam, myrtum et lignum olivæ; ponam in deserto abietem, ulmum et buxum simul, ut videant et sciant, et recogitent et intelligant pariter (Isai. xli, 18, 20)*.

13. Desertam quippe Dominus in stagna aquarum posuit, et terram inviam in rivos aquarum, quia gentilitati, quæ prius per ariditatem mentis multos bonorum operum fructus ferebat, fluentis sanctæ prædicationis dedit, et ipsa, ad quam prius pro asperitate suæ siccitatis via prædicatoribus non patebat, doctrinæ postmodum rivos emanavit. Cui adhuc ex magno munere promittitur: *Dabo in solitudine cedrum et spinam (Ibid., 19)*. Cedrum, quia magni odoris est, atque imputribilis naturæ, jure accipimus in promissione. De spina vero, cum peccanti homini dictum sit: *Terra tua spinas et tribulos germinabit tibi (Genes. iii, 18)*, quid mirum si sanctæ Ecclesie illud promittitur quod peccanti homini pro poena multiplicatur? Sed cedri signantur nomine hi qui virtutes et signa exhibent in sua operatione, qui dicere cum Paulo valent: *Christi bonus odor sumus Deo (II Cor. ii, 15)*. Quorum corda ita ^c in æterno amore sollicita sunt, ut eadem jam terreni amoris sutredo nulla corrumpat. Per spinam vero signati sunt doctrinæ spiritalis viri, qui dum de peccatis ac virtutibus disserunt, et modo æterna supplicia minantur, modo celestis regni gaudia promittunt, corda audientium pangunt. Sicque mentem dolore compunctionis perforant, ut ab eorum oculis, quasi quidam sanguis animæ, lacrymæ decurrant. Myrtus vero temperativa virtutis est, ita ut dissoluta membra temperando re-

^a C. Germ. et Belvac., in corde.

^b C. Germ., duo priores Gemet. ac Longip., Caio.

^c Duo priores Gemet., Longip. et Val. Cl., interne.

stringat. Quid itaque per myrtum nisi hi signati sunt A qui afflictionibus proximorum compati sciunt, eorumque tribulationem per compassionem temperant? juxta hoc quod scriptum est : *Gratias autem Deo, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt (II Cor. 1, 4).* Qui dum afflictis proximis verbum vel opem consolationis ferunt, eos procul dubio ad statum recititudinis restringunt, ne immoderata tribulatione in desperationem solvantur. Quos autem per olivam, nisi misericordes accipimus? quia et Græce ἔλαιος misericordia vocatur, et quasi olivæ liquor ante omnipotentis Dei oculos misericordiæ fructus lucet. **1523** Cui adhuc in promissione subjungitur : *Ponam in deserto abietem, ulmum et buxum simul (Isai. xli, 19).* Qui per abietem, quæ valde crescendo ad æris alta sustollitur, nisi hi designati sunt qui, intra sanctam Ecclesiam adhuc in terrenis corporibus positi jam cœlestia contemplantur? Et quamvis nascendo de terra exierunt, contemplando tamen jam juxta aethera verticem mentis extollunt. Et quid per ulmum nisi sæcularium mentes expressæ sunt? Quæ dum terrenis adhuc curis inserviant, nullum virtutum spiritualium fructum ferunt. Sed etsi fructum proprium ulmus non habet, portare tamen vitem cum fructu solet, quia et sæculares viri intra sanctam Ecclesiam, quamvis spiritualium virtutum dona non habeant, dum tamen sanctos viros donis spiritualibus plenos sua largitate sustentant, quid aliud quam vitem cum botris portant? Buxus autem quos alios designat, quæ in alium non proficit, et quamvis fructum non habeat, viriditatem tamen habet, nisi eos qui intra sanctam Ecclesiam adhuc ex ætatis infirmitate bona opera ferre non valent, sed tamen parentum fidelium credulitatem sequentes, fidem perpetuæ viriditatis tenent? Post quæ omnia apte subjungitur : *Ut videant et sciant, et recogitent et intelligant pariter.* Ad hoc enim cedrus in Ecclesia ponitur, ut quisquis a proximo odorem virtutum spiritualium trahit, b ipse quoque in æternæ vitæ c dilectione non torpeat, d sed ad honorum cœlestium desideria ignescat. Ad hoc sycina ponitur, ut qui prædicationis ejus verbo compunctus fuerit, ipse quoque exemplo illius discat corda sequentium prædicationis verbo compungere. Ad hoc myrtus ponitur, ut qui in ardore tribulationis ab ore vel opere proximi compatiens, temperamentum consolationis acceperit, ipse etiam discat quemadmodum afflictis proximis suæ consolationis temperamentum proferat. Ad hoc oliva ponitur, ut qui alienæ misericordiæ opera cognoscit discat quemadmodum debeat indigenti proximo et ipse misereri. Ad hoc abies ponitur, ut quisquis vim contemplationis ejus agnoverit, ipse quoque ad contemplanda æterna præmia succendatur. Ad hoc ulmus ponitur,

a Longip., gratias ago Deo.

b Hic inter se pugnant Codices tum manu exarati, tum editi. In Gemet., quos sequuntur Excusi omnes, si Gussanv. excipias, ipse quoque in terrenæ. Cæteri tam Anglic. quam nostri habent, ipse quoque internæ; vel, ad internæ; vel, ab internæ.

ut quisquis intuitus fuerit eum qui habere virtutum fructum spiritualium non valet, sed tamen eos qui spiritualibus donis pleni sunt sustentat, ipse quoque sanctorum vitæ quanta valet largitate inserviat, et cœlestium honorum botros quos gignendo non valet sustentando ferat. Ad hoc luxus ponitur, ut qui habere multos adhuc e in infirmitate positos veræ fidei viriditatem considerat, etiam esse ipse infidelis erubescat. Bene ergo descriptis prius arboribus dicitur : *Ut videant et sciant, et recogitent et intelligant.* Ubi et apte subjungitur *Pariter*, quia cum intra sanctam Ecclesiam diversi hominum mores diversi sunt ordines, necesse est ut omnes simul discant, dum in ea spiritalis viri diversæ qualitatis, ætatis et ordinis, ad imitandum simul videntur. Sed ecce nos, dum monstrare ulmum quærimus, per multa arbusta longius evagati sumus. Ad hoc itaque propter quod prophætæ testimonium protulimus revertamur. *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet*, quia etsi fructum ulmus non habet, vitem tamen cum fructibus **1524** portans, hæc ipsa sua efficit, f quæ bene sustentat aliena.

14. Quia vero ad magna nos opera Joannes admonet, dicens : *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ (Matth. iii, 8; Luc. iii, 8).* Et rursus : *Qui habet duas tunicas, det non habenti; et qui habet escas, similiter faciat (Luc. iii, 11);* jam patenter datur intelligi quid est quod Veritas dicit : *A diebus Joannis Baptistæ usque nunc regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud (Matth. xi, 12).* Quæ supernæ C verba sententiæ nobis sunt magnopere perscrutanda. Nam quærendum est quomodo vim perpeti regnum cœlorum possit. Quis enim cœlo violentiam irrogat? et rursus quærendum est si pati vim regnum cœlorum potest, cur eandem vim a diebus Joannis Baptistæ, et non etiam ante pertulerit? Sed cum lex dicat : *Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur, cunctis legentibus liquet quia peccatores quosque pœna suæ severitatis percussit, non autem per pœnitentiam ad vitam reduxit.* Cum vero Joannes Baptista Redemptoris gratiam præcurrans, pœnitentiam prædicat, ut peccator qui ex culpa mortuus est e per conversionem vivat, profecto a diebus Joannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur. Quid est autem regnum cœlorum, nisi locus justorum? Solis enim justis cœlestis patriæ præmia debentur, ut humiles, casti, mites, atque misericordes ad gaudia superna perveniant. Cum vero quis vel superbia tumidus, vel carnis facinore pollutus, vel iracundia accensus, vel crudelitate impius, post culpas ad pœnitentiam redit, et vitam æternam percipit, quasi in locum peccator intrat alienum. A diebus ergo Joannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur, **1525** et violenti rapiunt illud, quia qui pœnitentiam peccatoribus indixit, quid

e Belvac. et quatuor alii, delectatione.

d Ita Corb. Germ. cum pl. et posterioribus Mas., quibus concinunt vel.

e C. Germ. in infirma ætate positos.

f Duo priores Gemet., quæ bona sustentat.

g Turon., per conversationem.

aliud quam regno cœlorum fieri violentiam docuit? **A**

15. Recogitemus ergo, fratres charissimi, mala quæ fecimus, et nosmetipsos assiduis lamentis atteramus. Hæreditatem justorum, quam non tenuimus per vitam, rapiamus per pœnitentiam. Vult a nobis omnipotens Deus talem violentiam perpeti. Nam regnum cœlorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. A spei ergo certitudine nulla nos malorum nostrorum qualitas, nulla quantitas frangat. Præstat magnam veniæ fiduciam latro ille venerabilis, qui non inde venerabilis, unde latro; nam latro ex crudelitate, venerabilis ex confessione. Cogitate ergo, cogitate quam sint incomprehensibilia in omnipotenti Deo misericordiæ viscera. Latro iste, cruentis manibus abstractus ^a a fauce itineris, sus-

pensus est in patibulo crucis; ibi confessus, ibi annatus est, ibi audire meruit: *Hodie mecum eris in paradiso* (*Luc. xxiii, 43*). Quid est hoc? Quis tantam bonitatem Dei dicere, quis æstimare sufficiat? De ipsa pœna criminis pervenit ad præmia virtutis. Idcirco autem omnipotens Deus electos suos in quibusdam lapsibus cadere permisit, ut aliis in culpa jacentibus, si toto ad eum corde consurgant, spem veniæ reddat, et eis per lamenta pœnitentiæ ^b viam pietatis aperiat. Exerceamus ergo nosmetipsos in lamentis, exstinguamus fletibus et dignis pœnitentiæ fructibus culpas quas fecimus; ^c ad indulgentiam nobis tempora indulta non pereant, quia qui multos a suis iniquitatibus jam sanatos aspiciamus, quid aliud quam supernæ misericordiæ pignus ^d tenemus?

^a C. Germ. et tertius Gemet., a facie itineris.

^b Editi, jam caelestem patriam aperiret. Sequimur Mss. pene omnes. In duobus tamen Gemet., pro pietatis legitur veritatis.

^c Turon. cum Longip., Val. Cl., tribus Gemet. et Bigot., ita habet, pro veniam, quod legitur in excusis. Hæc autem desunt in C. Germ., Belvac. et primo Carn., ubi solum legitur: *Exstinguamus... culpas.*

Tempora indulta non pereant.

^d Post tenemus, in duobus prior. Gemet., ita concluditur hom.: *Sit itaque Jesu Christo Domino nostro cum Patre et Spiritu sancto honor et imp. per omnia sæcula sæculorum. Amen.* In tertio Gemet.: *Adjuvet ipsa quem amamus J. C. D. noster qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.*

LIBER SECUNDUS.

• HOMILIA XXI.

Habita ad populum in basilica beatæ Mariæ virginis, die sancto Paschæ.

LECTIO. 8. EVANG. SEC. MARC. XVI, 4-7.

In illo tempore, Maria Magdalens, et Maria Jacobi, et Salome ^b emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam sole. Et dicebant ad invicem: *Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti?* ^c Et respicientes, viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, et obstupuerunt. Qui dixit illis: *Nolite expavescere. Jesum quaeritis Nazarenum crucifixum, surrexit, non est hic. Ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis ejus, et Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.*

1526 1. Multis vobis lectionibus, fratres charissimi, per dictatum loqui consuevi; sed quia, lassescente stomacho, ea quæ dictaverò legere ipse non possum, quosdam vestrum minus libenter audientes intueor. Unde nunc a memetipso exigere contra morem volo ut inter sacra missarum solemniam lectionem sancti Evangelii non dictando, sed colloquendo edisseram. Sicque excipiat ut loquiar, quia collocationis vox corda torpentia plus quam sermo lectionis excitat, et quasi quadam manu sollicitudinis ut evigilant pulsat. Et quidem ad hoc opus me sufficere posse non video; sed tamen vires quas imperitia

denegat charitas ministrat. Scio namque qui dixit: *Aperi os tuum, et ego adimplebo illud* (*Psal. lxxxv, 41*). Bonum ergo opus nobis in voluntate sit, nam ex divino adjutorio erit in perfectione. Dat loquendi ausum ipsa etiam resurrectionis Dominicæ tanta solemnitas, quia et indignum valde est ut eo die laudes debitas taceat lingua carnis, quo videlicet die caro resurrexit auctoris.

2. Audistis, fratres charissimi, quod sanctæ mulieres quæ Dominum fuerant secutæ cum aromatibus ad monumentum venerunt, et ei, quem viventem dilexerant, etiam mortuo, studio humanitatis obsequuntur. Sed res gesta aliquid in sancta Ecclesia signat gerendum. Sic quippe necesse est ut audiamus quæ facta sunt, quatenus cogitemus etiam quæ nobis sint ex eorum imitatione faciendæ. Et nos ergo in eum qui est mortuus credentes, si, odore virtutum referti, cum opinione bonorum operum Dominum quaerimus, ad monumentum profecto illius cum aromatibus venimus. Illæ autem mulieres angelos vident, quæ cum aromatibus venerunt, quia videlicet illæ mentes supernos cives aspiciunt, quæ cum virtutum odoribus ^d ad Dominum per sancta desideria proficiscuntur. Notandum vero nobis est quidnam sit quod in dextris sedere angelus cernitur. Quid namque per sinistram nisi vita præsens, quid vero per dextram nisi perpetua vita designatur? Unde in Canticis canticorum scriptum est: *Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me* (*Cant. ii, 6*).

^a Est in Later. decima quarta. In Cod. reg. Suec. decima septima. In Corb. duodecima.

^b Belvac. et C. Germ., abeuntes emerunt.

^c In eisdem Cod. sequitur immediate: *erat quippe*

magnus valde. Et respicientes, etc. Sicque tollitur hyperbaton Vulgatæ, imò et textus Græci. Iidem Mss., præcedit.

^d C. Germ. et duo priores Gemet., ad Deum.

Quia ergo Redemptor noster jam presentis vite corruptionem transierat, recte angelus qui nuntiare perentiam ejus vitam venerat in dextera sedebat. Qui stola candida coopertus apparuit, quia festivitatis nostrae gaudia nuntiavit. Candor etenim vestis splendorem nostrae denotat sollemnitatis. Nostrae dicamus et nostrae. Illa quippe Redemptoris nostri resurrectionis et nostra festivitas fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit; et angelorum festivitas exstitit, quia nos revocando ad celestia eorum numerum implevit. In sua ergo ac nostra festivitate angelus in albis vestibus apparuit, quia dum nos per resurrectionem Dominicam ad superna reducimur, celestis patriae damna reparantur.

3. Sed quid advenientes feminas affatur audiamus: **1527** *Nolite expavescere*. Ac si aperte dicat: *Faveant illi qui non amant adventum supernorum civium; pertimescant qui, carnalibus desideriis pressi, ad eorum se societatem pertingere posse desperant. Vos autem cur pertimescitis, quae vestros concives videtis? Unde et Matthaeus angelum apparuisse describens, ait: Erat aspectus ejus sicut fulgur, et vestimenta ejus sicut nix (Matth. xxviii, 3). In fulgure etenim terror timoris est, in nive autem blandimentum candoris. Quia vero omnipotens Deus et terribilis peccatoribus, et blandus est justis, recte totius resurrectionis ejus angelus et in fulgure voltus, et in candore habitus demonstratur, ut de ipsa sua specie et terreret reprobos, et mulceret pios. Unde recte quoque populum per deserta gradientem columna ignis in nocte et columna nubes praebat in die (Exod. xiii, 21, 22). In igne enim terror est, in nube autem visionis lenae blandimentum; dies vero vita justis, et nox accipitur vita peccatoris. Unde et conversis peccatoribus Paulus dicit: *Fovistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino (Ephes. v, 8)*. In die ergo per nubem columna monstrata est, et in nocte per ignem, quia omnipotens Deus et blandus justis, et terribilis apparuit injustis. Istos in judicio veniens per lenitatis mansuetudinem demulcet, illos vero per justitiae distractionem terret.*

4. Sed jam quid angelus subjungat audiamus: *Jesum quaeritis Nazarenum*. Jesus Latino eloquio salutaris, id est salvator interpretatur. At vero multi tunc Jesus dici poterant, non tamen substantialiter, sed nuncupative. Ideo et locus subjungitur, ut de quo Jesu dictum est manifestetur: *Nazarenum*. Et causam protinus subdidit: *Crucifixum*. Atque addidit: *Surrexit, non est hic*. Non est hic dicitur per praesentiam carnis, qui tamen nusquam deerit per praesentiam majestatis. *Sed ite, dicite discipulis ejus et Petro, quia praecedet vos in Galilaeam*. Quarendum nobis est cur, nominatis discipulis, Petrus designatur ex nomine. Sed si hunc angelus nominatim non exprime-

* C. Germ., Belvac., Longip., tertius Gemet., in fulgore.

† Hic restituimus multa quae in plerisque Ed. desunt; leguntur autem in C. Germ., duobus Carn., tertio Gemet., etc., necnon in Edit. Antwerp. Cor-

rei, qui magistrum negaverat, venire inter discipulos non audeat. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione. Qua in re considerandum nobis est (Dist. 30, c. 55) cur omnipotens Deus eum quam cunctae Ecclesiae praefere disposuerat ancillae vocem pertimescere et seipsum negare permisit. Quod nimirum magnae aeternae pietatis dispensatione cognoscimus, ut is qui futurus erat Pastor Ecclesiae in sua culpa disceret qualiter aliis misereri deberisset. Prius itaque eum ostendit sibi, et tunc praeposuit ceteris, ut ex sua infirmitate cognosceret quam misericorditer aliena infirma toleraret.

5. Bene autem de Redemptore nostro dicitur: *Praecedet vos in Galilaeam, ibi cum videbitis, sicut dixi vobis*. Galilaea namque transmigratio facta interpretatur. Jam quippe Redemptor noster a passione ad resurrectionem, a morte ad vitam, a poena ad gloriam, a corruptione ad incorruptionem **1528** transmigraverat. Et prius post resurrectionem in Galilaea a discipulis videtur, quia resurrectionis ejus gloriam post laeti videbimus, si modo a vitiis ad virtutum celsitudinem transmigramus. Qui ergo in sepulcro nuntiatur, in transmigratioe ostenditur, quia is qui in mortificatione carnis agnoscitur in transmigratioe mentis videtur. Haec, fratres charissimi, pro tanta diei sollemnitate, de lectionis evangelicae expositione transcurramus, sed libet ut de hac eadem sollemnitate aliquid subtilius loquamur.

6. Duæ etenim vitae erant, quarum unam novimus, alteram nesciebamus. Una quippe mortalis est, altera immortalis, una corruptionis, altera incorruptionis; una mortis, altera resurrectionis. Sed venit Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, suscepit unam, et ostendit alteram. Unam pertulit moriendo, et ostendit alteram resurgendo. Si ergo nobis mortalem vitam scientibus resurrectionem promitteret carnis, et tamen hanc visibiliter non exhiberet, quis ejus promissionibus crederet? Factus itaque homo apparuit in carne, meri dignatus est ex voluntate, resurrexit ex potestate, et ostendit exemplo quod nobis promisit in praemio. Sed fortasse aliquis dicat: Jure ille surrexit qui, cum Deus esset, teneri a morte non potuit. Ad instruendam ergo ignorantiam nostram, ad roborandam infirmitatem nostram, suae resurrectionis exemplum nobis sufficere noluit. Solus in illo tempore mortuus est, et tamen solus minime resurrexit. Nam scriptum est: *Multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt (Matth. xxvii, 52)*. Ablata ergo sunt omnia argumenta perfidiae. Ne quis enim dicat: *Sperare de se non debet homo quod in carne sua exhibuit Deus homo, ecce cum Deo homines resurrexerunt cognoscimus, et quos puros homines fuisse non debuitur*. Si ergo membra nostri Redemptoris sumus, praesentiamus in nobis quod gestum constat in capite. Si ruptam autem ac mutilam esse aliam lectionem: non est hic per praesentiam majestatis. *Sed, manifestum est*.

c Belvac. et C. Germ., quaerendum.

d Duo priores Gemet., una mortalis.

e Belvac., debet homo Deus.

multum nos abjicimus, sperare in nobis debemus nos A membra ultima quod de membris ejus superioribus audivimus.

7. Ecce vero ad memoriam redit quod crucifixo Dei Filio Judæi insultantes dicebant: *Si rex Israel est, descendat de cruce, et credimus ei* (Ibid. 42). Qui si de cruce tunc descenderet, nimirum insultantibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonstraret. Sed exspectavit paululum, toleravit opprobria, irrationes sustinuit, servavit patientiam, distulit admirationem; et qui de cruce descendere noluit, **1529** de sepulcro surrexit. Plus igitur fuit de sepulcro surgere quam de cruce descendere. Plus fuit mortem resurgendo destrueret quam vitam descendendo servare. Sed cum Judæi hunc ad insultationes suas de cruce descendere minime cernerent, cum morientem viderent, eum se vicisse crediderunt, nomen illius se quasi exstinxisse gavisi sunt. Sed ecce de morte nomen ejus per mundum crevit, ^a ex qua hoc infidelis turba exstinxisse se credidit; ^b et quem gaudebat occisum, dolet mortuum, quia hunc ad suam gloriam cognovit pervenisse per poenam. Quod bene in libro Judicum Samson illius facta significant (Judic. xvi, 1, 2, 3), qui cum Gazam civitatem Philistinorum fuisset ingressus, Philisthæi, ingressum ejus protinus cognoscentes, civitatem repente obsidionibus circumdederunt, custodes ^c deputaverunt, et Samson fortissimum se jam comprehendisse gavisi sunt. Sed quid Samson fecit agnovimus. Media nocte portas civitatis abstulit, et montis verticem ascendit. Quem, fratres charissimi, hoc in facto, quem nisi Redemptorem nostrum Samson ille significat? Quid Gaza civitas nisi infernum designat? Quid per Philisthæos nisi Judæorum perfidia demonstratur? Qui cum mortuum Dominum viderent, ejusque corpus in sepulcro jam positum, custodes fillico deputaverunt, et eum qui auctor vitæ charnerat, in inferni claustris retentum, quasi Samsonem in Gaza se deprehendissè lætati sunt. Samson vero media nocte non solum exiit, sed etiam portas tulit, quia videlicet Redemptor noster ante lucem resurgens, ^d non solum liber de inferno exiit, sed et ipsa etiam inferni claustra destruxit. Portas tulit, et montis verticem subiit, quia resurgendo claustra inferni abstulit, et ascendendo cœlorum regna penetravit. Hanc ergo resurrectionis ejus gloriam, fratres charissimi, quæ et prius demonstrabatur ex signo, et post ^e patuit ex facto, tota mente diligamus, pro ejus amore moriamur. Ecce in resurrectione auctoris nostri ministros ejus angelos concives nostros agnovimus. Ad horum ergo civium il-

^a Prius Carn., *ex qua hunc*. Val. Cl. et Gemet., *ex qua hæc infidelis*.

^b C. Germ. et Bigot., *et quæ gaudebat*.

^c Secundus Carn., *deportaverunt*.

^d His refellit impietas Joan. Calvini, asserentis, lib. II Instit., cap. 16, § 10, Christum in inferno divini ultionis severitatem expertum esse. Recole quæ in admonitione jam sunt dicta. Certe docet hic non obscure noster Gregorius Dominum, etsi ad inferos, secundum animam, descenderit, nullos tamen ibi dolores perpassum.

ham frequentem solemnitatem festinantes. His, cum necdum visione possumus, desiderio et mente jungamur. Transmigremus a vitis ad virtutes, ut in Galilæa Redemptorem nostrum videre mereamur. Adjuvet omnipotens Deus ad vitam desiderium nostrum, qui pro nobis in mortem dedit unicam Filium suum, Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum eo vivit et regnat Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

† HOMILIA XXII.

Habita ad populum in basilica beati Joannis, quæ appellatur Constantiniana, Sabbato post Pascha.

LECTIO S. EVANG. SEC. JOAN. XX, 1—9.

In illo tempore, una sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, et vidit lapidem sublatum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad Simonem Petrum, et ad alium discipulum quem diligebat Jesus, et dixit eis: Tulerunt Dominum de monumento, et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo Petrus et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul; et ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, et venit ¹ primus ad monumentum. Et cum se inclinasset, vidit linteamina posita, non tamen introivit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum. Et vidit linteamina posita, et sudarium quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introivit et ² ille discipulus qui venerat prior ad monumentum, et vidit, et credidit. Nondum enim ³ sciebant Scripturas, quia oporteret eum a mortuis resurgere.

1530 1. Fractus longa molestia stomachus diu me charitati vestræ de lectionis evangelicæ expositione loqui prohibuit. Vox namque ipsa a clamoris virtute succumbit; et quia a multis audiri non valeo, loqui, fateor, inter multos erubescio. Sed hanc in me verecundiam et ipse reprehendo. Quid enim? Nunquid si multis prodesse nequeo, nec paucis curabo? Et si ex messe portare manipulos multos non possum, nunquidnam debeo ad aream vacuus redire? Quamvis enim quantos debeo ferre non valeo, certe vel paucos, certe vel duos, certe vel unum feram. Habet namque ipsa infirmitatis intentio mercedis suæ certitudinem, quia supernus arbiter noster, etsi pondus considerat in retributione, tamen vires pensat in pondere.

2. Lectio sancti Evangelii quam modo, fratres, audistis valde in superficie historica est aperta, sed ejus nobis sunt mysteria sub brevitate requirenda.

¹ In recentioribus Ed., *paruit*.

² In Later. est decima septima. Ubi legitur habita in Basil. S. Salvat., quæ appell. Const. in Cod. reg. Suec. est decima octava. In Corb. decima sexta.

³ C. Germ., Belvac., Bigot. et tertius Gemet., *quem amabat*.

⁴ Bigot., *nescio*.

⁵ C. Germ. et Bigot., *venit prius*.

⁶ Belvac. et C. Germ., *et ille alius discipulus qui venerat primus*.

⁷ Bigot. et C. Germ., *sciebant*.

Maria Magdaleno, cum adhuc tenebræ essent, venit ad monumentum. Juxta historiam notatur hora, juxta intellectum vero mysticum requirentis signatur intelligentia. Maria etenim auctorem omnium, quem carne viderat mortuum, quærebat in monumento; et quia hunc minime invenit, ^a furatum credidit. Adhuc ergo erant tenebræ cum venit ad monumentum. Cucurrit citius, discipulisque nuntiavit. Sed illi præcæteris cucurrerunt, qui præcæteris amaverunt, videlicet Petrus et Joannes. *Currebant autem duo simul, sed Joannes præcucurrit citius Petro, et venit prior ad monumentum, sed ingredi non præsumpsit.* Venit vero posterior Petrus, *Et intravit.* Quid, fratres, quid cursus iste significat? Nunquid hæc tam subtilis evangelistæ descriptio a mysteriis vacare credenda est? Minime. Neque enim se Joannes et præisse et non intrasse diceret, si in ipsa sua trepidatione mysterium defuisse credidisset. Quid ergo **1531** per Joannem nisi Synagoga, quid per Petrum nisi Ecclesia designatur? Nec mirum esse videatur quod per juniorem Synagoga, per senioresem vero Ecclesia signari perhibetur, quia etsi ad Dei cultum prior est Synagoga quam Ecclesia gentium, ad usum tamen sæculi prior est multitudo gentium quam Synagoga, Paulo attestante, qui ait: *Quia non prius quod spiritale est, sed quod animale (I Cor. xv, 46).* Per senioresem ergo Petrum significatur Ecclesia gentium, per juniorem vero Joannem Synagoga Judæorum. Cucurrerunt ambo simul, quia, ab ortu sui tempore usque ad occasum, pari et communi ^b via, etsi non pari et communi sensu, gentilitas cum Synagoga cucurrit.

3. Venit Synagoga prior ad monumentum, sed minime intravit, quia legis quidem mandata percepit, prophetias de incarnatione ac passione Dominica audivit, sed credere in mortuum noluit. Vidit enim Joannes posita linteamina, non tamen introivit, quia videlicet Synagoga et Scripturæ sacræ sacramenta cognovit, et tamen ad fidem passionis dominicæ credendo intrare distulit. Quem diu longaque prophetavit, præsentem vidit, ^c et renuit; hominem esse despexit, Deum carne mortalem factum credere noluit. Quid ergo est, nisi quia et citius cucurrit, et tamen ante monumentum vacua stetit: *Venit autem Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum, quia secuta posterior Ecclesia gentium, mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum et cognovit carne mortuum, et viventem credidit Deum. Vidit linteamina posita, et sudarium quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.* Quid esse, fratres, credimus, quod sudarium capitis Domini cum linteaminibus non invenitur in monumento,

nisi quia, Paulo attestante (*I Cor. xi, 3*), caput Christi Deus, **1532** et divinitatis incomprehensibilia sacramenta ab infirmitatis nostræ cognitione disjuncta sunt, ejusque potentia creaturæ transcendit naturam? Et notandum quod non solum separatim, ^d sed etiam involutum inveniri dicitur in unum locum. Linteum quippe quod involvitur, ejus nec initium nec finis aspicitur. Recte ergo sudarium capitis involutum inventum est, quia celsitudo divinitatis nec coepit esse, nec desinit; nec per initium nascitur, nec termino coangustatur.

4. Bene autem additur: *In unum locum, quia in scissura mentium Deus non est.* Deus quippe in unitate est, et illi ejus habere gratiam merentur, qui se ab invicem per sectarum scandala non dividunt. **B** Sed quia solet per sudarium laborantium sudor detergi, potest etiam sudarii nomine exprimi labor Dei, qui in se quidem semper quietus atque incommutabilis permanet, sed tamen laborare se denuntiat cum duras hominum pravitates portat. Unde et per prophetam dicit: *Laboravi sustinens (Jerem. vi, 11).* Deus autem apparuit in carne, laboravit ex nostra infirmitate. Quem laborem passionis ejus dum increduli viderunt, eum venerari noluerunt. Quem enim videbant carne mortalem, dedignati sunt credere immortalem esse divinitate. Unde etiam Jeremias ait: *Reddes eis vicem, Domine, juxta opera manuum suarum, dabis eis scutum cordis laborem tuum (Thren. iii, 64, 65).* Ne enim prædicationis spicula eorum corda penetrarent, dum passionis ejus laborem dedignati sunt, quasi eundem laborem filius pro scuto tenuerunt, ut eo ad se transire ejus verba non permitterent, quo eum laborare usque ad mortem ^e viderunt. Quid autem nos nisi nostri capitis, id est Dei membra sumus? Per linteamina itaque corporis, laborum ligamenta signantur, quæ nunc electos omnes, id est ejus membra constringunt. Sudarium ergo quod super caput ejus fuerat seorsum invenitur, quia ipsa Redemptoris nostri passio longe a nostra passione disjuncta est, quoniam ipse sine culpa pertulit quod nos cum culpa toleramus. Ipse sponte morti succumbere voluit, ad quam nos venimus invitati.

5. Sequitur: *Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat prior ad monumentum.* Postquam intravit **D** Petrus, ingressus est et Joannes. Posterior intravit qui prior venerat. ^f Notandum, fratres, est quod in fine mundi ad Redemptoris fidem etiam Judæa colligetur, Paulo attestante, qui ait: *Donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fiet (Rom. xi, 25, 26).* Et vidit et credidit. Quid, fratres, quid æstimandus est credidisse? Nunquid quia Dominus resurrexerat, ^g quem quærebat? Non utique,

^a Duo priores Gemet., furto ablatum.

^b Bigot., vita.

^c In Excusis, recipere renuit.

^d Quædam hic supplevimus omissa in recent. Excusis.

^e In C. Germ., duobus prior. Gemet. ac Bigot.,

non legitur quidquid hic exstat inter viderunt et sudarium ergo.

^f Belvac. primus, Carn. et duo priores Gemet., notum, fratres.

^g Corb. et Belvac., quem quærebant.

quia adhuc ^a tenebræ erant ad monumentum, et subjuncta quoque verba contradicunt cum dicitur: *Nondum enim* ^b *sciebant Scripturas, quia oporteret eam a mortuis resurgere.* Quid ergo vidit, et quid credidit? Vidit linteamina posita, et credidit quod mulier dixerat, de monumento Dominum fuisse sublatum. Qua in re divinæ dispensationis magnitudo pensanda est, quod discipulorum corda et accenduntur ut quærant, et differantur ne inveniant, quatenus infirmitas animi ipso suo mœrore cruciata, et purgator ad inveniendum fiat, et tanto validius teneat cum invenerit, **1533** quanto tardius invenerit quod quærebat.

6. Hæc sub brevitate, fratres charissimi, de evangelica lectione transcurrimus; nunc restat ut de ipsa tantæ solemnitatis nobilitate aliquid loquamur. Hanc enim recte nobilitatem solemnitatis dicam, quia solemnitates cæteras antecedit. Sicut enim in sacro eloquio sancta sanctorum, vel Cantica canticorum, pro sui magnitudine dicuntur, ita hæc festivitas recte dici potest solemnitas solemnitatum. Ex hac quippe solemnitate exemplum nobis resurrectionis datum est, spes coelestis patriæ aperta, et facta superni regni jam præsumptibilis gloria. Per hanc electi, qui quamvis in tranquillitatis sinu, tamen apud inferni claustra tenebantur, ad paradisi amœna reducti sunt. Quod ante passionem dixit, in resurrectione sua Dominus implevit: *Si exaltatus fuero, inquit, a terra, omnia traham ad me* (Joan. xii, 32). Omnia etenim traxit, ^c qui de electis suis apud inferos nullum reliquit. Omnia abstulit, utique electa. Neque etenim infideles quosque, et pro suis criminibus æternis suppliciis deditos, ad veniam Dominus resurgendo reparavit; sed illos ex inferni claustris rapuit, quos suos in fide et actibus recognovit. Unde recte etiam per Osee dicit: *Ero mors tua, o mors; ero morsus tuus, inferne* (Osee xiii, 14). Id namque quod occidimus, agimus ut penitus non sit. Ex eo etenim quod mordemus, partem abstrahimus, partemque relinquimus. Quia ergo in electis suis funditus occidit mortem, mors mortis exstitit. Quia vero ex inferno partem abstulit, et partem reliquit, non occidit funditus, sed momordit infernum. Ait ergo: *Ero mors tua, o mors.* Ac si aperte dicat: Quia in electis meis te funditus perimo, ero mors tua; ero morsus tuus, inferne, quia sublatis eis, te ex parte transfigo. Quæ est ergo ista solemnitas quæ inferni claustra destruxit, et januas nobis regni coelestis aperuit? Inquiratur subtilius nomen ejus. Requiritur egregius prædicator.

7. Videmus quid de ejus æstimatione denuntiet. Ait enim: *Etenim pascha nostrum immolatus est Christus* (I Cor. v, 7). Si ergo pascha Christus, pensandum nobis est quid de pascha lex loquitur, ut indagemus subtilius an de Christo dicta videantur.

^a Bigot., *tenebræ erant cum venit ad monumentum.*

^b Corb. et Longip., *sciebat.*

^c Belvac., *quia de.*

^d G. Geru. et Bigot., *comedetis illud.*

A Moyses quippe ait: *Sument de sanguine agni, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum in quibus comedent illum; et edent carnes nocte illa assas igni, et azymos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Caput cum pedibus ejus et intestinis vorabit, nec remanebit ex eo quidquam usque mane. Si quid residuum fuerit, igne comburetis.* (Exod. xii, 7, seq.). Ubi et additur: *Sic autem* ^d *comedetis illum. Renes vestros accingetis, et calcamenta habebitis in pedibus vestris, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinantem* (Ibid., 11). Quæ videlicet euncta magnam nobis ædificationem pariunt, si fuerint mystica interpretatione discussa. Quis namque sit sanguis agni (De consecr. dist. 2, **B** cap. 73), non jam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ^e ore cordis hauritur. In utroque etenim poste sanguis agni est positus, quando sacramentum passionis illius cum ore ad Redemptionem sumitur, **1534** ad imitationem quoque intenta mente cogitur. Nam qui sic Redemptoris sui sanguinem accipit ut imitari passionem illius necesse vellet, in uno poste sanguinem posuit, qui etiam insuper liminaribus domorum ponendus est. Quid enim spiritualiter domos nisi mentes nostras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? Cujus domus superliminare est ipsa intentio, quæ præeminet actioni. Qui ergo intentionem cogitationis suæ ad imitationem dominicæ passionis dirigit, in superliminari domus agni sanguinem ponit. Vel certe domus nostræ ipsa sunt corpora, in quibus, quousque vivimus, habitamus. Et in superliminari domus agni sanguinem ponimus, quia cruce passionis illius in fronte portamus. De quo adhuc agno subditur: *Et edent carnes nocte illa assas igni* (Exod. xii, 8). In nocte quippe agnum comedimus, quia in sacramento modo dominicum corpus accipimus, quando adhuc adinvicem nostras conscientias non videmus. Quæ tamen ^f carnes igni assandæ sunt, quia nimirum dissolvit ignis carnes, quas aqua coxerit; quas vero ignis sine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque Agni nostri ignis excoxit, quia eum ipsa vis passionis illius ad resurrectionem valentior reddidit, atque ad incorruptionem roboravit. Qui enim ex morte convaluit, videlicet carnes illius ab igne duruerunt. Unde etiam per Psalmistam dicit: *Exaruit velut testa virtus mea* (Psal. xxi, 16). Quid namque est testa ante ignem, nisi molle lutum? Sed ei ex igne agitur ut solidetur. Virtus ergo humanitatis ejus velut testa exaruit, quia ab igne passionis ad virtutem incorruptionis crevit.

8. Sed sola Redemptoris nostri percepta sacramenta ad veram solemnitatem mentis non sufficiunt, nisi eis quoque et bona opera jungantur. Quid enim

^e Primus Carnot. et Bigot., *amore cordis.*

^f C. Germ., tres Gemet., Belvac., Longip., *carnes agni assandæ.*

prodest corpus et sanguinem filius ore percipere, et ei peruersis moribus contraire? Unde bene adhuc ad comedendum subditur: *Et azymos panes cum lactucis agrestibus* (Exod. xii, 8). Panes quippe sine fermento comedit, qui recta opera sine corruptione vanæ gloriæ exercet, qui mandata misericordiæ sine admitione peccati exhibet, ne perverse diripiat quod quasi recte dispensat. Hoc quoque peccati fermentum bonæ suæ actioni miscuerant, quibus propheta voce per increpationem Dominus dicebat: *Venite ad Bethel, et impte agite* (Amos iv, 4). Atque post pauca: *Et sacrificiate de fermentato laudem* (Ibid., 5). De fermentato namque tandem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Lactucæ vero agrestes valde amaræ sunt. Carnes ergo Agni cum lactucis agrestibus sunt edendæ, ut cum corpus Redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus, quatenus ipsa amaritudo penitentiam abstergat a mentis stonacho peruersæ humorem vitæ. Ubi et subditur: *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua* (Exod. xii, 9). Ecce jam nos ipsa verba historiæ ab intellectu historico repellunt. Nunquid, fratres charissimi, Israeliicus ille populus in Ægypto constitutus comedere agnum crudum consueverat, ut ei lex dicat: *Non comedetis ex eo crudum quid?* Ubi et additur: *Nec coctum aqua*. Sed quid aqua, nisi humanam scientiam designat, juxta hoc quod per Salomonem sub hæreticorum voce dicitur: *Aquæ furivæ dulciores sunt* (Prov. ix, 17). Quid crudæ Agni carnes **1535** nisi inconsideratam ac sine reverentia cogitationis relictam illius humanitatem significant? Omne enim quod subtiliter cogitamus quasi mente coquimus. Sed agni caro nec cruda edenda est, nec aqua cocia, quia Redemptor noster nec peras homo æstinandus est, neque per humanam sapientiam qualiter incarnari Deus potuit cogitandus. Omnis enim qui Redemptorem nostrum purum hominem credit, quid iste aliud quam agni carnes crudas comedit, quas videlicet coquere per divinitatis ejus intelligentiam noluit? Omnis vero qui incarnationis ejus mysteria juxta humanam sapientiam discutere conatur, carnes agni aqua vult coquere, id est dispensationis ejus mysterium per dissolutam vult scientiam penetrare. Qui ergo Paschalis gaudii solemnitatem celebrare desiderat, agnum nec aqua coquat, nec crudum comedit, et neque per humanam sapientiam profunditatem illius incarnationis penetrare appetat, neque in eum tanquam in hominem purum credat; sed assas igni carnes comedit, * ut dispensari omnia per sancti Spiritus potentiam sciat. De quo adhuc recte subjungitur: *Caput cum pedibus et intestinis vorabitis* (Exod. xii, 9), ^b quia Redemptor noster est α et ω , Deus videlicet ante sæcula, et homo in fine sæculo-

^a Belvac., dispensare.

^b Hæc verba, quia *Red...* in fine sæculorum, abstant a Bigot. et a tertio Gemet.

^c Hæc etiam, usque ad *caput ergo*, non leguntur in C. Germ., Belvac. et duobus prioribus Gemet.

^d Belvac., vitæ vocatione.

rum. * Et sicut jam prædiximus, fratres, Paulo attestante didicimus quod *caput Christi Deus est* (I Cor. xi, 3). Caput ergo agni vorare, est divinitatem illius fide percipere. Pedes vero agni vorare, est vestigia humanitatis ejus amando et imitando perquirere. Quid vero sunt intestina, nisi verborum illius occulta et mystica mandata? Quæ tunc voramus, cum verba vitæ cum aviditate sumimus. In quo devorationis verbo quid aliud quam pigritiæ nostræ torpor reprehenditur? Qui ejus verba ac mysteria et per nosmet ipsos non requirimus, et dicta ab aliis audimus inviti. *Non remanebit ex eo quidquam usque mane* (Exod. xii, 10), quia ejus dicta magna sunt sollicitudine discutienda, quatenus priusquam dies resurrectionis appareat, in hac præsentis ^d vitæ nocte omnia illius mandata intelligendo et operando penetrentur. Sed quia valde difficile est ut omne sacram eloquium possit intelligi, et omne ejus mysterium penetrari, recte subjungitur: *Si quid autem remanserit, igne comburetis* (Ibid.). Quod ex agno remanet igne comburimus quando hoc quod de mysterio incarnationis ejus intelligere et penetrare non possumus potestati sancti Spiritus humiliter reservamus, ut non superbe quis audeat vel contemnere vel denunciare quod non intelligit, sed hoc igni tradit cum sancto Spiritui reservat.

9. Quia igitur qualiter edendum sit pascha cognovimus, nunc * a qualibus edi debeat agnoscamus. Sequitur: *Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis* (Ibid., 11). Quid in renibus nisi delectatio carnis accipitur? Unde et Psalmista postulat, dicens: *Ure renes meos* (Psal. xxv, 2). Si enim voluptatæ libidinis in renibus esse nesciret, eos uri minime potisset. Unde quia potestas diaboli in humano genere maxime per luxuriam prævaluit, de illo voce dominica dicitur: *Potestas ejus in tumbis ejus* (Job. xl, 11). Qui ergo pascha comedit, habere renes accinctos debet, ut qui solemnitatem resurrectionis atque incorruptionis agit, **1536** ^f corruptioni jam per vitia nulli subiaceat, voluptates edomet, ^e carnem a luxuria restringat. Neque enim cognovit quæ sit solemnitas incorruptionis, qui adhuc per incontinentiam corruptioni subiacet. Hæc quibusdam dura sunt, sed angusta porta est, quæ ducit ad vitam (Matth. vii, 13). Et habemus jam multa exempla continentium. Unde et bene adhuc subditur: *Calceamenta habebitis in pedibus* (Exod. xii, 11). Quid sunt enim pedes nostri, nisi opera? Quid vero calceamenta, nisi pelles mortuorum animalium? Calceamenta autem pedes muniunt. Quæ vero sunt mortua animalia, ex quorum pellibus nostri muniuntur pedes, nisi antiqui patres, qui nos ad æternam patriam præcesserunt? Quorum dum exempla conspicimus, nostri operis pedes munimus. Calceamenta ergo in pedibus habere est mor-

* Tres Gemet., a quibus.

^f In Excusis, *corruptioni...* nulla subiaceat, quod emendavius, præsertim ope Mas. C. Germ., trium Gemet., duorum Carn., Bigot., Corh., etc.

^e Longip. et Val. Cl., *carnis luxuriam restringat.*

tuorum vitam conspiceret, et nostra vestigia a peccati vulnere custodire. Tenentes baculos in manibus (*Ibid.*). Quid lex per baculum nisi a pastorem custodiam designat? Et notandum quod prius præcipimur renas accingere, postmodum baculos **1537** tenere, quia illi debent curam pastorem suscipere, qui jam in suo corpore sciunt fluxa luxuriæ edomare, ut cum aliis fortia prædicant, ipsi desiderii molibus eneruiter non succumbant. Bene autem subditur: *Et comedetis festinantes* (*Ibid.*). Notate, charissimi fratres, notate quod dicitur, *festinantes*. Manda Dei, mysteria Redemptoris, cælestis patriæ gaudia, cum festinatione cognoscite, et præcepta vitæ cum festinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie hoc bene agere scimus, utrum cras liceat ignoramus. Festinantes ergo pascha comedite, id est ad solemnitatem patriæ cælestis anhelate. Nemo in hujus vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetenda studia innectat, sed compta perficiat, ne minime liceat implere quod inchoat. Si ad amorem Dei pigri non sumus, adjuvat ipse quem amamus, Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

◦ HOMILIA XXIII.

Habita ad populum in basilica beati Petri apostoli,
 † in crastino Paschæ.

LECTIO S. EVANG. SEC. LUC. XXI, 13-35.

In illo tempore, duo ex discipulis Jesu ibant et ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta a Jerusalem, nomine Emmaus, et ipsi loquebantur adinvicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est, dum fabularentur, et secum quærerent, et ipse Jesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos confertis adinvicem ambulantes, et estis tristes? Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo; et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt. Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, et non invento corpore ejus, venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad illos: O stulti et tardi corde

A ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetae! Nonne hæc oportuit pati Christum, et intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse, et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipso erant. Et appropinquaverunt castello, quo ibant. Et ipse finxit se longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam advesperascit, et inclinata est jam dies. Et intravit cum illis. Et factum est, dum recumberet cum illis, accepit panem, et benedixit ac fregit, et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum, et ipse evanuit ab oculis eorum. Et dixerunt adinvicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via et aperiret nobis Scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sunt in Jerusalem, et invenerunt congregatos andream, et eos qui cum ipsis erant, dicentes: Quia surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

1538 1. In quotidiana vobis solemnitate laborantibus pauca loquenda sunt; et fortasse hæc utilis proderunt, quia sæpe et alimenta quæ minus sufficiunt avidius sumuntur. Lectionis ergo evangelicæ summam sensum statui non per singula verba discutere, ne dilectionem vestram valeat sermo prelixior expositionis operare. Ecce audistis, fratres charissimi, quia duobus discipulis ambulantes in via, non quidem credentibus, sed tamen de se loquentibus Dominus apparuit, sed eis speciem quam recognoscerent non ostendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis. Ipsi namque apud semetipsos intus et amabant et dubitabant, eis autem Dominus foris et præsens aderat, et quis esset non ostendebat. De se ergo loquentibus præsentiam exhibuit, sed de se dubitantibus cognitionis suæ speciem abscondit. Verba quidem contulit, duritiam intellectus inrecepit; sacræ Scripturæ mysteria quæ de seipso erant aperuit, et tamen quia adhuc in eorum cordibus peregrinus erat a fide, se ire longius finxit. Fingere namque componere dicimus; unde et compositores luti figulos vocamus. Nihil ergo simplex Veritas per duplicitatem fecit, sed talem se eis exhibuit in corpore qualis apud illos erat in mente. Probandi autem erant, si hi qui eum etsi necdum ut Deum diligebant, saltem ut peregrinum amare potuissent. Sed quia esse extranei a charitate non poterant hi cum quibus Veritas gradiebatur, eum ad hospitium quasi peregrinum vocant. Cur autem dicimus, vocant, cum illic scriptum sit *Et coegerunt eum*? Ex quo nimirum exemplo colligitur quia peregrini ad hospitium non solum invitandi sunt, sed etiam trahendi. Mensam ponunt, cibos offerunt, et Deum quem in Scripturæ

^a Duo priores Gemet., pastorem curam.

^b Duo priores Gemet., ad appetenda bona studia.

^c C. Germ., duo priores Gemet. ac Bigot., quod male inchoat.

^d Duo priores Gemet., qui cum Patre et Spiritu sancto honor et imp. per omnia, etc.

^e Est decima quinta in Later., decima nona in Cod.

reg. Suec. et decima tertia in Corb.

^f Hæc non habent Belvac., Corb. Germ., tres Gemet., Lateran. et cod. reg. Suec.

^g Abest a C. Germ. et tribus Gemet., ipsa die.

^h Belvac. et C. Germ., quo hæc facta sunt.

ⁱ Idem, non viderunt.

^j Belvac., nonne sic oportuit.

sacræ expositione non cognoverant, in paucis fractione A cognoscunt.

2. Audiendo ergo præcepta Dei illuminati non sunt, 1539 faciendo illuminati sunt, quia scriptum est: *Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur* (Rom. II, 13). Quisquis ergo vult audita intelligere, festinet ea quæ^a jam intelligere potuit opere implere. Ecce Dominus non est cognitus dum loqueretur, et dignatus est cognosci dum pascitur. Hospitalitatem ergo, fratres charissimi, diligite, charitatis opera amate. Hinc enim per Paulum dicitur: *Charitas fraternitatis maneat in vobis, et hospitalitatem nolite oblivisci. Per hanc enim placuerunt quidam, angelis hospitio receptis* (Hebr. XIII, 1). Hinc Petrus ait: *Hospitalia invicem^b sine murmuratione* (I Petr. IV, 9). Hinc ipsa Veritas dicit: *Hospes fui, et suscepistis me* (Matth. XXV, 35). Opinata res est valde, et seniorum nostrorum nobis relatione tradita. Quidam paterfamilias cum tota domo sua magno hospitalitatis studio serviebat; cumque quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios venit, ad mensam ductus est. Dumque paterfamilias ex humilitatis consuetudine aquam vellet in ejus manibus fundere, conversus urceum accepit, sed repente cum in cujus manibus aquam fundere voluerat non invenit. Cumque hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte ei Dominus per visionem dixit: *Cæteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti. Ecce in iudicium veniens, dicet: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis* C (Matth. XXV, 40). Ecce ante iudicium cum per membra sua suscipitur, susceptores suos etiam per semetipsum requirit; et tamen nos ad hospitalitatis gratiam pigri sumus. Pensate, fratres, quanta hospitalitatis virtus sit. Ad mensas vestras Christum suscipite, ut vos ab eo suscipi^e ad convivia æterna valeatis. Præbete modo peregrino Christo hospitium, ut vos in iudicio non quasi peregrinos nesciat, sed^d ut proprios recipiat ad regnum, ipso adjuvante qui vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

• HOMILIA XXIV.

Habita ad populum in basilica beati Laurentii martyris, † foris muros Urbis, Feria quarta Paschæ.

LECTIO 6. EVANG. SEC. JOAN. XXI, 1-14.

In illo tempore, manifestavit se iterum Jesus discipulis suis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic. Erant simul Simon Petrus, et Thomas qui dicitur Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana Galilææ, et filii Zebedæi, et alii ex discipulis ejus duo. Dicit eis Simon Petrus: *Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt, et ascenderunt in navim, et*

^a Excusi, audire.

^b C. Germ. et tres Gemet., sine murmurationibus.

^c Belvac., in convivio æterno.

^d Bigot., Longip., Val. Cl., ut proprios servulos.

^e In cod. reg. Suec. est vigesima prima. In Corb. decima quarta.

^f Hæc leguntur tantum in recent. Mss. quales sunt

illa nocte nihil^g prendiderunt. Mane autem facta, stetit Jesus in littore, non tamen cognoverunt discipuli quia Jesus est. Dicit ergo eis Jesus: *Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Et dixit eis: Mittite in dexteram navigii rete, et invenietis. Miserunt ergo, et jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Jesus Petro: Dominus est. Simon ergo Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt (non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. Ut ergo descenderant in terram, viderunt prunas positas, et piscem superpositum, et panem. Dicit eis Jesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit B Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. Dicit eis Jesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes^h quia Dominus est. Et venit Jesus, et accepit panem, et dedit eis, et piscem similiter. Hoc jam tertio manifestatus est Jesus discipulis suis, cum resurrexisset a mortuis.*

1540 1. Lectio sancti Evangelii quæ modo in auribus vestris lecta est, fratres mei, quæstione animum pulsatur, sed pulsatione sua vim discretionis indicat. Quæri etenim potest cur Petrus, qui piscator ante conversionem fuit, post conversionem ad piscationem rediit; et cum Veritas dicat: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno Dei* (Luc. IX, 62), cur repetiit quod dereliquit? Sed si virtus discretionis inspicitur, citius videtur quia nimirum negotium quod ante conversionem sine peccato exstitit, hoc etiam post conversionem repetere culpa non fuit. Nam piscatorem Petrum, Matthæum vero telonearium scimus; et post conversionem suam ad piscationem Petrus rediit, Matthæus vero ad telonei negotium non resedit (*De penit., dist. 5, cap. 7*), quia aliud est victum per piscationem quærere, aliud autem telonei lucris pecunias augere. Sunt enim pleraque negotia, quæ sine peccatis exhiberi aut vix aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est ut post conversionem animus non recurat.

2. Quæri etiam potest cur, discipulis in mari laborantibus, post resurrectionem suam Dominus in littore stetit, qui ante resurrectionem suam coram discipulis in fluctibus maris ambulavit (Matth. XIV, 25). Cujus rei ratio festine cognoscitur, si ipsa quæ tunc inerat causa pensetur. Quid enim mare nisi præsens sæculum signat, quod seⁱ causarum tumultibus et undis vitæ corruptibilis illidit? Quid per

duo posteriores Gemet.

^g Belvac. et C. Germ., nihil ceperunt. Et paulo infra, ubi legitur quos prendidistis, laudati Codices habent quos nunc cepistis.

^h Iidem Mss., quia Dominus esset.

ⁱ In Ed., casuum, quod in nostris Mss. non legitur. Sanctus Gregorius solet negotiorum tumultum causarum nomine significare.

soliditatem littoris **1541** nisi illa perpetuitas quietis æternæ figuratur? Quia ergo discipuli adhuc fluctibus mortalis vitæ inerant, in mari laborabant. Quia autem Redemptor noster jam corruptionem carnis excesserat, post resurrectionem suam in littore stabat. Ac si ipsum resurrectionis suæ mysterium rebus discipulis loqueretur, dicens: Jam vobis in mari non appareo, quia vobiscum in perturbationis fluctibus non sum. Hinc est quod alio in loco post resurrectionem suam eisdem discipulis dicit: *Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum* (Luc. xxiv, 44). Neque enim cum ipsis non erat quibus præsens corporaliter apparebat, sed tamen jam se esse cum ipsis denegat, a quorum mortali corpore carnis immortalitate distabat. Quod illic cum ipsis positus, fatetur non se esse cum ipsis, hoc quoque hic situ corporis indicat, cum, adhuc eis navigantibus, esse se jam in littore demonstrat.

3. Facta est autem discipulis piscationis magna difficultas, ut magistro veniente fieret admirationis magna sublimitas. Qui protinus dixit: *Mittite in dexteram navigii rete, et invenietis*. Bis in sancto Evangelio legitur, quia Dominus jussit ut ad piscandum retia mitterentur, ante passionem videlicet, et post resurrectionem. Sed priusquam Redemptor noster patereur et resurgeret, mitti quidem rete ad piscandum jubet, sed utrum in dexteram, an in sinistram mitti debuisset, non jubet; post resurrectionem vero discipulis apparens, mitti **1542** rete in dexteram jubet. In illa piscatione tanti capti sunt, ut retia rumparentur; in ista autem et multi capti sunt, et retia rupta non sunt. Quis vero nesciat bonos dextera, et malos sinistra figurari? Illa ergo piscatio, in qua specialiter in quam partem mitti rete debeat non jubetur, præsentem Ecclesiam designat, quæ bonos simul ac malos colligit, nec eligit quos trahat, quia et quos eligere possit ignorat. Hæc autem piscatio post Domini resurrectionem facta, in solam dexteram missa est, quia ad videndam claritatis ejus gloriam sola electorum Ecclesia pertingit, quæ de sinistro opere nihil habebit. In illa piscatione præ multitudine piscium rete rumpitur, quia nunc ad confessionem fidei etiam cum electis reprobi tanti intrant qui ipsam quoque Ecclesiam hæresibus scindant. In ista vero piscatione et multi pisces et magni capiuntur, et rete non rumpitur, quia sancta electorum Ecclesia, in continua auctoris sui pace requiescens, nullis jam dissensionibus dilaniatur.

4. Captis autem tam magnis piscibus, *Ascendit Simon Petrus, et traxit rete in terram*. Jam credo quod vestra charitas advertat quid est quod Petrus rete ad terram trahit. Ipsi quippe sancta Ecclesia est commissa, ipsi specialiter dicitur: *Simon Joannis amas me? Pisce oves meas* (Joan. xxi, 15, 16). Quod ergo postmodum aperitur in voce, hoc nunc signatur in opere. Quia ergo prædicator Ecclesiæ nos a mundi hujus fluctibus separat, nimirum necesse est ut rete

plenum piscibus Petrus ad terram ducat. Ipse enim pisces ad soliditatem littoris pertrahit, quia sanctæ prædicationis voce stabilitatem æternæ patriæ fidelibus ostendit. Hoc egit verbis, hoc Epistolis, hoc agit quotidie miraculorum signis. Quoties per eum ad amorem quietis æternæ convertimur, quoties a terrenarum rerum tumultibus separamur, quid aliud quam missi intra rete fidei pisces ad litus trahimur? Sed cum rete magnis piscibus plenum dicitur, additur et quantis, scilicet centum quinquaginta tribus. A magno mysterio numerus non vacat, sed intentos vos tanti mysterii profunditas exspectat. Neque enim quantitatis summam solerter evangelista exprimeret, nisi hanc sacramento plenam esse judicasset. Scitis namque quod in Veteri Testamento omnis operatio per Decalogi mandata præcipitur, in Novo autem ejusdem operationis virtus per septiformem gratiam sancti Spiritus multiplicatis fidelibus datur. Quem propheta denuntians, dicit: *Spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini* (Isai. xi, 2). Sed ille in hoc Spiritu operationem percipit, qui fidem Trinitatis agnoscit, ut et Patrem et Filium et eundem Spiritum sanctum unius virtutis credat, unius substantiæ esse fateatur. Quia ergo septem quæ superius diximus, per Novum Testamentum latius data sunt, decem vero per Vetus præcepta, omnis nostra virtus et operatio per decem et septem potest plene comprehendi. Ducamus ergo per trigonum decem et septem, et veniunt ad quinquaginta unum. Qui profecto numerus a magno mysterio non vacat, quia in Testamento Veteri legimus, quod annus quinquagesimus jubilæus vocari jussus est (Lev. xxv, 41), in quo videlicet cunctus populus ab omni operatione **1543** quiesceret. Sed vera requies in unitate est. Dividi quippe unum non potest; ubi enim scissura divisionis est, vera requies non est. Ducamus ergo per trigonum quinquaginta et unum, ut fiant centum quinquaginta tres. Quia ergo omnis nostra operatio in fide Trinitatis exhibita ad requiem tendit, decem et septem ter ducimus, ut ad quinquaginta et unum venire debeamus. Et vera nostra requies tunc est, cum ipsam jam claritatem Trinitatis agnoscimus, quam in unitate divinitatis esse certum tenemus. Quinquaginta et unum ter ducimus, et electorum summam in superna patria quasi centum quinquaginta trium piscium numerum tenemus. Post resurrectionem ergo Domini missum rete dignum fuit ut tot pisces caperet, quot solummodo electos cives supernæ patriæ designarent.

5. Inter hæc vero et hesternæ sancti Evangelii lectio et hodierna nos admonet, ut vigilanter debeamus inspicere cur Dominus et Redemptor noster post resurrectionem suam piscem assum legitur comedisse. Non enim vacat a mysterio quod iteratur in facto. In hac etenim lectione panem et assum piscem, in illa vero quæ hesternæ die lecta est (Luc. met., *fiant quinquaginta*).

^a Primus Carn., gratiam operationis.

^b Bolvac., veniunt quinquaginta; duo priores Ge-

xxiv, 13, seq.) cum asso pisce etiam favum mellis comedit. Quod autem signare piscem assum credimus, nisi ipsum Mediatorem Dei et hominum passum? Ipse enim latere dignatus est in aquis generis humani, capi voluit, laqueo mortis nostræ, et quasi tribulatione assatus est tempore passionis suæ. Sed qui piscis assus fieri dignatus est in passione, favus mellis nobis existit in resurrectione. ^a An qui in pisce asso figurare voluit tribulationem passionis suæ, in favo mellis utramque naturam exprimere voluit personæ suæ? Favus quippe mel in cera est, mel vero in cera est divinitas in humanitate. Quod ab hac quoque lectione non discrepat, nam piscem comedit et panem. Qui enim assari ut piscis potuit ex humanitate, pane nos reficit ex divinitate, qui ait: *Ego sum panis vivus qui de caelo descendi* (Joan. vi, 41, 52). Assum ergo piscem comedit et panem, ut ipso suo cibo nobis ostenderet quia et passionem ex nostra humanitate pertulit, et ^b refectionem nostram ex sua divinitate procuravit. Quod si vigilanter inspicimus, nobis quoque qualiter ad imitandum congruat videmus. Sic enim sua Redemptor indicat, ut imitationis viam nobis sequentibus sternat. Ecce in cibo suo Dominus noster pisci asso conjungere favum voluit, quia videlicet illos in suo corpore ad æternam quietem suscipit, qui cum hinc tribulationes pro Domino sentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt. Cum asso pisce favus sumitur, quia qui hinc afflictionem pro veritate suscipiunt, illic dulcedine vera satiantur.

6. Notandum quoque quod ultimum convivium Dominus cum septem discipulis habuisse describitur; Petrus namque et Thomas, Nathanael, filii Zebedæi, et alii ex discipulis ejus duo, in eo fuisse memorantur. Cur cum septem discipulis ultimum convivium celebrat, nisi quod eos tantummodo qui septiformi gratia sancti Spiritus pleni sunt futuros secum ^c in æterna refectione denuntiat? Septem quoque diebus omne hoc tempus evolvitur, et sæpe septenario numero perfectio designatur. **1544** Illi ergo ultimo convivio de presentia veritatis epulantur, qui nunc perfectionis studio terrena transcendunt, quos mundi hujus amor non ligat, quibus etsi utcumque per tentamenta obstrepit, cœpta tamen eorum desideria non retundit. De hoc extremo convivio alias per Joannem dicitur: *Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt* (Apo. xix, 9). Idcirco enim non ad prandium, sed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine diei convivium cœna est. Qui ergo, finito presentis vitæ tempore, ^d ad refectionem supernæ

contemplationis veniunt, non ad Agni prandium, sed ad cœnam vocantur. Quæ videlicet cœna hoc ultimo convivio exprimitur, cui septem discipuli adesse memorantur, quia illos, ut diximus, tunc interna refectione reparat, qui pleni nunc septiformi gratia in amore Spiritus anhelant. Hæc ergo vobiscum, fratres, agite, hujus spiritus repleti presentia desiderate. Quid vos sequi in futurum possit ex presentia pendite. Pensate si hoc spiritu pleni estis, nostis si ad illud convivium pervenire valeatis. Quisquis namque ille est quem nunc spiritus iste non reparat, profecto ab illa æterni convivii refectione jejuna. Mementote quid de eodem spiritu Paulus dicat: *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus* (Rom. viii, 9). Quasi quidam titulus ^e divinæ possessionis est iste spiritus amoris. Nunquidnam spiritum Christi **1545** habet is cujus mentem ^f odia dissipant, elatio inflat, ira usque ad divisionem mentis exasperat, avaritia cruciat, luxuria enervat? Pensate quis sit spiritus Christi. Profecto ille qui facit amicos et inimicos diligere, terrena despici, pro cœlestibus æstuari, carnem propter vitia conteri, mentem a concupiscentiis frenari. Si ergo vultis ^g cognoscere jus possessionis Dei, personam pendite possessoris vestri. Ecce enim quod diximus, voce veridica Paulus clamat: *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus* (Rom. viii, ix). Ac si aperte dicat: Qui nunc Deo inhabitante non regitur de divinæ claritatis specie postmodum non lætatur. Sed vos tamen ad hæc quæ dicta sunt infirmamur, necdum eulmea perfectionis attingimus, in via Dei quotidie sancti desiderii gressus ponamus. Consolatur nos Veritas quæ per Psalmistam dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur* (Psal. cxxxviii, 16). Non omnino erit nobis noxia nostra imperfectio, si, in Dei itinere conatitui; et ad transacta non respicimus, et ad ea quæ restant transire festinamus. Nam qui imperfectorum desideria dignanter inflammat, ^h hæc quandoque ad perfectionem ⁱ roborat, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum eo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

I HOMILIA XXV.

Habita ad populum in basilica ^k sancti Joannis, quæ appellatur Constantiniana, ^l Feria quinta Paschæ.

LECTIO S. EVANG. SEC. IOAN. XX, 11-18.

In illo tempore, Maria stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fletet, inclinavit se, et prospexit in quandoque.

ⁱ Duo priores Gemet., roborat Jesus C. D. N., cui cum P. et Sp. S. honor et imp. per omnia, etc.

^j Est in Corb. decima quinta. In Later. decima sexta. In Cod. reg. Suec. vigesima.

^k In Later., in basil. S. Salvatoris quæ appellatur, etc.

^l Hæc in vet. Mss. minime leguntur, sed tantum in duobus post. Gemet. ac aliis ejusdem ætatis aut inferioris.

^a Ita Corb. Germ., et potiores Mss. In Gussanv., et qui in pisce asso figurari voluit tribulatione.

^b Duo priores Gemet. ac prior. Carn., et resurrectionem nostram.

^c Primus Carn., in æterna resurrectione.

^d Longip., ad refectionis supernæ contemplationem.

^e Primus Carn., divinæ passionis.

^f Idem Codex, odia superant.

^g Ita Mss. et vet. Ed. In recent. legitur cognoscere possessiones Dei.

^h Longip., duo priores Gemet. ac Bigot., hæc

monumentum; et vidit duos angelos in albis, sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu. Dicunt ei illi: *Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Dominum meum, et nescio ubi posuerunt eum. Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit Jesum stantem, et non sciebat quia Jesus est. Dicit ei Jesus: Mulier, quid ploras? Quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, et ego eum tollam. Dicit ei Jesus: Maria. Conversa illa, dicit ei: Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei Jesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis Quia vidi Dominum, et hæc dixit mihi.*

1544 1. Maria Magdalene, quæ fuerat in civitate peccatrix, amando veritatem, lavit lacrymis maculas criminis: et vox Veritatis impletur, qua dicitur: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum* (Luc. vii, 47). Quæ enim prius frigida peccando remanserat, postmodum amando fortiter ardebat. Nam postquam venit ad monumentum, ibique corpus dominicum non invenit, sublatum credidit, atque discipulis nuntiavit. Qui venientes **1545** viderunt, atque ita esse ut mulier dixerat crediderunt. Et de eis protinus scriptum est: *Abierunt ergo discipuli ad semetipsos. Ac deinde subjungitur: Maria autem stabat ad monumentum foris plorans* (Joan. xx, 10). Qua in re pensandum est hujus mulieris mentem quanta vis amoris accenderat, quæ a monumento Domini, etiam discipulis recedentibus, non recedebat. Exquirebat quem non invenerat, sicut inquirendo, et amoris sui igne succensa, **1546** ejus quem ablatum credidit ardebat desiderio. Unde contigit ut eum sola tunc videret, quæ remansit ut quæreret, quia nimirum virtus boni operis perseverantia est, et voce Veritatis dicitur: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit* (Matth. x, 22; xxiv, 13). ^a Et præcepto legis cauda hostiæ in sacrificio jubetur offerri (Levit. iii, 9). In cauda quippe finis est corporis; et ille bene immolat, qui sacrificium boni operis usque ad finem debitæ perducit actionis. Hinc Joseph inter reliquos fratres talarum tunicam habuisse describitur (Genes. xxxvii, 3). Tunica quippe usque ad talum est opus bonum **D** usque ad consummationem.

2. Sed Maria, cum seret, inclinavit se, et prospexit in monumentum. Certè jam monumentum vacuum viderat, jam sublatum ^b Dominum nuntiaverat; quid est quod se iterum inclinat, iterum videre desiderat? Sed amanti semel aspexisse non sufficit, quia vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis.

^a Eodem sensu locus hic usurpatur lib. i Moral., num. 56, olim cap. 20. Ad quem locum alludens quoque Bernardus in epist. 78, ad Sugerium abbatem, scribit: *Hostiæ caudam junge capiti, ac tum cum Dei gratia jam polymitam cura facere et talarum.*

^b Belvac., *Dominum discipulis nuntiaverat:*

^c Tres Gemet. ac Bigot., *dilexit.*

Quæsit ergo prius, et minima invenit; perrevera-
vit ut quæreret, unda et contigit ut inveniret, ac-
tumque est ut desideria dilata crescerent, et cres-
centia caperent quod invenissent. Hinc est enim
quod de eodem sponso Ecclesia in Canticis cantico-
rum dicit: *In lectulo meo per noctes quæsi qui quem
diligat anima mea; quæsiivi illum, et non inveni. Surgam,
et circuibo civitatem, per vicos et plateas quaram
quem diligit anima mea* (Cant. iii, 1). Quæ defectum
quoque inventionis ingemiscit, dicens: *Quæsiivi il-
lum, et non inveni* (Ibid.). Sed quia diu inventio se
non elouat, si inquisitio non desistat, adjungit: *In-
venerunt me vigiles qui custodiunt civitatem. Num
quem diligit anima mea, vidistis? Paululum cum
pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea*
B (Ibid., 3, 4). Dilectum namque in lectulo quærimus,
quando in præsentis vitæ aliquantula requie Redemp-
toris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quæ-
rimus, quia etsi jam in illo mans vigilat, tamen ad-
huc oculus caligat. Sed qui dilectum summo non in-
venit, restat ut surgat, et civitatem circumeat, id
est sanctam electorum Ecclesiam mente et inquisi-
tione percurrat; per vicos eum et plateas quærat,
id est per angusta et lata gradientes aspiciat, ut ad
qua in eis valeat invenire ejus vestigia exquirat,
quia sunt nonnulli, etiam vitæ secularia, qui imi-
tandum aliquid habeant de actione virtutis. Quæren-
tes autem nos vigiles inveniunt qui custodiunt civi-
tatem, quia sancti patres, qui Ecclesiæ statum cus-
todiunt, bonis nostris studiis occurrunt, et suo vel
verbo, vel scripto nos doceant. Quos cum paululum
pertransimus, invenimus quem diligimus, quia Red-
emptor noster ^d etsi humilitate homo inter homi-
nes, divinitate tamen super homines fuit. Cum
ergo ^e transeuntur vigiles, dilectus invenitur, quia
cum prophetas et apostolos infra ipsum casu conspi-
cimus, illum qui natura Deus est casu supra homi-
nes consideramus. Prius ergo non inveniendus qua-
ratur, ut post inventus strictius teneatur. Sancta
enim desideria, ut prædiximus, dilatione crescant.
Si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt.
Hoc amore arsit, quisquis ad veritatem pertingere
potuit. Hinc namque David ait: *Sitit anima mea
1547 ad Deum vivum, quando veniam et apparebo
ante faciem Dei?* (Psal. xli, 3.) Hinc nos admonet,
dicens: *Quærite faciem ejus semper* (Psal. civ, 4).
Hinc propheta ait: *Anima mea desideravit te in nocte,
sed et spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo
ad te* (Isai. xxvi, 9). Hinc iterum Ecclesia in Canti-
cis canticorum dicit: *Vulnerata charitate ego sum*
(Cant. iv, 9). Justum quippe est ut ex visione medici
portingat ad salutem, quæ per æstum ejus desiderii
vultus amoris portat in pectore. Hinc rursus ait:

^d Duo priores Gemet. ac secundus Carn., *etsi humanitate; quam lectionem præferendam duceremus propter antithesim humanitatis et divinitatis, nisi obstarent alii Mss. non solum plures, sed potiores, Editorumque consensus.*

^e Longip., *transeunt.*

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est (Ibid., v, 6). Mens namque hominis conditoris sui speciem non querentis male dura est, quia in semetipsa remanet frigida. At si ardere jam ex desiderio coeperit ad sequendum quem diligit, liquefacta per ignem amoris currit. * Fit desiderio anxia, vilescunt in seculo cuncta quæ placebant, nihil est quod extra conditorem libeat, et quæ prius delectabant animum, fiunt postmodum vehementer onerosa. Nihil ejus moestitiam consolatur, quousque adhuc qui desideratur non aspicitur. Mœret mens, lux ipsa fastidio est; talique igne in mente decoquitur rubigo calpæ, et succensus animus quasi auri more, quia per usum speciem perdidit, per incendium clarescit.

3. Ista itaque quæ sic amat, quæ se ad monumentum quod perspexerat iterum inclinat, videamus quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur : *Vidit duos angelos in albis, sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu.* Quid est quod in loco dominici corporis duo angeli videntur, unus ad caput, atque alius ad pedes sedens, nisi quia Latina lingua angelus nuntius dicitur, et ille ex passione sua nuntiandus erat, qui et Deus est ante sæcula, et homo in fine sæculorum? Quasi ad caput sedet angelus, ^b cum per apostolum Joannem prædicatur quia in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. 1, 1). Et quasi ad pedes sedet angelus, cum dicit : *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Ibid., 14).* Possumus etiam per duos angelos duo Testamenta cognoscere, unum prius, et aliud sequens. Qui videlicet angeli per locum dominici corporis sibimet sunt conjuncti, quia nimirum utraque Testamenta, dum pari sensu incarnatum et mortuum ac resurrexisse Dominum nuntiant, quasi Testamentum prius ad caput, et Testamentum posterius ad pedes sedet. Unde et duo cherubim quæ propitiatorium tegunt sese invicem aspiciunt versis vultibus in propitiatorium (Exod. xxv, 20). Cherubim quippe plenitudo scientiæ dicitur. Et quid per duo cherubim nisi utraque Testamenta signantur? Quid vero per propitiatorium nisi incarnatus Dominus figuratur? De quo Joannes ait : *Ipsa est enim propitiatio pro peccatis nostris (1 Joan. 11, 2).* Et dum Testamentum Vetus hoc faciendum denuntiat quod Testamentum Novum de Domino factum clamat, quasi utraque cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt, quia dum inter se positum incarnatum Dominum vident, a suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant.

4. Requiritur Mariam angeli, dicentes : *Mulier, 1548 quid ploras? Et dicit eis : Quia tulerunt Dominum meum, et nescio ubi posuerunt eum.* Ipsa namque sacra eloquia, quæ in nobis lacrymas amoris

* Tertius Gemet., et cum sit desiderio anxia.

^b Belvac., Germ. et duo Carn., cum per apostolos prædicatur. Tres Gemet., cum per apostolum præd.

^c Val. Cl. et Longip., eum quem illi. Sic olium scri-

excitant, easdem lacrymas consolantur, dum nobis Redemptoris nostri speciem promittunt. Sed notandum juxta historiam est quod mulier non ait : *Tulerunt corpus Domini mei : sed, Tulerunt Dominum meum.* Usus namque sacri eloquii est ut aliquando ex parte totum, aliquando vero ex toto partem significet. Ex parte etenim totum signat, sicut de Jacob filiis scriptum est : *Quia descendit Jacob in Ægyptum in animabus septuaginta (Genes. xlvi, 27).* Neque enim in Ægyptum animæ sine corporibus descenderunt; sed per solam animam totus homo significatur, quia ex parte totum exprimitur. Et solum dominicum corpus in monumento jacnerat, et Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum quærebat, videlicet ex toto designans partem. *Hæc cum dixisset, conversa retrorsum, vidit Jesum stantem, et nesciebat quia Jesus esset.* Notandum quod Maria, quæ adhuc de Domini resurrectione dubitabat, retrorsum conversa est ut videret Jesum, quia videlicet per eamdem dubitationem suam quasi tergum in Domini faciem miserat, quem resurrexisse minime credebat. Sed quia amabat et dubitabat, videbat et non agnoscebat, e eumque illi et amor ostendebat, et dubietas abscondebatur. Cujus adhuc ignorantia exprimitur cum subinfertur : *Et nesciebat quia Jesus esset. Qui dixit ei : Mulier, quid ploras? Quem quæris?* Interrogatur doloris causa, ut augetur desiderium, quatenus cum nominaret quem quæreret in amore ejus ardentius æstualet. *Ille existimans quia hortulanus esset, dicit ei : Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, et ego eum tollam.* Forsitan nec errando hæc mulier erravit, quæ Jesum hortulanum credidit. An non ei spiritaliter hortulanus erat, qui in ejus pectore per amoris sui semina virtutum virentia plantabat?

5. Sed quid est quod viso eo quem hortulanum credidit, cui necdum dixerat quem quærebat, ait : *Domine, si tu sustulisti eum?* Quasi enim jam dixisset ex cujus desiderio plangeret, eum dicit quem non dixerat. Sed vis amoris hoc agere solet in animo, ut quem ipse semper cogitat, nullum alium ignorare credat. Recte et hæc mulier quem quærit non dicit, et tamen dicit : *Si tu sustulisti eum,* quia alteri non putat incognitum, quem sic ipsa continuo ^d plangit:desiderio. *Dicit ei Jesus : Maria.* Postquam eam communi vocabulo appellavit ex sexu, et agnitus non est, vocat ex nomine. Ac si ei aperte dicat : *Recognosce eum, a quo recognosceris.* Perfecto quoque viro dicitur : *Novi te ex nomine (Exod. xxxiii, 12),* quia homo commune omnium nostrum vocabulum est, Moyses vero proprium, cui recte dicitur quia ex nomine scitur, ac si ei aperte Dominus dicat : *Non te generaliter ut cæteros, sed specialiter scio.* Maria ergo quia vocatur ex nomine, recognoscit auctorem, atque eum protinus rabboni, id est

ptum fuisse in C. Germ. suspicamur ex abrasis hic quibusdam litteris.

^d Bigot., plangit desideratum.

magistrum vocat, quia et ipse erat qui quærebatur exteriorius, et ipse qui eam interiorius ut quæreret docebat. Jam vero ab evangelista non subditur quid mulier fecit, sed ex eo **1549** ^a innuitur quod audivit. Cui dicitur: *Noli me tangere; nondum enim ascendi ad Patrem meum.* In his namque verbis ostenditur quod Maria amplecti voluit ejus vestigia, quem recognovit. Sed ei magister dicit: *Noli me tangere.* Non quia post resurrectionem Dominus tactum renuit feminarum, cum de duabus ad sepulcrum ejus ^b venientibus scriptum sit: *Accesserunt, et tenuerunt pedes ejus (Math. xxviii, 9).*

6. Sed cur tangi non debeat ratio quoque additur cum subinfertur: *Nondum enim ascendi ad Patrem meum.* In corde etenim nostro tunc Jesus ad Patrem ascendit, cum æqualis creditur Patri. Nam quisquis eum æqualem Patri non credit, adhuc in ejus pectore ad Patrem Dominus non ascendit. Ille ergo Jesum veraciter tangit, qui Patri Filium coæternum credit. In corde etenim Pauli jam ad Patrem Jesus ascenderat, cum idem Paulus dicebat: *Qui cum in formâ Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo (Philip. ii, 6).* Unde Joannes quoque Redemptorem nostrum manu fidei tetigit, qui ait: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt (Joan. i, 1, 2).* Tangit ergo Dominum, qui eum Patri æternitate substantiæ æqualem credit. Sed fortasse aliquis tacita quæstione pulsatur quomodo Filius Patri esse æqualis possit. Qua in re humana natura quod admirando comprehendere non valet, restat ut hoc sibi esse credibile ex admiratione alia sciat. Habet namque quod ad hæc sibi sub brevitate respondeat. Constat enim quia ipse creavit matrem in cujus virgineo utero ex humanitate crearetur. Quid ergo mirum si æqualis est Patri, qui prior est matre? Paulo quoque attestante didicimus, *Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam (I Cor. i, 24).* Qui ergo Filium minorem putat, Patri specialiter derogat, cujus sapientiam ei esse inæqualem fatetur. Quis etenim homo potens æquanimitè ferret, si quis ei diceret: *Magnus quidem es, sed tamen sapientia tua te minor est?* Ipse quoque Dominus dicit: *Ego et Pater unum sumus (Joan. x, 30).* Et rursus ait: *Pater major me est (Ibid., xiv, 28).* De quo etiam scriptum est, quia *subditus erat parentibus suis (Luc. ii, 51).* Quid ergo mirum si ex humanitate sua minorem se Patre asserit in cælo, ex qua subjectus erat etiam parentibus in terra? Ex qua humanitate nunc Mariæ dicitur: *Vade ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deus meum et Deum vestrum.* Cum *meum* dicat et *vestrum*, cur non communiter dicit nostrum? Sed distincte

A loquens indicat quia eundem Patrem et Deum ^d dissimiliter habeat ipse quam nos. *Ascendo ad Patrem meum*, videlicet per naturam: *Et Patrem vestrum*, ^e per gratiam. *Ad Deum meum*, quia descendi; *ad Deum vestrum*, ^f quia ascendetis. Quia enim et ego homo, Deus mihi est; quia vos ab errore liberati, Deus est vobis. Distincte ergo mihi Pater et Deus est, quia quem ante sæcula Deum genuit, hominem in fine sæculorum ^g mecum creavit. *Venit Maria Magdalene annuntians discipulis quia vidi Dominum, et hæc dixit mihi.* Ecce humani generis culpa ibi absconditur unde processit. Quia enim in paradiso mulier viro propinavit mortem (*Genes. iii, 7*), a sepulcro mulier viris annuntiat vitam; et dicta sui vivificatoris narrat, **1550** quæ mortiferi serpentis verba B narraverat. Ac si humano generi non verbis Dominus, sed rebus dicat: De qua manu vobis illatus est potus mortis, de ipsa suscipite poculum vitæ.

7. Hæc de expositione lectionis evangelicæ succincte transcurramus; nunc, opitulante eodem de quo loquimur Domino, et resurrectionis ejus gloriam, et pietatis viscera consideremus. Citius enim a morte voluit resurgere, ne nostra diu anima in infidelitatis morte remaneret. Unde bene quoque per Psalmistam dicitur: *De torrente in ^h via bibit, propterea exaltabit caput (Psal. cix, 7).* In humano quippe genere ab ipso mundi initio torrens mortis effluerat: sed de hoc torrente Dominus in via bibit, quia mortem in transitu gustavit. Atque ideo exaltavit caput, quia hoc quod moriendo in sepulcro posuit, resurgendo super angelos elevavit; et inde antiquum hostem in æternum percudit, unde sævire contra se manus persequentium temporaliter permisit. Quod aperte Dominus beato Job indicat, dicens: *Nunquid capies Leviathan hamo (Job. xl, 19, 20)?*

8. Per Leviathan quippe, quod additamentum eorum dicitur, cetus ille devorator humani generis designatur. Qui, dum se divinitatem ⁱ homini addere spondit, immortalitatem sustulit. Qui prævaricationis quoque culpam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasionem multiplicat, pœnas eis sine cessatione coacervat. In hamo autem esca ostenditur, aculeus occultatur. Hunc ergo Pater omnipotens hamo cœpit, quia ad mortem illius unigenitum Filium incarnatum misit, in quo et caro passibilis videri posset, et divinitas impassibilis videri non posset. Cumque in eo serpens iste per manus persequentium escam corporis momordit; divinitatis illum aculeus perforavit. Prius vero eum in miraculis Deum cognoverat, sed de cognitione sua ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit. Quasi hamus ergo fauces glutientis tenuit, dum in illo esca carnis patuit, quam devorator appeteret;

^a Primus Carn., invenitur.

^b Bigot., currentibus. Consentit tertius Gemet.

^c In C. Germ., Belvac. et tertius Gemet., ad Deum meum.

^d Secundus Carn., similiter.

^e Bigot., id est, per gratiam.

^f Tres Gemet. ac Bigot., quia ascendistis.

^g Corb. Germ. et duo priores Gemet., me creavit.

^h Longip., Val. Cl., tres Gemet., Bigot., bibit... exaltavit.

ⁱ Primus Carn., divinitatem Domini.

et divinitas passionis tempore latuit, quæ necaret. **A** et tamen peccanti dedit remedia, ne desperet. Unde in hamo ejus incarnationis captus est, quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis. Ibi quippe inerat numanitas, quæ ad se devorantem duceret; ibi divinitas, quæ perforaret; ibi aperta infirmitas, quæ provocaret; ibi occulta virtus, quæ raptoris faucem transilgeret. In hamo igitur captus est, quia inde interit unde momordit. Et quos jure tenebat mortales perdidit, quia eum in quo jus non habuit morte appetere immortalem præsumpsit.

9. Hinc est etiam quod hæc ipsa de qua loquimur Maria vivit, quia ille pro humano genere qui morti nihil debebat occubuit. Hinc est quod nos quotidie ad vitam post culpas revertimur, quia ^a ad pœnam nostram conditor sine culpa descendit. Ecce jam antiquus hostis ea quæ de humano genere cœperat spolia amisit, supplantationis suæ victoriam perdidit. Quotidie peccatores ^b ad vitam redeunt, quotidie de ejus faucibus Redemptoris manu rapiuntur. Unde bene quoque ad beatum Job voce dominica iterum dicitur: *Aut armilla perforabis maxillam ejus (Job. xl, 21)?* Armilla ubi ponitur, ambiendo constringit. **1551** Quid ergo per armillam, nisi circumplectens nos divina misericordia designatur? Quæ Leviathan, istius maxillam perforat, dum nobis post perpetrata quæ prohibuit, adhuc pœnitentiæ remedium ostendit. Armilla Dominus maxillam Leviathan perforat, quia ipse ineffabili misericordiæ suæ potentia sic malitiæ antiqui hostis obviat, ut aliquando eos etiam quos jam cœpit amittat. Et quasi ab ore illius cadunt, qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim ore illius semel raptus, maxillam ejus evaderet, si perforata non esset? An non in ore Petrum tenuit, cum negavit (*Matth. xxvi, 76, seq.*)? An non in ore David tenuit, cum in tantam se luxuriæ voraginem mersit (*II Reg. xii, 4*)? Sed dum ad vitam uterque per pœnitentiam rediit, Leviathan iste eos aliquo modo quasi per maxillæ suæ foramen amisit. Per foramen ergo maxillæ ab ejus ore subtracti sunt, qui post perpetrationem tantæ nequitiae pœnitendo redierunt. Quis autem hominum Leviathan istius os evadat, ut illi-cita nulla committat? Sed hinc cognoscimus, quantum Redemptori humani generis debitores sumus, qui non solum nos in ore Leviathan ire prohibuit, sed ab ore etiam ejus redire concessit. Qui spem peccatori non abstulit, quia maxillam ejus, ut evadendi viam tribueret, perforavit, ut saltem post morsum fugiat, qui incautus prius cavere noluit ne morderetur. Ubique ergo nobis occurrit superna medicina, quia et dedit homini præcepta, ne peccet,

cavendum summopere est ne quis delectatione peccati Leviathan istius ore rapiatur; et tamen si raptus fuerit, non desperet, quia si peccatum perfecte lugeat, adhuc foramen in maxilla ejus invenit, per quod evadat.

10. Adest testis divinæ misericordiæ, hæc ipsa de qua loquimur ^c Maria, de qua Pharisæus dum pietatis fontem vellet obstruere, dicebat: *Hic si esset propheta, sciret utique quæ et qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est (Luc. vii, 39)*. Sed lavit lacrymis maculas cordis et corporis, et Redemptoris sui ^d vestigia tetigit, quæ sua itinera prava dereliquit. Sedebat ad pedes Jesu, verbumque de ore illius audiebat. Videnti adhæserat, mortuum quærebat. **B** Viventem reperit, quem mortuum quæsit. Tantumque apud eum locum gratiæ invenit, ut hunc ipsis quoque apostolis, ejus videlicet nuntiis, ipsa nuntiaret. Quid itaque, fratres, quid in hac re debemus aspicere, nisi immensam misericordiam conditoris nostri, qui nobis velut in signo ad exemplum pœnitentiæ posuit eos quos per pœnitentiam vivere post lapsum fecit? Perpendo enim Petrum, considero latronem, aspicio Zacchæum, intueor Mariam et nihil in his aliud video, nisi ante oculos nostros posita spei et pœnitentiæ exempla. Fortasse enim in fide lapsus est aliquis; aspiciat Petrum, qui amare flevit, quod timide negaverat (*Matth. xxvi, 75*). Alius contra proximum suum in malitia crudelitatis exarsit; aspiciat latronem, qui et in ipso mortis articulo ad vitæ præmia pœnitendo pervenit (*Luc. xxiii, 43*). Alius avaritiæ æstibus anhelans aliena diripuit; aspiciat Zacchæum, qui si quid alicui abstulit, quadruplum reddidit (*Luc. xix, 8*). Alius libidinis igne succensus, **1552** carnis munditiam perdidit; aspiciat Mariam, quæ in se amorem carnis igne divini amoris excoxit. Ecce omnipotens Deus ubique oculis nostris quos imitari debeamus objicit, ubique exempla suæ misericordiæ opponit. Mala ergo jam displiceant, vel experta. Libenter obliviscitur omnipotens Deus quod nocentes fuimus, paratus est pœnitentiam nostram nobis ad innocentiam deputare. Inquinati post aquas salutis, renascamur ex lacrymis. **1553** Itaque juxta primi Pastoris vocem, sicut modo geniti infantes hac concupiscite (*I Petr. ii, 2*). Redite, parvuli filii, ad sinum matris vestræ æternæ sapientiæ; sugite larga ubera pietatis Dei; transacta plangite, imminentiâ vitæ. Redemptor noster momentaneos fletus nostros æterno consolabitur gaudio, ^e qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

^a Val. Cl., Longip. et Bigot., ad pœnam noster conditor.

^b Ed. Rothomag., Antwerp. et aliæ vet., ad veniam veniendo a sua potentate recedunt.

^c In tota hac homilia Gregorius ex tribus sanctis feminis, sc. Maria sorore Lazari, Maria Magdalene, et muliere peccatrice cui dimissa sunt peccata, quia dilexit multum, unicam couflavit. De hac Quæstione

plurimæ exstant dissertationes. Vide præsertim quæ de hoc argumento scripsit doctissimus Tillemontius, in commentariis de Historia Ecclesiastica, tom. I.

^d In vet. Ed. Antwerp. Rothomag., etc., vestigia tersit.

^e In duobus priorib. Gemet., cui cum Patre et Spir. sancto honor et imp. per, etc.

HOMILIA XXVI.

Habita ad populum in basilica^b beati Joannis, quæ dicitur Constantiniava, c in octavis Paschæ.

LECTIO S. EVANG. SEC. JOAN. XX, 19-31.

In illo tempore^d cum esset sero die illa *ma sabbatorum*, et fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, et stetit^e in medio eorum, et dixit eis: Pax vobis. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et latus, Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem unus de duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli ejus intus et Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Inser digitum tuum huc, et vide manus meas; et affer manum tuam, et mitte in latus meum; et noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, et dixit ei: Dominus meus, et Deus meus. Dicit ei Jesus: Quia vidisti me, Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, que non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes^f vitam habeatis in nomine ejus.

1552 1. Prima lectionis hujus evangelicæ questio animum pulsat, quomodo post resurrectionem corpus dominicum verum fuit, quod clausis januis ad discipulos ingredi potuit. Sed sciendum nobis est quod divina operatio si ratione comprehenditur, non est admirabilis; nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sed hæc ipsa nostri Redemptoris opera, quæ ex semetipsis comprehendere nequaquam possunt, ex alia ejus operatione pensanda sunt, ut rebus mirabilibus fidem præbeant facta mirabiliora. Illud enim corpus Domini intravit ad discipulos januis clausis, quod videlicet ad humanas oculos per nativitatem suam clauso exiit utero Virginis. Quid ergo mirum si clausis januis post resurrectionem suam in æternum jam victurus intravit, qui moriturus veniens non aperto utero Virginis exiit? Sed quia ad illud corpus quod videri poterat, fides intuentium dabat, ostendit eis protinus 1553 manus et latus; palpandam carnem

A præbuit, quam clausis januis introduxit. Qua in re duo mira, et juxta humanas rationes sibi valde contraria ostendit, dum post resurrectionem suam corpus suum et incorruptibile et tamen palpabile demonstravit. Nam et corrumpi necesse est quod palpatur, et palpari non potest quod non corrumpitur. Sed miro modo atque inestimabili Redemptor uester et incorruptibile post resurrectionem, et palpabile corpus exhibuit, ut monstrando incorruptibile invitaret ad præmium, et præbendo palpabile et firmaret ad fidem. Et incorruptibilem se ergo, et palpabilem demonstravit, ut profecto esse post resurrectionem ostendat corpus suum et ejusdem nature, et altius gloriæ.

2. Dixit eis: Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Id est, sicut misit me Pater Deus Deum, et ego mitto vos homo homines. Pater Filium misit, 1554 qui hunc pro redemptione generis humani incarnari constituit. Quem videlicet in mundum venire ad passionem voluit, sed tamen amavit Filium quem ad passionem misit. Electos vero apostolos Dominus non ad mundi gaudia, sed, sicut ipse misus est, ad passiones in mundum mittit. Quia ergo et Filius amatur a Patre, et tamen ad passionem mittitur, ita et discipuli a Domino amantur, qui tamen ad passionem mittuntur in mundum. Itaque dicitur: Sicut misit me Pater, et ego mitto vos, id est, ea vos charitate diligo cum inter scandala persecutorum mitto, quæ me charitate Pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit. Quamvis mitti etiam juxta naturam divinitatis possit intelligi. Eo enim ipso a Patre Filius mitti dicitur, quo a Patre generatur. Nam sanctum quoque Spiritum, qui cum sit consubstantialis Patri et Filio, non tamen incarnatus est, idem se Filius mittere perhibet, dicens: Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre (Joan. xv, 26). Si enim mitti solummodo incarnari deberet intelligi, sanctus procul dubio Spiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus est. Sed ejus missio ipsa processio est: qua de Patre procedit et Filio. Sicut itaque Spiritus mitti dicitur quia procedit, ita et Filius non incongrue mitti dicitur quia generatur.

3. Hæc autem cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum. Quærendum nobis est quid est quod Spiritum sanctum Dominus noster et semel dedit in terra consistens, et semel caelo prædens? Neque enim alio in loco datus Spiritus sanctus aperte monstratur (Act. ii, 1 seq.), nisi nunc cum per insufflationem percipitur, et postmodum cum, de caelo veniens, in linguis variis demonstratur. Cur ergo

^d Bigot, cum sero factum esset.

^e In multis Mss. et Exequis deest *corum*.

^f C. Germ. et Belvac., *nam abernam*.

^g Duo Carn. et Longip., *formaret*.

^h Corb. Germ. et Bigot., *ad passiones*.

ⁱ Hæc a Theodulfo Aurelianensi in medium adducuntur, ad præbandam Spiritus sancti processionem etiam a Filio, lib. de Sp. sancto ad Carol. M.

^a In Corb. est decima septima. In Lateran. decima octava. In Cod. reg. Sæc. vigesima prima.

^b In hoc Cod., beati Joan. Baptiste.

^c Hæc non habent Cod. Later., reg. Sæc. et duo Carn. In Calendario Rom. Joan. Front. legitur, *Die Sabbati ad Lateranens. Cæterum vir doctus in prænotatis ad istud Kalend. contendit nullam fuisse basil. Constantinianam, præter basilicam Salvatoris, nunquam facta mentione S. Joannis Lateran. De his equimus in admonitione.*

prius in terra discipulis datur, postmodum de cœlo mittitur, nisi quod duo sunt præcepta charitatis, dilectio videlicet Dei, et dilectio proximi? In terra datur Spiritus, ut diligatur proximus; e cœlo datur Spiritus, ut diligatur Deus. Sicut ergo una est charitas, et duo præcepta, ita unus Spiritus, ^a et duo data. Prius a consistente Domino in terra, postmodum e cœlo, quia in proximi amore discitur qualiter perveniri debeat ad amorem Dei. Unde et idem Joannes dicit: *Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere* (I Joan. iv. 20)? Et ante quidem discipulorum mentibus idem Spiritus sanctus inerat ad fidem, sed tamen manifesta datione non nisi post resurrectionem datus est. Unde et scriptum est: *Nondum erat spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus* (Joan. vii. 39). Unde etiam per Moysen dicitur: *Suxerunt mel de petra, et oleum de firma petra* (Deut. xxxii. 13). Neque enim quidquam tale juxta historiam legitur, si tota Testamenti Veteris series ^b recenseatur. Nusquam de petra mel, nusquam oleum ille populus suxit. Sed quia juxta Pauli vocem: *Petra erat Christus* (I Cor. x. 4), mel de petra suxerunt, qui ejusdem Redemptoris nostri facta et miracula viderunt. Oleum vero de firma petra suxerunt, quia effusione sancti Spiritus post resurrectionem ejus ungi meruerunt. Quasi ergo infirma petra mel dedit, quando adhuc mortalis Dominus miraculorum suorum dulcedinem **1555** discipulis ostendit. Sed firma petra oleum fudit, quia, post resurrectionem suam factus jam impassibilis, per afflictionem spiritus donum sanctæ unctionis emaxavit.

4. De hoc oleo per prophetam dicitur: *Computrescet jugum a facie olei* (Isai. x. 27). Sub jugo quippe tenebamur ^d dæmoniæ dominationis, sed uncti sumus oleo Spiritus sancti. Et quia nos gratia libertatis unxit, dominationis dæmoniæ jugum putruit, Paulo attestante, qui ait: *Ubi spiritus Domini, ibi libertas* (II Cor. iii. 17). Sciendum vero est quod hi qui prius Spiritum sanctum habuerunt, ut et ipsi innocenter viverent, et in prædicatione quibusdam prodescent, idcirco hunc post resurrectionem Domini patienter acceperunt, ut prodesse non paucis, sed pluribus possent. Unde et in hac ipsa datione Spiritus dicitur: *Quorum remisistis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt*. Libet in-

ter. Sic sic ens a Deo decebat erigi, qui tantum pro Deo consenserant humiliari. Ecce qui districtam Dei judicium metuunt animarum judices sunt; et alios damnant, vel liberant, qui semetipsos damnari metuebant.

5. Horum profecto nunc in Ecclesia episcopi locum tenent. Ligandi atque solvendi auctoritatem suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur. Graudis honor, sed grave pondus istius est honoris. Durum quippe est ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ judex vitæ fiat alienæ. Et plerumque contingit (II, q. 3, c. 88) ^f ut hic iudicii locum teneat, cui ad locum vita minime concordat. Ac sæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus solvat. Sæpe in solvendis ac ligandis subditis suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Unde fit, ut ipsa hac ligandi et solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus, et non pro subjectorum moribus exercet (Ibid., c. 60). Sæpe fit, ut erga quemlibet proximum odio vel gratia moveatur Pastor: judicare autem de subditis digne nequeunt, qui in subditorum causis sua vel odia vel gratiam sequuntur (Ibid., c. 61). Unde recte per prophetam dicitur: *Mortificabant animas quæ non moriuntur; et vivificabant animas quæ non vivunt* (Ezech. xiii. 19). Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat. Et non victurum vivificare nititur, qui reum a supplicio absolvere conatur.

6. Causæ ergo pensandæ sunt, et tunc ligandi atque solvendi potestas ^g exercenda. Videndum est ^h quæ culpa præcessit, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absolvat. Tunc enim (Ibid., c. 62) vera est absolutio præsentis, ⁱ cum interni arbitrium sequitur iudicis. Quod bene quatruidani mortui resuscitatio illa significat, quæ videlicet demonstrat quia prius mortuum Dominus vocavit et vivificavit, dicens: *Lazare, veni foras* (Joan. xi. 43); et postmodum is qui viveas egressus fuerat **1556** a discipulis est solutus, sicut scriptum est: *Cumque egressus esset qui fuerat ligatus insitit, tunc dixit discipulis: Solvite eum, et sinite abire* (Joan. xi. 45). Ecce illum discipuli jam viventem solvunt, quem magister resuscitaverat mortuum. Si enim discipuli Lazarum mortuum solverent, fetorem magis ostenderent quam virtutem. Ex qua consideratione intuendum est quod illos nos debemus per pastorem auctoritatem solvere quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare. Quæ nimirum vivificatio ante operationem rectitudinis in ipsa jam cognoscitur confessione peccati. Unde et huic ipsi mortuo Lazaro ne-

^a Belvac. et Bigot., et duo data Testamenta.

^b Secundus Carn., relexatur.

^c Plurimi Mss., computrescit.

^d Bigot., dæmoniæ damnationis.

^e Idem Codex, et relaxationis.

^f Belvac. et Bigot., ut hunc iudicii locus teneat. C. Germ. et duo priores Gemet., ut hunc iudicii locum teneat.

^g Duo priores Gemet., exercenda.

^h Abest præcessit a Belvac. et tribus Gemet., Bigot., quæ causa.

ⁱ In Vulgatis, cum æterni.

^j Integrum hunc locum olim protulimus in tractatu Gallico de Confess., I parte, cap. 12, et contra Dal-læi cavillationes vindicavimus.

quaquam dicitur Revivisce, sed *Veni foras*. Omnis A quippe peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit, introrsum latet, in suis penetralibus occultatur. Sed mortuus venit foras, cum peccator nequitas suas sponte confitetur. Lazaro ergo dicitur *Veni foras*. Ac si aperte cuilibet mortuo in culpa diceretur: Cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? Foras jam per confessionem egredere, qui apud te interius per negationem lates. Veniat itaque foras mortuus, id est culpam confiteatur peccator. Venientem vero foras solvant discipuli, ut pastores Ecclesiae ei poenam debeant amovere, quam meruit qui non erubuit confiteri quod fecit. Hæc a de solutionis ordine breviter dixerim, ut sub magno moderamine pastores Ecclesiae vel solvere studeant, vel ligare. Sed utrum juste an injuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est, ne is qui subest, et cum injuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel absolvere indiscrete timeat, vel ligare. Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel injuste; nec pastoris sui iudicium temere reprehendat, ne etsi injuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia culpa quæ non erat fiat. Sed quia hæc breviter per excessum diximus, ad expositionis ordinem redeamus.

7. *Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Dignus, non erat cum eis quando venit Jesus*. Iste unus discipulus defuit, reversus quod gestum est audivit, audita credere renuit. Venit iterum Dominus, et non credenti discipulo latus palpandum præbuit, manus ostendit, et, ostensa suorum cicatrice vulnerum, infidelitatis illius vulnus sanavit. Quid, fratres charissimi, quid inter hæc animadvertitis? Nunquid casu gestum creditis, ut electus ille discipulus tunc deesset, post autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? Non hoc casu, sed divina dispensatione gestum est. Egit namque miro modo superna clementia ut discipulus ille dubitans, dum in magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ infidelitas ad fidem quam fides credentium discipulorum profuit, quia dum ille ad fidem palpando reducit, nostra mens, omni dubitatione postposita, in fide solidatur. Sic quippe (27, q. 2, c. 45) discipulum Dominus post resurrectionem suam dubitare permisit, nec tamen in dubitatione deseruit, sicut ante nativitatem suam habere Mariam sponsum voluit, 1557 qui tamen ad ejus nuptias non pervenit. Nam ita factus est discipulus dubitans et palpans, testis veræ resurrectionis, sicut sponsus matris fuerat custos integerrimæ virginitatis.

8. Palpavit autem, et exclamavit: *Dominus meus, et Deus meus*. Dicit ei Jesus: *Quia vidisti me, Thoma,*

a Primus Carn., hujus dissolutionis ordinem breviter dixerim.

b C. Germ., Belvac. et duo priores Gemet., et habebit.

c Ita Bely., C. Germ. et alii Mas., ubi Excusi habent in *Jordanis flumine*.

credidisti. Cum Paulus apostolus dicat: *Est autem fides operandarum substantia rerum, argumentum non apparentium* (Hebr. xi, 1), profecto liquet quis fides illarum rerum argumentum est quæ apparere non possunt. Quæ etenim apparent jam fidem non habent, sed agnitionem. Dum ergo vidit Thomas, dum palpavit, cur ei dicitur: *Quia vidisti me, credidisti?* Sed aliud vidit, aliud credidit. A mortali quippe homine divinitas videri non potuit. Hominem ergo vidit, et Deum confessus est, dicens: *Dominus meus, et Deus meus*. Videndo ergo credidit, qui considerando verum hominem, hunc Deum, quem videre non poterat, exclamavit

9. Lætificat valde quod sequitur: *Beati qui non viderunt, et crediderunt*. In qua nimirum sententia nos specialiter signati sumus; qui eum quem carne non vidimus mente retinemus. Nos signati sumus, sed si fidem nostram operibus sequimur. Ille etenim vere credit, qui exercet operando quod credit. Quo contra de his qui fidem nomine tenus retinent Paulus dicit: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant* (Tit. 1, 16). Hinc Jacobus ait: *Fides sine operibus mortua est* (Jac. 2, 26). Hinc ad beatum Job de antiquo hoste generis humani Dominus dicit: *Absorbebit fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam quod infuat Jordanis in os ejus* (Job. xl, 18). Quis etenim per fluvium designatus, nisi humani generis fluxus? Quod videlicet genus ab ortu ad finem defluit, et, quasi aquæ more, usque ad competentem terminum ex carnis liquore percurrit. Quid per Jordanem, nisi baptizatorum forma signatur? Quia enim in e Jordane flumine ipse auctor redemptionis nostræ baptizari dignatus est, recte Jordanis nomine eorum multitudo exprimitur, qui intra sacramentum baptismatis tenentur. Antiquus ergo hostis generis humani fluvium absorbit, quia a mundi origine usque ad Redemptoris adventum, vix paucis electis evadentibus, in ventrem suæ malitiæ genus humanum traxit. De quo recte dicitur: *Absorbebit fluvium, et non mirabitur* (Ibid.), quia pro magno non habet d cum infideles rapit. Sed grave est valde quod subditur: *Et habet fiduciam quod infuat Jordanis in os ejus* (Ibid.), quia postquam infideles quosque a mundi origine rapuit, adhuc e se posse suscipere etiam fideles præsumit. Nam ore pestiferæ persuasionis eos quotidie devorat, f in quibus a confessione fidei reproba vita discordat.

10. Hoc ergo, fratres charissimi, tota intentione pertimescite, hoc apud vos sollicita mente cogitate. Ecce Paschalia solemnia agimus; sed ita vivendum est nobis, ut pervenire ad æterna festa mereamur. Transeunt cuncta quæ temporaliter festiva celebrantur. Curate, qui his solemnitatibus interestis, ne ab æterna solemnitate separemini. Quid prodest inter-

d Bigot., quod infideles.

e Ita Belvac., C. Germ., Carnot., Gemet., etc. Editoribus etiam antiquissimis placuit mutare, suscipere, in decipere.

f Bigot. et Longip., quos a confessione fidei reprobat ac discordat.

esse factis hominum, si deesse contingat **1558** festis angelorum? Umbra venturae solemnitas est solemnitas praesens. Idcirco hanc annue agimus, ut ad illam quae non est annua, sed continua, perducamur. Cum haec statuto tempore geritur, ad illius desiderium memoria nostra ^a reficitur. Frequentatione ergo gaudii temporalis ad aeterna gaudia mens incalcescat et ferveat, ut ex veritate latitiae perfruatur in patria quod de umbra gaudii meditatur in via. Vitam ergo vestram, fratres, moresque componite. Is qui mitis resurrexit ex morte, quam districtus in iudicio veniat praevideat. Certe in die tremendi examinis suis, cum angelis, cum archangelis, cum thronis, cum dominationibus, cum ^b principatibus et potestatibus apparebit, caelis ac terris ardentibus, cunctis videlicet elementis in sui obsequii terrore commotis. Hunc ergo tanti pavoris iudicem ante oculos ponite; hunc venturum timeat, ut hunc, cum venerit, non timidi, sed securi videatis. Timendus ergo est, ne timeatur. Terror ejus nos ad usum bonae operationis exercent, metus illius vitam nostram a pravitate compestat. Mihi, fratres, credite, quia tanto tunc erimus securi de ejus praesentia, quanto nunc esse satagimus suspecti de culpa.

11. Certe si aliquis vestrum cum suo adversario causam dicitur in meo iudicio die crastino esset exhibendus, totam fortasse noctem insomnem duceret, quid sibi dici posset, quid objectionibus responderet, secum sollicita et aestuante mente versaret, ne me inveniret asperum vehementer metueret, ne apud me appareret noxius formidaret. Et quis ego? aut quis ego? nimirum non longe post futurum post hominem vermis, atque post vermem pulvis. Si ergo tanta cura pertimescitur iudicium pulveris, qua intentione cogitandum est, qua formidine ^c praevidendum tantae iudicium majestatis?

12. Sed quia sunt nonnulli qui de resurrectione carnis incerti sunt, et hanc tunc rectius docemus, si etiam cordium vestrorum quaestionibus occultis occurrimus: pauca nobis de ipsa resurrectione fide loquenda sunt. Multum etenim ^d de resurrectione dubitant, sicut et nos aliquando fuimus, qui dum carnem in putredinem ossaque in pulverem redigi per sepulcra conspiciant, reparari ex pulvere carnem et ossa diffidunt, sicque apud se quasi ratiocinantes dicunt: Quando ex pulvere homo reducitur? quando agitur ut cinis animetur? Quibus breviter respondemus quia longe minus est Deo reparare quod fuit quam creasse quod non fuit. **1559** Aut quid mirum si hominem ex pulvere reficit, qui simul omnia ex nihilo creavit? Mirabilius namque est caelum et terram ex nullis existentibus condidisse, quam

A ipsum hominem ex terra reparare. Sed cinis attenditur, et in carnem redire posse desperatur, et divinae operationis virtus comprehendendi quasi ex ratione quaeritur. Quod scilicet haec idcirco in suis cogitationibus dicunt, quia eis quotidiana Dei miracula ex assiduitate vitaverunt. Nam erce in uno grano parvisimi seminis latet tota quae nascitura est arboris moles. Constituantur namque ante oculos cujuslibet arboris miram magnitudinem; cogitemus unde oriendo coepit, quae ad tantam molem crescendo pervenit. Invenimus procul dubio ejus originem, parvissimum semen. Consideremus nunc ubi in isto parvo grano seminis latet fortitudo ligni, asperitas corticis, saporis odorisque magnitudo, ubertas fructuum, viriditas foliorum. Contrectatum namque seminis granum non est validum; unde ergo processit ligni duritia? non est asperum, unde asperitas corticis erupit? non est saporum, unde sapor in fructibus? olfactum nil redolet, unde odor in fructibus fragrat? nil in se viride ostendit, unde foliorum viriditas exivit? Cuncta ergo in semine simul latent, quae tamen non simul ex semine prodeunt. Ex semine quippe producitur radix, ex radice prodit virgultum, ex virgulto oritur fructus, in fructu etiam producitur semen. Addamus ergo quia et semen latet in semine. Quid igitur mirum, si ossa, nervos, carnem, capillosque reducat ex pulvere, qui lignum, fructus, folia, in magna mole arboris ex parvo quotidie semine restaurat? Cum ergo dubitans animus de resurrectionis potentia rationem quaerit, earum rerum ei quaestiones inferendae sunt, quae et incessanter fiunt, et tamen ratione comprehendendi nequaquam possunt, ut dum non valet ex visione rei penetrare quod conspicit, de promissione divinae potentiae credat quod audit. Ita ergo vobiscum, fratres charissimi, promissa cogitate quae permanent; quae vero cum tempore transeunt, velut jam dimissa despiciat. Ad hujus resurrectionis gloriam quam in se Veritas ostendit tota intentione festinate. Terrena desideria quae ab auctore separant fugite, quia tanto altius ad conspectum Dei omnipotentis pertingitis, quanto Mediatorem Dei et hominum singulariter amatis. Qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

• HOMILIA XXVII.

Habita ad populum in basilica sancti Pancratii martyris, ^e die natalis ejus

LECTIO S. EVANG. SEC. JOAN. XV, 12-16.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. Majorem hac dilectionem nemo habet ^f quam ut ani-

more temporibus Gregorii grassante actum est in praesat. ad Dialogorum libros.

^g Est trigesima septima in Corb. et trigesima secunda tum in Later., tum in Cod. reg. Suec.

^h Haec in tribus Gemet. desiderantur, et in Later. At in Cod. reg. Suec., in Corb. Germ. et in aliis, exstant.

ⁱ In Bigot. et Corb. Germ., ut animam, quaeque quam.

^a C. Germ., prior Carn. et duo pilores Gemet., referatur. In tertio Gemet., quem sequuntur Ed. Antwerp. et aliae antiq., figuratur.

^b Belvac., cum principibus.

^c In Belvac., C. Germ. et Gemet., providendum.

^d Haec Corb. Germ. et potiores. In Excensis, consentientibus nonnullis Mss., dubitantes, sicut et nos aliquando fuimus, dum carnem. Caeterum de hoc er-

mam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis si feceritis quæ ego præcipio vobis. Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegistis, sed ego eleghi vos, et posui vos ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat, ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

1560, A. Cum cuncta sacra eloquia dominicis plena sint præceptis, quid est quod de dilectione, quasi de singulari mandato, Dominus dicit: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem*, nisi quia omne mandatum de sola dilectione est, et omnia unum præceptum sunt, quia quidquid præcipitur, in sola charitate solidatur? Ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur. Nec habet aliud viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Præcepta ergo dominica et multa sunt, et unum: multa per diversitatem operis, unum in radice dilectionis. Qualiter autem ista dilectio tenenda sit, ipse insinuat, qui in plerisque Scripturæ suæ sententiis et amicos jubet diligere in se, et inimicos diligere propter se. Ille enim veraciter charitatem habet, qui et amicum diligit in Deo, et inimicum diligit propter Deum. Nam sunt nonnulli qui diligunt proximos, sed per affectum cognationis et carnis, quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt. Sed aliud est quod sponte impenditur naturæ, aliud quod præceptis dominicis ex charitate debetur obedientiæ. Hi nimirum et proximum diligunt, et tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur, quia amorem suum non spiritualiter, sed carnaliter impendunt. Proinde cum Dominus diceret: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem*, protinus addidit: *Sicut dilexi vos*. Ac si aperte dicat: *Ad hoc amate ad quod amavi vos*.

2. Qua in re, fratres charissimi, solerter intueendum est quod antiquus hostis, dum mentem nostram ad rerum temporalium^a delectationem trahit, infirmiore contra nos proximum excitat, qui ea ipsa quæ diligimus auferre molitur. Nec curat antiquus hostis, hæc faciens, ut terrena tollat, sed ut charitatem in nobis feriat. Nam in odium repente exardescimus; et dum foris invicti esse cupimus, intus graviter ferimur; dum parva foris defendimus, intus amittimus maxima, quia dum rem diligimus temporalem, veram amittimus dilectionem. Omnis quippe qui nostra tollit, inimicus est. Sed si odio habere cœperimus inimicum intus est quod perdimus. Cum ergo aliquid exterius a proximo patimur, contra occultum raptorem interius **1561** vigilemus, qui nunquam melius vincitur, nisi cum raptor exterior amatur. Una quippe et summa est probatio charitatis, si et ipse diligitur qui adversatur. Hinc est quod

^a Ita Mss. Belgac., C. Germ., Gewet., Carn., etc., sed Editi dilectionem habent.

^b Abest hujus a tribus Gemet. et C. Germ.

^c Edit. Antwerp. et aliæ tum vet. tum recent.,

ipsa Veritas et crucis patibulum sustinet, et tamen ipsis suis persecutoribus affectum dilectionis impendit, dicens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* (Luc. xxiii, 34). Quid ergo mirum si inimicos diligant discipuli dum vivunt, quando et tunc inimicos diligit magister cum occiditur? Cujus dilectionis summam exprimit, cum subjungitur: *Majorem hac dilectionem nemo habet quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Mori etiam pro inimicis Dominus venerat, et tamen positurum se animam pro amicis dicebat, ut profecto nobis ostenderet quia dum diligendo lucrum facere de inimicis possumus, etiam ipsi amici sunt qui persequuntur.

3. Sed ecce nos usque ad mortem nemo persequitur. Unde ergo probare possumus an diligamus inimicos? Sed est quod in pace sanctæ Ecclesiæ fieri debeat, unde clarescat si persecutionis tempore mori pro dilectione valeamus. Certe idem Joannes dicit: *Qui habuerit substantiam mundi^b hujus, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo* (1 Joan. iii, 17)? Hinc etiam Joannes Baptista ait: *Qui habet duas tunicas, det non habenti* (Luc. iii, 11). Qui ergo tranquillitatis tempore non dat pro Deo tunicam suam, quando in persecutione daturus est animam suam? Virtus ergo charitatis ad invicta sit in perturbatione, nutriatur per misericordiam in tranquillitate, quatenus omnipotenti Deo primum discat sua impendere, postmodum semetipsum.

4. Sequitur: *Vos amici mei estis*. O quanta est misericordia conditoris nostri. Servi digni non sumus, et amici vocamur. Quanta est dignitas hominum esse amicos Dei? Sed audistis gloriam dignitatis, audite et laborem certaminis. *Si feceritis quæ ego præcipio vobis*. Amici mei estis, si ea quæ præcipio vobis facitis. Ac si aperte dicat: *Gaudetis de culmine, pensate quibus laboribus pervenitur ad culmen*. Certe dum filii Zebedæi, interveniente matre, quærerent ut unus a dextris Dei et alius a sinistris sedere debnissent, audierunt: *Potentis bibere calicem quem ego bibitarus sum* (Matth. xx, 22)?

1562 Jam locum celsitudinis quærebant, ad viam illos Veritas revocat, per quam ad celsitudinem venirent. Ac si dicatur: *Jam vos locus delectat celsitudinis, sed prius via exerceat laboris*. Per calicem pertingitur ad majestatem. Si mens vestra appetit quod demolcet, prius bibite quod dolet. Sic sic per amarum poculum^c confectionis pervenitur ad gaudium salutis. *Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis*. Quæ sunt omnia quæ audivit a Patre suo, quæ nota fieri voluit servis suis, ut eos efficeret amicos suos, nisi gaudia^d internæ charitatis, nisi illa festa

confessionis, pro confectionis, quod legitur in Mss. Anglic. et nostris.

^d Duo priores Gemet., internæ claritatis.

supernæ patriæ, quæ nostris quotidie mentibus per aspirationem sui amoris Imprimit? Dum enim audita^a supercœlestia amamus, amata jam novimus, quia amor ipse notitia est. Omnia ergo eis nota fecerat, qui, a terrenis desideriis immutati,^b amoris summi facibus ardebant. Istos vero amicos Dei aspexerat Propheta, cum dicebat: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus* (Psal. cxxxviii, 17). Amicus enim quasi animi custos vocatur. Quia ergo Psalmista prospexit electos Dei a mundi hujus amore separatos custodire in mandatis cœlestibus voluntatem Dei, miratus est amicos Dei, dicens: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus*. Et tanquam si ab eo protinus causas honoris tanti nobis insinuari quæreremus, illico adjunxit: *Nimis confortatus est principatus eorum* (Ibid.). Ecce electi Dei carnem domant, spiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruscant, præsentiâ despiciunt, æternam patriam cum voce moribus prædicant; eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt. Occidi possunt, et flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus est principatus eorum. In ista ipsa passione, qua ceciderunt in morte carnis, videte quantum fuerit culmen mentis. Unde hoc, nisi quia confortatus est principatus eorum. ^c Sed sic magni forsitan pauci sunt? Subiunxit: *Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur* (Ibid., 18). Totum mundum, fratres, aspice: martyribus plenus est. ^d Jam pene tot qui videamus non sumus quot veritatis testes habemus. Deo ergo numerabiles nobis super arenam multiplicati sunt, quia quanti sint, a nobis comprehendi non possunt.

5. Sed quisquis ad hanc pervenit dignitatem, ut amicus vocetur Dei, sese in se conspiciat, dona autem quæ percipit, super se. Nihil suis meritis tribuat, ne ad inimicitias erumpat. Unde et subditur: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos, ut eatis, et fructum afferatis*. ^e Posui ad gratiam, plantavi ut eatis volendo, fructum afferatis operando. Eat is enim volendo dixi, quia velle aliquid facere, jam mente ire est. Qualem vero fructum afferre debeant subditur: *Et fructus vester maneat*. Omne quod secundum præsens sæculum laboramus vix usque ad mortem sufficit. Mors namque interveniens fructum nostri laboris abscondit. Quod vero pro æterna vita agitur etiam **1563** post mortem servatur; et tunc apparere incipit, cum laborum carnalium fructus cœperit non videri. Ibi ergo illa retributio inchoat, ubi ista terminatur. Quisquis ergo jam æterna cognovit, apud ejus animum temporales fructus vilescant. Tales fructus operemur qui maneant; tales fructus operemur qui, cum mors cuncta interimat, ipsi exordium a morte sumant. Nam quod a morte incipiat

^a Corb. Germ. et duo priores Gemet., *superna caelestia*. Tertius Gemet., *semper caelestia*.

^b Primus Gemet., *amoris sui*.

^c Ita Corb. Germ., Belvac., Gemet., Longip., Val. Cl. et vet. Edit. In recent., *sed ne putes quod sic magni*, etc. Suffragari videntur tres Anglic., nisi quod pro sic in Anglic. Mss. exstat si.

A fructus Dei, testatur Propheta, qui dicit: *Cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini* (Psal. cxxvi, 2, 3). Omnis qui dormit in morte perdit hæreditatem; sed cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini, quia electi Dei postquam pervenerint ad mortem, tunc inveniant hæreditatem.

6. Sequitur: *Ut quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis*. Ecce hic dicit: *Quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis*. Rursum alibi per eundem Evangelistam dicit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo* (Joan. xvi, 23, 24). Si omne quod petimus in nomine Filii dat nobis Pater, quid ergo est quod Paulus ter Dominum rogavit, et exaudiri non meruit, sed dictum est illi: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur* (II Cor. xii, 9)? Nunquid ille tam egregius prædicator in Filii nomine non petiit? Quare autem non accepit quod petiit? Quomodo ergo verum est quia quidquid petierimus Patrem in nomine Filii, dat nobis Pater, si auferri a se angelum Satanæ petiit Apostolus in nomine Filii, et tamen quod petiit non accepit? Sed quia nomen Filii Jesus est, Jesus autem salvator, vel etiam salutaris dicitur, ille ergo in nomine Salvatoris petiit, qui illud petit quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petiit, non in nomine Jesu petitur Pater. Unde et eisdem apostolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: *Usque modo non petistis quidquam in nomine meo* (Joan. xvi, 23). Ac si aperte diceretur: *Non petistis in nomine Salvatoris quia nescitis quærere æternam salutem*. Hinc est quod et Paulus non exauditur quia si liberaretur a tentatione, ei non proderat ad salutem (II Cor. xii, 9).

7. Ecce videmus, fratres charissimi, quam multi ad solemnitatem martyris convenistis, genua flectitis, pectus tunditis, voces orationis ac confessionis emittitis, faciem lacrymis rigatis. Sed pensate, quæso, petitiones vestras; videte si in nomine Jesu petitis, id est si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu Jesum non quæritis, si in æternitatis templo importune pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. D Et quidem cum hæc desunt, ab omnipotenti Deo petenda sunt. Sed meminisse continuo debemus quod ex mandato ejusdem nostri Redemptoris accepimus, *Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis* (Matth. vi, 33). Et hæc itaque a Jesu petere non est errare, si tamen non nimie petantur. Sed adhuc, **1564** quod est gravius, alius postulat mortem inimici, eumque quem gladio non

^d Primus Carn., *jam pene tot videre non possumus*. Secundus, *jam pene tot qui videamus, non possumus videre*.

^e Primus Carn., *Elegi per gratiam, posui ut eatis*.

^f Longip., *quia dilecti*.

^g Belv. et C. Germ., *in nomine salutaris*. Paulo post duo priores Gemet., *quin nescistis*.

potest persequi, persequitur oratione. Et vivit adhuc A qui maledicitur, et tamen is qui maledicit jam de morte illius reus tenetur. Jubet autem Deus ut diligatur inimicus (*Matth. v, 44*), et tamen rogatur Deus ut occidat inimicum. Quisquis itaque sic orat, in ipsis suis precibus contra conditorem pugnat. Unde et sub Judæ specie dicitur: *Fiat oratio ejus in peccatum (Psal. cviii, 7)*. Oratio quippe in peccatum est illa petere quæ prohibet ipse qui petitur.

8. Hinc Veritas dicit: *Cum stalis ad orandum, remittite si quid habetis in cordibus vestris (Marc. xi, 25)*. Quam virtutem remissionis apertius ostendimus, si unum testimonium Testamenti Veteris proferamus. Certe cum Judæa conditoris sui justitiam culpis exigentibus offendisset, prophetam suum ab oratione Dominus prohibens, dicit: *Non assumes laudem et orationem pro eis (Jerem. vii, 16)*. *Si Moyses et Samuel steterint coram me, non est anima mea ad populum istum (Ibid., xv, 1)*. Quid est quod intermissis relictisque tot patribus, soli Moyses et Samuel ad medium deducuntur, quorum mira obtinendi virtus ostenditur, dum nec ipsi posse intercedere dicuntur? Ac si aperte Dominus dicat: *Nec illos audio quos propter magnum petitionis suæ meritum minime contemno*. Quid ergo est quod Moyses et Samuel cæteris patribus in postulatione præferuntur, nisi quod hi duo tantummodo in cuncta Testamenti Veteris serie etiam pro inimicis suis leguntur exorasse? Unus a populo lapidibus impetitur (*Exod. xvii, 4*), et tamen a pro lapidatore suo Dominum deprecatur; aliorum ex principatu dejicitur, et tamen petitus ut exoraret, fatetur dicens: *Absit a me hoc peccatum in Domino, quo minus cessem orare pro vobis (I Reg. xii, 23)*. *Si Moyses et Samuel steterint coram me, non est anima mea ad populum istum (Jerem. xv, 1)*. Ac si aperte dicat: *Nec illos modo pro amicis audio, quos magnæ virtutis merito orare etiam pro inimicis scio*. Virtus ergo veræ orationis est celsitudo charitatis. Et tunc quisque quod recte petit, adipiscitur, cum ejus animus in petitione nec inimici odio fuscatur. Sed plerumque reluctante animo vincimus, b si etiam pro inimicis oramus. Effundit os pro adversariis precem, sed utinam cor teneat amorem. Nam sæpe et orationem pro inimicis nostris impendimus, 1565 sed hanc ex præceptione potius fundimus quam ex charitate. Nam et vitam inimicorum petimus, et tamen ne exaudiamur timemus. Sed quia internus judex mentem potius quam verba considerat, c pro inimico nil postulat, qui pro eo ex charitate non orat.

9. Sed ecce in nos graviter inimicus deliquit, damna intulit, juvantes læsit, amantes persecutus

a Excusi, pro lapidatoribus suis. At Mss., magno consensu, pro lapidat. suo, scilicet populo Israel. Alludit Gregorius ad hunc locum Exodi xvii: *Adhuc pavulum, et lapidabit me*, scilicet populus. Cæterum nullibi legimus Moysen lapidibus fuisse impetitum.

b Bigot., Longip., Val. Cl., etiam cum pro inimicis. Sequimur C. Germ. et alios antiq.

c Bigot., pro amico nihil postulat qui pro inimico

est. Retinenda hæc essent, si remittenda nobis delicta non essent. Advocatus etenim noster precem nobis in causa nostra composuit; et ipse ejusdem causæ judex est, qui advocatus. Preci autem quam composuit conditionem inseruit, dicens: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi, 12)*. Quia ergo ipse judex venit, qui advocatus exstitit, ipse precem exaudit qui fecit. Aut ergo non facientes dicimus, *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*, et nosmetipsos hoc dicendo amplius ligamus; aut fortasse conditionem hanc in oratione intermittimus, et advocatus noster precem quam composuit non recognoscit, atque apud se protinus dicit: *Scio quid monui, non est ipsa oratio quam feci*. Quid ergo nobis agendum est, fratres, nisi ut veræ charitatis affectum impendamus fratribus? Nulla in corde malitia maneat. Consideret omnipotens Deus erga proximum charitatem nostram, d ut nostris impendat iniquitatibus pietatem suam. Mementote quod monemur: *Dimittite, et dimittetur vobis (Luc. vi, 37)*. Ecce debetur nobis, et debemus. Dimittamus ergo quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur a nobis. Sed ad hæc mens remittitur, et vult implere quod audit, et tamen reluctatur.

Ad martyris tumbam consistimus, qui ad cœleste regnum ex qua morte pervenerit scimus. Nos si pro Christo corpus non ponimus, saltem animum vincamus. Placatur Deus isto sacrificio, approbat in iudicio pietatis suæ victoriam pacis nostræ. Certamen enim nostri cordis aspicit; et qui post vincentes remunerat, nunc decertantes juvat, per Dominum nostrum Jesum Christum Filium e suum, qui cum eo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVIII.

Habita ad populum in basilica sanctorum Nerei et Achillei, die natalis eorum.

LECTIO 8. EVANG. SEC. JOAN. IV, 46-53.

In illo tempore, erat secundum regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset quia Jesus veniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum ut descenderet, et sanaret filium ejus. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eum: *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis*. Dicit ad eum regulus: *Domine, descende priusquam moriatur filius meus*. Dicit ei Jesus: *Vade, filius tuus vivit*. Credidit homo sermoni quem dicit ei Jesus, et ibat. Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, et nuntiaverunt dicentes quia filius ejus viveret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerunt ei quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ex charitate veraciter non orat.

d Excusi, et nostris.

e Duo priores Gemet., cui laus et gloria per, etc.

f In Cod. reg. Suec. est vigesima tertia, ubi legitur habita in cemiterio sanctorum Nerei et Achillei. Est in Cod. Later. vigesima nona, in Corb. vigesima sexta.

g Belvæ. et Corb. Germ.; melius habuerat.

ergo pater quia illa hora erat in qua dixerat ei Jesus : Filius tuus vivit. Et credidit ipse, et domus ejus tota.

1566 1. Lectio sancti Evangelii, quam modo, fratres, audistis, expositione non indiget. Sed ne hanc taciti præterisse videamur, exhortando potius quam exponendo in ea aliquid loquamur. Hoc autem nobis solummodo de expositione video esse requirendum, cur is qui ad salutem filio petendam venerat audivit : *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis?* Qui enim salutem filio quærebat, procul dubio credebat. Neque enim ab eo quæreret salutem quem non crederet salvatorem. Quare ergo dicitur : *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis*, qui ante credidit quam signum videret? Sed mementote quid petiit, et aperte cognoscetis quia in fide dubitavit. Poposcit namque ut descenderet, et sanaret filium ejus. Corporalem ergo præsentiam Domini quærebat, qui per spiritum nusquam deerat. Minus itaque in illum credidit, quem non putavit posse salutem dare, nisi præsens esset et corpore. Si enim perfecte credidisset, procul dubio sciret quia non esset locus ubi non esset Deus. Ex magna ergo parte diffusus est, ^a quia honorem non dedit majestati, sed præsentiae corporali. Salutem itaque filio petiit, et tamen in fide dubitavit, quia eum ad quem venerat, et potentem ad curandum credidit, et tamen morienti filio esse absentem putavit. Sed Dominus, qui rogatur ut vadat, quia non desit ubi invitatur indicat, solo jussu salutem reddidit qui voluntate omnia creavit.

2. Qua in re hoc est nobis solerter intuendum, ^C quod, sicut evangelista alio testante didicimus, centurio ad Dominum venit dicens : *Domine, puer meus jacet paralyticus^b in domo mea, et male torquetur.* Cui a Jesu protinus respondetur : *Ego veniam et curabo eum (Matth. viii, 6, 7).* Quid est quod regulus rogat ut ad ejus filium veniat, et tamen ire corporaliter recusat; ad servum vero centurionis non invitatur, et tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præsentiam non dignatur adesse, centurionis servo non dedignatur occurrere. Quid est hoc, nisi quod superbia nostra retunditur, **1567** qui in hominibus non naturam qua ad imaginem Dei facti sunt, sed honores et divitias veneramus? Cumque pensamus quæ circa eos sunt, profecto interiora minime providemus, dum ea consideramus quæ in corporibus despecta sunt, negligimus pensare quod sunt. Redemptor vero noster ut ostenderet quia quæ alta sunt hominum ^e despicienda sunt, et quæ despecta sunt hominum sanctis despicienda non sunt, ad filium reguli ire noluit, ad servum centurionis ire paratus fuit. Increpata est ergo superbia nostra, quæ nescit pensare homines propter homines. Sola, ut diximus, quæ circumstant hominibus pensat, na-

turam non aspicit, honorem Dei in hominibus non agnoscit. Ecce ire non vult Filius Dei ad filium reguli; et tamen venire paratus est ad salutem servi. Certe si nos conspiciamus servus rogaret ut ad eum ire deberemus, protinus nobis nostra superbia in cogitatione tacita responderet, dicens : Non eas, quia temetipsum degeneras, honor tuus depicitur, locus vilescit. Ecce de cælo venit qui servo in terra occurrere non despicit; et tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra sumus. Quid vero apud Deum vilius, quid despectius esse potest, quam servare honorem apud homines, et interni testis oculos non timere? Unde et in sacro Evangelio ad Pharisæos Dominus ait : *Vos estis qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est abominabile est apud Deum (Luc. xvi, 15).* Notate, fratres, notate quod dicitur. Si enim quod hominibus altum est abominabile est apud Deum, cordis nostri cogitatio tanto apud Deum in imo est, quanto hominibus in alto, et humilitas cordis nostri tanto apud Deum in alto est, quanto hominibus in imo.

3. ^d Despiciamus ergo si quid boni gerimus, nulla nos nostra inflet operatio, non rerum abundantia, non gloria extollat. Si quibuslibet ex bonis affluentibus intus intumescimus, Deo despecti sumus. Quo contra de ^e humilibus Psalmista dicit : *Custodiens parvulos Dominus (Psal. cxiv, 6).* Quia parvulos humiles appellat, **1568** postquam sententiam protulit, consilium subjungit; nam quasi quæreremus quid ipse ad hæc faceret, adjunxit : *Humiliatus sum, et liberavit me (Ibid.).* Hæc ergo cogitate, fratres, hæc tota intentione pensate. Nolite in proximis vestris mundi hujus bona venerari. Hoc propter Deum honorate in hominibus, quibus tamen commissi non estis, quod facti sunt ad imaginem Dei. Quod tunc proximis vere servatis, si apud vosmetipsos prius in corde non intumescitis. Nam qui se adhuc pro ^f rebus transitoriis extollit, nescit in proximo venerari quod maneat. Nolite ergo in vobismetipsis pensare quod habetis, sed quid estis. Ecce mundus qui diligitur fugit. Sancti isti, ad quorum tumulam consistimus, florentem mundum mentis despectu calcaverunt. Erat vita longa, salus continua, opulentia in rebus, secunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace; et tamen cum in seipso floreret, jam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce jam mundus in seipso aruit, et adhuc in cordibus nostris floret. Ubique mors, **1569** ubique luctus, ubique desolatio, undique percussio, undique amaritudinibus replemur; et tamen cæca mente carnalis concupiscentiæ ipsas ejus amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhæremus. Et quia labentem retinere non possumus, cum ipso labimur, quem ca-

^a Ita C. Germ. et fere omnes Mss. Unde miror vet. Ed. ac recentiores prætulisse quia virtutem non dedit. Occasionem præbere potuit Longip., in quo legitur qui virtutem honoris.

^b Abest mea a C. Germ., tribus Gemet. ac al.

^c Duo Carn. et Corb. Germ., sanotis despicienda sunt.

^d Secundus Carn., respiciamus.

^e Corb. non habet de humilibus.

^f Duo priores Gemet., rebus temporalibus.

dentem tenemus. Aliquando ^a nos mundus delectatione sibi tenuit; nunc tantis plagis plenus est, ut ipse nos jam mundus mittat ad Deum. Pensate ergo ^b quia nulla sunt quæ temporaliter currunt. Finis temporalium ostendit quam nihil sit quod transire potuit. Casus rerum indicat quia res transiens et tunc prope nihil fuit cum stare videretur. Hæc ergo, fratres charissimi, sollicita consideratione pensate, in æteri natis amore configit; ut dum terrena culmina adipisci contempnitis, perveniat ad gloriam, quem per fidem tenetis, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui vivit et regnat Deus cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

• HOMILIA XXIX.

Habita ad populum in basilica beati Petri apostoli, ^B in Ascensione Domini.

LECTIO S. EVANG. SEC. MARC. XVI, 14-20.

In illo tempore, recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis ^c Jesus, et exprobravit incredulitatem eorum, et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderant. Et dixit eis: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, et baptizatus fuerit salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur. In nomine meo demonia efficiet, linguæ loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, et bene habebunt. Et Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, et sedet a dextris Dei. Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis.*

1568 1. Quod resurrectionem dominicam discipuli tarde crediderunt, non tam illorum infirmitas quam nostra, ut ita dicam, futura firmitas fuit. Ipsa namque resurrectio illis dubitantibus per multa argumenta monstrata est: quæ dum nos legentes agnoscimus, quid aliud quam de illorum dubitatione solidamur? Minus enim mihi Maria Magdalene præstilit, quæ citius credidit quam Thomas qui diu dubitavit. Ille etenim dubitando vulnere cicatrices teligit, et de nostro pectore ^f dubietatis vulnus amputavit. Ad insinuandam quoque veritatem dominicæ resurrectionis notandum nobis est quid Lucas referat, dicens: *Convalescens præcepit eis a Jerosolymis ne discederent (Act. 1, 4). Et post pauca: Videntibus illis, elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum (Ibid., 9).* Notate verba, signate mysteria. *Convalescens elevatus est.* Comedit, et ascendit, ut videlicet per effectum comestionis veritas patesceret carnis. Marcus vero priusquam **1569** cælum Dominus ascendat, eum de cordis atque

Infidelitatis duritia increpasse discipulos memorat. Quæ in re quid considerandum est, nisi quod idcirco Dominus tunc discipulos increpavit, eum eos corporatim reliquit, ut verba quæ recedens diceret in corde audientium ætulis impressa remanerent? Increpata igitur eorum duritia, quid admonendo dicat, audiamus: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ.*

2. Nunquid, fratres mei, sanctum Evangelium vel insensatis rebus, vel brutis animalibus fuerat prædicandum, ut de eo discipulis dicitur: *Prædicate omni creaturæ?* Sed omnis creaturæ nomine signatur homo. Sunt namque lapides, sed nec vivunt, nec sentiunt. Sunt herbe et arbusta; vivunt quidem, sed non sentiunt. Vivunt dico, non per animam, sed per viriditatem, quia et Paulus dicit: *Insipiens, tu quod seminas non viviscatur, 1570 nisi prius moriatur (I Cor. xv, 36).* Vivit ergo quod moritur, ut vivificetur. Lapidis itaque sunt, sed non vivunt. Arbusta autem sunt, et vivunt, sed non sentiunt. Bruta vero animalia sunt, vivunt, sentiunt, sed non discernunt. Angeli etenim sunt, vivunt, sentiunt, et discernunt. Omnis autem creaturæ aliquid habet homo. Habet namque commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis. Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, juxta aliquid omnis creatura est homo. Omni ergo creaturæ prædicatur Evangelium, cum soli homini prædicatur, quia ille videlicet docetur, propter quem in terra cuncta creata sunt, et a quo omnia per quamdam similitudinem aliena non sunt. Potest etiam omnis creaturæ nomine, omnis natio gentium designari. Ante etenim dictum fuerat: *In vitam gentium ne abieritis (Math. x, 5).* Nunc autem dicitur, *Prædicate omni creaturæ, ut scilicet prius a Judæa apostolorum repulsa prædicatio tunc nobis in adiutorium fieret, cum hæc illa ad damnationis suæ testimonium superba repulisset. Sed cum discipulos ad prædicandum Veritas mittit, quid aliud in mundo facit, nisi grana seminibus spargit? Et pauca grana mittit in semine, ut multarum messium fruges recipiat ex nostra fide. Neque enim in universo mundo tanta fidelium messis exurgeret, si de manu Domini super rationalem terram illa electa grana prædicantium non venisset. Sequitur:*

D 3. *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.* Fortasse unusquisque apud semetipsum dicat: Ego jam credidi, salvus ero. Verum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quæ in hoc quod verbis dicit, moribus non contradicit. Hinc est enim quod de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit: *Qui con-*

^a Ita Corb., Belvac., Corb. Germ. et potiores. In secundo Carnut. legitur *mundus defect, retraxit a Deo*, quem sequuntur omnes Eusei, nisi quod Gassanv. omisit *delectatione*.

^b Belvac. et alii, *quam nulla sunt*.

^c In Lateran. est *vigesima prima*. In Cod. reg. Sæc. vigesima secunda. In Corb. *decima nona*.

^d Hæc desiderantur in Later. et primo Gemet.

Leguntur in C. Germ., in Cod. reg. Sæc. et aliis. In lib. Sacram. Ed. Pamelii et Menarri, ac in ca. lend. Rom. J. Frontonis legitur *Ascensa*, non *Ascensio*.

^e C. Germ., *Dominus Jesus*.

^f Gemet. et C. Germ., *durationis*.

^g Duo priores Gemet., *prædicate Evang. omni*.

fitentur se nosse Deum, factis autem negant (Tit. 1, 16). Hinc Juannes ait: *Qui dicit se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est* (1 Joan. 11, 4). Quod cum ita sit, fidei nostræ veritatem in vitæ nostræ consideratione debemus agnoscere. Tunc enim veraciter fideles sumus, si quod verbis promittimus operibus implemus. In die quippe baptismatis omnibus nos antiqui hostis operibus atque omnibus pompis abrenuntiare promisimus. Itaque unusquisque vestrum ad considerationem suam mentis oculos reducat; ^a et si servat post baptismum quod ante baptismum spondit, certus jam quia fidelis est, gaudeat. Sed ecce quod promisit minime ^b servavit, si ad exercenda prava opera, ad concupiscendas mundi pompas, dilapsus est; videamus si jam scit plangere quod erravit. Apud misericordem namque judicem nec ille fallax habebitur, qui ad veritatem revertitur, etiam postquam mentitur, quia omnipotens Deus dum libenter nostram poenitentiam suscipit, ipse suo iudicio hoc quod erravimus ^c abscondit (32, q. 1, c. 10). Sequitur:

4. *Signa autem eos qui credituri sunt hæc sequentur. In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur noctis, serpentes tollent; et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super ægros manus 1571 imponent, et bene habebunt.* Nunquidnam, fratres mei, quia ista signa non facitis, minime creditis? Sed hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt. Ut enim ^d fides cresceret, miraculis fuerat nutrienda, quia et nos cum arbusta plantamus, tandiu eis aquam infundimus, quousque ea in terra ^e jam convalescere videamus; et si semel radicem fixerint, ^f in rigando cessamus. Hinc est enim quod Paulus dicit: *Linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus* (1 Cor. xiv, 22). Habemus de his signis atque virtutibus quæ adhuc subtilius considerare debeamus. Sancta quippe Ecclesia quotidie spiritualiter facit quod tunc per apostolos corporaliter faciebat. Nam sacerdotes ejus (*De consecrat. dist. 4, c. 67*) cum per exorcismi gratiam manum credentibus imponunt, et habitare malignos spiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, nisi dæmonia ejiciunt? Et fideles quique qui jam vitæ veteris sæcularia verba derelinquunt, sancta autem mysteria insonant, conditoris sui laudes et potentiam, quantum prævalent, narrant, quid aliud faciunt, nisi novis linguis loquuntur? qui dum bonis suis exhortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt. Et dum pestiferas suasiones audiunt, sed tamen ad operationem pravam minime pertrahuntur, mortiferum quidem est quod bibunt, sed non eis nocebit. Qui quo-

ties proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt, dum eis tota virtute concurrunt, et exemplo suæ operationis illorum vitam roborant qui in propria actione titubant; quid aliud faciunt, nisi super ægros manus imponunt, ut bene habeant? Quæ nimirum miracula tanto majora sunt, quanto spigitalia; tanto majora sunt, quanto per hæc non corpora, sed animæ suscitantur: hæc itaque signa, fratres charissimi, auctore Deo si vultis vos facitis. Ex illis enim exterioribus signis obtineri vita ab hæc operantibus non valet. Nam corporalia illa miracula ostendunt aliquando sanctitatem, non autem faciunt; hæc vero spiritalia, quæ aguntur in mente, virtutem vitæ non ostendunt, sed faciunt. Illa habere et mali possunt, istis autem perfrui nisi boni non possunt. **B** Unde de quibusdam Veritas dicit: *Multi mihi dicunt in die illa: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia non novi vos; discedite a me qui operamini iniquitatem* (Matth. vii, 22, 23; Psal. vi, 9). Nolite ergo, fratres charissimi, amare signa ¹ quæ possunt cum reprobis haberi communia; sed hæc quæ modo diximus charitatis atque pietatis miracula amate, quæ tanto securiora sunt, quanto et occulta, et de quibus apud Dominum eo major sit retributio, quo apud homines minor est gloria. Sequitur:

5. *Et Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, et sedet a dextris Dei.* In **C** Veteri Testamento cognovimus quod Elias sit raptus in cælum. Sed aliud est cælum aereum, aliud æthereum. Cælum quippe aereum terræ est proximum; unde et aves cæli dicimus, quia eas volitare in aere videmus. In cælum itaque aereum Elias sublevatus est, ut in secretam quamdam terræ **1572** regionem repente duceretur, ubi in magna jam carnis et spiritus quiete viveret, quousque ad finem mundi redeat, et mortis debitum solvat. Ille etenim mortem distulit, non evasit. Redemptor autem noster quia non distulit, superavit, eamque resurgendo consumpsit, et resurrectionis suæ gloriam ascendendo declaravit. Notandum quoque est quod Elias in carru legitur ascendisse, ut videlicet aperte demonstraretur quia homo purus adiutorio indigebat alieno. **D** Per angelos quippe facta illa et ostensa sunt adjumenta, quia nec in cælum quidem aereum per se ascendere poterat, quem naturæ suæ infirmitas gravabat. Redemptor autem noster non currum, non angelis sublevatus legitur, quia is qui fecerat omnia nimirum super omnia sua virtute ferebatur. Illo etenim rever-

^a Secundus Carn., *consideret si servat.*

^b Belvac. et duo Carn., *servavit, ad exercenda, etc.*

^c Bigot. post abscondit addit: *quia Deus pro peccato poenitentiam suscipit, signa autem, etc.*

^d Sic legendum ex Corb., Belvac., C. Germ., Carnut., Gemet., etc., et ex vet. l.d. In recentioribus habetur: *ut enim ad fidem cresceret, etc.*

^e Ita quoque habent mss. Cod. et vet. Excusi, cum recentiores maluissent scribere jam coaluisse.

^f Vulgati, *irrigatio cessabit. Cedendum iudicavimus* Mss. Corb., Belvac., C. Germ., etc., auctoritati, quæ nostræ lectioni suffragatur.

^g Longip. et Val. Cl., *quia nunquam novi vos.*

^h Expunxiimus omnes, quod in recent. Ed. irrepserat, contra Mss. fidem.

ⁱ Duo Carnut., *quæ possunt boni cum reprobis habere:*

tebatur ubi erat, et inde redibat ubi remanebat, A quia cum per humanitatem ascenderet in cœlum, per divinitatem suam et terram pariter continebat et cœlum.

6. Sicut autem Joseph a fratribus venditus venditionem Redemptoris nostri figuravit, sic Enoch translatus, atque ad cœlum aereum Elias sublevatus, Ascensionem dominicam designavit. Ascensionis ergo suæ Dominus prænuntios et testes habuit, unum ante legem, alium sub lege, ut quandoque veniret ipse qui veraciter cœlos penetrare potuisset. Unde et ipse ordo in eorum quoque utrorumque sublevatione per quædam incrementa distinguitur. Nam Enoch translatus (*Genes. v, 24*), Elias vero ad cœlum subvectus esse memoratur (*IV Reg. II, 11*), ut veniret postmodum qui nec translatus, nec subvectus, cœlum æthereum sua virtute penetraret. Qui nobis in se credentibus ^a quia carnis quoque munditiam largiretur, et sub eo per incrementa temporum virtus castitatis excresceret, in ipsa quoque eorum translatione qui Ascensionem dominicam ut videlicet famuli designaverunt, et in seipso qui ad cœlum ascendit, Dominus ostendit. Nam Enoch quidem uxorem et filios habuit; Elias vero neque uxorem; neque filios legitur habuisse. Pensate ergo quomodo per incrementa creverit munditia sanctitatis, quod et per translatores famulos ^b et per ascendentes Domini personam patenter ostenditur. Translatus namque est Enoch et per coitum genitus, et per coitum generans. Raptus est Elias per coitum genitus, sed non jam per coitum generans. Assumptus vero est Dominus neque per coitum generans, neque per coitum generatus.

7. Considerandum vero nobis est quid est quod Marcus ait: *Sedet a dextris Dei*; et Stephanus dicit: *Video cœlos apertos, et Filium hominis stantem a dextris Dei* (*Act. VII, 55*). Quid est quod hunc Marcus sedentem, Stephanus vero stantem se videre testatur? Sed scitis, fratres, quia sedere judicantis est, stare vero pugnantis vel adjuvantis. Quia ergo Redemptor noster assumptus in cœlum, et nunc omnia judicat, et ad extremum iudex omnium venit, hunc post assumptionem Marcus sedere describit, quia ^c post Ascensionis suæ gloriam iudex in fine videbitur. Stephanus vero in labore certaminis positus stantem vidit, quem adiutorem habuit, quia ut iste in terra persecutorum infidelitatem vinceret, pro illo de cœlo illius gratia pugnavit.

1573 8. Sequitur: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante sequentibus signis*. Quid in his considerandum est, quid memoriæ commendandum, nisi quod præceptum obedientia, obedientiam vero signa secuta sunt? Sed quia, auctore Deo, breviter lectionem

Evangelicam exponendo transcurramus, restat ut aliquid de ipsa tantæ solemnitatis ^d consideratione dicamus.

9. Hoc autem nobis primum quærendum est, quidnam sit quod nato Domino apparuerunt angeli, et tamen non leguntur in albis vestibus apparuisse, ascendente autem Domino, missi angeli in albis leguntur vestibus apparuisse. Sic etenim scriptum est: *Videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri steterunt juxta illos in vestibus albis* (*Act. I, 9*). In albis autem vestibus gaudium et solemnitas mentis ^e ostenditur. Quid est ergo quod nato Domino, non in albis vestibus, ascendente autem Domino, in albis vestibus angeli apparent, nisi quod tunc magna solemnitas angelis facta est, cum cœlum Deus homo penetravit? Quia nascente Domino videbatur divinitas humiliata; ascendente vero Domino, est humanitas exaltata. Albæ etenim vestes exaltationi magis congruunt quam humiliationi. ^f In assumptione ergo ejus angeli in albis vestibus videri debuerunt, quia qui in nativitate sua apparuit Deus humilis, in Ascensione sua ostensus est homo sublimis.

10. Sed hoc nobis magnopere, fratres charissimi, in hac solemnitate pensandum est, quia deletum est hodierna die chirographum damnationis nostræ, mutata est sententia corruptionis nostræ. Illa enim natura cui dictum est: *Terra es, et in terram ibis* (*Genes. III, 19*), hodie in cœlum ivit. Pro hac ipsa namque carnis nostræ sublevatione per figuram beatus Job Dominum avem vocat. Quia enim Ascensionis ejus mysterium Judæam non intelligere conspexit, de infidelitate ejus sententiam protulit, dicens: *Semitam ignoravit avis* (*Job. XXVIII, 7*). Avis enim recte appellatus est Dominus, quia corpus carneum ad æthera libravit. Cujus avis semitam ignoravit quisquis eum ad cœlum ascendisse non credidit. De hac solemnitate per Psalmistam dicitur: *Elevata est magnificentia tua super cœlos* (*Psal. VIII, 2*). De hac rursus ait: *Ascendit Deus in jubilatione, et Dominus in voce tubæ* (*Psal. XLVI, 6*). De hac iterum dicit: *Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus* (*Psal. LXVII, 19*). Ascendens quippe in altum captivam duxit captivitatem, quia corruptionem nostram virtute suæ incorruptionis absorbit. Dedit vero dona hominibus, quia, misso desuper Spiritu, alii sermonem sapientiæ, alii sermonem scientiæ, alii gratiam virtutum, alii gratiam curationum, alii genera linguarum, alii interpretationem tribuit sermonum (*I Cor. XII, 8*). Dedit ergo dona hominibus. ^g De hac Ascensionis ejus gloria etiam Habacuc ait: *Elevatus est sol, et luna stetit in ordine suo* (*Habac. III, 11, sec. LXX*). Quis enim solis no-

^a Editi etiam veteres, invitis Mss. ac reluctante sensu, quia carnis suæ munditiam.

^b Primus Carnut., per Ascensionem Domini.

^c Duo priores Gemet. et Bigot., post assumptionis.

^d Duo priores Gemet., nobilitate.

^e Belvac. et secundus Carn., attenditur.

^f Ita C. Germ., Belvac., Gemet., Longip., Bigot. In Excusis habes in ascensione.

^g In recent. Ed., post vocem hominibus, irrepsit: dum per hujus spiritus gratiam eorum virtus in mundum crevit. De hac, etc. Quæ, nec in mss. nec in vet. Excusis inventa, reseccanda duximus.

mine nisi Dominus, et quæ lunæ nomine nisi Ecclesia designatur? Quousque enim Dominus ascendit ad cœlos, sancta ejus Ecclesia adversa mundi omnimodo formidavit; at postquam ejus Ascensione roborata **1574** est, aperte prædicavit quod occulte credidit. Elevatus est ergo sol, et luna stetit in ordine suo, quia cum Dominus cœlum petiit, sancta ejus Ecclesia in auctoritate prædicationis excrevit. Hinc ejusdem Ecclesiæ voce per Salomonem dicitur: *Ecce iste venit saliens in montibus, et transiliens colles* (Cant. II, 8). Consideravit namque tantorum operum culmina, et ait: *Ecce iste venit saliens in montibus*. Veniendo quippe ad redemptionem nostram, quosdam, ut ita dixerim, saltus dedit. Vultis, fratres charissimi, ipsos ejus saltus agnoscere? De cœlo venit in uterum, de utero venit in præsepe, de præsepe venit in crucem, de cruce venit in sepulcrum, de sepulcro rediit in cœlum. Ecce, ut nos post se currere faceret, quosdam pro nobis saltus manifestata per carnem veritas dedit, quia *exultavit ut gigas ad currendum viam suam* (Psal. xviii, 6), ut nos ei diceremus ex corde: *Trahere nos post te, curremus in odorem unguentorum tuorum* (Cant. I, 5).

11. Unde, fratres charissimi, oportet ut illuc sequamur corde, ubi cum corpore ascendisse credimus. Desideria terrena fugiamus, nihil nos jam delectet **1575** in infimis, qui patrem habemus in cœlis. Et hoc nobis est magnopere perpendendum, quia is qui placidus ascendit terribilis redibit; et quidquid nobis cum mansuetudine præcepit, hoc a nobis cum districtione exiget. Nemo ergo indulta poenitentiae tempora parvipendat, nemo curam sui, dum valet, agere negligat, quia Redemptor noster tanto tunc in iudicium districtior veniet, quanto nobis ante iudicium magnam patientiam prærogavit. Hæc itaque vobiscum, fratres, agite, hæc in mente sedula cogitatione versate. Quamvis adhuc rerum perturbationibus animus fluctuet, jam tamen spei vestræ anchoram in æternam patriam figite, intentionem mentis in vera luce solidate. Ecce ad cœlum ascendisse Dominum audivimus. Hoc ergo servemus in meditatione quod credimus. Et si adhuc hic tenemur infirmitate corporis, sequamur tamen eum passibus amoris. Non autem deserit desiderium nostrum ipse qui dedit, Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

b HOMILIA XXX.

Habita ad populum in basilica sancti Petri apostoli, c die sancto Pentecostes.

a Corb. et C. Germ., *trahere me post te*.

b In Corb. est vigesima. In Cod. reg. Suec. vigesima quarta. In Lateran. vigesima secunda.

c Abest hoc a Later. et a primo Gemet.

d In Belvac. et plur., *dicebat Dom. Jesus*. Excusi, *dixit Jesus*.

e Belvac., *ad Patrem meum*.

f Primus Germ., *quod amat*.

g Ita C. Germ., Belvac., secundus Gemet., pri-

LECTIO S. EVANG. SEC. JOAN. XIV, 23-31.

In illo tempore, d dicebat Jesus discipulis suis: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus, sed ejus qui misit me Patris. Hæc locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quaecunque dixerō vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: Vado et venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado e ad Patrem, quia Pater major me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis. Jam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.*

1574 1. Libet, fratres charissimi, evangelicæ verba lectionis sub brevitate transcurrere, ut post diutius liceat in contemplatione tantæ solemnitatis immorari. Hodie namque Spiritus sanctus repentino sonitu super discipulos venit (Act. II, 2, seq.), moentesque carnalium in sui amorem permotavit, et foris apparentibus linguis igneis, intus facta sunt corda flammantia, quia dum Deum in ignis visione suscipiunt, per amorem suaviter arserunt. Ipse namque Spiritus sanctus amor est. Unde et Joannes dicit: *Deus charitas est* (I Joan. IV, 8, 16). Qui ergo mente integra Deum desiderat, profecto jam habet quem amat. Neque enim quisquam posset Deum diligere, si **1575** eum quem diligit non haberet. Sed ecce, si unusquisque vestrum requiratur an diligit Deum, tota fiducia et segura mente respondet, Diligo. In ipso autem lectionis exordio audistis quid Veritas dicat: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*. Probatio ergo dilectionis, exhibitio est operis. Hinc in Epistola sua idem Joannes dicit: *Qui dicit, Dilige Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est* (Ibid., 20). Vere etenim Deum diligimus, si ad mandata ejus nos a nostris voluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita desideria diffult, profecto Deum non amat, quia ei in sua voluntate contradicit.

1576 2. Et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Ponate, fratres charissimi, quanta sit ista solemnitas, habere in cordis hospitio adventum Dei. Certe si domum vestram quisquam dives ac præpotens amicus

nos Carn., Bigot. et potiores, quibus consentiunt vet. Ed. In aliis legitur *et mandata ejus custodimus, si nos a nostris*. In Longip., Val'Cl. et primo Gemet. habes, *si mandata ejus servamus, vere eum diligimus, si a nostris*, etc.

b Recentioribus Edit. magis placuit dignitas quam solemnitas; quæ tamen vox legitur in antiquis Mss et Excusis.

intraret, omni festinantia domus tota mundaretur, A ne quid fortasse esset quod oculos amici intrantis offenderet. Tergat ergo sordes pravi operis, qui Deo preparat domum mentis. Sed videte quid Veritas dicat: *Venimus, et mansionem apud eum faciemus.* In quorundam etenim corda venit, et mansiorem non facit, quia per compunctionem quidem Dei respectum percipiunt, sed tentationis tempore hoc ipsum quod compuncti fuerant obliviscuntur; sicque ad perpetranda peccata redeunt, ac si hæc minime plankissent. Qui ergo Deum vere diligit, qui ejus mandata custodit, in ejus corde Dominus et venit et mansionem facit, quia sic cum divinitatis amor penetrat, et ab hoc amore tentationis tempore non recedat. Ille ergo vere amat, cujus videlicet mentem B delectatio prava ex consensu non saperat. Nam tanto quisque a superno amore disjungitur, quanto inferior delectatur. Unde et adhuc subditur: *Qui non diligit me, sermones meos non servat.* Ad vosmetipsos ergo, fratres charissimi, introrsus redite; si Deum vere amatis, exquirite; nec tamen sibi aliquis credat, quidquid sibi animum sine operis attestatione responderit. De dilectione conditoris, lingua, mens, et vita requiratur. Nunquam est Dei amor otiosus. Operatur etenim magna, si est; si vero operari remittit, amor non est.

Et sermonem quem audistis non est meus, sed ejus qui misit me Pater. Scitis, fratres charissimi, quia ipse qui loquitur unigenitus Filius Verbum Patris est, et ideo sermo quem loquitur Filius non est Filii, sed Patris, quia ipse Filius Verbum est Patris. Hæc C locutus sum vobis apud vos manens. Quando non maneret apud eos, qui ascensurus caelum promittit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (Math. xxviii, 20)?* Sed Verbum incarnatum et manet et recedit: recedit corpore, manet divinitate. Apud eos ergo tunc se mansisse perhibet, quia qui invisibili semper potestate præsens erat, corporali jam visione recedebat.

3. *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quæcumque dixerit vobis.* Nostis plurimi, fratres mei, quod Græca locutione paraclitus Latina advocatus dicitur, vel consolator. Qui idcirco advocatus dicitur, quia pro errore delinquentium apud justitiam Patris intervenit. Qui unius substantiæ cum Patre et Filio, exorare pro delinquentibus perhibetur, quia eos quos repleverit, exorantes facit. Unde et Paulus dicit: *Ipse enim Spiritus postulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus (Rom. viii, 26).* Minor vero est qui postulat quam qui postulatur; quomodo ergo Spiritus postulare dicitur qui minor non est? Sed ipse Spiritus postulat, quia ad postulandum eos quos repleverit inflammat. Consolator autem idem Spiritus vocatur, quia de peccati perpetratione mœrentibus, dum spem veniæ præparat, ab afflictione tristitiæ mentem levat. De quo recte pro-

mittitur: *Ipse vos docebit omnia.* Quia nisi idem Spiritus cordi adsit audientis, ¶ 577 otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentis intelligit, quia nisi intus est qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Ecce unam loquentis vocem omnes pariter auditis, nec tamen pariter sensum auditæ vocis percipitis. Cum ergo vox dispar non sit, cur in cordibus vestris dispar est vocis intelligentia, nisi quia per hoc quod vox loquentis communiter admonet, est magister interior qui de vocis intelligentia quosdam specialiter docet? De hac unctione Spiritus rursus per Joannem dicitur: *Sicut unctio ejus docet vos de omnibus (1 Joan. ii, 27).* Per vocem ergo non instruitur, quando mens per Spiritum non ungitur. Sed cur ista de doctrina hominum loquimur, quando et ipse conditor non ad eruditionem hominis loquitur, si eidem homini per unctionem Spiritus non loquatur? Certo Cain, priusquam fratricidium opere perpetraret, audivit: *Peccasti quia voce (Genes. iv, 7, juxta LXX).* Sed quia, culpis suis exigentibus, voce est admonitus, non unctione Spiritus, audire verba Dei potuit, sed servare contempsit. Requiritur ergo nobis est cur de eodem Spiritu dicatur: *Suggestet vobis omnia,* cum suggerere solet esse minoris. Sed quia suggerere aliquando dicitur subministrare, invisibilis Spiritus suggerere dicitur, non quod nobis scientiam ab imo inferat, sed ab occulto. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Hic relinquo, illic do. Sequentibus relinquo, pervenientibus do.

4. Ecce, fratres charissimi, verba sacre lectionis sub brevitate discussimus, nunc in contemplationem mentis festivitatis animum transferamus. Sed quia cum lectione evangelica vobis est etiam Actuum apostolorum lectio recitata (Act. ii), ex ea ergo aliquid in usum nostræ contemplationis trahamus. Audistis etenim quia Spiritus sanctus super discipulos in igneis linguis apparuit, omniumque linguarum scientiam dedit. Quid scilicet hoc miraculo designans, nisi quod sancta Ecclesia, eodem Spiritu repleta, omnium gentium erat voce locutura? Qui vero contra Deum turrim ædificare conati sunt communionem unius linguæ perdididerunt (Genes. xi, 8), in his autem qui Deum humiliter metuebant linguæ omnes unitæ sunt. Hic ergo humilitas virtutem meruit, illic superbia confusionem.

5. Sed quærendum nobis est cur sanctus Spiritus, Patri et Filio coæternus, in igne apparuit, cur in igne simul et linguis, cur aliquando in columba, aliquando vero in igne monstratur, cur super unigenitum Filium apparuit in columbæ specie, et super discipulos in igne (Act. ii, 2 seq.); ita ut neque super Dominum veniret in igne, neque super discipulos monstraretur in columba. Per quatuor itaque hæc que proposuimus solvendo redeamus. Patri namque et Filio coæternus Spiritus in igne monstratur, quia incorporeus, ineffabilis, atque invisibilis ignis est Deus, attestante Paulo: *Deus noster ignis consumens*

* Belvac. et C. Germ., præerat.

est (Hebr. xii, 29). Deus quippe ignis dicitur, quia per hunc peccatorum rubigo consumitur. De hoc igne Veritas dicit: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat* (Luc. xii, 49)? Terra enim vocata sunt corda terrena, quæ, dum semper inflamas in se cogitationes congerunt, a malignis spiritibus conculantur. Sed ignem Dominus in terram mittit cum afflatu sancti Spiritus^a corda carnalium incendit. Et terra ardet cum cor carnale in suis pravis voluptatibus frigidum, **1578** relinquit concupiscentias presentis sæculi, et incenditur ad amorem Dei. Bene ergo in igne apparuit Spiritus, quia ab omni corde quod replet torpore frigoris excutit, et hoc in desiderium suæ æternitatis accendit. In igneis autem linguis monstratus est, quia idem Spiritus coæternus est Filio, et habet cognationem maximam lingua cum verbo. Verbum quippe Patris est Filius. Et quia una est Spiritus et^b Verbi substantia, idem Spiritus monstrari debuit in lingua. Vel certe quia per linguam procedit verbum, in linguis apparuit Spiritus, quia quisquis sancto Spiritu tangitur, Dei Verbum, id est unigenitum Filium constituitur; et negare Dei Verbum non valet, quia jam sancti Spiritus linguam habet. Vel certe in linguis igneis apparuit Spiritus, quia omnes quos repleverit ardentes pariter et loquentes facit. Linguas igneas doctores habent, quia, dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflammant. Nam et otiosus est sermo docentis, si præbere non valet incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ab ipso Veritatis ore conceperant, qui dicebant: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis cum loqueretur in via et aperiret nobis Scripturas* (Luc. xxiv, 32)? Ex audito quippe sermone inardescit animus, torporis frigus recedit, sit mens in superno desiderio anxia, a concupiscentiis terrenis aliena. Amor verus qui hanc repleverit, in fletibus cruciat; sed dum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur. Audire ei libet præcepta cælestia; et quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur; et quæ torpebat prius per desideria, ardet postmodum per verba. Unde bene per Moysen dicitur: *In dextera ejus ignea lex* (Deut. xxxiii, 2). Sinistra quippe reprobi, qui et ad sinistram ponendi sunt; dextera autem Dei appellantur electi. In dextera ergo Dei lex ignea est, quia electi mandata cælestia nequaquam frigido corde audiunt, sed ad hæc amores intimi facibus inardescunt. Sermo ad aurem ducitur, et mens eorum sibimet irata ex internæ dulcedinis flamma concrematur. In columba vero Spiritus sanctus et in igne monstratus est, quia omnes quos repleverit, simplices et ardentes facit, simplices puritate, ardentes æmulatione. Neque enim placere Deo potest aut simplicitas sine zelo, aut zelus sine simplicitate. Hinc ipsa Veritas dicit: *Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ*

^a Belvac., mentes carn. C. Germ. et Gemet., cor carnalium.

^b Belvac., et verbi filii.

^c Corb., columbina simplicitas.

^d Secundus Carn., muniamur.

(Math. x, 16). Qua in re notandum est quod discipulos suos nec de columba sine serpente, nec de serpente sine columba voluit Dominus admonere, quatenus et columbæ simplicitatem astutia serpentis accenderet, et serpentis astutiam^e columbæ simplicitas temperaret. Hinc Paulus ait: *Nolite pueri effici sensibus* (I Cor. xiv, 20). Ecce prudentiam serpentis audivimus, nunc de simplicitate columbæ^d monemur: *Sed malitia parvuli estote* (Ibid.). Hinc de beato Job dicitur: *Erat vir simplex et rectus* (Job 1, 1). Quæ est autem rectitudo sine simplicitate, aut quæ simplicitas sine rectitudine? Quia ergo et rectitudinem docet iste Spiritus et simplicitatem, et in igne monstrari debuit et in columba, quatenus^e omne cor quod ejus gratia tangitur, et mansuetudinis lenitate^B tranquillum, et zelo justitiæ accensum fiat.

6. Ad extremum vero quærendum est cur in ipso Redemptore nostro **1579** Mediatore Dei et hominum per columbam apparuit, in discipulis vero per ignem? Certe unigenitus Dei Filius iudex est generis humani. Sed quis ejus justitiam ferret, si priusquam nos per mansuetudinem colligeret culpas nostras per zelum rectitudinis examinare voluisset? Homo ergo pro hominibus factus, mitem se hominibus præbuit. Noluit peccatores ferire, sed colligere. Prius voluit mansuete^f corripere, ut haberet quos postmodum in judicio salvaret. In columba ergo super eum apparere debuit Spiritus, qui non veniebat ut peccata jam per zelum percuteret, sed adhuc per mansuetudinem toleraret. At contra super discipulos^C in igne debuit Spiritus sanctus demonstrari, ut hi qui erant simpliciter homines, atque ideo peccatores, eos contra semetipsos spiritalis servos accenderet, et peccata, quibus Deus per mansuetudinem parceret, ipsi in se per poenitentiam punirent. Nec ipsi quippe esse poterant sine peccato qui adhærebant^g cælesti magisterio, Joanne attestante, qui ait: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, et veritas in nobis non est* (I Joan. 1, 8). In igne ergo venit in hominibus, in columba vero apparuit in Domino, quia peccata nostra, quæ pie Dominus per mansuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus caute conspiciere, et ardore semper poenitentia cremare. Igitur per columbam Spiritus in Redemptore monstratus est, per ignem vero in hominibus, quia quanto nobis nostri judicis facta est severitas temperata, tanto erga se debet fieri nostra infirmitas accensa. Quatuor itaque propositionum expleta ratione, ad dona ejusdem Spiritus contemplanda transeamus.

7. De isto quippe Spiritu scriptum est: *Spiritus ejus ornavit cælos* (Job. xxvi, 13). Ornamenta enim cælorum sunt virtutes prædicantium. Quæ videlicet ornamenta Paulus enumerat, dicens: *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum*

^e Omittitur cor in Ed. Gussany. quod revocavimus ex Mss. et antiquis Editis.

^f Bigot., Longip., Val. Cl., corrigere.

^g Duo priores Gemet., Longip. et Val. Cl., cælesti magistro.

eundem Spiritum, alteri fides in eodem Spiritu, alii A gratia sanctorum in uno Spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult (I Cor. XII, 8, seq.). Quot ergo sunt bona prædicantium, tot sunt ornamenta cælorum. Ilinc rursus scriptum est: Verbo Domini cæli firmati sunt (Psal. XXXI, 6). Verbum enim Domini, Filius est Patris. Sed eosdem cælos, videlicet sanctos apostolos, ut tota simul sancta Trinitas ostendatur operata, repente de sancti Spiritus divinitate adjungitur: Et spiritus oris ejus omnis virtus eorum (Ibid.). Cælorum ergo virtus de spiritu sumpta est, quia mundi hujus potestatibus contraire non præsumerent, nisi eos sancti Spiritus fortitudo solidasset. Quales namque B doctores sanctæ Ecclesiæ ante adventum hujus Spiritus fuerint scimus, et post adventum illius cujus fortitudinis facti sint conspicimus.

8. Certe iste ipse pastor Ecclesiæ, ad cujus sacratissimum corpus sedemus, a quantæ debilitatis, quantæque formidinis ante adventum Spiritus fuerit, ancilla ostiaria requisita dicat. Una enim mulieris voce percussus, dum mori timuit, vitam negavit (Joan. XVIII, 17). b Et tunc Petrus negavit in terra, 1580 cum latro confiteretur in cruce (Luc. XXIII, 41, 42). Sed vir iste tantæ formidinis qualis post adventum Spiritus existat audiamus. Fit conventus magistratus atque seniorum, cæsis denuntiatur apostolis ne in nomine Jesu loqui debeant: Petrus magna auctoritate respondit: Obedire oportet Deo magis C quam hominibus (Act. V, 29). Et rursus: Si justam est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, judicate. Non enim possumus quæ vidimus et audivimus non loqui (Ibid., IV, 9, 10). Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu e contumelias pati (Ibid., V, 41). Ecce gaudet Petrus in verberibus, qui ante in verbis timebat. Et qui prius ancillæ voce requisitus timuit, post adventum sancti Spiritus vires principum cæsus premit. Libet oculos fidei in virtutem opificis hujus attollere, atque sparsim Patres testamenti novi ac veteris considerare. Ecce, apertis eisdem oculis fidei, David, Amos, Daniele, Petrum, Paulum, Matthæum intueor, et sanctus iste Spiritus qualis sit artifex considerare volo, sed in ipsa mea consideratione deficio. Implet namque citharæ puerum, et psalmistam facit. (I Reg. XVI, 18). Implet pastorem armentarium sycomos vellicantem, et prophetam facit (Amos. VII, 14). Implet abstinentem puerum, et judicem senum facit (Dan. XII, 46, seq.). Implet piscatorem, et prædicatorem facit (Matth. IV, 19). Implet persecutorem, et doctorem gentium facit (Act.

IX, 4, seq.). Implet publicanum, et evangelistam facit (Luc. V, 27, 28). O qualis est artifex iste Spiritus! Nulla ad discendum mora agitur in omne quod voluerit. Mox ut tetigerit mentem, docet, solumque tetigisse docuisse est. Nam humanum animum subito ut illustrat immutat; d abnegat hunc repente quod erat, exhibet repente quod non erat.

9. Pensemus sanctos prædicatores nostros quales e hodierna die reperit, quales fecit. Certe qui in uno conclavi pro Judæorum metu residebant, nativitatibus suæ singuli linguam noverant, et tamen nec ea ipsa lingua quam noverant aperte Christum loqui præsumebant. Venit Spiritus, et in ore eos per diversitatem linguarum docuit, in mente autem ex auctoritate roboravit (Act. II, 2, seq.). Cæperunt et in aliena B Christum eloqui, qui de illo prius et in sua lingua loqui metuebant. Inflammatum etenim cor desepit tormenta corporis, quæ ante metuebat; vicit vim carnalis formidinis f præ amore conditoris. Et qui prius suis adversariis succumbebant formidine, eis jam præerant auctoritate. Qui ergo in tantæ eos celsitudinis culmen erexit, quid aliud dixerim, nisi quod mentes terrenorum hominum cælos fecit? Pensate, fratres charissimi, post incarnationem unigeniti Filii Dei qualis sit hodierna solemnitas de adventu Spiritus sancti. Sicut enim illa, ita quoque et hæc est honorabilis. In illa quippe Deus in se permanens suscepit hominem, in ista vero homines venientem desuper susceperunt Deum. In illa Deus naturaliter factus est homo, in ista homines facti sunt per adoptionem dii. Si ergo remanere carnales in morte nolumus, hunc, fratres charissimi, vivificantem Spiritum amemus.

1581 10. Sed quia caro spiritum nescit, dicat fortasse carnali cogitatione apud se aliquis: Quomodo diligere valeo quem ignoro? Hoc et nos concedimus, quia mens, visibilibus intenta, videre nescit invisibilem. e Nulla enim nisi visibilia cogitat, eaque et cum non agit, eorum imagines introrsus trahit; dumque in imaginibus corporeis jacet, surgere ad incorporea non valet. Unde fit ut tanto deterius Creatorem nesciat, quanto in cogitatione sua familiaris corpoream creaturam portat. Sed cum Deum videre non possumus, habemus aliquid quod agamus, unde iter fiat quo ad eum nostræ intelligentiæ oculus veniat. D Certe quem in se videre nullo modo valemus, hunc in servis suis videre jam possumus. Quos dum mira conspicimus agere, certum nobis fit in eorum mentibus Deum habitare. In re autem incorporea a rebus corporalibus usum trahamus. Nemo etenim nostrum orientem clare solem, in sphæram illius intendendo, valet conspiceri, quia tensi in ejus radiis oculi reverberantur; sed sole illustratos montes aspiciamus,

a Secundus Carn., quantæ dubietatis.

b Sequimur hic Belvac., C. Germ., Gemet., Bigot., etc., potius quam Excusos, ubi legitur, et pensandum quia eum comprehensum Petrus negavit in terra, quem suspensum latro confessus est in cruce. In Longip. et Val. Cl., quem suspensus latro.

c Excusi, contumeliam.

d Despectis Mss., Editi habent abnegat hoc. Adhæremus Belvac., C. Germ., Gemet., Carn., etc.

e Longip., hodierna dies.

f Bigot., amor conditoris.

g Bigot., nulla enim visibilis, nisi visibilia cogitat. Primus Carn., nullus enim visibilis nisi, etc.

et quia jam sol ortus est videmus. Quia ergo solem justitiæ in seipso videre non possumus, illustratos montes claritate illius videamus, sanctos videbunt apostolos, qui virtutibus emicant, miraculis coruscant, quos nati solis claritas perfudit, et cum in seipso sit invisibilis, per eos nobis quasi per illustratos montes se visibilem præbuit. Virtus enim divinitatis in se quasi sol in cælo est; virtus divinitatis in hominibus, sol in terra. Solem ergo justitiæ intueamur in terra, quem videre non possumus in cælo, ut dum inoffenso pede operis per hunc in terra gradimur, ad intuendum illum quandoque oculos in cælum levemus. Sed inoffenso pede iter nostrum in terra agitur, si Deus ac proximus integra mente diligatur. Nec enim Deus vere sine proximo, nec proximus vere diligitur sine Deo. Hinc est quod sicut in alio sermone jam diximus (*Supra, homil. 26, num. 3*), idem Spiritus secundo legitur discipulis datus, prius a Domino in terra degente, postmodum a Domino cælo presidente. In terra quippe datur ut diligatur proximus, e cælo vero ut diligatur Deus. Sed cur prius in terra, postmodum e cælo, nisi quod patenter datur intelligi quia, juxta Joannis vocem, *Qui fratrem suum non diligit quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* (*1 Joan. iv, 20.*) Diligamus ergo proximum, fratres, amemus eum qui juxta nos est, ut pervenire valeamus ad amorem illius qui super nos est. Meditetur mens in proximo quod exhibeat Deo; ut perfecte mereatur in Deo gaudere cum proximo. Tunc ad illam supernæ frequentiæ lætitiæ perveniemus, de qua nunc sancti Spiritus pignus accepimus. Ad istum finem toto amore tendamus, in quo sine fine lætabimur. Ibi supernorum civium societas sancta; ibi solemnitas certa; ibi requies secunda; ibi pax vera, quæ nobis jam non retrahitur, sed datur a per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

b HOMILIA XXXI.

Habita ad populum in basilica e sancti Laurentii martyris, d Sabbato Quatuor temporum Septembris.

LECTIO 8. EVANG. SEC. LUC. XIII, 6-13.

In illo tempore, dicebat Jesus turbis similitudinem hanc: *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quærens fructum in illa, et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, et non invenio. Succide ergo illam, ut quid etiam terram oc-*

* Duo priores Gemet., præstante Dom. nostro Jesu Christo cui cum Patre et Spiritu sancto honor et imperium, per omnia, etc.

b In Cod. reg. Suec. est vigesima quinta. In Lateran. vigesima septima. In Corb. vigesima octava.

c Sic legitur in Cod. reg. Suec., in Corb. Germ. et in plur. In Lateranensi tamen hæc homilia habita dicitur in Basilica S. Petri.

d Hæc minime sunt antiquorum Mss. C. Germ., Belvac., prioris Gemet.

e Hic desinit lectio Evangelii in Mss. Belvac., C. Germ., Digot. et aliis saltem antiquioribus. In Excusis autem continuatur usque ad versum decimum

A expat? At ille respondens, dicit illi: *Domine, dimitte illam et hoc anno, usque dum sodiam circa illam. et mittam cophinum stercoris. Et si quidem fecerit fructum; sin autem, in futurum succides eam. Erat autem docens in synagoga eorum Sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret Jesus, vocavit ad se, et ait illi: *Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus; et confectam erecta est, et gloriificabat e Deum, etc.**

1502 4. Dominus et Redemptor noster per Evangelium suum aliquando verbis, aliquando rebus loquitur; aliquando aliud verbis, atque aliud rebus; aliquando autem hoc verbis quod rebus. Duas etenim res ex Evangelio, fratres, audistis, ficulneam infructuosam, et mulierem curvam, et utrique rei est pietas impensa. Illud autem dixit per similitudinem, istud egit per exhibitionem. Sed hoc significat ficulnea infructuosa quod mulier inclinata, et hoc ficulnea reservata quod mulier erecta. Dominus vineæ tertio venit ad ficulneam, et fructum minime invenit, et mulier quæ erecta est decem et octo annis fuerat curva. Hoc autem decem et octo annorum numero signatur, quod tertio dominus vineæ ad ficulneam infructuosam venisse perhibetur. Quia ergo præmittendo summam tota perstrinximus, jam per lectionis ordinem singula disseramus.

2. *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua; et venit quærens fructum in illa, et non invenit.* Quid arbor fici, nisi humanam naturam designat? Quid mulier inclinata nisi eandem naturam significando denuntiat? Quæ et bene plantata est sicut ficus, et bene servata sicut mulier; sed in culpam propria sponte lapsa, neque fructum servat operationis, neque statum rectitudinis. Ad peccatum quippe ex voluntate corruens, quia fructum obedientiæ ferre noluit, statum rectitudinis amisit. Quæ ad Dei similitudinem condita, dum in sua dignitate non persistit, quod plantata vel creata fuerat, servare contempsit. Tertio dominus vineæ ad ficulneam venit, quia naturam generis humani ante legem, sub lege, sub gratia, expectando, admonendo, visitando, requisivit.

3. *Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio fructum quærens in ficulnea hac, et non invenio.* Venit ante legem, quia per naturalem intellectum quid unusquisque exemplo sui qualiter erga proximum agere debuisset innotuit. Ve-

septimum inclusive; sed incassum, enim in homilia Gregorius nihil de versu decimo quarto et sequentibus delibet.

f Corb. et Germ., quia igitur hæc præmittendo summam perstrinximus.

g In Val. Cl. et Longip., bene erecta. Hanc lectionem eligeremus, nisi vel. Mss. Corb. Germ., Corb., Belvac., Carn., etc., obstaret auctoritas et pondus.

h Longip. et Val. Cl., ante legem, quia parcendo sustinet; quia per naturalem. Eadem leguntur in Bigot. et duobus post. Gemet., hoc solo discrimine quod in his existet qui parc.

nit in lege, quia præcipiendo docuit. Venit post legem per gratiam, quia pietatis suæ præsentiam exhibendo monstravit. Sed tamen in tribus fructum se non invenisse conqueritur, quia quorundam pravorum mentes nec inspirata lex naturalis corrigi, nec præcepta erudunt, nec incarnationis ejus miracula convertunt. Quid vero ^a per cultorem vineæ, nisi præpositorum ordo exprimitur? Qui dum præsumt Ecclesiæ, nimirum dominicæ vineæ curam gerunt. Illius enim vineæ primus cultor Petrus apostolus existit. Nunc nos indigni sequimur, in quantum pro eruditione vestra, docendo, ^b deprecando, increpando, laboramus.

4. Sed cum magno jam timore audiendum est quod cultori vineæ de infructuosa arbore dicitur: *Succide illam; et quid etiam terram occupat?* Unusquisque juxta modum suum, in quantum locam vitæ præsentis tenet, si fructum bonæ operationis non exhibet, velut infructuosa arbor terram occupat, quia in eo loco in quo ipse est, et aliis operandi occasionem negat. Sed in hoc sæculo potens quilibet, si fructum non habet operationis bonæ, etiam impedimentum præstat cæteris, quia quicunque sub ipso sunt, exemplo pravitatis illius, quasi umbra perversitatis ejus premuntur. Stat desuper arbor infructuosa, et subtus terra sterilis jacet. Infructuosæ arboris desuper umbra densatur, et solis radius ad terram descendere nequaquam permittitur, quia dum subjecti quilibet patroni perversi perversa exempla conspiciunt, ipsi quoque, infructuosi remanentes, veritatis lumine privantur. Et, pressi umbra, calorem solis non accipiunt, quia **1584** inde remanent a Deo frigidi, unde in hoc sæculo male protegentur. Sed de hoc perverso quolibet et potente pene jam requisito Deo non est. Postquam enim se perdidit, querendum solummodo est cur et alios premat. Unde bene ejusdem vineæ dominus dicit: *Us quid etiam terram occupat?* Terram quippe occupat qui mentes alienas gravat, terram occupat qui locum quem tenet in bonis operibus non exerceat.

5. Sed tamen nostrum est pro talibus deprecari. Nam cultor vineæ quid dicat audiamus: *Domine, dimittis illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam.* Quid est circa ficulneam fodere, nisi infructuosas mentes increpare? Omnis quippe fossa in imo est. Et nimirum increpatio dum mentem sibi demonstrat, humiliat. Quoties ergo aliquem de peccato suo corripimus, quasi ex cultura debite circa infructuosam arborem fodimus. Post fessionem vero quid dicatur audiamus. *Et mittam copinam stercoris.* Quid est copinam stercoris, nisi memoria peccatorum? Peccata etenim carnis stercore vocantur. Unde et per prophetam dicitur: *Computruerunt jumenta in stercore suo (Joel. 1, 17).* Jumenta quippe in stercore suo computrescere est carnales quoque in fetore luxuria vitam finire. Nos itaque quoties carnalem

mentem de suis peccatis increpamus, quoties ad ejus memoriam vitia anteacta reducimus, quasi infructuosæ arbori copinam stercoris versamus, ut malorum quæ egit ^c memoriam recolat, et ad compunctionis gratiam quasi de fetore pinguescat. Mittitur ergo copinam stercoris ad radicem arboris quando pravitalis suæ conscientia tangitur memoria cogitationis. Cumque se per poenitentiam ad lamenta mens excitat, et ad bonæ operationis gratiam reformat, quasi per tactum stercoris redit ad secunditatem operis radix cordis: ptingit quod fecisse se meminit, displicet sibi qualem fuisse se recollit: intentionem contra se dirigit, atque ad meliora animum accendit. Ex fetore ergo ad fructum reviviscit arbor, quia de consideratione peccati ad bona se opera resuscitat animus. Et sunt plerique qui increpationes audiunt, et tamen ad poenitentiam redire contemnant, et, infructuosi Deo, in hoc sæculo virides stant. Sed audiamus quid ficulneæ cultor adjungat: *Si quidem fecerit fructum: sin autem, in futuro succides eam.* Quia profecto qui hic non vult ad secunditatem pinguescere per increpationem, illic cædet unde jam resurgere per poenitentiam non valet; et in futuro succidetur, quamvis hic sine fructu viridis stare videatur.

6. *Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo.* Paulo ante jam diximus, quia hoc erat trinus adventus domini ad infructuosam ficulneam, quod decem et octo annorum numerus ad curvam mulierem signat. Sexto enim die homo factus est (*Genes. 1, 27*), atque eodem sexto die opera Domini cuncta perfecta sunt. Senarius autem numerus in trigonum ductus decem et octo facit. Quia ergo homo, qui sexta die factus est, perfecta opera habere noluisset, sed ante legem, sub lege, atque in exordio inchoantis gratiæ infirmus existit, decem et octo annis curva mulier fuit. *Et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.* Omnis peccator terrena cogitans, celestia non requirens, **1585** sursum respicere non valet, quia dum desideria inferiora sequitur, a mentis suæ rectitudine curvatur, et hoc semper videt, quod sine cessatione cogitat. Ad corda vestra, fratres charissimi, redite, quid horis omnibus in cogitationibus vestris volvatis semper aspiciat. Aliis de honoribus, aliis de pecuniis, aliis de prædiorum ambitu cogitat. Hæc cuncta in imo sunt, et quando mens ^d talibus implicatur, a status sui rectitudine flectitur. Et quia ad celestia desiderium non asurgit, quasi mulier inclinata sursum respicere nequaquam potest.

7. Sequitur: *Hanc cum vidisset Jesus, vocavit ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manum, et confestim erecta est.* Vocavit et erexit, quia illuminavit et adjuvit. Vocat, sed non erigit, quando quidem per ejus gratiam illuminamur,

^a In Belvac., Corb. Germ. et duobus post. Gemet., per cultorem ficulneæ.

^b Bigot. et duo post. Gemet., prædicando.

^c Omittunt memoriam tres Gemet.

^d Corb., implectitur.

sed, exigentibus nostris meritis, adjuvari non possumus. Plerumque enim videmus quæ agenda sunt, sed hoc opere non implemus. Nitimur, et infirmamur. Mentis iudicium rectitudinem conspicit, sed ad hæc operis fortitudo succumbit, quia nimirum jam de pœna peccati est ut ex dono quidem possit bonum conspici, sed tamen ab eo quod aspicitur contingat per meritum repelli. Usitata etenim culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem. Conatur, et labitur, quia ubi sponte diu perstitit, ibi et cum noluerit coacta cadit. Bene de hac nostra incurvatione ex typo humani generis per Psalmistam dicitur: *Incurvatus sum et humiliatus sum usquequaque* (Psal. xxxvii, 7). Contemplatus namque quod ad supernam lucem intuendam homo, conditus fuerat, sed peccatis exigentibus foras missus, mentis suæ tenebras portat, superna non appetit, infimis intendit, cœlestia nequaquam desiderat, terrena semper in animo versat, et hoc quod de suo genere doluit, in seipso exclamavit, dicens: *Incurvatus sum et humiliatus sum usquequaque*. Contemplationem namque cœlestium perdens, si sola carnis necessaria homo cogitaret, incurvatus et humiliatus esset, sed tamen usquequaque non esset. Quem ergo a supernis cogitationibus non solum necessitas dejicit, sed etiam voluptas illicita sternit, non solum incurvatus, sed usquequaque incurvatus est. Hinc alius propheta de immundis spiritibus dicit: *Qui dixerunt animæ tuæ, Incurvare ut transeamus* (Isai. li, 25). Recta quippe stat anima cum superna desiderat, et nequaquam flectitur ad ima. Sed maligni spiritus cum hanc in sua rectitudine stare conspiciunt, per eam transire non possunt. Transire namque eorum est immunda illi desideria spargere. Dicunt ergo *Incurvare ut transeamus*, quia si ipsa se ad ima appetenda non dejecit, contra hanc illorum perversitas nullatenus convalescit; et transire per eam nequeunt, quam contra se rigidam in superna intentione pertimescunt.

8. Nos ergo, fratres charissimi, non viam malignis in nobis spiritibus damus, cum terrena concupiscimus, cum ad temporalia appetenda curvamur. Pudeat ergo terrena concupiscere, et dorsa mentium ascendentibus adversariis præbere. Terram semper intuetur qui curvus est, et quo præmio sit redemptus non meminit qui ima quærit. Hinc etiam per Moysen dicitur, ut ^b qui gibbo premitur, nequaquam ad sacerdotium provehatur (Levit. xxi, 20). Et quotquot Christi sanguine redempti sumus, membra ejusdem summi sacerdotis **1586** efficiuntur. Unde et nobis per Petrum dicitur: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium* (I Petr. ii, 9). Sed qui gibbum tolerat, ima semper intuetur. A sacerdotio ergo

A repellitur, quia quisquis solis terrenis intentus est, ipse sibi testis est quod membrum summi sacerdotis non est. Hinc rursus pisces qui pennulas non habent, ab esu fidelis populi prohibentur (Levit. xi, 40). Pisces quippe qui pennulas squamarum habeant, dare etiam saltus super aquas solent. Quid ergo pennatis piscibus nisi electæ animæ figurantur? Quæ profecto solæ in cœlestis Ecclesiæ corpus transeunt, quæ, modo virtutum pennulis fultæ, saltus dare per cœleste desiderium sciunt, ut superna per contemplationem appetant, quamvis in seipsis iterum ex mortali carne relabuntur. Si ergo jam bona cœlestis patriæ **1587** agnovimus, displiceat nobis, fratres charissimi, quod curvi sumus. Ponatur ante oculos mulier curva, et arbor infructuosa. Reminiscamur malorum quæ fecimus, mittamus ad radicem cordis cophinum stercoris, ut tunc in retributionis fructu pinguescat quod nobis hic per pœnitentiam fetebat. Et si virtutum summa operari non possumus, ipse Deus nostro gaudet lamento. Ex ipsa enim justitiæ inhoatione ei placebimus, qui injusta quæ fecimus punimus. Nec mora erit in fletibus, quia tergent citius transeuntes lacrymas mansura gaudia. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

^d HOMILIA XXXII.

Habita ad populum in basilica sanctorum Processi et Martiniani, ^e die natalis eorum.

LECTIO S. EVANG. SEC. LUC. IX, 23-27.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; et qui perdidit animam suam propter me, salvam eam faciet. Quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, se autem perdat, et detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet cum venerit in majestate sua, et Patris, et sanctorum angelorum. Dico autem vobis vere, sunt aliqui hic stantes qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.*

1586 1. Quia Dominus ac Redemptor noster novus homo venit in mundum, nova præcepta dedit mundo. Vitæ etenim nostræ veteri in vitis enutritæ contrarietatem opposuit novitatis suæ. Quid enim velus, quid carnalis homo noverat, nisi sua retinere, aliena rapere, si posset; concupiscere, si non posset? Sed cœlestis medicus singulis quibusque vitiis obviantia adhibet medicamenta. Nam sicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur, ita Dominus noster contraria opposuit ^f prædicamenta

^a Belvac. et nonnulli, in infimis tendet.

^b Bigot., qui gibba; et infra, qui gibbam tolerat.

^c Duo priores Gemet., præstante Dom. N. J. C. cui cum P. et Sp. sancto honor et imp. per.

^d Est trigesima tertia in Cod. reg. Suec. trigesima quinta in Lateran. et trigesima sexta in Corb.

^e Hæc minime leguntur in C. Germ. et in tribus

Gemet. Sunt in Cod. reg. Suec. et in aliis.

^f Ita Belvac., C. Germ., Gemet., Carn. Editores autem mutarunt prædicamenta in medicamenta. Primam tamen lectionem optimam esse ex sequentibus liquet: ut lubricis continentiam.... elatis præcipites humilitatem.

peccatis, ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis præciperet humilitatem. Certe cum se sequentibus nova mandata proponeret, dixit: *Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus* (Luc. xiv, 33). Ac si aperte dicat: Qui per vitam veterem aliena concupiscitis, per novæ conversationis ^a studium et vestra largimini. Quid vero in hac lectione dicat, audiamus: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum*. Ibi dicitur ut abnegemus nostra, hic dicitur ut abnegemus nos. Et fortasse laboriosum non est homini relinquere sua, sed valde laboriosum est relinquere semetipsum. Minus quippe est abnegare quod habet, valde autem multum est abnegare quod est.

1587 2. Ad se autem nobis venientibus Dominus præcepit ut renuntiemus nostris, quia quicumque ad fidei agonem venimus, luctamen contra malignos spiritus sumimus. Nihil autem maligni spiritus in hoc mundo proprium possident. Nudi ergo cum nudo luctari debemus. Nam si vestitus quisquam cum nudo luctatur, citius ad terram dejicitur, quia habet nude teneatur. Quid enim sunt terrena omnia, nisi quædam corporis indumenta? Qui ergo contra diabolum ad certamen properat, vestimenta abjiciat, ne succumbat. Nihil in hoc mundo amando possideat, nullas rerum labentium delectationes requirat, ne unde ad votum tegitur, ad casum inde teneatur. Nec tamen sufficit nostra relinquere, nisi relinquamus et nos. Quid est quod dicimus, Relinquamus et nos? Si enim nosmetipsos relinquimus, quo ibimus extra nos? Vel ^b quis est qui vadit, si se deseruit? Sed aliud sumus per peccatum lapsi, aliud per naturam conditi; aliud quod fecimus, aliud quod facti sumus. Relinquamus nosmetipsos quales peccando nos fecimus, et maneamus nosmetipsi quales per gratiam facti sumus. Ecce etenim qui superbus fuit, si conversus ad Christum humilis factus est, semetipsum relinquit. Si luxuriosus quisque ad continentiam vitam mutavit, abnegavit utique quod fuit. **1588** Si avarus quisque ambire jam desiit, et largiri didicit propria qui prius aliena rapiebat, procul dubio semetipsum reliquit. Ipse quidem est per naturam, sed non est ipse per malitiam. Hinc enim scriptum est: *Verte impios, et non erunt* (Prov. xii, 7). Conversi namque impii non erunt, non quia non erunt omnino in essentia, sed scilicet non erunt in impietatis culpa. Tunc ergo nosmetipsos relinquimus, tunc nos ipsos abnegamus, ^c cum vitam quod per vetustatem fuimus, et ad hoc nitimur ^d quod per novitatem vocamur. Pensemus quomodo se Paulus abnegaverat, qui dicebat: *Vivo autem jam non ego* (Gal. ii, 20). Exstinctus quippe fuerat sævus ille persecutor, et vivere cœperat pius prædicator. Si enim ipse esset, pius profecto non esset. Sed

^a Primus Carn., *studium, nec aliena diripiatis, et vestra largimini.*

^b Idem Codex vel quid est quo vadit qui se deseruit.

^c Ed. recent., pro vitam, quod legitur in C. Germ. et al. Mss. ac Excusis, habeat mutamus.

A qui se vivere denegat, ^e dicat unde est quod sancta verba per doctrinam veritatis clamat. Protinus subdit: *Vivit vero in me Christus* (Ibid.). Ac si aperte dicat: Ego quidem a memetipso exstinctus sum, quia carnaliter non vivo; sed tamen essentialiter mortuus non sum, quia in Christo spiritaliter vivo. Dicat ergo Veritas, dicat: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum*. Quia nisi quis a semetipso deficiat, ad eum qui super ipsum est non appropinquat; nec valet apprehendere quod ultra ipsum est, si nescierit mactare quod est. Sic olerum plantæ transponuntur ut proficiant, atque, ut ita dixerim, eradicantur ut crescant. Sic rerum semina in terræ admittance deficiunt, ut in reparatione sui generis uberius assurgant. Unde enim videntur perdidisse ^f quod erant, ^g inde accipiunt hoc apparere quod non erant.

3. Sed qui jam se a vitiis abnegat, exquirendæ ei virtutes sunt in quibus crescat. Nam cum diotam est: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum, protinus additur: Et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me*. Duobus etenim modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam afficitur corpus, aut per compassionem proximi affigitur animus. Pensemus qualiter utroque modo Paulus crucem suam tulerat, qui dicebat: *Castigo corpus meum, et in servitatem ei redigo, ne forte aliis prædicans ipse reprobus efficiar* (I Cor. ix, 27). Ecce in afflictione corporis audivimus crucem carnis, audiamus nunc in compassionem proximi crucem mentis. Ait enim: *Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror?* (II Cor. xi, 29.) Perfectus quippe prædicator, ut exemplum daret abstinentiæ, crucem portabat in corpore. Et quia in se trahebat damna infirmitatis alienæ, crucem portabat in corde.

3. Sed quia ipsi virtutibus quædam vitia juxta sunt, dicendum nobis est quod vitium abstinentiam carnis et quod obsideat compassionem mentis. E vicino namque abstinentiam carnis nonnunquam vana gloria obsidet, quia dum tenuitas in corpore, dum pallor in vultu respicitur, virtus patefacta laudatur; et tanto se celerius foras fundit, quanto ad humanos oculos per ostensum pallorem exit. Et plerumque fit ut hoc quod causa Dei agi creditur pro solis humanis favoribus agatur. Quod bene Simon ille significat, qui, inventus in itinere (Matth. xxvii, 32), crucem dominicam in angaria **1589** portat. Aliena quippe onera in angaria portantur, quando per vanitatis studium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem designantur, nisi abstinentes et arrogantes? Qui per abstinentiam quidem carnem afficiunt, sed fructum abstinentiæ interius non requirunt. Crucem ergo Domini in angaria Simon portat, quia cum ad opus bonum ex bona voluntate non ducitur, rem justæ sine fructu peccator operatur. Unde idem Simon crucem

^d Belvac. et primus Gemet., *quo per novitatem.*

^e Primus Carn., *dicat: vivo ego, cæteris omissis.*

^f Primus Gemet. ac Longip., *in te incipiunt.*

^g Bigot., *subjicio.*

partat, sed non moritur, quia abstinentes et arrogantes per abstinentiam quidem corpus afficiunt, sed per desiderium gloriae mundo vivunt. Compassionem vero animi plerumque latentior obsidet pietas falsa, ut hanc nonnunquam usque ad condescendum vitiiis partrahat, cum ad culpas quisque non debeat compassionem exercere, sed solum. Compassio quippe homini, et rectitudo vitii debetur, ut in uno eodemque homine et diligamus bonum quod factus est, et persequamur mala quae fecit, ne dum culpas incaute remittimus, a non jam per charitatem compati, sed per negligentiam b concedisse videamur.

4. Sequitur: *Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdat eam; et qui perdidit animam suam propter me, salvam eam faciet.* Sic dicitur fidei: *Qui voluerit animam suam salvam facere, perdat eam; et qui perdidit animam suam propter me, salvam eam faciet.* Ac si agricola dicitur: *Frumentum si arvas, perdis; si seminias, renovas.* Quis enim nesciat quod frumentum cum in semine mittitur, perit ab oculis, in terra c deficit? Sed unde putrescit in pulvere, inde virebit in renovatione. Quia vero sancta Ecclesia aliud tempus habet persecutionis, atque aliud pacis; Redemptor noster ipsa ejus tempora distinguit in praeceptis. Nam persecutionis tempore ponenda est anima, pacis autem tempore ea quae amplius dominari possunt frangenda sunt desideria terrana. Unde et nunc dicitur: *Quid enim prodest homini, si lucretur totum mundum, se autem perdat, et detrimentum sui faciat?* Cum persecutio ab adversariis deest, valde vigilantius cor custodiendum est. Nam pacis tempore quia licet vivere, d libet etiam ambire. Quis profecto avaritia bene compeoscitur, si ipse status ambientis sollicite consideretur. Nam cur instet ad colligendum, quando stare non potest ipse qui colligit? Cursum ergo suum quisque consideret, et agnoscat sibi posse sufficere parva quae habet. Sed fortasse metuit ne in hujus vitae illinere sumptus desit. Longa nostra desideria increpat e via brevis, incassum multa portantur cum juxta est quod pergitur. Plerumque autem et avaritiam vincimus, sed adhuc obstat quod vias rectitudinis minori tenemus custodia perfectionis. Nam saepe latentia cuncta despiciamus, sed tamen adhuc humanae verecundiae usu praepedimur, ut rectitudinem quam servamus in mente nondum exprimere valeamus in voce; et tanto Dei faciem ad justitiae defensionem negligimus, quanto humanas facies contra justitiam veremur. Sed huic quoque vulnere congruum subjungitur medicamentum cum Dominus dicit: *Qui me erubuerit f et meos sermones, 1590 hunc Filius ho-*

minis erubescet cum venerit in majestate sua, et Patris, et sanctorum angelorum.

5. Sed ecce nunc apud se homines dicunt: Nos jam Dominum et sermones ejus non erubescimus: quia aperta eam voce profiteamur. Quibus ego respondeo quod in hac plebe Christiana sunt nonnulli qui Christum ideo confitentur, quia cunctos Christianos esse conspiciunt. Nam si nomen Christi in tanta hodie gloria non esset, tot professores Christi sancta Ecclesia non haberet. Non ergo ad probationem fidei vox sufficit professionis, quam defendit a verecundia professo generalitatis. Est tamen ubi se quisque interroget, ut in confessione Christi se e veraciter probet, si non jam nomen ejus erubescit, si h plena virtute mentis humanum pudorem subdidit. Certe enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles, substantiis nudari, de dignitatibus defici, verberibus affligi. Pacis autem tempore quia haec a nostris persecutionibus desunt, est aliud ubi ostendamus nobis. Veremur saepe a proximis despici, dedignamur injurias verbi tolerare; et contingat jurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cor quippe carnale dum hujus vitae gloriam quaerit, humilitatem respuit. Et plerumque ipse homo qui irascitur i discordanti sibi reconciliari appetit, sed ire ad satisfaciendam prior erubescit. Pensemus facta Veritatis, ut videamus quo jacent nostrae pravitate actiones. Si enim membra summi capitis sumus, tractari eum cui connectimur debemus. Quid namque ad nostrae conditionis exemplum Paulus egregius praedicator dicit? *Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo astante per nos; obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo (II Cor. v, 20).* Ecce inter nos et Deum discordiam peccando facimus, et tamen ad nos Deus suos legatos prior misit, ut nos ipsi qui peccavimus ad pacem Dei i rogati veniamus. Erubescat ergo humana superbia, confundatur quisque si non satisfaciat prior proximo, quando post culpam nostram ut ei reconciliari debeamus et ipse qui offensus est, legatis intervenientibus, obsecrat Deus.

6. Sequitur: *Dico autem vobis, vere sunt aliqui hic stantes qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei.* Regnum Dei, fratres charissimi, non semper in sacro eloquio venturum regnum dicitur, sed nonnunquam praesens Ecclesia vocatur. Unde scriptum est: *Mittet Filius hominis angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala (Matth. xiii, 41).* In illo quippe regno scandala non erunt, ubi profecto reprobi non admittuntur. Quo videlicet exemplo colligitur quod hoc loco regnum Dei praesens Ecclesia vocatur. Et quia nonnulli ex discipulis usque adeo in corpore victuri erant ut Ecclesiam Dei k constru-

a Belyac., non tam per charitatem.

b Hic in varia abeunt Mss. Corb. habet *consensisse*. Primus Carn., Bigot., Val. Cl., Longip., *concessisse*. Duo priores Gemet., *concessisse*. Secundus Carnot., *descendisse*.

c Additur in Longip. et Val. Cl., *in renovatione crescit, in pulvere moritur; sed*.

d Male mutarunt Editores *libet* in *licet*. Primum

legitur in C. Germ., Gemet., Corb., etc.

e Tertius Gemet., *vita brevis*.

f Longip. et Val. Cl., *erubuerit coram hominibus*.

g Bigot., *se velociter*.

h Duo priores Gemet., *plene virtuti mentis*.

i Secundus Carn., *discordantes sibi*.

j Primus Carn., *rogati revocari ad pacem*.

k Duo priores Gemet., *constitutam*.

etiam conspicerent, et contra mundi hujus gloriam a dicit, dari eis aliquid elemosynae praecepit. Sed creatam, consolatoria promissione nunc dicitur: *Sunt quidam de his stantibus qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei.* Sed cum tanta Dominus subeunda mortis ^a praecepta odoret, quid necessarium fuit ut ad hanc subito **1501** promissionem veniret? Quod si subtiliter attendamus, quanta dispensatione pietatis agatur agnoscimus. Discipulis enim rudibus etiam de presenti vita aliquid promittendum fuit, ut possent robustius in futura solidari. Sic Israelitico populo ex Aegypti terra liberando repromissionis terra promittitur, et cum vocandus esset ad dona caelestia, terrenis promissionibus suadetur. ^b Cur hoc? Ut dum esset aliquid quod de vicino perciperet, illud jam fidelius crederet quod de longinquo audire potuisset? Carnalis etenim populus si parva non acciperet, magna non crederet. Omnipotens ergo Deus largiendo terrena, suadet ad caelestia, ut percipiens quod videret, sperare disceret quod minime videbat; et tanto solidior de invisibilibus fieret, quanto eum ad apei certitudinem visibilia promissa fulcirent. Unda recte quoque per Psalmistam dicitur: *Dedit eis regiones gentium, et labores populorum possederunt, ut custodiant justificationes ejus, et legem ejus requirant* (Psal. civ, 44, 45). Sic ergo hoc loco rudibus discipulis Veritas loquens, videndum regnum Dei promittit in terra, ut hoc ab eis fidelius in caelo praesumatur. Ex ipso itaque regno quod jam videmus in mundo esse sublimatum speremus regnum quod in caelo credimus percipiendum. Nam sunt nonnulli qui Christianitatis nomine censentur, sed Christianitatis non habent fidem. Sola esse visibilia aestimant, invisibilia non appetunt, quia nec esse suspicantur. Ad sanctorum martyrum corpora comastimus, fratres mei. Nunquid isti carnem suam in mortem darent, nisi eis certissime constitisset esse vitam pro qua mori debuissent? Et ecce qui ita crediderunt, miraculis coruscant. Ad extincta namque eorum corpora viventes aegri veniunt et sanantur, ^c perjuri veniunt et a demonio vexantur, daemones veniunt et liberantur. Quomodo ergo vivunt illic ubi vivunt, si in tot miraculis vivunt hic ubi mortui sunt?

7. Rem, fratres, dico brevem verbo, sed non parvam merito, quam religiosus quibusdam senioribus narrantibus agnovi. Gothorum tempore matrona quaedam fuit valde religiosa, quae ad horum martyrum ecclesias crebro veniebat. Quadam die dum ex more ad orandum venisset, egrediens, duos stantes sub peregrino habitu monachos invenit, peregrinos cre-

^a Bigot., *praecepta dedit.*

^b Gussanv., *adversantibus omnibus Excusis et manu exaratis, cur hoc, nisi ut... jam fidelibus crederet? et infra aequae corrupte, ab eis fidelibus, pro fidelibus.*

^c Observa hic consuetudinem jam tunc receptam sese purgandi et ab occultorum criminum suspitione liberandi, praestito ad sepulcra martyrum sacramento. Hinc sanctus Doctor scribit Castorio: *si Maximus Salonitanus praestito sacramento firmaverit se simoniaca haeresi non teneri, atque de aliis ante corpus sancti Apollinaris, etc., l. al. vii, ind. 2, epist. olim 82,*

A dicit, dari eis aliquid elemosynae praecepit. Sed priusquam ^d ejus orator eis ad largiendam elemosynam propinquasset, ostenderunt illi vicinias, et dixerunt: Tu nos modo visitas, nos te in die iudicii requiremus, et quidquid possumus, praestabimus tibi. Quo dicto, ab oculis ejus ablati sunt. Territa illa ad orandum rediit, seseque in lacrymis profusus effudit. Et facta est post hoc tanto instantior in prece, quanto certior de promissione. Si autem, juxta Pauli vocem, *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium* (Hebr. xi, 1), nequaquam jam dicimus et venturam vitam credatis, quia ecce ipsi qui in illa vivunt, humanis oculibus visibiliter presentantur. Quod enim videri potest, melius dicitur aciri, quam credi. Venturam ergo vitam nos **B** Dominus **1502** magis velit scire, quam credere, qui eos quos invisibiliter recipit, apud se vivere nobis etiam visibiliter ostendit.

8. Hos ergo, fratres charissimi, in causa vestri examina, quam cum districto iudice habebis, patronos facite, hos in die tanti terroris illic defensores adhibete. Certe si apud quendam magnam iudicem causa quilibet vestra esset die crastino ventilanda, totus hodiernus dies in cogitatione dueretur, patronum vestra fraternitas quaereret, magnis precibus ageret ut apud tantum iudicem sibi defensor veniret. Ecce districtus iudex Jesus venturus est, tanti illius angelorum archangelorumque concilii terror adhibetur. In illo conventu causa nostra discutitur, et tamen nos patronos modo non quaerimus, quos tunc defensores **1503** habeamus. Adiunt defensores vestri sancti martyres, rogari volunt, atque, ut ita dixerim, quaerunt, ut quaerantur. Hos ergo adiutores vestrae orationis quaerite, hos protectores vestri reatus invenite, quia ne punire peccatores debeat, rogari vult et ipse qui iudicat. Unda et tam longo tempore comminatur iram, et tamen misericorditer exspectat. Sic autem nos et misericordia ejus refoveat, ut nullo modo negligentes reddat. Sic peccata nostra perturbent, ut meus in desperationem non proruat, quia etiam praesumentes metumus, et metuentes speramus, aeternum regnum citius adaptum sumus, ^e per eum qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

† HOMILIA XXXIII.

D Habita ad populum in basilica sancti Clementis, ^f feria sexta Quatuor temporum Septembris.

LECTIO 2. EVANG. SEG. LUC. VII, 36-50.

In illo tempore, rogabat Jesus quidam Phariseus

nunc l. ix, epist. 81. Eadem leguntur in superiori ad Marinianum nunc ejusdem libri lxxix.

^d Primus Carn., *servus eragaturus.*

^e Duo priores Gemet., consueti clausula, *praest. Domino N. J. C. cui cum Patre et Spiritu sancto honor et imp. per omnia.*

^f Est decima tertia in Later., vigesima sexta in Cod. reg. Suec. et vigesima septima in Corb.

^g Haec desunt in Bigot., duobus Gemet., Corb., Germ. et pler. in C. Germ. legitur in basilica sancti Clementis die natali ejus.

ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi, A discubuit. Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod Jesus ^a accubisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, et stans retro secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes ejus, et unguento ungebat. Videns autem Pharisæus qui voceratur eum, ait intra se, dicens : Hic, si esset propheta, sciret utique quæ et qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens Jesus, dixit ad illum : Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait : Magister, dic. ^b Duo debitores erant cuidam feneratori : unus debebat denarios quingentos, et alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo ^c eum plus diligit? Respondens Simon, dixit : ^d Ætimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei : Recte judicasti. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni : Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti; hæc autem lacrymis suis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti, hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti, hæc autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi : Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ^e ad illam : Remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se : Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem : Fides tua te salvam fecit, vade in pace.

1592 1. Cogitant mihi ^f de Mariæ poenitentia, flere magis libet quam aliquid dicere. Cujus enim vel **C** saxeum pectus illæ hujus peccatricis lacrymæ ad exemplum poenitendi non emolliant? Consideravit namque quid fecit, et noluit moderari quid faceret. Super convivantes ingressa est, non jussa venit, inter epulas lacrymas obtulit. Discite quo dolore ardet, quæ flere et inter epulas non erubescit. Hanc vero quam Lucas peccatricem mulierem, **1593** Joannes Mariam nominat, illam esse Mariam credimus de qua ^g Marcus septem dæmonia ejecta fuisse testatur. Et quid per septem dæmonia, nisi universa vitia designantur? Quia enim septem diebus omne tempus comprehenditur, recte septenario numero universitas figuratur. Septem ergo dæmonia Maria habuit, quæ universis vitiis plena fuit. Sed ecce quia turpitudinis suæ maculas aspexit, lavanda ad fontem misericordiæ cucurrit, **1594** convivantes non erubuit. Nam quia semetipsam graviter erubescerat intus, nihil esse credidit quod verecundaretur foris. Quid ergo miramur, fratres, Mariam venientem, an

Dominum susipientem? Susipientem dicam, an trahentem? dicam mellus, trahentem et susipientem, quia nimirum ipse eam per misericordiam traxit intus, qui per mansuetudinem suscepit foris. Sed jam textum sancti Evangelii percurrentes, ipsum quoque ordinem quo venerit sananda, videamus.

2. Attulit alabastrum unguenti, et stans retro secus pedes Jesu, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes ejus, et unguento ungebat. Liqueet, fratres, quod illicitis actibus prius mulier intenta unguentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat, sed hos jam per poenitentiam conterens flebat. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat, sed jam capillis lacrymas tergebat. Ore superba dixerat, sed pedes Domini osculans, hoc in Redemptoris sui vestigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se invenit holocausta. ^h Convertit ad virtutum numerum criminum, ut totum serviret Deo in poenitentia, quidquid ex se Deum contempserat in culpa.

3. Sed hoc Pharisæus intuens despicit, et non solum venientem peccatricem mulierem, sed etiam susipientem Dominum reprehendit, dicens intra se : Hic, si esset propheta, sciret utique quæ et qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. Ecce Pharisæus veraciter apud se superbus, et fallaciter justus, ægram reprehendit de ægritudine, medicum de subventionem, qui ipse quoque de elationis vulnere ægrotabat, et ignorabat. Inter duos autem ægros medicus aderat; sed unus æger in febre integrum sensum ⁱ tenebat, alter vero in febre carnis et sensum perdidit mentis. Illa quippe flebat quod fecerat; Pharisæus autem de falsa justitia elatus, vim suæ invaletudinis exaggerabat. In ægritudine ergo et sensum perdidit, qui hoc ipsum quoque, quod a salute longe esset, ignorabat. Sed inter hæc nos gemitus cogit quosdam nostri ordinis viros intueri, qui, sacerdotali officio præditi, si quid fortasse juste exteriori vel tenuiter egerint, protinus subjectos despiciunt, et peccatores quosque in plebe positos dedignantur, eisque compati culpam suam confitentibus nolunt, ac, velut Pharisæi more a peccatrice muliere tangi despiciunt. Quæ profecto mulier si ad Pharisæi pedes venisset, nimirum calcibus repulsa discederet. Inquinari enim se alieno peccato crederet. Sed quia hunc vera justitia non replebat, de alieno vulnere ægrotabat. Unde semper necesse est ut cum peccatores quosque conspiciamus, nosmet-

^a Belvac., C. Germ. et nonnulli, quod recubisset.

^b Idem Cod., et respondens Jesus ait : Duo. Bigot., et respondit Jesus : Duo.

^c C. Germ., Belvac. et al., plus dilexit.

^d Bigot., dicit : cui plus dimissum est.

^e Belvac. et C. Germ., ad illam Jesus, remittuntur tibi peccata. Et cœperunt quidam qui simul discumbebant.

^f In Editis, de Maria Magdalene. Abest Magd. a

Mss. saltem antiquioribus, Corb., C. Germ., Gemet., etc. Constat tamen tum ex hac homilia, tum ex octava in Ezechielem, num. 2, sanctum doctorem non distinxisse mulierem peccatricem a Maria Magdalene.

^g Primus Carnot., Matthæus.

^h Primus Carn., convertit ad virtutum numerum criminum. Ita olim in C. Germ.

ⁱ Duos priores Gemet., habuit.

ipsos prius in illorum calamitate delleamus, quia A
fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus, si lapsi non sumus. Et si censura magisterii debet semper virtute disciplinæ vitia persequi, oportet tamen ut sollicitè discernamus quia distractionem debemus vitii, compassionem naturæ. Si enim feriendus est 1595 peccator, nutriendus est proximus. Cum vero jam per pœnitentiam percutit ipse quod fecit, jam noster proximus peccator non est, a quia cum Dei se justitia contra se dirigit, et hoc in se punit, quod justitia divina reprehendit.

4. Sed jam iste superbus et arrogans qua sententia convincatur audiamus. De duobus quippe ei debitoribus paradigma opponitur, quorum unus minus, et alius amplius debet; utrorumque debito dimisso, quis amplius largitorem debiti diligit, interrogatur. B Quibus verbis protinus ille respondit: *Ille plus diligit cui plus dimittitur.* Qua in re notandum est quia dum sua sententia Pharisæus vincitur, quasi phreneticus funem portat ex quo ligetur. Enumerantur ei bona peccatricis, enumerantur mala falsi justi, cum dicitur: *Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti; hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti; hæc autem b ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti; hæc autem unguento unxit pedes meos.* Post enumerationem vero subinfertur sententia: *Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Quid, fratres mei, esse dilectionem credimus, nisi ignem? et quid culpam, nisi rubiginem? Unde nunc dicitur: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Ac si aperte diceretur: *Incendit plene peccati rubiginem, c quia ardet valide per amoris ignem.* Tanto namque amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ecce ea quæ ad medicum venerat ægra sanata est, sed de salute ejus adhuc alii ægrotant. Nam simul discumbentes conquesti sunt, intra se dicentes: *Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Sed cœlestis medicus ægros non despicit, quos etiam de medicamento fieri deteriores videt.* Eam autem quam sanaverat per pietatis suæ sententiam confirmat, dicens: *Fides tua te salvam fecit, vade in pace.* Fides etenim salvam fecit, quia hoc quod petiit posse se accipere non dubitavit. Sed ipsam quoque spei certitudinem jam ab illo acceperat, a quo per spem etiam salutem quærebat. In pace autem ire præcipitur, ut a veritatis itinere in viam scandali ulterius non derivetur. Unde et per Zachariam dicitur: *Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis (Luc. 1, 79).* Tunc enim gressus nostros in viam pacis dirigimus, quando per illud actionum iter pergimus, in quo ab auctoris nostri gratia non discordamus.

a Excusi, qui cum Dei justitiam contra se dirigit; quam lectionem probarem, nisi a potioribus Mss. C. Germ., Belvac., Gemet. et pene omnibus reprobaretur.

b Gemet., ex quo intravit.

c Belvac. et Corb., qui ardet. Longip., Val. Cl.,

5. Hæc, fratres clarissimi, historica expositione transcurramus; nunc vero, si placet, ea quæ dicta sunt mystico intellectu disseramus. Quem namque Pharisæus de falsa justitia præsumens nisi Judaicum populum, quem peccatrix mulier, sed ad vestigia Domini veniens et plorans, nisi conversam gentilitatem designat? Quæ cum alabastro venit, unguentum fudit, retro secus pedes Domini stetit, lacrymis pedes rigavit, capillis tersit, eosdemque quos infundebat et tergebat, pedes osculari non desit. Nos ergo, nos illa mulier expressit, si toto corde ad Dominum post peccata redeamus, si ejus d pœnitentiæ luctus imitemur. Quid namque unguento, 1596 e nisi bonæ odor opinionis exprimitur? Unde et Paulus dicit: *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco (II Cor. 2, 15).* Si igitur recta opera agimus, quibus opinionis bonæ odore Ecclesiam respergamus, quid in Domini corpore nisi unguentum fundimus? Sed secus pedes Jesu mulier stetit. Contra pedes enim Domini stetimur cum, in peccatis positi, ejus itineribus retinebamur. Sed si ad veram pœnitentiam post peccata convertimur, jam retro secus pedes stamus, quia ejus vestigia sequimur quem impugnabamus. Lacrymis mulier pedes ejus rigat. Quod nos quoque veraciter agimus, si quibuslibet ultimis membris Domini per compassionis affectum inclinamur, si sanctis ejus in tribulatione compatimur, si eorum tristitiam nestram putamus. Capillis mulier pedes quos rigaverat tersit. Capilli quippe superfluunt corpori. Et quid abundans terrena substantia, nisi capillorum speciem tenet? Quæ dum ad usum necessitatis superfluit, etiam abscissa f non sentit. Capillis ergo pedes Domini tergimus, quando sanctis ejus, quibus ex charitate compatimur, etiam ex his quæ nobis superfluunt, miseremur, quatenus sic mens per compassionem doleat, ut etiam larga manus affectum doloris ostendat. Rigat namque lacrymis Redemptoris pedes, sed capillis suis non tergit, qui utcumque proximorum dolori compatitur, sed tamen eis ex his quæ sibi superfluunt non miseretur. Plorat et non tergit, qui verba quidem doloris tribuit, sed non ministrando quæ desunt vim doloris minime abscedit. Osculatur mulier pedes quos tergit. Quod nos quoque plene agimus, si studiose diligimus quos ex largitate continemus, ne gravis nobis sit necessitas proximi, ne ipsa nobis ejus indigentia quæ sustentatur fiat onerosa, et cum manus necessaria tribuit, animus a dilectione torpescat

6. Potest quoque per pedes ipsum mysterium incarnationis ejus intelligi, quo divinitas terram tetigit, quia carnem sumpsit. *Verbum enim caro factum est, et habitavit in nobis (Juan. 1, 14).* Osculamur ergo Redemptoris pedes, cum mysterium incarnationis ejus ex toto corde diligimus. Unguento pedes

Bigot., quæ ardet.

d Primus Carn., pœnitentiæ fructus.

e Gemet., Bigot., Val. Cl., Longip., nisi bonus odor opinionis.

f Ita Belvac., C Germ. et plurimi. Excusi, non sentitur.

ungimus, cum ipsam humanitatis ejus potentiam A sacri eloquii bona opinione prædicamus. Sed hoc Pharisæus videt et invidet, quia cum Judaicus populus gentilitatem Deum prædicare conspicit, sua apud se malitia tabescit. Sed Redemptor noster facta ejusdem mulieris quasi bona gentilitatis enumerat, ut in quo malo Judaicus populus jaceat agnoscat. Nam sic Pharisæus retunditur, ut per eum, sicut, diximus, perfidus ille populus ostendatur. *Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti, hæc autem lacrymis rigavit pedes meos.* Aqua quippe extra nos est, lacrymarum humor intra nos, quia videlicet infidelis ille populus nec ea quæ extra se erant unquam pro Domino tribuit; conversa autem gentilitas pro eo non solum rerum substantiam, sed etiam sanguinem fudit. *Osculum mihi non dedisti; hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos.* Osculum quippe dilectionis est signum. Et infidelis ille populus Deo osculum non dedit, quia ex charitate eum amare noluit, cui ex timore servivit. Vocata autem gentilitas Redemptoris sui vestigia osculari non cessat, **1597** quia in ejus amore continuo suspirat. Unde et sponsæ voce de eodem Redemptore suo in Canticis canticorum dicitur: *Osculetur me osculo oris sui (Cant. 1, 7).* Osculum recte conditoris sui desiderat, quæ se ei obsequi per amorem parat. *Oleo caput meum non unxisti.* Si pedes Domini mysterium incarnationis ejus accipimus, congrue per caput illius ipsa divinitas designatur. Unde et per Paulum dicitur: *Caput Christi, Deus (1 Cor. xi, 3).* In Deo quippe, et non in se quasi in homine, credere Judaicus populus fatebatur. Sed Pharisæo dicitur, *Oleo caput meum non unxisti*, quia ipsam quoque divinitatis ejus potentiam, in qua se Judaicus populus credere spondit, digna laude prædicare neglexit. *Hæc autem unguento unxit pedes meos*, quia dum incarnationis ejus mysterium gentilitas credidit, summa laude etiam ejus imma prædicavit. Sed jam Redemptor noster enumerata bona concludit, cum per sententiam subdit: *Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ac si aperite dicat: Et si durum est valde quod coquitur, abundat tamen amoris ignis quo etiam dura consumantur.

7. Libet inter hæc considerationem tantæ pietatis intuitu. Peccatricis mulieris opera, sed pœnitentis, qua æstimatione Veritas apud se servat, quæ ejus adversario sub tanta distributione enumerat. Ad Pharisæi prandium Dominus discumbebat, sed apud pœnitentem mulierem mentis epulis delectabatur. Apud Pharisæum Veritas pascebatur foris, apud peccatricem mulierem, sed tamen conversam, pascebatur intus. Unde et ei sancta Ecclesia, quem sub specie hinnuli cervorum quærit, in Canticis canticorum dicit: *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie (Cant. 1, 6).* Cervorum quippe hinnulus Dominus appellatur, juxta assumptam carnem antiquorum filius patrum. Ferventior vero in

meridie æstus ardescit, et umbrosum locum hinnulus quærit, quem æstus igne non afficit. In illis ergo cordibus Dominus requiescit, quæ amor præsentis sæculi non incendit, quæ carnis desideria non exurunt, quæ incensa suis anxietatibus in hujus mundi concupiscentiis non arescunt. Unde et Mariæ dicitur: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. 1, 35).* Umbrosa ergo loca in meridie ad pascendum hinnulus quærit, quia talibus mentibus Dominus pascitur, quæ per respectum gratiæ temperatæ b corporalibus desideriis non uruntur. Plus ergo pœnitens mulier pascebat intus quam Pharisæus Dominum pascebat foris, quia ab æstu carnalium quasi hinnulus Redemptor noster ad illius mentem fugerat, quam post vitiorum ignem pœnitentiæ umbra temperabat.

8. Pensemus quantæ pietatis peccatricem mulierem non solum ad se admittere, sed ei etiam ad tangendum pedes præbere. Consideremus gratiam misericordis Dei, et damnemus multitudinem reatus nostri. Ecce peccatores videt et sustinet, resistentes tolerat, et tamen quotidie per Evangelium clementer vocat. Confessionem nostram ex puro corde desiderat, et cuncta quæ delinquimus relaxavit. Temperavit nobis distractionem legis misericordia Redemptoris. In illa quippè scriptum est: *Si quis hoc vel illud fecerit, morte moriatur. 1598 Si quis hæc vel illa fecerit, lapidibus obruatur (Exod. xix, 12; Lev. xx, seq.).* Apparuit conditor et Redemptor noster in carne, confessioni peccatorum non pœnam, sed vitam promittit; mulierem sua vulnera conflentem suscipit, et sanam dimittit. Inflexit ergo ad misericordiam duritiam legis, quia quos juste illa damnat, ipse misericorditer liberat. Unde bene quoque in lege scriptum est quia *manus Moysi erant graves; sumentes ergo lapidem, posuerunt subter, in quo sedit; Aaron autem et Hur sustentabant manus ejus (Exod. xvii, 12).* Moyses quippe sedit in lapide, cum lex requievit in Ecclesia. Sed hæc eadem lex manus graves habuit, quia peccantes quosque non misericorditer pertulit, sed severa distractione percussit. Aaron vero mons fortitudinis, Hur autem ignis interpretatur. Quem itaque mons iste fortitudinis signat, nisi Redemptorem nostrum, de quo per prophetam dicitur: *Erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium (Isai. ii, 2)?* Aut quis per ignem, nisi Spiritus sanctus figuratur, de quo idem Redemptor dicit: *Ignem veni mittere in terram (Luc. xii, 49)?* Aaron ergo et Hur graves manus Moysi sustinent, atque sustentando leviores reddunt, quia Mediator Dei et hominum cum igne sancti Spiritus veniens mandata legis gravia, quæ dum carnaliter tenerentur portari non poterant, tolerabilia nobis per spiritalem intelligentiam ostendit. Quasi enim manus Moysi læves reddidit, quia pondus mandatorum legis c ad virtutem confessionis retorsit. Hanc nobis d sequentibus misericordiæ promissionem innuit, cum

a Belvac., *osculis oris sui.*

b Bigot., *temporalibus desideriis.*

c Secundus Carn., *ad fidem conversionis.*

d C. Germ., duo priores Gemet. et secundus

per prophetam dicit : *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat* (Ezech. xxxiii, 11). Hinc iterum sub Judææ specie unicuique peccatrici animæ dicitur : *Si dereliquerit vir uxorem suam, et illa recedens duxerit virum alterum, nunquid revertetur ad eam ultra? nunquid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, verumtamen revertere ad me, dicit Dominus* (Jerem. iii, 1). Ecce paradigma turpis mulieris dedit. Ostendit quod post turpitudinem recipi non possit. Sed hoc ipsum paradigma quod protulit per misericordiam vincit, cum dicit fornicantem mulierem **599** recipi nequaquam posse, et tamen ipse fornicantem animam ut recipiat exspectat. Pensate, fratres, pondus tantæ pietatis. Dicit quod fieri non potest, et demonstrat quia hoc ipse facere etiam contra morem potest. Ecce vocat, et quos inquinatos denuntiat, hos etiam amplecti quærit, a quibus desertum esse se queritur. Nemo ergo tantæ misericordiæ tempus perdat, nemo oblata remedia divini pietatis abijciat. Ecce superna benignitas aversos nos revocat, et nobis revertentibus suæ clementiæ sinum parat. Unusquisque ergo penset quo debito constringitur, ^b quando illum Deus exspectat, nec contemptus exasperatur. Qui ergo permanere noluit redeat, qui stare contempsit saltem post lapsum surgat. Quanto nos amore conditor noster exspectat insinuat cum per prophetam dicit : *Attendi, et auscultavi, nemo quod bonum est loquitur; non est qui recogitet in corde suo et dicat, Quid feci?* (Jerem. viii, 6.) Certe nunquam cogitare mala debuimus. Sed quia cogitare ^c recta noluimus, ecce adhuc sustinet, ut recogitemus. Videte tantæ pietatis sinum, considerate apertum vobis misericordiæ gremium; quos male cogitantes perdidit, bene recogitantes quærit. Ad vos ergo, fratres charissimi, ad vos oculos mentis reducite, et pœnitentem peccatricem mulierem in exemplum vobis imitationis anteferte; quæque vos in adolescentia, quæque in juventute deliquisse meministis, desinete; morum operumque maculas lacrymis terгите. Amemus jam Redemptoris nostri vestigia, quæ peccando contempsimus. Ecce, ut diximus, ad recipiendos nos supernæ pietatis sinus aperitur, nec maculosa in nobis vita contemnitur. Per hoc quod iniquationem nostram perhorrescimus, internæ jam munditiæ concordamus. Revertentes nos Dominus ^d elementer amplectitur, quia peccatorum vita ei esse indigna jam non potest, quæ stertibus lavatur in Christo Jesu Domino nostro, qui vivit et regnat cum Pa-

Carn., nobis sequentis. Tertius Gemet., nobis sequentem.

^a Excusi, in vijis Mss., *sinum aperit*. Primus Carn., ab aliis recedens habet, *signum parat*.

^b Corb., *quando illum Deus nec contemptus aspernatur*. Belvac. et duo priores Gemet., *quando... neo contemptus exasperat*. Secuti sumus C. Germ. et alios.

^c Primes Carn., *pietatis signum*.

^d In Lateran. est vigesima quarta. In Cod. reg. Suoc. vigesima septima. In Corb. vigesima tertia.

^e Secundus Carn., *in basilica beati Joannis apostoli*

tre Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

^d HOMILIA XXXIV.

Habita ad populum ^e in basilica beatorum Joannis et Pauli, Dominica tertia post Pentecosten.

LECTIO S. EVANG. SEG. LUC. XV, 4-10.

In illo tempore, ^f erant appropinquantes ad Jesum publicani et peccatores, ut audirent illum. Et mirabantur Pharisæi et Scribæ, dicentes : *Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens : Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, et si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat illam? Et cum invenierit eam, imponit in humeros suos gaudens; et veniens domum, convocat amicos et vicinos, dicens illis : Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat. Dico vobis quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis qui non indigent pœnitentia. Aut quæ mulier habens drachmas decem, et si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et evertit domum, et quærit diligenter donec inveniat eam? Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas suas, dicens : Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.*

1600 1. *Æstivum tempus quod corpori meo valde contrarium est, loqui me de expositione Evangelii longa mora interveniente prohibuit.* Sed nunquid quia lingua tacuit, ardere charitas cessavit? Hoc etenim dico, quod apud se vestrum unusquisque recognoscit. Plerumque charitas quibusdam occupationibus præpedita, ^k et integra flagrat in corde, et tamen non monstratur in opere, quia et sol cum nube tegitur, non videtur in terra, et tamen ardet in celo. Sic sic esse occupata charitas solet, et intus vin sui ardoris exerit, et foris flammæ operis non ostendit. Sed quia nunc ad loquendum tempus rediit, vestra me studia accendunt, ut mihi tanto amplius loqui libeat, quanto hoc vestræ mentes desiderabilius exspectant.

2. Audistis in lectione evangelica, fratres mei, quia peccatores et publicani accesserunt ad redemptorem nostrum; et non solum ad colloquendum, sed etiam ad convescendum recepti sunt. Quod videntes Pharisæi, dedignati sunt. Ex qua re colligite quia vera justitia compassionem habet (Dist. 45, c. 15), falsa justitia dedignationem, quamvis et justi

die Dominico. Abest a plerisque Mss. Dominica tertia post Pentecosten.

^f C. Germ., Lateran., Belvac. et tres Gemet., *accurrunt ad Jesum*.

^g Bigot., *quam perdideram*.

^h Subintelligitur magis.

ⁱ Corb. Germ., *qui non erraverunt*.

^j Gussanv., *sed non quia lingua tacuit, etc.* Unde hanc lectionem descripserit M. s. et aliis Editis contrariam, nescimus.

^k Ita C. Germ., Carn., Gemet., Bigot., etc. Ubi Editi habent, et intus flagrat.

soleant recte peccatoribus ^a indignari. Sed aliud est A quod agitur typho superbix, aliud quod zelo disciplinæ. Dedignantur etenim, sed non dedignantem; ^b desperant, sed non desperantes; persecutionem commovent, sed amantes, quia etsi foris increpationes per disciplinam exaggerant, intus tamen dulcedinem per charitatem servant. Præponunt sibi in animo ipsos plerumque quos corrigunt, meliores existimant eos quoque quos judicant. Quod videlicet agentes, et per disciplinam subditos, **1601** et per humilitatem custodiunt semetipsos. At contra hi qui de falsa justitia superbire solent (*Ibid.*), cæteros quosque despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt; et quo se peccatores esse non credunt, eo deterius peccatores fiunt. De quorum profecto numero Pharisæi exsisterant, qui, dijudicantes Dominum B peccatores susciperet, amenti corde ipsum fontem misericordiæ reprehendebant

3. Sed quia ægri erant ita ut ægros se esse nescirent, quatenus quod erant agnoscerent, cœlestis eos medicus blandis fomentis curat, benignum paradigma objicit, et in eorum corde vulneris tumorem premit. Ait namque: *Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat?* Ecce mira dispensatione pietatis similitudinem Veritas dedit, quam et in seipso homo recognosceret, et tamen hæc specialiter ad ipsum auctorem hominum pertineret. Quia enim centenarius perfectus est numerus, ipse centum oves habuit cum angelorum substantiam et hominum creavit. Sed una C ovis tunc perit quando peccando homo pascua vitæ dereliquit. Dimisit autem nonaginta novem oves in deserto, quia illos summos angelorum choros reliquit in cœlo. Cur autem cœlum desertum vocatur, nisi quod desertum dicitur derelictum? Tunc autem cœlum homo deseruit cum peccavit. In deserto autem nonaginta novem oves remanserant, quando in terra Dominus unam quærebat, quia rationalis creaturæ numerus, angelorum videlicet et hominum, quæ ad videndum Deum **1602** condita fuerat, pereunte homine erat imminutus, et ut perfecta summa ovium integraretur in cœlo, homo perditus quærebatur in terra. Nam quod hic evangelista dicit in deserto, alius dicit in montibus, ut significet in excelsis (*Matth. xviii, 12*), quia nimirum oves quæ non perierant in sublimibus stabant. *Et cum invenerit ovem, imponit in humeros suos gaudens.* Ovem in humeris suis imposuit, quia humanam naturam suscipiens peccata nostra ipse portavit. *Et veniens domum, convocat amicos et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat.* Inventa ove ad domum redit, ^c quia Pastor noster, reparato homine, ad regnum cœleste rediit. Ibi amicos et vicinos invenit, illos videlicet angelorum choros

^a Excusi, *dedignantur*. Mss. Corb., Carn., Germ., Gemet., etc., habent *indignantur*, etsi superius legatur, *dedignantem*.

^b Duo priores Gemet., *despiciunt, sed non despicientes*.

qui amici ejus sunt, quia voluntatem ejus continue in sua stabilitate custodiunt. Vicini quoque ejus sunt, quia claritate visionis illius sua assiduitate perfruuntur. Et notandum quod non dicit Congratulamini inventæ ovi, sed Mihi, quia videlicet ejus gaudium est vita nostra, et cum nos ad cœlum reducimur, solemnitate lætitiæ ejus implemus

4. *Dico vobis quod ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta novem justis qui non indigent penitentia.* Considerandum nobis est, fratres mei, cur Dominus plus de conversis peccatoribus quam de stantibus justis in cœlo gaudium esse fateatur, nisi hoc quod ipsi per quotidianum visionis experimentum novimus, quia plerumque hi qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in via justitiæ, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad cœlestem patriam anxie non anhelant, tantoque sibi in rebus licitis usum præbent, quanto se perpetrasse nulla illicita meminerunt. Et plerumque pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde sibi securi sunt quod nulla commiserint mala graviora. At contra nonnunquam hi qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt in amorem Dei, seseque in magnis virtutibus exercent, cuncta difficilia sancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumeliis lætantur, flagrant desiderio, ad cœlestem patriam anhelant; et quia se errasse a Deo considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant. Majus ergo de peccatore converso quam de stante justo gaudium fit in cœlo, quia et dux in prælio plus eum militem diligit, qui, post fugam reversus, hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga præbuit, et nunquam aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam amplius terram amat quæ post spinas uberes fruges profert, quam eam quæ nunquam spinas habuit et nunquam fertilem messem producit.

5. Sed inter hæc sciendum est quia sunt plerique justis, in quorum vita tantum est gaudium, ut eis quælibet peccatorum pœnitentia præponi nullatenus possit. Nam multi et nullorum sibi malorum sunt conscii, et tamen in tanti ardoris afflictione ^d se exerunt, ac si peccatis omnibus coangustentur. Cuncta etiam licita respuunt, ad despectum mundi sublimiter accinguntur, licere sibi non vult omne quodlibet, bona sibi amputant etiam concessa, contemnunt visibilia, invisibilibus accenduntur, **1603** lamentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliant; et sicut nonnulli peccata operum, sic ipsi cogitationum peccata deplorant. Quid itaque istos dixerim, nisi et justos et pœnitentes, qui se et in pœnitentia de peccato cogitationis humiliant, et recti semper in opere perseverant? Hinc ergo colligendum est quan-

^c Duo priores Gemet., *quia Redemptor noster*.

^d Excusi mutarunt in *exercent* verbum *exerunt*, quod est omnium vet. Mss. et præsertim Corb. Germ.

tum Deo gaudium faciat quando humiliter plangit A
justus, si facit in cœlo gaudium quando hoc quod
male gessit et per pœnitentiam damnat injustus.

6. Sequitur : *Aut quæ mulier habens drachmas de-
sem, et si perdidit drachmam unam, nonne accendit
lucernam, et evertit domum, et quærit diligenter donec
inveniat drachmam quam perdidit?* Qui signatur per
pastorem, ipse et per mulierem. Ipse etenim Deus,
ipse et Dei sapientia. Et quia imago exprimitur in
drachma, mulier drachmam perdidit, quando homo,
qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a si-
militudine sui conditoris recessit. Sed accendit mul-
lier lucernam, quia Dei sapientia apparuit in humani-
tate. Lucerna quippe lumen in testa est : lumen vero
in testa, est divinitas in carne. De qua videlicet testa
sui corporis dicit ipsa Sapientia : *Exaruit velut testa* B
virtus mea (Psal. xxi, 16). Quia enim testa in igne
solidatur, ejus virtus sicut testa exaruit, quia as-
sumptam carnem ad resurrectionis gloriam ex pœsionis
tribulatione roboravit. Accensa autem lucerna
evertit domum, quia mox ut ejus divinitas per car-
nem claruit, omnis eē nostra conscientia concussit.
Domus namque evertitur cum consideratione reatus
sui humana conscientia perturbatur. Qui eversionis
sermo non discrepat ab eo quod in aliis codicibus le-
gitur, *emundat*, quia nimirum prava mens si non
prius per timorem evertitur, ab assuetis vitis non
emundatur. Eversa ergo domo invenitur drachma,
quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur
in homine similitudo conditoris. *Et cum invenerit,*
convocat amicas et vicinas suas, dicens : Congratula- C
mini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.
Quæ amicæ vel vicinæ nisi illæ potestates cœlestes
sunt, jam superius dictæ? Quæ tanto supernæ sa-
pientiæ juxta sunt, quanto ei per gratiam continuæ
visionis appropinquant. Sed inter hæc nequaquam
relinquere negligenter debemus cur ista mulier, per
quam Dei sapientia figuratur, decem drachmas ha-
buisse perhibetur, ex quibus unam perdidit, quam
cum quæreret invenit. Angelorum quippe et homi-
num naturam ad cognoscendum se Dominus condidit,
quam dum consistere ad æternitatem voluit, eam
procul dubio ad suam similitudinem creavit. Decem
vero drachmas habuit mulier, quia novem sunt or-
dines angelorum. Sed ut completeretur electorum nu-
merus, homo decimus est creatus, qui a conditore D
suo nec post culpam periit, quia hunc æterna sa-
pientia per carnem miraculis coruscans ex lumine
testæ reparavit.

7. Novem vero angelorum ordines diximus, quia
videlicet esse, testante sacro eloquio, scimus angelos,
archangelos, virtutes, potestates, principatus, domi-
nationes, thronos, cherubim, atque seraphim. Esse
namque angelos et archangelos pene omnes sacri
eloquii paginæ testantur. Cherubini vero atque sera-
phim sæpe, ut notum est, libri prophetarum loquun-

^a Belvac., C. Germ. et duo priores Gemet., qui
notandum.

^b Belvac., ut quia subtilior.

1604 tur. Quatuor quoque ordinum nomina Pau-
lus apostolus ad Ephesios enumerat, dicens : *Supra
omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et
dominationem* (Eph. i, 21). Qui rursus ad Colos-
senses scribens, ait : *Sive throni, sive potestates, sive
principatus, sive dominationes* (Coloss. i, 16). Domi-
nationes vero et principatus ac potestates jam ad
Ephesios loquens descriperat; sed ea quoque Colos-
sensis dicturus, præmisit thronos, de quibus nec-
dum quidquam fuerat Ephesiis locutus. Dum ergo
illis quatuor quæ ad Ephesios dixit, id est principatibus,
potestatibus, virtutibus atque dominationibus,
conjunguntur throni, quinque sunt ordines qui spe-
cialiter exprimuntur. Quibus dum angeli et archan-
geli, cherubim atque seraphim, adjuncta sunt, pro-
cul dubio novem esse angelorum ordines inveniun-
tur. Unde et ipsi angelo, qui primus est conditus, per
prophetam dicitur : *Tu signaculum similitudinis, ple-
nus sapientia, et perfectus decore, in deliciis paradisi
Dei fuisti* (Ezech. xxviii, 12). ^a Ubi notandum quod
non ad similitudinem Dei factus, sed signaculum si-
militudinis dicitur, ^b ut quo in eo subtilior est natu-
ra, eo in illo imago Dei ^c similis insinuetur expres-
sa. Quo in loco mox subditur : *Omnis lapis pretiosus
operimentum tuum : sardius, topasius, et jaspis, chry-
solythus, onyx, et beryllus, sapphirus, carbunculus, et
amaragdus* (Ibid., 13). Ecce novem dixit nomina la-
pidum, quia profecto novem sunt ordines angelorum.
Quibus nimirum ordinibus ille primus angelus ideo
ornatus et opertus exstitit, quia dum cunctis agmini-
bus angelorum prælatus est, ex eorum comparatione
clarior fuit.

8. Sed cur istos persistentium angelorum choros
enumerando perstrinximus, si non eorum quoque
ministeria subtiliter exprimamus? Græca etenim
lingua angeli nuntii, archangeli vero summi nuntii,
vocantur. Sciendum quoque quod angelorum voca-
bulum, nomen est officii, non naturæ. Nam sancti
illi cœlestis patriæ spiritus semper quidem sunt spi-
ritus, sed semper vocari angeli nequaquam possunt,
quia tunc solum sunt angeli, cum per eos aliqua
nuntiantur; unde et per Psalmistam dicitur : *Qui
facit angelos suos spiritus* (Psal. ciii, 4). Ac si pa-
tenter dicat : Qui eos quos semper habet spiritus,
etiam cum voluerit, angelos facit. Hi autem qui mini-
ma nuntiant, angeli, qui vero summa annuntiant,
archangeli, vocantur. Hinc est enim quod ad Mariam
virginem non quilibet angelus, sed Gabriel archan-
gelus, mittitur (Luc. i, 26). Ad hoc quippe ministe-
rium summum angelum venire dignum fuerat, qui
summum omnium nuntiabat. Qui idcirco etiam pri-
vatis nominibus censentur, ut signetur per vocabula
etiam in operatione quid valeant. Neque enim in illa
sancta civitate, quam de visione omnipotentis Dei
plena scientia perficit, idcirco propria nomina sor-
tiuntur, ne eorum personæ sine nominibus sciri

^c Duo priores Gemet. ac secundus Carn., *subti-
lius.*

non possint; sed cum ad nos aliquid ministraturi A
veniant, apud nos etiam nomina a ministeriis tra-
hant.

9. Michael namque, quis ut Deus; Gabriel autem, fertitudo Dei; Raphael vero dicitur medicina Dei. Et quoties miræ virtutis aliquid agitur, Michael mitti perhibetur, ut ex ipso actu et nomine **1605** detur intelligi quia nullus potest facere quod facere pravalet Deus. Unde et ille antiquus hostis, qui Deo esse per superbiam similis concupivit, dicens: *In caelum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum, sedabo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo* (Isai. xiv, 13), dum in fine mundi in sua virtute relinqueret extremo supplicio perimendus, cum Michael archangelo præliatus esse perhibetur, sicut B per Joannem dicitur: *Factum est prælium cum Michael archangelo* (Apoc. xii, 7), ut qui se ad Dei similitudinem superbus extulerat, per Michaelem peremptus discat, quia ad Dei similitudinem per superbiam nullus exurgat. Ad Mariam quoque Gabriel mittitur (Lucæ i, 26), qui Dei fertitudo nominatur. Illum quippe nuntiare veniebat, qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per Psalmistam dicitur: *Tollite portas principes vestras, et elevamini, portæ æternales, et introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio* (Psal. xxiii, 9, 10). Et rursum: *Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ* (Ibid.). Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum Dominus, et potens in prælio, C contra potestates aereas ad bella veniebat. Raphael quoque interpretatur, ut diximus, medicina Dei, quia videlicet dum Tobie oculos quasi per officium curationis tetigit (Tom. xi, 13, seq.), cæcitatibus ejus tenebras tersit. Qui ergo ad curandum mittitur, dignum videlicet fuit ut Dei medicina vocaretur. Sed quia angelorum nomina interpretando perstrinximus, nunc superest ut ipsa officiorum vocabula breviter exsequamur.

10. Virtutes etenim vocantur illi nimirum spiritus, per quos signa et miracula frequentius fiunt. Potestates etiam vocantur hi qui hoc potentius cæteris in suo ordine perceperunt, ut eorum ditioni virtutes adversæ subjectæ sint, quorum potestate refrenantur, ne corda hominum tantum tentare prævaleant quantum volunt. Principatus etiam vocantur qui ipsis quoque bonis angelorum spiritibus præsent, qui subjectis aliis dum quæque sunt agenda disponunt, eis ad explenda divina ministeria principantur. Dominationes autem vocantur qui etiam potestates principatum dissimilitudine alta transcendunt. b Nam principari est inter reliquos priorem existere, dominari vero est etiam subjectos quosque possidere. Ea ergo angelorum agmina, quæ mira pe-

a Ita cum C. Germ., Carn., Gemet., vet. Ed., etc. At in Excusis recent., ad debellandas potestates aereas.

b Hæc, usque ad ea ergo angelorum, non sunt in

lencia præminent, pro eo quod eis cætera ad obediendum subjecta sunt, dominationes vocantur. Throni quoque illa agmina sunt vocata, quibus ad exercendum judicium semper Deus omnipotens præsidet. Quia enim thrones Latino eloquio sedes dicimus, throni Dei dicti sunt hi qui tanta divinitatis gratia replentur, ut in eis Dominus sedeat, et per eos sua judicia decernat. Unde et per Psalmistam dicitur: *Sedes super thronum, qui iudicatis æquitate* (Psal. ix, 5). Cherubim quoque plenitudo scientiæ dicitur. Et sublimiora illa agmina ideires cherubim vocata sunt, quia tanto perfectiori scientia plena sunt, quanto claritatem Dei vicinius contemplantur; ut, secundum creaturæ modum, eo plene omnia sciant, quo visione conditoris sui per meritum dignitatis appropinquant. **1606** Seraphim etiam vocantur illa spirituum sanctorum agmina quæ ex singulari propinquitate conditoris sui incomparabili ardent amore. Seraphim namque ardentes vel incendentes vocantur. Quæ, quia ita Deo conjuncta sunt ut inter hæc et Deum nulli alii spiritus intersint, tanto magis ardent, quanto hunc vicinius vident. Quorum profecto flamma amor est, quia quo subtilius claritatem divinitatis ejus aspiciunt, eo validius in ejus amore flammescunt.

11. Sed quid prodest nos de angelicis spiritibus ista perstringere, si non studeamus hæc etiam ad nostros profectus congruè consideratione derivare? Quia enim superna illa civitas ex angelis et hominibus constat, ad quam tantum credimus humanum genus ascendere, quantos illic contigit electos angelos remansisse, sicut scriptum est: *Statuit terminos gentium secundum numerum angelorum Dei* (Deut. xxxii, 8), debemus et nos aliquid ex illis distinctionibus supernarum civium ad usum nostræ conversationis trahere, nosque ipsos ad incrementa virtutum bonis studiis inflammare. Quia enim tanta illius ascensura creditur multitudo hominum, quanta multitudo remansit angelorum, superest ut ipsi quoque homines qui ad celestem patriam redeunt ex eis agminibus aliquid illuc revertentes imitentur. Distincte namque conversationes hominum singulorum agminum ordinibus congruunt, et in eorum sortem per conversationis similitudinem deputantur. Nam suat plerique qui parva capiunt, sed tamen hæc eadem parva pie annuntiare fratribus non desistant. Isti itaque in angelorum numerum currunt. Et sunt nonnulli qui, divinæ largitatis munere d relecti, secretorum celestium summa et capere prævalent, et nuntiare. Quo ergo isti nisi inter archangelorum numerum deputantur? Et sunt alii qui mira faciunt, signa valenter operantur. Quo ergo isti nisi ad supernarum virtutum sortem et numerum congruunt? Et sunt nonnulli qui etiam de obsessis corporibus malignos spiritus fugant, eosque virtute orationis, et vi as-

Mss. Corb., Belvac., C. Germ. Leguntur in Gemet., Bigot. et al.

c Bigot., justitiam.

d Longip. et Val. Cl., refertur.

ceptæ potestatis ejiunt. Quo itaque isti meritum suum nisi inter potestatum cœlestium numerum sortiuntur? Et sunt nonnulli qui acceptis virtutibus etiam electorum hominum merita transcendunt; cumque et bonis meliores sunt, electis quoque fratribus participantur. Quo ergo isti sortem suam nisi inter principatum numeros acceperunt? Et sunt nonnulli qui sic in semetipsis cunctis vitiis omnibusque desideris dominantur, ut ipso jure munditiæ dii inter homines vocentur; unde et ad Moysen dicitur: *Ecce constitui te deum Pharaonis (Exod. vii, 1)*. Quo ergo isti nisi inter numeros dominationum currunt? Et sunt nonnulli qui, dum sibimetipsis vigilantî cura dominantur, dumque se sollicita intentione discutiunt, divino timori semper inhærentes, hoc in munere virtutis accipiunt, ut judicare recte et alios possint. Quorum profecto mentibus dum divina contemplatio præsto est, in his velut in throno suo Dominus præsidens, aliorum facta examinat, et cuncta mirabiliter de sua sede dispensat. Quid ergo isti nisi throni sui conditoris sunt? vel quo nisi ad supernarum sedium numeros ascribuntur? Per quos dum sancta Ecclesia regitur, plerumque de quibusdam suis infirmis actibus etiam electi judicantur. Et sunt nonnulli qui tanta Dei ac proximi dilectione pleni sunt, ut cherubim jure nominentur. Quia enim, ut præfati sumus, cherubim plenitudo scientiæ dicitur, et Paulo dicente didicimus quia plenitudo legis est charitas (Rom. xiii, 10), omnes qui Dei et proximi charitate cæteris amplius pleni sunt meritum suorum sortem inter cherubim numeros perceperunt. Et sunt nonnulli qui, supernæ contemplationis facibus accensi, in solo conditoris sui desiderio anhelant, nihil in hoc mundo cupiunt, solo æternitatis amore pascantur, terrena quæque abjiciunt, cuncta temporalia mente transcendunt, amant et ardent, atque in ipso suo ardore requiescunt, amando ardent, loquendo et alios accendunt, et quos verbo tangunt, ardere protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo istos nisi seraphim dixerim, quorum cor in igne conversum lucet et urit, quia et mentium oculos ad superna illuminant, et compungendo in fletibus vitiorum rubiginem purgant. Qui ergo ita ad amorem sui conditoris inflammati sunt quo nisi inter seraphim numerum sortem suæ vocationis acceperunt?

12. Sed hæc, fratres charissimi, me loquente, in-

A trorsus vos ad vosmetipsos reductæ, secretorum vestrorum merita cogitationesque discutitæ. Videte si quid jam boni vobiscum intus agitis, videte si in numero horum agminum, quæ breviter tangendo perstrinximus, sortem vestræ vocationis invenitis. Væ autem animæ quæ in se de his bonis quæ enumeravimus minime aliquid recognoscit, eique adhuc væ deterius imminet, si et privatam se donis intelligit, et nequaquam gemit. Quisquis ergo talis est, fratres mei, gemendus est valde, quia non gemit. Pensemus ergo accepta electorum munera, et virtute qua possumus ad amorem tantæ sortis anbelemus. Qui in se donorum gratiam minime recognoscit gemat. Qui vero in se minora cognoscit, aliis majora non invidet, quia et supernæ illæ distinctiones

B beatorum spirituum ita sunt conditæ, ut aliæ aliis sint prælatæ. Fertur vero Dionysius Areopagita, antiquus videlicet et venerabilis Pater, dicere (*De Cœl. Hierarch. cap. 7, 9, 13*) quod ex minoribus angelorum agminibus foras ad explendum ministerium vel visibiliter vel invisibiliter mittuntur, scilicet quia ad humana solatia ut angeli aut archangeli veniunt. Nam superiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt, quoniam ea quæ præminent usum exterioris ministerii nequaquam habent. Cui rei illud videtur esse contrarium quod Isaias dicit: *Ei volavit ad me unus de seraphim, et in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari, et tetigit os meum (Isai. vi, 6, 7)*. Sed

1608 in hac prophetæ sententiâ vult intelligi quia ii spiritus qui mittuntur eorum vocabulum percipiunt quorum officium gerunt. Qui enim, ut peccata locutionis incendat, de altari angelus carbonem portat, seraphim vocatur, quod incendium dicitur. Huic autem sensui et illud creditur non inconuenienter opitulari, quod per Danielelem dicitur: *Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei (Dan. vii, 10)*. Aliud namque est ministrare, aliud assistere, quia hi administrant Deo, qui et ad nos nuntiando exeunt; assistunt vero qui sic contemplatione intima perscrutatur, ut ad explenda foras opera minime mittantur.

13. Sed quia in quibusdam Scripturæ locis quædam per cherubim, quædam vero per seraphim agi didicimus, utrum per se hæc faciant, an per subjecta agmina agantur, quæ, sicut dicitur, in eo quod a majoribus veniunt majorum vocabula sortiuntur, nos

^a Duo priores Gemet., quo ergo etsi, quorum comparatione cæteri homines, ut ita dicam, servi sunt, nisi inter numeros.

^b Gemet. et Bigot., contemplationis igne.

^c Primus Carn., potius.

^d Belvac., et eos pungendo.

^e Utrum hæc scripta sint Dionysii Areop. hic non inquirimus, cum hæc quæstio jam toties retractata et ad incudem revocata sit. Legi possunt de hoc argum. Natalis Alexander, tom. II; Ludovicus Ellies du Pin, in Bibliotheca Script. Eccl.; noster Nicolaus le Nourry, in Apparatu ad Biblioth. Patrum; Guilielmus Cave, in Hist. Litteraria Script. Eccl.; noster Claud. David, in sua Dissert. Gail. de scriptis Dionys. Areop., anno 1702 edita, et alii plures. Gregorius

hæc scripta Dionysio Areopagitæ non assertive tribuit, sed cum aliqua dubitatione, ut ex his verbis colligitur: fertur Dionysius Areop. . . . dicere. Dubitationem et hæsitationem aliquam significat verbum fertur. Hæc autem non videtur fuisse de doctrina libri cœlestis hierarch. qui in omnium manibus versabatur, unde legendæ dubium facile solvi potuisset. Ergo fertur ad auctorem libri potius spectat; sicque loquendo sanctus doctor innuere videtur non propriam sententiam sequi se, sed vulgarem opinionem. Hæc tamen, prædens lector, judicio tuo permitto.

^f Primus Carn., valet intelligi.

^g Bigot., majora vocabula.

affirmare nolumus quod apertis testimoniis non approbamus. Hoc tamen certissime scimus, quia ad explendum de supernis ministerium alii spiritus alios mittunt, Zacharia scilicet propheta testante, qui ait: *Ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur; et ecce alius angelus egrediebatur in occursum ejus, et dixit ad eum: Curre, et loquere ad puerum istum, dicens: Absque muro habitabitur Jerusalem (Zach. II, 3, 4).* Dum enim angelus ad angelum dicit Curre et loquere, dubium non est quia alius alium mittit. Minora vero sunt quæ mittuntur, majora quæ mittunt. Sed hoc quoque de ipsis agminibus quæ mittuntur certum tenemus, quia et cum ad nos veniunt, sic exterius implent ministerium, ut tamen nunquam desint interiorius per contemplationem. Et mittuntur igitur, et assistunt, quia etsi circumscriptus est angelicus spiritus, summus tamen spiritus ipse, qui Deus est, circumscriptus non est. Angeli itaque et missi, et ante ipsum sunt, quia quolibet missi veniant, intra ipsum currunt.

14. Sciendum quoque est quia plerumque ipsi beatorum spiritum ordines vicinorum sibi ordinum vocabula sortiuntur. Thronos etenim, scilicet sedes Dei, specialem beatorum spirituum ordinem diximus, et tamen per Psalmistam dicitur: *Qui sedes super cherubim, appare (Psal. LXXIX, III),* quia videlicet, dum in ipsis distinctionibus agminum cherubim thronis junguntur, sedere etiam super cherubim Dominus ex vicini agminis æqualitate perhibetur. Sic quippe in illa summa civitate specialia quædam singulorum sunt, ut tamen sint communia omnium; et quod in se ex parte quisque habet, hoc in alio ordine totum possidet. Sed idcirco uno eodemque vocabulo communiter non consentur, ut ille ordo vocari privato uniuscujusque rei nomine debeat, qui hanc in munere plenius accepit. Seraphim namque incendium diximus, et tamen amore conditoris simul omnes ardent. Cherubim vero plenitudinem scientiæ, et tamen quis ibi aliquid nesciat ubi ipsum omnes simul fontem scientiæ Deum vident? Throni quoque illa agmina quibus conditor præsidet vocantur, sed beatus esse quis potest, nisi Creator suus ejus menti præsideat? Quæ ergo ex parte ab omnibus habentur, eis in privato nomine data sunt qui hæc in munere **1609** plenius acceperunt. Nam et si qua illic sic alii habent, ut haberi ab aliis nequaquam possint, sicut speciali nomine dominationes et principatus vocantur, cuncta ibi singulorum sunt, quia per charitatem spiritus ab alio in aliis habentur.

15. Sed ecce dum cœlestium ^b civium secreta rimamur, ab expositionis nostræ ordinæ longe digressi sumus. Suspiremus ergo ad eos de quibus loquimur, sed redeamus ad nos. Meminisse etenim debemus quia caro sumus. Taceamus interim de secretis cœli, sed ante conditoris oculos manu poeni-

^a Idem, scientiæ, Deum vident; et tamen.

^b Duo priores Gemet., cœlestium ordinum.

^c Primus Carn., si possumus dispensationem supernæ pietatis agnoscere.

lentiæ tergamus maculas pulveris nostri. Ecce ipsa divina misericordia pollicetur, dicens: *Gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente; et tamen per prophetam Dominus dicit: Quia quacunque die justus peccaverit, omnes justitiæ ejus in oblivione erunt coram me (Ezech. XXXIII, 13).* Pensemus, ^e si possumus, dispensationem supernæ pietatis. Stantibus, si ceciderint, minatur poenam; lapsis vero, ut surgere appetant, promittit misericordiam. Illos terret, ne præsumant in bonis; istos refovet, ne desperent in malis. Justus es, iram pertimesce, ne corruas; peccator es, præsume de misericordia, ut surgas. Ecce autem jam lapsi sumus, stare nequaquam valuimus, in pravis nostris desideriis jacemus. Sed qui nos concidit rectos, adhuc exspectat, et provocat ut surgamus. Sinum suæ pietatis aperit, nosque ad se recipere per penitentiam quærit (*De penit., dist. 3, cap. Penitentiam*). Sed penitentiam agere digne non possumus, nisi modum quoque ejusdem penitentiae cognoscamus. Penitentiam quippe agere est et perpetrata mala plangere, et plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc penitentiam agere, aut dissimulat, aut ignorat. Quid enim prodest si peccata quis luxuriæ defleat, et tamen adhuc avaritiæ æstibus anhelat? Aut quid prodest, si iræ culpas jam luceat, et tamen adhuc invidiæ facibus tabescat? Sed minus est valde quod dicimus, ut qui peccata deplorat ploranda minime committat, et qui plangit vitia perpetrare vitia timeat.

^c 16. Nam cogitandum summopere est ut qui se illicita meminint commisisse a quibusdam conditor licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita sibi metipso abscondere debeat etiam concessa, et se reprehendat in minimis qui se meminit in maximis deliquisse. ^d Nimia sunt quæ loquor, si hæc ex sacri eloquii testimoniis non affirmo. Lex certe Veteris Testamenti alienam uxorem concupisci prohibet (*Exod. XX, 17*), a rege vero fortia juberi militibus, vel desiderari aquam, non pœnaliter vetat. Et cuncti novimus quod David, concupiscentiæ mucrone transfixus, alienam conjugem et concupivit et abstulit (*II Reg. XI, 4*). Cujus culpam digna verbera sunt secuta, et malam quod perpetravit per penitentiae lamenta correxit. ^d Qui cum longe post contra hostium cuneos sederet, aquam bibere de Bethlehemitica cisterna ex desiderio voluit (*II Reg. XXIII, 14, seq.*). Cujus electi milites, inter catervas adversantium medias erumpentes, aquam quam rex desideraverat illæsi detulerunt. Sed vir flagellis eruditus semetipsum protinus cum periculo militum aquam desiderasse reprehendit, eamque Domino fundens libavit, sicut illic **1610** scriptum est: *Libavit eam Domino (II Reg. XXIII, 17; I Par. XI, 18).* In sacrificium quippe Domini effusa aqua

^d Hic sequimur vet. Mss. Belvac., C. Germ. et al. In Ed., quibus etiam favent nonnulli Mss., legitur, minima sunt.

conversa est, quia culpam concupiscentiæ ^a mactavit **A** per pœnitentiam reprehensionis suæ. Qui ergo quondam concupiscere alienam conjugem nequaquam timuit, post etiam quia aquam concupisset expavit. Quia enim se illicita perpetrasse meminerat, contra semetipsum jam rigidus, etiam a licitis abstinēbat. Sic sic agimus pœnitentiam, si ea quæ commissimus perfecte deploramus. Pensemus supernas divitias conditoris nostri. Peccare nos vidit, et pertulit.

17. Qui nos ante culpam peccare prohibuit, etiam post culpam exspectare ad veniam non desistit. Ecce ipse nos, quem despeximus, vocat. Aversi ab illo sumus, et tamen non avertitur. Unde bene per Isaiam dicitur: *Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, et aures tuæ audient vocem post tergum monentis* (Isai xxx, 20, 21). Quasi in faciem homo monitus est **B** quando, ad justitiam conditus, præcepta rectitudinis accepit. Sed cum hæc eadem præcepta contempsit, quasi conditori suo dorsum mentis in faciem dedit. Sed ecce adhuc post tergum sequitur et monet, quia jam et a nobis contemptus est, et tamen nos adhuc vocare non cessat. Quasi dorsum ei in faciem dedimus cujus verba despiciamus, cujus præcepta recalcamus; sed stans post tergum nos aversos revocat, qui et videt quod despicitur, et tamen per præcepta clamat, ^b per patientiam exspectat. Pensate ergo, fratres charissimi, si cullibet vestrum loquenti famulus suus subito superbiret, terga in faciem mitteret, nunquid non contemptus dominus ejus superbiam feriret, vulnere districtæ animadversionis infligeret? Ecce nos peccando auctori nostro terga in faciem **C** dedimus, et tamen sustinemur. Superbe aversos benigne revocat, et qui ferire nos aversantes potuit, ut revertamur munera promittit. Tanta ergo conditoris nostri misericordia duritiam nostri reatus emolliat, et homo qui malum quod fecit experiri percussus poterat, saltem exspectatus erubescat.

18. Rem, fratres, breviter refero, quam viro venerabili Maximiano tunc patre monasterii mei atque presbytero, nunc autem Syracusano episcopo narrante, cognovi. Hanc itaque si solerter auditis, charitati vestræ non breviter suffragari credo. Nostris modo temporibus Victorinus quidam exstitit, qui alio quoque nomine Æmilianus appellatus est, ^c non inops substantiæ juxta mediocritatem vitæ; sed quia plerumque regnat in rerum opulentia carnis culpa, **D** in quodam facinore lapsus est, quod debnisset valde pertimescere, ac de suæ mortis immanitate cogitare. Reatus ergo sui consideratione compunctus, erexit se contra se, mundi hujus omnia dereliquit, monasterium petiit. In quo nimirum monasterio tantæ humilitatis tantæque sibi districtiōnis exstitit, ut cuncti fratres, qui illic ad amorem divinitatis excreverant, suam cogere vitam despicerent, dum illius pœnitentiam viderent. Studuit namque toto mentis adnisi cruciari carnem, voluntates proprias frangere,

^a Bigot., mundavit.

^b Idem, per pœnitentiam.

^c In Excusis, faventibus inferioris ævi Mss., non inopis substantiæ.

furtivas orationes quærere, **1611** quotidianis se lacrymis lavare, despectum sui appetere, oblatam a fratribus venerationem timere. Hic itaque nocturnas fratrum vigiliis prævenire consueverat; et quia mons in quo monasterium situm est ex uno latere in secretiore parte prominebat, illuc consuetudinem fecerat ante vigilias egredi, ut se quotidie in fletu pœnitentiæ quanto secretius, tanto liberius mactaret. Contemplabatur namque districtiōnem venturi judicis sui, et, jam eidem judici concordans, puniebat in lacrymis reatum facinoris sui. Quadam vero nocte abbas monasterii vigilans hunc latenter egredientem intuitus lento foras pede secutus est. Quem cum in secreto montis ^d latere cerneret in oratione prostratum, exspectare voluit quando surgeret, ut ipsam quoque longanimitatem orationis ejus exploraret, cum subito cœlitus lux emissa super eum fusa est qui in oratione prostratus jacebat; tantaque se illo in loco claritas sparsit, ut tota pars regionis illius ex eadem luce candesceret; quam abbas ut vidit, intremuit, et fugit. Cumque post longum horæ spatium idem frater ad monasterium rediisset, abbas ejus, ut disceret an super se effusionem tanti luminis agnovisset, requirere eum studuit, dicens: Ubi fuisti, frater? At ille, latere posse se credens, in monasterio se fuisse respondit. Quo negante, abbas compulsus est dicere quid vidisset. At ille videns se esse deprehensum, hoc quoque quod abbatem latebat aperuit adjungens: Quando super me vidisti lucem de cœlo descendere, vox etiam pariter venit, dicens: **D** Dimissum est peccatum tuum. Et quidem omnipotens Deus peccatum ejus potuit tacendo laxare; sed loquendo per vocem, radiando per lumen, exemplo suæ misericordiæ nostra ad pœnitentiam voluit ^e corda concutere. Miramur, fratres charissimi, quod persecutorem suum Saulum Dominus de cœlo prostravit, de cœlo allocutus est. Ecce nostris quoque temporibus peccator et pœnitens vocem de cœlestibus audivit. Illi dictum est: *Quid me persequeris?* (Act. ix, 4.) Iste vero audire meruit: *Dimissum est peccatum tuum*. Longe est inferior meritis peccator isto pœnitens quam Paulus. Sed quia adhuc in hac re de Saulo loquimur crudelitatem necis anhelante, liceat audenter dicere quia Saulus propter superbiam vocem increpationis, iste vero propter humilitatem vocem consolationis audivit. Hunc quia humilitas straverat, divina pietas erigebat, illum quia superbia exererat, divina severitas humiliabat. Habete ergo fiduciam, fratres mei, de misericordia conditoris nostri; cogitate quæ facitis, recogitate quæ fecistis. Largitatem supernæ pietatis aspiciate, et ad misericordem judicem, dum adhuc exspectat, cum lacrymis venite. Considerantes namque quod justus sit, peccata vestra nolite negligere; considerantes vero quod pius sit, nolite desperare. Præbet apud Deum homini fiduciam Deus homo. Est nobis spes magna pœnitenti-

^d Secundus Carn., in secreto montis jacere, nec pravo sensu.

^e Ita Belvac., C. Germ., Gemet., etc. In Excusis tamen legitur convertere.

bus, quia advocatus noster factus est iudex noster. ^a Qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto Deus in sæcula sæculorum. Amen.

^b HOMILIA XXXV.

Habita ad populum in basilica sancti Mennæ martyris, ^c die natalis ejus.

LECTIO 6. EVANG. SEC. LUC. XXI, 9-19.

In illo tempore, ^d dixit Jesus discipulis suis : Cum audieritis prælia et seditiones, nolite terri : oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis : *Surget gens contra gentem, et regnum adversus regnum ; et terræ motus magni erunt per loca, et pestilentia et fames, terroresque de cælo, et signa magna erunt. Sed ^e ante hæc omnia injicient vobis manus suas, et persequentur, tradentes in synagogas et custodias, trahentes ad reges et præsidēs propter nomen meum. Contingent autem hæc vobis in testimonium. Pone ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Trademini autem a parentibus et fratribus et cognatis et amicis, et morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum, et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

1612 1. Quia longius ab urbe digressi sumus, ne ad revertendum nos tardior hora præpediat, necesse est ut expositionem sancti Evangelii brevior sermo transcurrat. Dominus ac Redemptor noster perituri mundi præcurrentia mala denuntiat, ut eo minus perturbent venientia, quo fuerint præscita. Minus enim jacula feriunt quæ prævidentur ; et nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc per præscientiæ clypeum munimur. Ecce enim dicit : *Cum audieritis prælia et seditiones, nolite terri ; oportet enim primum hæc fieri, sed nondum statim finis.* Pensanda sunt verba Redemptoris nostri, per quæ nos aliud interius, aliud exterius passuros esse denuntiat. Bella quippe ad hostes pertinent, seditiones ad cives. Ut ergo nos indicet interius exteriusque turbari, aliud nos fatetur ab hostibus, aliud a fratribus perpeti. Sed his malis prævenientibus, quia non statim finis sequatur, adjungit : *Surget gens contra gentem, et regnum adversus regnum ; et terræ motus magni erunt per loca, et pestilentia et fames, terroresque de cælo ; et signa magna erunt.* Vel sicut in quibusdam Codicibus invenitur, *Terroresque de cælo et tempestates.* Atque post subditur : *Et signa magna erunt.* Ultima tribulatio multis tribulationibus prævenitur, et per crebra mala quæ præveniunt indicantur mala perpetua quæ subsequuntur. Et ideo post bella et seditiones non statim finis, quia multa debent

^a In duobus prioribus Gemet., *cui cum Patre, etc.*, ut in superiorum hom. clausula.

^b Est trigesima quinta in Cod. reg. Suec., ubi legitur sancti Mennæ. trigesima sexta in Later. et trigesima nona in Corb.

^c Later. et primus Gemet. hæc non habent ; leguntur in Cod. reg. Suec., Corb. Germ. et perisque.

^d C. Germ. Bigot. et tertius Gemet., *dicebat* : In duobus prioribus Gemet., *dixit Dominus Jesus.* In

mala præcurrere, ut malum valeant sine fine nuntiare. Sed cum tot signa perturbatiōis dicta sint, oportet ut eorum consideratiōem breviter per singula perstringamus, quia necesse est ut alia e cælo, alia e terra, alia ab elementis, alia ab hominibus patiamur. Ait enim : *Surget gens contra gentem, ecce perturbatio hominum ; erunt terræ motus magni per loca, ecce respectus iræ desuper ; erunt pestilentia, ecce immqualitas corporum ; erit fames, ecce sterilitas terræ ; terroresque de cælo et tempestates, ecce inæqualitas aeris.* Quia ergo omnia **1613** consummanda sunt, ante consummationem omnia perturbantur ; et qui in cunctis deliquimus, in cunctis forisur, ut impleatur quod dicitur : *Et pugnabit pro ea orbis terrarum contra insensatos (Sap. 7, 21).* Omnia namque quæ ad usum vitæ accepimus ad usum convertimus culpæ, sed cuncta quæ ad usum pravitiatis infleximus ad usum nobis vertuntur ultionis. Tranquillitatem quippe humanæ pacis ad usum vertimus vanæ securitatis, peregrinationem terræ pro habitatione dileximus patriæ ; salutem corporum redegimus in usum vitiorum ; ubertatis abundantiam non ad necessitatem carnis, sed ad perversitatem ipsorsimus voluptatis ; ipsa serena blandimenta aeris ad amorem nobis servire coegimus terrenæ delectationis. Jure ergo restat ut simul nos omnia feriant, quæ simul omnia vitia nostris male subacta versiebant, ut quot prius in mundo incotomes habuimus gaudia, tot de ipso postmodum cogamur sentire tormenta. Notandum vero quod dicitur : *Terrores de cælo et tempestates.* Cum tempestates hiemales venire ex ordine soleant temporum, cur hoc loco tempestates venire in perditionis signum prædicuntur, nisi quod eas tempestates Dominus venire denuntiat quæ nequaquam ordinem temporum servant ? Quæ enim ordinate veniunt, signam non sunt ; sed tempestates in signam sunt, quæ ipsa quoque temporum statuta confundant. Quod nos quoque nuper experti sumus, quia æstivum tempus omne conversum in pluvias hiemales vidimus.

2. Quia autem cuncta hæc non de injustitia ferientis sunt, sed de merito mundi patientis, facta pravorum hominum præmittuntur cum dicitur : *Sed ante hæc omnia incipient vobis manus suas injicere, et persequentur, et tradent vos in synagogas, ducentes ad reges et præsidēs propter nomen meum.* Ac si aperte dicat : Prius corda hominum, et post elementa turbantur, ut cum rerum ordo confunditur, ex qua jam retributione veniat demonstretur. **1614** Nam quamvis finis mundi ex ipso suo ordine pendeat, perversiores tamen quosque inveniens, qui digue ruinis illius opprimantur innotescit cum subditur : *Ducetes ad reges et præsidēs propter nomen meum.* ^f Contin-

Sacramentario Gallie. quod edidit D. J. Mabillon., Musæi Ital., t. I, part. II, semper nomini Jesus præmittitur Dominus.

^e Gussanv., *ante hæc omnia incipient vobis manus suas injicere.* Et paulo post, *et tradent vos, etc.*, contradicentibus aliis Mss., etsi postea, num. 2, locus hic evangelicus ita legatur in Mss. Tandem in fine, nulla ratione, omittitur *et cognatis et amicis,*

^f Corb., *continget autem vobis.*

genti autem hæc vobis in testimonium. In testimonium videlicet quorum, nisi eorum qui aut persequendo mortes inferunt, aut videndo a non imitantur? Mors quippe justorum bonis in adiutorium est, malis in testimonium, ut inde perversi sine excusatione pereant, unde electi exemplum^b capiant ut vivant.

3. Sed auditis tot terroribus barbari poterant infirmorum corda, atque ideo consolatæ adiangitur cum protinus subinfertur: *Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodam respondeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri.* Ac si aperte membris suis infirmantibus dicat: Nolite terri, nolite perimere; vos ad certamen acceditis, sed ego præior; vos verba editis, sed ego sum qui loquor. Sequitur: *Tradimini autem a parentibus et fratribus, et cognatis et amicis, et morte afficient ex vobis.* Minorem dolorem mala ingerunt quæ ab extraneis inferantur. Plus vero in nobis ea tormenta sæviunt quæ ab illis patimur de quorum mentibus præsumebamus, quia cum damno corporis mala nos cruciant amissæ charitatis. Hinc est enim quod de Juda traditore suo per Psalmistam Dominus dicit: *Et quidem si inimicus meus maledixisset mihi, a supportassem utique; et si is qui oderat me super me magna letentus fuisset, abscondissem me utique ab eo. Tu vero homo unanimitas, dux meus et notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavi cum consensu (Psal. LIV, 13, seq.).* Et rursam: *Homo pacis mori in quo sperabam, et qui edebat panes meos, ampliat adversum me supplementationem (Psal. XL, 10).* Ac si de traditore suo apertis vocibus dicat: Transgressionem ejus tanto gravius pertuli, quanto hanc ab eo qui meus esse videbatur sensi. Omnes ergo electi quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passioibus sequuntur, ut ipsos adversarios in sua morte sentiant de quorum vita præsumebant, et tanto eis crescat^c merces operis, quanto eis virtutis lucrum proficit ex alienæ damno charitatis.

4. Sed quia dura sunt quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinus consolatio subditur de gaudio resurrectionis, cum dicitur: *Capillus de capite vestro non peribit.* Scimus, fratres, quia caro incisa dolet, capillus incisus non dolet. Ait ergo martyribus suis: *Capillus de capite vestro non peribit*, videlicet aperte dicens: Cur timetis ne pereat quod incisus dolet, quando et illud in vobis perire non potest quod incisus non dolet? Sequitur: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Idcirco possessio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia^d radix omnium custosque virtutum patientia est. Per patientiam vero possidemus animas nostras, quia dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere quod amamus. ^e Patientia vero est aliena mala æquanimiter

A perpeti, contra eum quoque qui mala irrogat nullo dolore morderi. Nam **1615** qui sic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, et tempus dignæ retributionis quaerat, patientiam non exhibet, sed ostendit. Scriptum quippe est: *Charitas patiens est, benigna est (1 Cor. XIII, 4).* Patiens namque est ut aliena mala toleret, benigna vero est ut ipsos etiam quos portat^h amet. Hinc namque per semetipsam Veritas dicit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persequentibus et calumniantibus vos (Matth. v, 44; Luc. vi, 27).* Virtus itaque est coram hominibus adversarios tolerare, sed virtus coram Deo diligere, quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit.

B 5. Sciendum vero quod plerumque ideo patientes esse videmur, quia retribuere mala non possumus. Sed qui idcirco malum non retribuit quia nequaquam valet, procul dubio, ut prædiximus, patiens non est, quia patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde. Per impatientiæ autem vitium ipsa virtutum nutrix doctrina dissipatur. Scriptum namque est: *Doctrina viri per patientiam nascitur (Prov. xix, 11).* Tanto ergo quisque minus ostenditur doctus, quanto convincitur minus patiens. Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nesciat æquanimiter aliena mala tolerare. Quanto enim culmine virtus patientiæ polleat, rursus Salomon indicat, dicens: *Melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium (Prov. xvi, 32).* Minor est ergo victoria urbes expugnare, quia extra sunt quæ vincuntur. Majus autem est quod per patientiam vincitur, quia ipse a se animus superatur, et semetipsum sibimetipsi subjicit, quando eum patientia in humilitate tolerantæ sternit. Sciendum vero est quod plerumque evenire patientibus solet, ut eo quidem tempore quo adversa patiuntur vel contumelias audiunt nullo dolore pulsantur, et sic patientiam exhibeant, ut custodire etiam cordis innocentiam curent. Sed cum post paululum hæc ipsa quæ pertulerint ad memoriam revocant, igne vehementissimi doloris instigantur, argumenta ultionis inquirunt, et mansuetudinem quam tolerantæ habuerunt, in retractione sua semetipsos dijudicantes perdunt.

6. Callidus namque adversarius bellum contra duos movet, unum videlicet inflammans ut contumelias prior inferat; alterum vero provocans, ut contumelias læsus reddat. Sed quia ejus jam victor exstitit quem ad proferendas contumelias commovit, contra illum acrius dolet, quem ad reddendas injurias commovere non potuit; unde fit ut tota se virtute contra eum erigat, quem contumelias fortiter pertulisse considerat. Quem quia commovere in ipsaⁱ injuriarum jaculatione non potuit, ab aperto certamine interin recedens, in secreta cogitatione deceptionis

^a Exenti, reluctantibus Mss., non mutantur.

^b Secundus Carn., capiunt salutem, ut vivant.

^c Duo priores Genet., sustinuissem; et paulo post, forsitan ab eo, consentiente Bigot.

^d Bigot., multiplicavit.

^e Belvac., lucrum operis.

^f Secundus Carn., radix bonorum omnium.

^g Bigot., patientia vera.

^h Additur in Big., et ut sua bona largitus præstet. Hinc.

ⁱ Val. Cl. et Longip., injuriarum contumelia.

tempus inquit, et qui publico bello ^a perdidit, ad exhibendas occulte insidias exardescit. Quietis namque jam tempore ad victoris animum redit, et vel damna rerum, vel injuriarum janacula ad memoriam reducit; cunctaque quæ sibi illata sunt vehementer exaggerans, fuisse intolerabilia ostendit, et quiescentis animum **1616** tanto furore conturbat, ut plerumque vir patiens illa se æquanimiter tolerasse etiam post victoriam captivus erubescat; seque non reddidisse contumelias doleat, et deteriora rependere, si occasio præbeatur, quærat. Quibus ergo isti sunt similes, nisi his qui per fortitudinem in campo victores sunt, sed per negligentiam postmodum intra urbis claustra capiuntur? Quibus isti sunt similes, nisi his quos irruens gravis languor a vita non subtrahit, ^b sed leviter veniens recidiva febris occidit? Ille ergo veraciter patientiam servat, qui et ad tempus aliena mala sine dolore tolerat, et hæc eadem retractans, pertulisse se talia exultat, ne bonum patientiæ quietis tempore pereat, quod in perturbationibus custoditur.

7. Sed quia natalem martyris hodierna die colimus, fratres mei, nequaquam nos a virtute ejus patientiæ existimare extraneos debemus. Si enim, adjuvante nos Domino, virtutem patientiæ servare contendimus, et in pace Ecclesiæ vivimus, et tamen martyrii palmam tenemus. Duo quippe sunt martyrii genera, ^c unum in mente, aliud in mente simul et actione. Itaque esse martyres possumus, etiamsi nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe a persequente martyrium in aperto opere est; ferre vero contumelias, odientem diligere, martyrium ^C est in occulta cogitatione. Nam quia duo sunt martyrii genera, unum in occulto opere, aliud in publico, testatur Veritas, quæ Zebedæi filios requirit, dicens: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* (*Matth. xx, 22.*) Cui cum protinus responderent: *Possumus, illico Dominus respondit, dicens: Calicem quidem meum bibetis.* Quid enim per calicem, nisi dolorem passionis accipimus? De quo alias dicit: *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste.* Et Zebedæi filii, id est Jacobus et Joannes, non uterque per martyrium occubuit, et tamen quod uterque calicem biberet audivit. Joannes namque nequaquam per martyrium vitam finivit, sed tamen martyr exstitit, quia passionem quam non suscepit in corpore servavit in mente. Et nos ergo hoc exemplo sine ferro esse possumus martyres, si patientiam veraciter in animo custodimus. Non abs re arbitror, fratres charissimi, si unum vobis exemplum servandæ patientiæ ad ædificationem loquar.

8. Fuit quidam diebus nostris Stephanus nomine, pater monasterii juxta Reatinæ urbis mœnia consti-

^a Solet Greg. hoc verbum absolute usurpare, ut in præf. Moral., cap. 5, num. 8: *Quid aliud quam Deum, qui pro illo proposuerat, perdidisse reprehendit.*

^b Belvac., Longip., Val. Cl., *sed leniter.* Secundus Carn. habet *rediviva*, pro *recidiva*.

^c In Corb. Germ., *unum in publico, aliud in mente simul et actione.* In Bigot. et secundo Carn., *unum in publico, aliud in occulto; unum in mente, aliud in*

^A tuti, vir valde sanctus, virtute patientiæ singularis. Et supersunt multi qui illum noverunt, ejusque vel vitam vel obitum narrant. Erat autem hujus lingua rustica, sed docta vita. Hic pro amore cœlestis patriæ cuncta despexerat, possidere aliquid in hoc mundo fugiebat; tumultus devitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ in eo vehementer excreverat, ita ut eum sibi amicam crederet, qui sibi molestiæ aliquid irrogasset; reddebat contumeliis gratias; si quod in ipsa sua inopia damnum ei fuisset illatum, hoc maximum lucrum putabat; omnes suos adversarios nihil aliud quam adiutores æstimabat. Hunc cum dies mortis egredi de corpore urgeret, convenerunt multi, ut tam sanctæ animæ **1617** de hoc mundo recedenti suas animas ^B commendarent. Cunque circa lectum illius hi qui convenerant omnes assisterent, alii corporeis oculis ingredientiæ angelos viderunt, sed dicere aliquid nullo modo potuerunt; alii omnino nihil viderant; sed omnes qui aderant ita vehementissimus timor perculit, ut nullus, egrediente illa sancta anima, illic stare potuisset. Et hi ergo qui viderant, et hi qui omnino nihil viderant, uno omnes timore perculsi et territi fugerunt, nullusque illic assistere illo moriente potuit. Pensate ergo, frares, omnipotens Deus qualiter terreat quando districtus judex venturus est, si sic assistentes terruit quando gratus et remunerans venit; aut qualiter timeri potest cum videri potuerit, si sic mentes præsentium stravit et quando videri non potuit. Ecce, fratres charissimi, servata illa in Ecclesiastica pace patientia, ad quantum hunc retributionis culmen evexit. Quid huic suus conditor intus dedit, de quo nobis tantam gloriam in die ejus exitus et foris innotuit? Quibus hunc credamus nisi sanctis martyribus sociatum, quem, attestantibus corporeis quoque oculis, a beatis spiritibus constat esse susceptum? Nullo iste gladio percussus occubuit, et tamen coronam patientiæ quam in mente tenuit in egressione percepit. Probamus quotidie verum esse quod ante nos dictum est, ^c quia sancta Ecclesia, electorum floribus plena, habet in pace lilia, in bello rosas.

9. Sciendum præterea est quod tribus modis virtus patientiæ exerceri solet. Alia namque sunt quæ a Deo, alia quæ ab antiquo adversario, alia quæ a proximo sustinemus. A proximo namque persecutiones, damna et contumelias; ab antiquo vero adversario tentamenta; a Deo autem flagella toleramus. Sed in his omnibus tribus modis vigilantem oculo semetipsam debet mens circumspicere, ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali, ne contra tentamenta adversarii ^D seducatur ad delectationem vel

mente simul, etc.

^a Sanctus Cyprianus, lib. 11, epist. 6, ad Martyres et confessores, in fine. — Hæc sunt verba Cypr. loco assignato: *floribus ejus nec lilia, nec rosæ desunt.* In novissima Edit. est nunc epist. 10, sine ulla librorum distinctione.

^c Duo priores Gemet. ac Bigot., *delectationem ac consensum.*

consensum delicti, ne contra flagella opificis ad excessum proruat murmurationis. Perfecte enim adversarius vincitur quando mens nostra et inter tentamenta ejus a delectatione atque consensu ^a non trahitur, et inter contumelias proximi custoditur ab odio, et inter flagella Dei comescitur a murmuratione. Nec hæc agentes, retribuere nobis bona præsentia requiramus; nam pro labore patientiæ bona speranda sunt sequentis vitæ, ut tunc præmium nostri laboris incipiat, quando omnis jam labor funditus cessat. Unde et per Psalmistam dicitur: *Non in finem oblivio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem* (Psal. ix, 19). Quasi enim perisse patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hæc vita humilibus recompensatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit, quia tunc ejus gloria percipitur, cum simul omnia laboriosa terminantur. Servate ergo, fratres, in mente patientiam, eamque, cum res exigit, exercete in operatione. Nullum vestrum ad odium proximi contumeliosa verba commoveant, nulla peritorum rerum damna perturbent. Si enim fixa mente mansura damna pertimescitis, damna rerum transuentium gravia non putatis; **1618** si æternæ retributionis gloriam ^b conspiciatis, de temporali injuria non doletis. Tolerate ergo adversarios vestros, sed ut fratres diligite quos toleratis. Æterna præmia pro damnis temporalibus quaerite. Nec quisquam vestrum suis se viribus ^c hanc implere posse confidat, sed obtinete precibus ut ipse hanc qui imperat præstet. **1619** Et scimus quia petentes libenter audit, quando hoc petitur largiri quod jubet. Cum continue pulsatur in prece, concite opitulatur in tentatione, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum eo vivit et regnat Deus in unitate Spiritus sancti, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXVI.

^d Habita ad populum in basilica beatorum apostolorum ^e Philippi et Jacobi, Dominica secunda post Pentecosten.

LECTIO B. EVANG. SEC. LUC. XIV, 16-24.

In illo tempore, dixit Jesus Phariseis similitudinem hanc: Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam; rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Jugo boum emi quinque, et eo probare illa; rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo:

^a Primus Carn., restringitur.

^b Ita Mss. et vet. Ed. In recent., concupiscitis.

^c Bigot., hæc implere. Quod præferendum ducemus, nisi legeretur in aliis pene omnibus et Excusis hanc, nimirum patientiam.

^d In Lat. ran. est vigesima tertia. In C. reg. Suec. est vigesima octava. In Corb. vigesima secunda.

^e In Lateran. legitur tantum, in basilica sanctorum

A *Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, et cæcos et claudos introduc huc. Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait Dominus servo: Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cœnam meam.*

1618 1. Hoc distare, fratres charissimi, inter delicias corporis et cordis solet, quod corporales deliciae cum non habentur grave in se desiderium accendunt, cum vero habitæ eduntur comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contra spirituales deliciae cum non habentur in fastidio sunt, cum vero habentur in desiderio; tantoque a comedente amplius esuriuntur, quanto et ab esuriente

B amplius comeduntur. In illis appetitus placet, experientia displicet: in istis appetitus vilis est, et experientia magis placet. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat; in istis autem appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit. Augent enim spirituales deliciae desiderium in mente, dum satiant, quia quanto magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur quod avidius ametur. Et ideo non habitæ amari non possunt, quia earum sapor ignoratur. Quis enim amare valeat quod ignorat? Proinde Psalmista nos admonet, dicens: *Gustate, et videte quoniam suavis est Dominus* (Psal. xxxiii, 9). Ac si aperte dicat: Suavitatem ejus non cognoscitis, si hanc minime gustatis. Sed cibum vitæ ex palato cordis tangite, ut probantes ejus dulcedinem amare

C valeatis. Has autem homo delicias tunc amisit, cum in paradiso peccavit (Genes. iii, 6); extra exiit, cum os a cibo ^f æternæ dulcedinis clausit. Unde nos quoque nati in hujus peregrinationis ærumna, huc fastidiosi jam venimus, **1619** nec scimus quid desiderare debeamus; tantoque se amplius fastidii nostri morbus exaggerat, quanto magis ab esu illius dulcedinis animus elongat; et eo jam internas delicias non appetit, quo eas comedere diu longaque ^g desuevit. Fastidio ergo nostro tabescimus, et longa inedia peste fatigamur. Et quia gustare intus nolumus paratam dulcedinem, amamus foris miseri famem nostram. Sed superna nos pietas nec deserentes se ^h deserit.

2. Contemptas enim illas delicias ad memoriæ nostræ oculos revocat, easque nobis proponit; in promissione torporem excutit, atque ut fastidium nostrum repellere debeamus invitatur. ⁱ Ait namque: *Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. Quis est iste homo, nisi ille de quo per Prophetam dicitur: Et homo est, et quis cognovit eum?* (Jerem. xvii, 9.) Qui fecit cœnam magnam, quia satietatem

apostolorum. In C. reg. Suec. nulla quoque sit mentio Dominicæ secundæ, nec in priori Gemet.

^f Gemet., internæ dulcedinis.

^g Bigot., desivit.

^h Additur in secundo Carn., nec bona sua fastidienter relinquit. Contemptas.

ⁱ In Belvac., C. Germ. et Bigot., invitatur; nam homo quidam, etc.

nobis dulcedinis internæ præparavit. Qui vocavit A multos, sed pauci veniunt, quia nonnunquam ipsi qui ei per fidem subjecti sunt, æterno ejus convivio male vivendo contradicunt. Sequitur: *Misit autem servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent.* Quid hora cœnæ, nisi fatis est mendi? In quo nimirum nos sumus, sicut jam dudum Paulus testatur, dicens: *Nos sumus in quos fines sæculorum devenerunt (I Cor. x, 14).* Si ergo jam hora cœnæ est cum vocamur, tanto minus nos debemus excusare convivio Dei, **1620** quanto propinquasse jam cernimus finem sæculi. Quo enim pensamus quia nihil est quod restat, eo debemus pertimescere ne tempus gratiæ quod præsto est pereat. Ideo autem hoc convivium Dei non prandium, sed cœna vocatur, quia post prandium cœna restat, post cœnam B vero convivium nullum restat. Et quia æternum Dei convivium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit ut hoc non prandium, sed cœna vocaretur. Sed quis per hunc servum, qui a patrefamilias ad invitandum mittitur, nisi prædicatorum ordo designatur? De quo videlicet ordine quamvis a adhuc indigni existimus, quamvis peccatorum nostrorum pondere gravamur, et nos tamen in istis diebus sumus, et cum de ædificatione vestra aliquid vobis loquor, hoc est quod ago, servus enim sum summi patrifamilias. Cum vos admono ad contemptum sæculi, invitare vos venio ad cœnam Dei. Nemo me propter me hoc in loco despiciat. Et si ad invitandum nequaquam dignus appareo, sed tamen magnæ sunt delicta quas promitto. Sæpe, fratres mei, solet C evenire quod dico, ut persona potens famulum habeat despectum; cumque per eum suis forte vel extraneis aliquod responsum mandat, non despicitur persona loquentis servi, quia servator in corde reverentia mittentis domini. Nec pensant qui audiunt per quem, sed quid vel a quo audiant. Ita ergo, fratres, ita vos agite, et si nos forsitan digne despicitis, in mente tamen vestra ^b vocantis Domini reverentiam servate. Convivæ fieri summi patrifamilias libenter obessite. Corda vestra discutite, atque ex eis mortale fastidium pellite. Ad repellendum namque fastidium vestrum jam parata sunt omnia. Sed si adhuc carnales estis, fortasse epulas carnales inquiritis. Ecce ipsæ carnales epulæ in spiritale vobis alimentum conversæ sunt. Ad abstergendum namque mentis vestræ fastidium in cœna Domini ille vobis singularis agnus est occisus.

3. Sed quid agimus, qui hoc quod subjungitur adhuc fieri a multis videmus? *Et cœperunt omnes simul excusare.* Offert Deus quod rogari debuit; non rogatus dare vult quod vix sperari poterat ^c quia dignaretur largiri postulatus, contemnitur; paratas vero delicias refectionis æternæ demunit, et tamen simul omnes excusant. Ponamus ante oculos men-

tis minia, ut possimus digne pensare majora. Si quispiam potens ad invitandum quemlibet pauperem mitteret, quid, fratres, rogo, quid pauper ille faceret, nisi de eadem sua invitatione gauderet, responsum humile redderet, vestem mutaret, ire quanto citius festinaret, ne prior se ad potentis convivium alter occurreret? Homo ergo dives invitat, et pauper occurrere festinat; ad Dei invitamur convivium, et excusamus. Sed ecce inter hæc æstimare possum quid sibi corda vestra respondeant. Occulis enim fortasse sibi cogitationibus dicunt: Excusare nolumus, ad illud enim supernæ refectionis convivium et vocari et pervenire gratulamur.

4. Loquentes vobis talia mentes vestræ verum dicunt, si non plus terrena quam cœlestia diligunt, si non amplius rebus corporalibus quam spiritalibus occupantur. Unde hic quoque ipsa excusantium **1621** causa subjungitur, cum protinus subiungitur: *Primus dixit: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam; rogo te, habe me excusatum.* Quid per villam nisi terrena substantia designatur? Exiit ergo videre villam qui sola exteriora cogitat propter substantiam. *Alter dixit: Juga boum emi quinque, et eo probare illa; rogo te, habe me excusatum.* Quid in quinque jugis boum nisi quinque corporis sensus accipimus? Qui recte quoque juga vocali sunt, quia in utroque sexu geminantur. Qui videlicet corporales sensus, quia interna comprehendere nesciunt, sed sola exteriora cognoscunt, et, deserentes intima, ea quæ extra sunt tangunt, recte per eos curiositas designatur. Quæ dum alienam querit vitam discutere, semper sua intima nesciens, studet exteriora cogitare. Grave namque curiositatis est vitium, quæ dum cujuslibet mentem ad investigandam vitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit, ut aliena sciens, se nesciat, et curiosi animus quanto peritus fuerit alieni meriti, tanto fiat ignarus sui. Propter hoc namque et de eisdem quinque jugis boum dicitur: *Eo probare illa; rogo te, habe me excusatum.* Ipsa enim excusantis verba a vitii sui significatione non discrepant dum dicit: *Eo probare illa,* quia videlicet aliquando pertinere probatio ad curiositatem solet. Sed notandum est quod et is qui propter villam et is qui propter probanda juga boum a cœna sui invitatoris excusat, humilitatis ^d verba permiscet, dicens: *Rogo te, habe me excusatum.* Dum enim dicit *Rogo te,* et tamen venire contemnit, humilitas sonat in voce, superbia in actione. Et ecce hæc dijudicat pravus quisque eum audit, nec tamen ea quæ dijudicat agere desinit. Nam dum emilibet perverse agenti dicimus Convertere, Domini acquiere, mandam relinque, ubi hunc nisi ad Dominicam cœnam vocamus? Sed cum respondet: Ora pro me, quia peccator sum, hoc facere non possum, qui aliud agit, nisi et rogat et excusat? Dicens namque:

quia dignaretur largiri postulatus, et tamen contemnitur; contemptaribus vero paratas, etc.

^d Belvac., præmissi dicens.

^a Belvac., ad hunc indigni.

^b Bigot., mittentis Domini.

^c Locum hunc vitiatum et interpolatum restitui-mus ex C. Germ., Belvac., Carnut. In Editis legitur:

Peccator esse, humilitatem insinuat; subjungens autem: *Converti non possum, superbiam demonstrat. Regando ergo excusat, qui et humilitatem superbiae in voce, et superbiam exeret in actione.*

5. *Alius autem dixit: Hæc enim dixi, et ideo non possum venire. Quid per uxorem nisi voluptas carnis accipitur? Nam quamvis bonum sit conjugium, atque ad propagandam sobolem providentia divina constitutum, nonnulli tamen non per hoc secunditatem prolis, sed desideria expetunt voluptatis, et idcirco per rem justam significari potest non incongrue res injusta. Ad cenam ergo vobis æterni convivii summus paterfamilias invitat; sed dum alius avaritiæ, alius curiositati, alius voluptati carnis est deditus, nimirum reprobi simul omnes excusant. Dum a hunc terrenam curam occupat, illum alieni actus sagax cogitatio devastat, alterius etiã mentem voluptas carnalis inquinat, fastidiosus quisque ad æternæ vitæ epulas non festinat.*

6. *Sequitur: Reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, et cæcos et claudos introduce huc. Ecce qui terrenæ substantiæ 1622 plus justo incubat, venire ad dominicam cenam recusat; qui labori curiositatis nudat, præparata vitæ alimenta fastidit; qui carnalibus desideriis inservit, spiritualis convivii epulas respuit. Quia ergo venire superbi renuunt, pauperes eliguntur. b Cur hoc? Quia, juxta Pauli vocem, Infirma mundi eligit Deus, ut confundat fortia (1 Cor. 1, 27). Sed notandum est quomodo describantur qui ad cenam vocantur, et veniunt, pauperes ac debiles. c Pauperes et debiles dicuntur, qui judicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nam pauperes et quasi fortes sunt, qui et positi in paupertate superbiunt. Cæci vero sunt, qui nullum ingenii lumen habent. Claudii quoque sunt, qui rectos gressus in operatione non habent. Sed dum morum vitia in membrorum debilitate signantur, profecto liquet quia sicut illi peccatores fuerunt qui vocati venire noluerunt, ita hi quoque peccatores sunt qui invitantur et veniunt. Sed peccatores superbi respnuntur, ut peccatores humiles eligantur.*

7. *Hos itaque elegit Deus quos despiciet mundus, quia plerumque ipsa despectio hominem revocat ad semetipsum. Is enim qui patrem relinquit, et partem substantiæ quam perceperat prodige expendit, postquam esurire cœpit, in se reversus dixit: Quanti d mercenarii in domo patris mei abundant panibus? (Luc. xv, 17.) Longe quippe a se discosserat quando peccabat. Et si non esurisset, in semetipsum minime rediisset, quia postquam terrenis rebus indiguit, tunc cogitare cœpit quid de spiritualibus amisit. Pauperes ergo et debiles, cæci et claudi vocantur, et veniunt, quia infirmi quique, atque in hoc mundo despecti, plerumque tanto celerius vocem*

a Idem *terrena occupant.*

b Bigot., Val. Cl., Longip., *cur hoc nisi quia.*

c In Carp., Bigot., et quarto Anglic. omittitur *pauperes.*

Dei audiunt, quanto et in hoc mundo non habent ubi delectentur. Quod bene Amalecitarum puer ille Ægyptius designat (1 Reg. xxx, 11, seq.), qui Amalecitis prædantibus atque currentibus æger remansit in via, et fame sitique aruit. Quem tamen David invenit, ei cibum potumque præbuit; qui illico convalescens dux David factus est. Convivantes Amalecitas reperit, et eos qui se debilem reliquerant cum magna fortitudine prostravit. Amalecita quippe populus lambens vocatur. Et quid per lambentem populum, nisi mentes sæcularium designantur? Quæ terrena cuncta ambiendo quasi lambunt, dum solis temporalibus delectantur. Quasi enim populus lambens prædam facit, dum terrena diligentes lucra de alienis damnis exaggerant. Sed puer Ægyptius æger in via relinquitur, quia peccator quisque dum infirmari ab hujus mundi statu cœperit, mox sæcularibus mentibus in despectum venit. Quem tamen David invenit, eique cibum et potum præbet, quia manu fortis Dominus abjecta mundi non despicit, et plerumque eos qui, sequi mundum minime valentes, quasi in via remanent ad amoris sui gratiam convertit, eisque verbi sui cibum potumque porrigit; et quasi duces sibi in via eligit, dum suos etiam prædicatores facit. Dum enim Christum peccatorum cordibus inferunt, quasi David super hostes ducunt. Qui convivantes Amalecitas velut David gladio feriunt, quia 1623 superbos quosque qui se in mundo despexerant Domini virtute prosternunt. Puer ergo Ægyptius qui in via remanserat Amalecitas interficit, quia plerumque ipsi mentes sæcularium prædicando superant, qui prius cum sæcularibus in hoc mundo currere non valebant.

8. *Sed, deductis ad cenam pauperibus, quid puer subjungat audiamus: Domine, factum est? ut imperasti, et adhuc locus est. Multi tales ad cenam dominicam ex Judæa collecti sunt, sed multitudo quæ ex Israëlito populo credidit locum superni convivii non implevit. Intravit jam frequentia Judæorum, sed adhuc locus vacat in regno, ubi suscipi debeat numerositas gentium. Unde et eidem servo dicitur: Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Cum de vicis et plateis ad cenam quosdam Dominus invitat, illum videlicet populum designat qui tenere legem sub urbana conversatione noverat; cum vero convivas suos colligi ex vicis et sepibus præcipit, nimirum agrestem populum colligere, id est gentilem, quærit, de cujus significatione per Psalmistam dicitur: Tunc exsultabunt omnia ligna silvarum ante faciem Domini, quoniam venit (Psal. xcvi, 15). Ligna enim silvæ gentes vocatæ sunt, quia in infidelitate sua tortæ et infructuosæ semper fuerunt. Qui ergo ex illo agresti usu conversi sunt, ad cenam dominicam quasi ex sepibus venerunt.*

9. *Notandum vero est quod in hac invitatione ter-*

d Bigot., *mercenarii patris mei.*

e Belvac. et C. Germ., *lambiens. Paulo post, lambunt, lambentem.*

f Belvac., *quod imperasti.*

tia non dicitur Invite, sed *Compelle intrare*. Alii enim vocantur, et venire contemnunt; alii vocantur et veniunt; alii autem nequaquam dicitur quia vocantur, sed compelluntur ut intrent. Vocantur et venire contemnunt qui donum quidem intellectus accipiunt, sed eundem intellectum operibus non sequuntur; vocantur et veniunt qui acceptam intellectus gratiam operando perficiunt; quidam vero sic vocantur, ut etiam compellantur. Nam sunt nonnulli qui bona facienda intelligunt, sed hæc facere desistant; vident quæ agere debeant, sed hæc ex desiderio non sequuntur. His plerumque, ut superius diximus, contingit ut eos in carnalibus desideriis suis mundi hujus adversitas feriat; ^a apprehendere temporalem gloriam conentur, et nequeant; et dum per alta pelagi quasi ad grandiores curas hujus sæculi navigare proponunt, semper adversis flatibus ad dejectionis suæ littora repellantur. Cumque se frangi in desideriis suis, adversante mundo, conspiciunt, ^b quid de se auctori suo debeant commemorantur, ita ut ad eum erubescences redeant, qui eum superbientes pro mundi amore deserebant. Sæpe namque nonnulli ad temporalem gloriam proficere volentes, aut longa ægritudine tabescunt, aut afflicti injuriis concidunt, aut percussi gravibus damnis affliguntur, et in mundi dolore vident quia nihil confidere de ejus voluptate debuerunt, seque ipsos in suis desideriis reprehendentes, ad Deum corda convertunt. De his quippe Dominus per prophetam dicit: *Ecce ego septim viam tuam spinis, et septim eam maceria, et semitas suas non inveniet; et sequetur amatores suos, et non apprehendet eos; quæret, et non inveniet eos*, **1624** et dicit: *Vadam et revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc* (*Osee* II, 6, 7). Vir uniuscujusque fidelis animæ Deus est, quia hæc videlicet ei est conjuncta per fidem. Sed illa, quæ conjuncta Deo fuerat animæ, amatores suos sequitur, quando mens quæ jam per fidem credidit adhuc se immundis spiritibus in operatione substernit, mundi gloriam quærit, carnali delectatione pascitur, exquisitis voluptatibus nutritur. Sed plerumque omnipotens Deus talem animam misericorditer respicit, et ejus voluptatibus amaritudines permiscet. Unde dicit: *Ecce ego septim vias tuas spinis*. Viæ etenim nostræ spinis septæ sunt, quando in hoc quod male cupimus dolorum punctiones invenimus. *Et septim eam maceria, et semitas suas non inveniet*. Viæ nostræ maceria septiuntur cum desideriis nostris duræ in hoc mundo objectiones resistunt. Et semitas nostras invenire non possumus, quia hoc quod male quærimus adipisci prohibemur. *Et sequetur amatores suos, et non apprehendet eos; quæret, et non inveniet eos*; quia malignos spiritus quibus se in suis desideriis anima subdidit ad desideriorum suorum effectum minime

^a Primus Carnot., ut apprehendere.

^b Ita Corb. Germ. et pene omnes Mss. In vet. autem Ed., quid debeant, commemorant. In recent., commemorantur. Idem est sensus verbi, commemorantur.

comprehendit. Sed ex hæc salubri adversitate quanta utilitas nascatur adjungit cum subditur: *Et dicit: Vadam et revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc*. Postquam ergo vias suas spinis septas invenit, postquam amatores suos apprehendere non valet, ad amorem viri prioris redit, quia plerumque postquam in hoc mundo non possumus obtinere quæ volumus, postquam in terrenis desideriis de impossibilitate lassamur, tunc ad mentem Deum reducimus, tunc placere incipit ^c qui displicebat; et is cujus nobis amara fuerant præcepta repente dulcescit in memoria; et peccatrix anima quæ adultera conata est esse, nec tamen aperto opere potuit, decernit esse fidelis conjux. Qui ergo hujus mundi adversitatibus fracti ad Dei amorem redeunt, atque a præsentis vitæ desideriis corriguntur, quid isti, fratres mei, nisi compelluntur ut intrent?

10. Sed valde est tremenda sententia quæ protinus subinfertur. Intenta hanc cordis aure percipite, fratres et domini mei: in quantum peccatores, fratres mei; in quantum justi, domini mei. Intenta ^d hanc aure percipite, ut tanto eam minus sentiat ^e in examine, quanto nunc auditis formidolosius in prædicatione. Ait enim: *Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam*. Ecce vocat per se, vocat per angelos, vocat per patres, vocat per prophetas, vocat per apostolos, vocat per pastores, vocat etiam per nos, vocat plerumque per miracula, vocat plerumque per flagella, vocat aliquando per hujus mundi prospera, vocat aliquando per adversa. Nemo contemnat, ne, dum vocatus excusat, cum voluerit intrare non valeat. Audite quid Sapia per Salomonem dicat: *Tunc invocabunt me, et non exaudiam; mane consurgent, et non invenient me* (*Prov.* I, 28). Hinc est quod satæ virgines tarde venientes clamant, dicentes: *Domine, Domine, apert nobis* (*Matth.* XXV, 11). **1625** Sed jam tunc aditum quærentibus dicitur: *Amen amen dico vobis, nescio vos* (*Ibid.*). Quid inter hæc, fratres charissimi, nisi relinquere omnia debemus, curas mundi postponere, solis desideriis æternis inhiare? Sed hæc paucis data sunt.

11. Admonere vos volo ut relinquatis omnia, sed non præsumo. Si ergo cuncta mundi relinquere non potestis, sic tenete quæ hujus mundi sunt, ut tamen per ea non teneamini in mundo; ut terrena res possideatur, non possideat; ut sub mentis vestræ sit dominio quod habetis, ne si mens vestra terrenarum rerum amore vincitur, a rebus suis ipsa magis possideatur. Sit ergo res temporalis in usu, æterna in desiderio; sit res temporalis in itinere, desideretur æterna in perventione. Quasi ex latere respicitur quidquid ^f in hoc mundo agitur. Ante nos autem tendant mentis oculi, dum tota intentione illa conspiciunt ad quæ pervenimus. Exstirpentur funditus

^c Editi, contemptis Mss., quod displicebat.

^d Bigot., hanc aure cordis percipite.

^e Primus Carn., extremo in exam.

^f C. Germ., Belv. et tres Gemet., in hunc mundum.

vitia, non solum ab actu operis, sed etiam a cogitatione cordis evulsa. Non nos voluptas carnis, non sollicitudo curiositatis, non æstus ambitionis a dominica cœna præpediat, sed ipsa quoque quæ honesta in mundo ægimus quasi ex quodam mentis latere tangamus, ut ^a terrena quæ libent sic nostro corpori serviant, quatenus cordi minime obsistant. Non ergo, fratres, audemus vobis dicere ut omnia relinquatis; sed tamen, si vultis, omnia etiam retinendo relinquitis, si sic temporalia geritis, ut tamen tota mente ad æterna tendatis.

12. Hinc etenim Paulus apostolus dicit: *Tempus breve est: reliquum est ut qui habent uxores tanquam non habentes sint, qui stent tanquam non stentes, et qui gaudent tanquam non gaudentes, et qui emunt tanquam non possidentes, et qui utuntur hoc mundo tanquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi* (I Cor. vii, 29, seq.). Uxorem namque habet, sed quasi non habens, qui sic scit debita carnis exsolvere, ut tamen per eam mundo tota mente non cogatur inhærerere. Nam cum idem rursus egregius prædicator dicat: *Qui habet uxorem, cogitat quæ sunt hujus mundi, quomodo placeat uxori* (Ibid., 33), ille uxorem habens quasi non habet, qui sic studet placere conjugi, ut tamen non displiceat conditori. Flot quoque, sed tanquam non defleat, qui sic temporalibus damnis affligitur, ut tamen de æternis lucris semper animum consoletur. Gaudet vero, sed tanquam non gaudeat, qui sic de temporalibus bonis hilarescit, ut tamen semper tormenta perpetua consideret; et in hoc quod mentem gaudio subleuat, hanc continuo pondere providi timoris premat. Emit autem, sed quasi non possidens, qui et ad usum terrena præparat, et tamen cauta cogitatione prævidet quod hæc citius relinquat. Mundo quoque utitur, sed quasi non utatur, qui et necessaria cuncta exterius ad vitæ suæ ministerium redigit, et tamen hæc eadem non sinit suæ menti dominari, ut subjecta foris serviant, et nunquam intentionem animi ^b ad alta tendentis frangant. Quicumque ergo tales sunt, eis profecto terrena omnia non ad desiderium, sed ad usum adsunt, quia rebus quidem necessariis utuntur, sed nihil habere cum peccato cupiunt. 1626 Deipsis quoque rebus habitis quotidie ^c mercedes acquirunt, et plus gaudent bono opere quam bona possessione.

13. Ac ne aliquibus ista difficilia esse videantur, rem de persona refero quam multi ^d vestrum noverunt, quam videlicet rem ipse ante triennium in Centumcellensi urbe a personis fidelibus didici. Nuper namque in eadem civitate Theophanius comes fuit (Lib. iv Dialog., cap. 27), vir misericordiæ actibus deditus, bonis operibus intentus, hospitalitati præcipue studens. Exercendi comitatus actibus occupatus,

^a Ita C. Germ., Gemet. et alii, ubi in Editis legitur, *terrena quælibet*.

^b Bigot., *ad alia*.

^c Bigot., duo priores Gemet., Longip., Val. Cl., *mercedes quaerunt*.

^d Carn., Gemet. et alii, *meum noverunt*.

^e Excusi, *sed, ut post ex. Restituimus plus proposit*,

agebat terrena et temporalia; ^e sed ut plus ex sine ejus claruit, magis ex debito quam ex intentione. Nam cum, appropinquante mortis ejus tempore, gravissima aeris tempestas obsisteret ne ad sepeliendum duci potuisset, eumque conjux sua cum fletu vehementissimo requireret, dicens: Quid faciam? quomodo te ad sepeliendum ejicio, quæ ostium domus hujus egredi præ nimia tempestate non possum? Tunc ille respondit: Noli, mulier, flere, quia mox ut ego defunctus fuero, aeris serenitas redibit. Cujus proptinus et vocem mors, et mortem serenitas est secuta. Cujus manus ac pedes podagræ humore tumescentes, et versi in vulneribus fuerant, et profuente sanie ^f patebant. Sed cum corpus illius ex more ad lavandum fuisset detectum, ita manus pedesque illius sani reperti sunt, ac si unquam vulneris nihil habuissent. 1627 Ductus itaque ac sepultus est, ejusque conjugi visum est ut quarto die in sepulcro illius marmor quod superpositum fuerat mutari debuisset. Quod videlicet marmor corpori ejus superpositum dum fuisset ablatum, tanta ex ejus corpore fragrantia odoris emanavit, ac si ex putrescenti carne illius pro vermibus aromata ferbuissent. Hæc igitur dixi ut e vicino exemplo ^g ostendere possem nonnullos et sæcularem habitum gerere, et sæcularem animum non habere. Quos enim tales in mundo necessitas ligat, ut ex omni parte exui a mundo non possint, sic debent ea quæ mundi sunt tenere, ut tamen eis nesciant ex mentis fractione succumbere. Hoc ergo cogitate, et cum relinquere cuncta quæ mundi sunt non potestis, exteriora bene exterius agite, sed ardentius interius ad æterna festinate. Nihil sit quod desiderium vestræ mentis retardet, nullius vos rei in hoc mundo ^h delectatio implicet. Si bonum diligitur, mens in bonis melioribus, id est in cœlestibus delectetur. Si malum metuitur, mala animo æterna proponantur, ut dum illic esse conspicit et amplius quod diligit, et amplius quod pertimescat, hic omnino non hæreat. Ad hæc agenda habemus mediatorum Dei et hominum adiutorem nostrum, per quem citius cuncta obtinebimus, si ad illum vero amore flagramus, qui vivit, et regnat cum Patre et Spiritu sancto Deus, in sæcula sæculorum. Amen.

ⁱ HOMILIA XXXVII.

Habita ad populum in basilica beati Sebastiani martyris, die natalis ejus.

LECTIO S. EVANG. SEC. LOC. XIV, 25-33.

In illo tempore, dixit Jesus turbis: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, et uxorem et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim ædi-

cogentibus Mas. C. Germ., Belvac., Gemet., Carn., etc.

^f Sic etiam legendum ex Mss., non *patebant*, ut habent Vulgati.

^g Corb. Germ., Bigot., *ostenderem*.

^h Duo priores Gemet., *dilectio*.

ⁱ In Corb. est quadragesima. In Later. et cod. reg. Suec. trigesima quarta.

ficare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ne posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei, dicentis: Quia hic homo coepit aedificare, et non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea quae pacts sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quae possidet non potest meus esse discipulus.

1626 1. Si consideremus, fratres charissimi, quae et quanta sunt quae nobis promittuntur in caelis vilescent animo omnia quae habeantur in terris. Terrena namque substantia supernae felicitati comparata pondus est, non subsidium. Temporalis vita aeternae vitae comparata mors est potius dicenda quam vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis quid est aliud quam quaedam prolixitas mortis? Quae autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit illa supernae civitatis quanta sint gaudia, angelorum choris interesse, **1627** cum beatissimis spiritibus gloriae conditoris assistere, praesentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuae munere laetari? Sed ad haec audita inardescit animus, jamque illic cupit asistere, ubi se sperat sine fine gaudere. Sed ad magna praemia perveniri non potest, nisi per magnos labores. Unde et Paulus egregius praedicator dicit: ^b Non coronabitur nisi qui legitime certaverit (II Tim. II, 5). Delectet ergo mentem magnitudo praemiorum, sed non deterreat certamen laborum. Unde **1628** ad se venientibus Veritas dicit: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, et uxorem et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus.

2. Sed percontari libet quomodo parentes et carnaliter propinquos praecipimur odisse, qui jubemur et inimicos diligere? Et certe Veritas de uxore dicit: Quod Deus conjunxit, homo non separet (Math. xix, 6). Et Paulus ait: Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus Ecclesiam (Eph. v, 25). Ecce discipulus uxorem diligendam praedicit, cum magister dicat: Qui uxorem non odit, non potest meus esse discipulus. Nunquid aliud iudex nuntiat, aliud praeco clamat? An simul et odisse possumus, et diligere? Sed si vim praeepti perpendimus, utrumque agere per discretionem valemus, ut eos qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt, ^c et quos proximos novimus, diligamus, et quos adversarios in via Dei patimur odiendo et fugiendo nesciamus. Quasi enim per odium diligitur qui carnaliter sapiens, dum prava nobis ingerit, non auditur. Ut autem Dominus demonstraret hoc erga proximos odium non de ^d inaffectione procedere, sed de charitate, addidit protinus, dicens: Adhuc au-

tem et animam suam. Odisse itaque praecipimur proximos, odisse et animam nostram. Constat ergo quia amando debet odisse proximum, qui sic eum odit sicut semetipsum. Tunc etenim bene nostram animam odimus, cum ejus carnalibus desideriis non acquiescimus, cum ejus appetitum frangimus, ejus voluptatibus reluctamur. Quae ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Sic sic nimirum exhibere proximis nostris odii discretionem debemus, ut in eis et diligamus quod sunt, et habeamus odio quod in Dei nobis itinere obsistunt.

3. Certe cum Paulus Jerosolimam pergeret, propheta Agabus zonam illius apprehendit, ^e suisque pedibus alligavit, dicens: Virum cujus haec zona est sic alligabunt ^f in Jerusalem (Act. xxi, 11). Sed is qui animam suam perfecte oderat quid dicebat? Ego non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu Christi (Ibid., 13), nec facio animam meam pretiosorem quam me (Act. xx, 24). Ecce quomodo animam suam amando oderat, imo odiens amabat, quam cupiebat pro Jesu morti tradere, ut hanc ad vitam de peccati morte suscitaret. Ab hac ergo discretionem odii nostri trahamus formam ad odium proximi. Ametur quilibet in hoc mundo etiam adversarius, sed in via Dei contrarius non ametur etiam propinquus. Quisquis enim jam aeterna concupiscit, in ea quam aggreditur, causa Dei. extra patrem, extra matrem, extra uxorem, extra filios, extra cognatos, extra semetipsum fieri debet, ut eo verius cognoscat Deum, quo in ejus causa neminem recognoscit. Multum namque est quod carnales affectus intentionem mentis diverberant, ejusque aciem obscurant; quos tamen nequaquam noxios patimur, si eos premendo teneamus. Amandi ergo sunt proximi, impendenda est charitas omnibus et propinquis et extraneis, nec tamen pro eadem charitate a Dei amore flectendum.

4. Scimus autem quia cum de terra Philistinum **1629** circa Domini ad terram Israelitarum rediret, plaustro superimposita est, et vaccae plaustro subjunctae sunt, quae fetae fuisse memorantur, quarum filios clausurunt domi. Et scriptum est: Ibant autem in directum vaccae per viam quae ^g ducit Bethsames, et uno itinere gradiebantur, pergentes et mugientes, et non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram (I Reg. vi, 12). Quid ergo vaccae nisi fideles quosque in Ecclesia designant, qui dum sacri eloquii praeepta considerant, quasi superimpositam Domini arcam portant? De quibus hoc etiam notandum, quod fuisse fetae memorantur, quia sunt plerique qui in via Dei intrinsecus positi, foris carnalibus affectibus ligantur; sed non declinant a recto itinere, qui Arcam Dei portant in mente. Ecce enim vaccae Bethsames pergunt. Bethsames quippe dicitur domus solis; et Propheta ait: Vobis autem ^h qui timetis Do-

^a Belvac., nonne sedens prius.

^b Gemet. et Rigot., non coronabitur quis, nisi.

^c Belvac., et quo proae... et quo adversarios.

^d Sic suadent legere C. Germ., Belv., Corb., primus Gemet., etc., cum in Edit. legatur, non de affectione.

^e Bigot., suasque pedes alligavit.

^f Hic Ed. inseruntur Judaei, venientibus Mss. C. Germ., Gemet., etc.

^g Gemet., C. Germ. et plur., Bethsames.

^h Bigot., qui timetis nomen Domini.

minum oriatur sol justitiæ (Malach. iv, 2). Si ergo ad æterni solis habitationem tendimus, dignum profecto est ut de Dei itinere pro carnalibus affectibus non declinemus. Tota enim virtute pensandum est quod vœcæ Dei plaustro suppositæ pergunt et gemunt: dant ab intinis mugitus, et tamen ab itinere non deflectunt gressus. Sic nimirum prædicatores Dei, sic fideles quique esse intra sanctam Ecclesiam debent, ut compatiantur proximis per charitatem, et tamen de via Dei non exorbitent per compassionem.

5. Hoc ipsum vero animæ odium qualiter exhiberi debeat, Veritas subdendo manifestat, dicens: *Qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus.* Crux quippe a cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini bajulamus, cum aut per abstinenciam carnem afficimus, aut per compassionem proximi necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Sciendum vero est quod sunt nonnulli qui carnis abstinenciam non pro Deo, sed pro inani gloria exhibent. Et sunt plerique qui compassionem proximo non spiritaliter, sed carnaliter impendunt, ut ei non ad virtutem, sed quasi miserendo ad culpas ^b faveant. Hi itaque crucem quidem videntur ferre, sed Dominum non sequuntur. Unde recte hæc eadem Veritas dicit: *Qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus.* Bajulare etenim crucem et post Dominum ire, est vel carnis abstinenciam, vel compassionem proximo pro studio æternæ intentionis exhibere. Nam quisquis hæc pro temporali intentione exhibet, crucem quidem bajulat, sed ire post Dominum recusat.

6. Quia vero sublimia præcepta data sunt, prolixo comparatio ædificandæ sublimitatis adjungitur, cum dicitur: *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ne posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant ei illudere dicentes: Quia hic homo cepit ædificare, et non potuit consummare?* Omne quod agimus prævenire per studium considerationis debemus. Ecce enim, juxta Veritatis vocem, qui turrim ædificat prius ædificii sumptus parat. Si igitur humilitatis turrim construere cupimus, **1630** prius nos præparare contra adversa hujus sæculi debemus. Hoc etenim inter terrenum et cœlestis ædificium distat, quod terrenum ædificium expensas colligendo construitur, cœlestis vero ædificium expensas dispergendo. ^c Ad illud sumptus facimus, si non habita colligamus, ad istud sumptus facimus, si et habita refingamus. Istos sumptus dives ille habere non potuit, qui, multas possessiones possidens, magistrum requisivit, dicens: *Magister*

A bone, quid faciens vitam æternam possidebo (Matth. xix, 16)? Qui cum præceptum relinquenti omnia audisset, tristis abscessit, et inde est angustatus in mente. unde foris fuit latior in possessione. Quia enim in hac vita amabat sumptus celsitudinis, tendendo ad æternam patriam habere noloit sumptus humilitatis. Considerandum vero est quod dicitur: *Omnes qui viderint incipiant illudere ei, quia, juxta Pauli vocem, Spectaculum facti sumus mundo, angelis et hominibus (I Cor. iv, 9).* Et in omne quod agimus considerare occultos nostros adversarios debemus, qui semper nostris operibus insistunt, semper ex nostro defectu gratulantur. Quos Propheta intuens, ait: *Deus meus, in te confido, non erubescam, neque irideant me inimici mei (Psal. xxiv, 2, 3).* In bonis enim operibus intenti, nisi contra malignos spiritus ^d sollicitè vigilemus, ipsos irrisores patimur, quos ad malum persuasores habemus. Sed quia de construendo ædificio comparatio data est, nunc ex minori ad majus similitudo subditur, ut ex rebus minimis majora pensentur. Nam sequitur: *Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt. Rex contra regem ex æquo venit ad prælium, et tamen si se perpendit non posse sufficere, legationem mittit, et ea quæ pacis sunt postulat. Quibus ergo nos lacrymis veniam sperare debemus, qui in illo tremendo examine cum Rege nostro ex æquo ad iudicium non venimus, quos nimirum ^e conditio, infirmitas, et causa inferiores exhibet?*

7. Sed fortasse jam mali operis culpas abscidimus, jam prava quæque exterius declinamus; nunquid ad reddendam rationem cogitationis nostræ sufficimus? Nam cum viginti millibus venire dicitur is contra quem minime sufficit iste qui cum decem millibus venit. Decem millia quippe ad viginti millia simplum ad duplum sunt. Nos autem si multum proficimus, vix exteriora nostra opera in rectitudine servamus. Nam et si jam luxuria carnis abscissa est, tamen adhuc a corde funditus abscissa non est. Ille autem qui iudicaturus venit exteriora simul et interiora iudicat, facta pariter et cogitationes pensat. Cum duplo ergo exercitu contra simplum venit, qui nos vix in solo opere præparatos simul de opere et cogitatione discutit. Quid ergo agendum est, fratres, nisi ut dum nos cum simpli exercitu contra duplum illius sufficere non posse conspicimus, dum adhuc longe est, legationem mittamus, et rogemus ea quæ pacis sunt? Longe enim esse dicitur, qui adhuc præsens per iudicium non videtur. Mittamus ad hunc legationem lacrymas nostras, mittamus misericordiæ opera, **1631** mactemus in ara ejus hostias placationis,

^a Idem, et sequitur me.

^b Primum Carn., secum.

^c Additur in Bigot. colligimus. Et paulo post habere noluit, pro habere non potuit.

^d Interseritur in primo Carn. alque contra con-

temptores ipsos sollicitè, etc.

^e Solus., velle sedens.

^f Gemet. et primus Carn., conditio infirmitatis. Bigot., Longip., Val. Cl., secundus Carn., conditio infirmitatis.

cognoscamus nos cum eo in iudicio non posse contendere; pensemus virtutem ejus fortitudinis, rogemus ea quæ pacis sunt. Hæc est nostra legatio, quæ regem venientem placat. Pensate, fratres, quam benignum sit quod is qui suo adventu valet opprimere tardat venire. Mittamus ad hunc, ut diximus, legationem nostram, fluendo, tribuendo, sacras hostias offerendo. Singulariter namque ad absolutionem nostram oblata cum lacrymis et benignitate mentis sacri altaris hostia suffragatur, quia is qui in se resurgens a mortuis jam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei hostiam suæ passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram passionem illius reparamus.

8. Multos, ut arbitror, vestrum, fratres charissimi, contigit nosse hoc quod volo ad memoriam vestram narrando revocare. Non longe a nostris fertur temporibus factum quod quidam ab hostibus captus longe transductus est (*Lib. iv Dialog., cap. 57*); cumque diu teneretur in vinculis, eum uxor sua cum ex eadem captivitate non reciperet, extinctum putavit. Pro quo jam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerre. Cujus toties vincula solvebantur in captivitate, quoties ab ejus conjuge oblata fuissent hostiæ pro animæ ejus absolutione. Nam longa post tempora reversus, admirans valde suæ indicavit uxori quod diebus certis, hebdomadibus singulis, ejus vincula solvebantur. Quos videlicet dies ejus uxor atque horas discutiens, tunc eum recognovit absolutum, cum pro eo sacrificium meminerat oblatum. Hinc ergo, fratres charissimi, hinc certa consideratione colligite, oblata a nobis hostia sacra quantum in nobis solvere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero potuit in altero solvere vincula corporis.

9. Multi vestrum, fratres charissimi, Cassium Narniensis urbis episcopum noverunt, cui mos erat quotidianas Deo hostias offerre, ita ut pene nullus dies vitæ ejus abscederet quo non omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret (*Lib. iv Dialog., cap. 56*). Cui cum sacrificio valde etiam concordabat vita. Nam cuncta quæ habebat in eleemosynis tribuens, cum ad horam offerendi sacrificii venisset, velut totus in lacrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Cujus et vitam et exitum, quodam venerabilis vitæ Diacono, qui fuerat ab eo nutritus, referente, cognovi. Aiebat enim quod quadam nocte ejus presbytero per visum Dominus astitit, dicens: Vade et dic episcopo: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset manus tua; natali apostolorum venies ad me, et retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit presbyter, sed quia e vicino apostolorum natalitius dies imminabat, tam propinqui exitus diem episcopo nuntiari pertimuit. Alia nocte Dominus rediit, ejusque inobedientiam venementer increpavit, atque eadem jussionis suæ verba retexuit. Tunc presbyter surrexit ut

A pergeret, sed rursus infirmitas cordis impedimento facta est indicandæ revelationis; et ad admonitionem quoque iteratæ jussionis obduruit pergere, et quæ viderat manifestare neglexit. Sed quia magnam mansuetudinem contemptæ gratiæ major se qui 1632 solet ira vindictæ, b visione tertia Dominus apprensus, jam verbis addidit verbera, et tam districta cæde mactatus est, ut in eo duritiam cordis emollirent vulnera corporis. Surrexit ergo eruditus ex verbera, perrexit ad episcopum, eumque jam ex more juxta beati Juvenalis martyris sepulcrum ad offerendum sacrificium consistentem reperit, secretum a circumstantibus petiit, seque ejus pedibus prostravit. Cumque eum ubertim flentem episcopus vix ad se levare potuisset, lacrymarum causas cognoscere studuit. Ille vero, c relaturus ordinem visionis, prius vestimento ex humeris devoluto, detexit plagas corporis, ut ita dicam, testes veritatis et culpæ, monstravit quanta animadversione districtionis membra illius d accepta verbera, livore inficto, sulcaverant. Quæ mox ut episcopus vidit, exhorruit, et quis sibi talia facere præsumpsisset cum magnæ obstupescitionis vocibus inquisivit. At ille respondit, hæc se pro ipso fuisse perpassum. Excrevit cum terrore admiratio; sed nullas jam presbyter inquisitioni ejus moras adjiciens, secretum revelationis aperuit, sique jussionis dominicæ per ea quæ audierat verba narravit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset manus tua, non cesset pes tuus; natali apostolorum venies ad me, et retribuam tibi mercedem tuam. Quibus auditis, episcopus se in orationem cum magna cordis contritione prostravit, et qui oblaturus sacrificium ad horam tertiam venerat, hoc pro extensæ orationis magnitudine ad horam nonam usque protelavit. Atque ex illo jam die magis magisque aucta sunt ei lucra pietatis; factusque est tam fortis in opere quam certus ex munere, quippe qui eum, cui ipse debitor fuerat, ex ea promissione jam cœperat habere debitorem. Huic autem consuetudo fuerat, annis singulis, natalitio apostolorum die Romam venire; jamque ex hac revelatione suspectus, venire juxta morem noluit. Eodem ergo tempore sollicitus fuit, secundo quoque anno vel tertio in mortis suæ expectatione suspensus, quarto, quintoque, et sexto similiter. Qui desperare jam de veritate revelationis poterat, si verbis fidem verbera non fecissent. Cum ecce anno septimo usque ad expectati natalis sacras vigiliis incolunus pervenit; sed lenis hunc in vigiliis e calor attingit, atque ipso die natalitio filiis suis se expectantibus, misarum solemnium implere se posse recusavit. Illi vero quia de ejus erant pariter egressione suspecti, simul ad eum omnes venerunt, sese unanimiter astringentes ut die eodem nequaquam acquiescerent missarum f solemnium celebrari, nisi pro eis apud Dominum 1633 idem antistes suos intercessor accederet. Tunc ille, compul-

a Bigot., colligitur.

b Primus Carn., visione tertia vice.

c Idem., revolaturus.

d Duo priores Gemet., accepta vulnera.

e Duo Carnot. et Bigot., dolor attingit.

f Primus Carn., solemnium implere.

sus, in episcopii oratorio missas fecit, et manu sua corpus dominicum pacemque omnibus tribuit. Qui cuncto ministerio oblatis sacrificiis peracto, ad lectulum rediit, ibique jacens, dum sacerdotes suos ac ministros circumstetisse cerneret, quasi vale ultimum dicens, de servando eos vinculo charitatis admonebat, et quanta debuissent concordia inter se uniri prædicabat. Cum subito inter ipsa sanctæ exhortationis verba, voce terribili clamavit, dicens: Hora est. Moxque assistentibus ipse suis manibus linteam dedit, quod ex more morientium sibi contra faciem tenderetur. Quo tenso, spiritum emisit, sicque sancta illa anima, ad gaudia æterna perveniens, a carnis corruptione soluta est. Quem, fratres charissimi, quem vir iste in morte sua imitatus est, nisi eum quem in vita sua fuerat contemplatus? Dicens enim: **B** Hora est, de corpore exiit, quia et Jesus, peractis omnibus, cum dixisset: *Consummatum est, inclinato capite, tradidit spiritum* (Joan. xix, 30). Quod ergo Dominus ex potestate, hoc egit famulus ex vocatione.

40. Ecce quotidianæ hostiæ illa cum elemosynis et lacrymis missa legatio quantam cum Rege veniente gratiæ pacem fecit. Relinquat ergo omnia qui potest. Qui autem relinquere omnia non potest, cum adhuc longe est Rex, legationem mittat, lacrymarum, elemosynarum, hostiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui scit quia portari non possit iratus. Quod adhuc moram facit venire, legationem pacis sustinet. Venisset jam namque si vellet, et cunctos suos adversarios trucidasset. Sed et quam terribilis veniet indicat, et tamen ad veniendum tardat, quia non vult invenire quos puniat. Reatum nobis contemptus nostri denuntiat, dicens: *Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus*; et tamen sperandæ salutis remedium confert, quia qui per iram non potest ferri, per postulatæ pacis vult legationem placari. Lavate ergo, fratres charissimi, lacrymis maculas peccatorum, elemosynis terгите, sacris hostiis expiate. Nolite possidere per desiderium quæ adhuc per usum minime reliquistis. Spem in solo Redemptore figite, ad æternam patriam mente transite. Si enim nil in hoc mundo jam amando possidetis, etiam possidendo cuncta reliquistis. Ipse nobis gaudia desiderata concedat, qui nobis æternæ pacis remedia contulit, Jesus Christus Dominus noster, * qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

b HOMILIA XXXVIII.

Habita ad populum in basilica beati Clementis
martyris.

LECTIO 8. EVANG. SEC. MATTH. XXII, 1 — 13.

In illo tempore, ^a loquebatur Jesus principibus sacerdotum et Pharisæis in parabolis, dicens: Simile est

^a Duo priores Gemet. cui cum Patre et Spiritu sancto honor et imp. per, etc.

^b Est vigesima quinta in Corb., vigesima octava in Later. et vigesima nona in Cod. reg. Suec.

A regnum cælorum homini regi qui seclit nuptias suo suo, et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et volebant venire. Iterum misit alios servos, dicens: *Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa sunt, et omnia parata, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam: reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumellis affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est; et, missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, et quoscunque inveneritis vocate ad nuptias. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos et bonos, et impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes; et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, et ait illi: Amice, quomodo huc intravisti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus ejus et pedibus, mitte eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus et stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.*

1634 1. Textum lectionis evangelicæ, fratres charissimi, volo, si possum, sub brevitate transcurrere, ut in fine ejus valeam ad loquendum largius vacare. Sed quærendum prius est an hæc apud Mathæum ipsa sit lectio quæ apud Lucam sub appellatione cœnæ describitur (Luc. xiv, 16, seq.). Et quidem sunt nonnulla quæ sibi dissona esse videntur, quia hic prandium, illic cœna memoratur; hic qui ad nuptias non dignis vestibus intravit repulsus est, illic nullus qui intrasse dicitur repulsus esse perhibetur. Qua ex re recte colligitur quod et hic per nuptias præsens Ecclesia, et illic per cœnam æternum et ultimum convivium designatur, quia et haec nonnulli exituri intrant, et ad illud quisquis semel intraverit ulterius non exiit. At si quis forte contendat hanc eandem esse lectionem, ego melius puto, salva fide, alieno intellectui cedere, quam contentionibus deservire, quoniam et intelligi congrue forsitan potest quia de projecto eo qui cum nuptiali veste non venerat quod Lucas tacuit Mathæus dixit. Quod vero per illum cœna, per hunc autem prandium dicitur, nequaquam vel hoc nostræ intelligentiæ obsistit, quia cum ad horam nonam apud antiquos quotidie prandium fieret, ipsum quoque prandium cœna vocabatur.

2. Sæpe autem jam me dixisse memini quod plerumque in sancto Evangelio regnum cælorum præsens Ecclesia nominatur. Congregatio quippe justorum regnum cælorum dicitur. Quia enim per prophetam Dominus dicit: *Cælum mihi sedes est* (Isai. lxvi, 1); **1635** et Salomon ait: *Anima justi sedes est sapientiæ* (Sap. vii, 27); Paulus etiam dicit: *Chri-*

^c In Corb. Germ., Lateran., Cod. reg. Suec., priori Gemet. et nonnullis, non legitur martyris.

^d Belv., dicebat Jesus turbis; Simile est, etc.

^e Locus hic jam laudatus est a sancto Doctore

stum Dei virtutem et Dei sapientiam (1 Cor. 1, 24); A liquido colligere debemus quia si Deus sapientia, anima autem iusti sedes sapientia, dum caelum dicitur sedes Dei, caelum ergo est anima iusti. Hinc per Psalmistam de sanctis praedicatoribus dicitur: *Cœli enarrant gloriam Dei (Psal. xviii, 2)*. Regnum ergo caelorum est Ecclesia iustorum, quia dum eorum corda in terra nil ambulant, per hoc quod ad superna suspirant, iam in eis Dominus quasi in caelestibus regnat. Dicitur ergo: *Simile est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.*

3. Jam intelligit charitas vestra quis est iste rex, regis filii pater: ille nimirum cui Psalmista ait: *Deus iudicium tuum regi da, et justitiam tuam filio regis (Psal. lxxi, 1)*. Qui fecit nuptias filio suo. Tunc enim Deus pater Deo Filio suo nuptias fecit, quando hunc in utero Virginis humanae naturae conjoinxit, quando Deum ante saecula fieri voluit hominem in fine saeculorum. Sed quia ex duabus personis fieri solet ista conjunctio, absit hoc ab intellectibus nostris, ut personam Dei et hominis Redemptoris nostri Jesu Christi ex duabus personis credamus unitam. Ex duabus quippe atque in duabus hunc naturis existere dicimus; sed ex duabus personis compositum eredi, ut nefas, vitium. Apertius ergo atque securus dici potest quia in hoc Pater regi Filio nuptias fecit, quo et per incarnationis mysterium sanctam Ecclesiam sociavit. Uterus autem genitricis Virginis laevis sponsi thalamus fuit. **1636** Unde et Psalmista dicit: *In sole posuit tabernaculum suum, et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo (Psal. xviii, 6)*. Tanquam sponsus quippe de thalamo suo processit, quia ad conjungendam sibi Ecclesiam incarnatus Deus de incorrupto utero Virginis exiit. Misit ergo servos suos ut ad istas nuptias amicos invitarent. Misit semel, misit iterum quia incarnationis dominicae praedicatores, et prius prophetas, et postmodum apostolos fecit. His itaque servos ad invitandum misit, quia incarnationem Unigeniti et per prophetas dixit futuram, et per apostolos nuntiavit factam. Sed quia hi qui prius invitati sunt ad nuptiarum convivium venire noluerunt, in secunda invitatione jam dicitur: *Eccœ prandium meum paravi, tauri mei et altitia occisa sunt, et omnia parata.*

4. Quid in tauris vel altitiis, fratres charissimi, nisi novi ac veteris testamenti patres accipimus? Quia enim vulgo loquor, etiam ipsa me necesse est verba evangelicae lectionis explanare. Altitia enim sagientia dicimus; ab eo enim quod est alere, altitia

lib. xxix Moral., num. 55, ubi nostras conjecturas ex parte jam protulimus. Eadem sententia, tanquam ad sacram Scripturam pertinere, adducitur ab Augustino in psal. xlvi, ad vers. 9, et frequentius a Bernardo, scilicet serm. 1 in Purificatione, serm. 5 de verbis Isaiae, et serm. 37 in Cant. Vide in notis ad eundem Bernardum, ex novissima recensione nostri Mabillonii, notam 289, ubi ea de qua quaeritur sententia eruitur ex lib. Sap. cap. vii, vers. 7. Felicius forsitan invenitur in versu 27, ubi de sapientia dicitur: *in animus sanctas se transfert*. Multis in locis leguntur quae huic sententiae valde sunt proxima, ut Levit. xxvi, 11, 12; II Cor. vi, 16; I Cor.

quasi altitia vocamus. Cum vero (25, q. 4, cap. 16) in lege scriptum sit: *Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum tuum (Math. v, 43; Levit. xix, 18)*, accepta tunc iusta licentia fuerat ut Dei amicosque adversarios quanta possent virtute comprimerent, eosque a jure gladii ferirent. Quod in Nove saeculo dubio Testamento compeccavit, cum per semetipsam Veritas praedicat, dicitur: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos (Math. v, 44)*. ^b Qui ergo per tauris nisi patres testamenti veteris significantur? Nam dum a ex permissione legis acceperant quatenus adversarios suos odii retributione perirent, ut ita dicam, quid aliud quam tauri erant, qui iustos suos virtutis corporeae carne feriebant? Quid vero per altitia nisi patres testamenti novi figurantur, qui dum gratiam pinguedinis internae percipiunt, a terrenis desideris emittentes, ad sublimia contemplationis suae penitus sublevantur? In imo quippe cogitationem ponere, quid est aliud quam quaedam ariditas mentis? Qui autem intellectu celestium jam per sancta desideria de supernis delectationis intimae cibo pascuntur, quasi largiori alimento pinguescunt. Haec enim pinguedine saginari Propheta conceperat, cum dicebat: *Sicut adipem et pinguedinem repletur anima mea (Psal. lxxii, 6)*. Quia ergo praedicatores dominicae incarnationis missi persecutionem ab infidelibus, et prius prophetarum, et postmodum sancti apostolorum, pertulerunt, invitatis et venire nolentibus dicitur: *Tauri mei et altitia occisa sunt, et omnia parata*. Ac si apertius dicatur: Patrum praecedentium mortes aspiciat, et remedia vitae vestrae cogitate. Notandum vero quod in priori invitatione nil de tauris et altitiis dicitur, in secunda autem jam tauri et altitia mactata esse memorantur, quia omnipotens Deus cum verba ejus audire nolumus, adjungit exempla, ut omne quod impossibile credimus, tanto nobis ad sperandum fiat facilius, quanto per hoc transisse jam et alios audimus.

5. Sequitur: *Illi autem neglexerunt, et abierunt, alius in villam suam, alius vero in negotiationem suam*. In villam quippe ire est labori terreno immoderate incumbere, in negotiationem vero ire **1637** est actionum saecularium lucris inhiare. Quia enim alius intentus labori terreno, alius vero mundi hujus actionibus deditus, mysterium incarnationis dominicae pensare et secundum illud vivere dissimulat, quasi ad villam vel negotium pergens, venire ad regis nuptias recusat. Et plerumque, quod est gravius, nonnulli vocantis gratiam non solum respuunt, sed etiam

^a Gratianus legit in ore gladii.

^b Duo Carnut. et Bigot., quid ergo per.

^c Corrupte in Excusis, et contra Mss. Anglic., Gallic. et al. fidem, ex promissione.

^d Ita C. Germ., Corb., Betvac. et cæter. Mss., quod sic legerunt Editoros: *atervis desideris inhiatentes*.

persequuntur. Unde et subditur: *Reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumelias affectos occiderunt. Sed rex ista cognoscens, missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit.* Homicidas perdit, quia persequentes interimit. Civitatem eorum igni succendit, quia illorum non solum animæ, sed et caro quoque in qua habitaverant, æterna gehennæ flamma cruciatur. Missis vero exercitibus extinxisse homicidas dicitur, quia in hominibus omnem iudicium per angelos exhibetur. Quid namque sunt ista angelorum agmina, nisi exercitus Regis nostri? Unde et idem rex Dominus Sabaoth dicitur. Sabaoth quippe a exercituum interpretatur. Ad perdendos ergo adversarios suos exercitum mittit, quia nimirum vindictam Dominus per angelos exercet. Cæsus vindictæ potentiam tunc nostri patres audiebant, nos autem jam cernimus. Ubi sunt enim superbi illi martyrum persecutores? Ubi illi qui contra condiderent suam cervicem cordis exerebant et de hujus mundi gloria mortifera tuebant? Ecce jam mens martyrum feret in hunc viventium, et hi qui contra illos de crudelitate sua gloriantur sunt nequaquam ad memoriam nostram veniunt vel in numero mortuorum. Hæbeo ergo cognoscimus quod in parabolis audimus.

6. Sed is qui invitatum se centesimi conspiciat regie filii sui nuptias vacans non habebit. Ad aliam mitti, quia etiam apud aliquos laborat, quandoque tamen sermo Dei inventurus est ubi requiescat. Unde et subditur: *Tunc est servus eius: Nuptias quidem paratas sunt, sed qui invitati erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, et quoacunque inveneritis, vocati ad nuptias.* Si in Scriptura sacra vias actiones accipimus, exitus viarum intelligimus defectus actionum, quia illi plerumque facile ad Deum veniunt, quos in terrenis actibus prospera nulla comitantur. Sequitur: *Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos et bonos, et impleta sunt nuptiæ discumbentium.*

7. Ecce jam ipsa qualitate convivantium aperte ostenditur quia per has regis nuptias præsens Ecclesia designatur, in qua eum bonis et mali conveniunt. Permissa quippe est diversitate filiorum, quia sic omnes ad fidem generat, ut tamen omnes per immutationem vitæ ad libertatem spiritualis gratiæ culpis exigentibus non perducat. Quousque namque hic vivimus, necesse est ut viam præsentis sæculi permitti pergamus. Tunc autem discernimur, cum pervenimus. Boni enim soli nusquam sunt, nisi in cælo; et mali soli nusquam sunt, nisi in inferno. Hæc autem vita (23, q. 4, c. 15) quæ inter cælum et infernum sita est, sicut in medio subsistit, ita utrarumque partium cives communiter recipit; quos tamen sancta Ecclesia et nunc indiscrete suscipit, **1638** et postmodum in egressione discernit. Si

A ergo boni estis, quandiu in hac vita subsistitis, æquanimitate tolerate malos. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est quia bonus non est. Abel enim esse renuit, quem Cain malitia non exercet. Sic in tritura aræ grana sub paleis premuntur; sic flores inter spinas oriuntur, et rosa quæ redolet crescit cum spina quæ pungit. Duos quippe filios habuit primus homo; sed unus horum electus est, alter reprobus fuit (*Genes. 1, 1, seq.*). Tres filios Noe arca continuit; sed duo ex his electi sunt, et unus reprobus fuit (*Ibid., vi, 7*). Duos Abraham filios habuit; sed unus electus est, alter reprobus fuit (*Ibid., xxi, 10, seq.*). Duos Isaac filios habuit; sed unus electus est, alter reprobatus (*Ibid., xxvii, 37*). Duodecim filios habuit Jacob; sed ex his unus per innocentiam venditus est, alii vero per malitiam venditores fratris fuerunt (*Ibid., xxxvii, 28*). Duodecim apostoli sunt electi; sed unus in his admixtus est qui probaret, undecim qui probarentur (*Joan. vi, 71*). Septem sunt diacones ab apostolis ordinati (*Act. vi, 5*); sed sex in fide recta permanentibus, et unus exstitit auctor erroris (*Apost. ii, 8*). In hac ergo Ecclesia nec mali sine bonis, nec boni sine malis esse possunt. Anterecta itaque tempora, fratres charissimi, ad mentem reducite, et vos ad malorum tolerantiam roborate. Si enim electorum filii sumus, restat necesse est ut per eorum exempla gradiamur. Bonus enim non fuit, qui malos tolerare recusavit. Hinc namque est quod de semetipso beatus Job asserit, dicens: *Frater sui draconum, et socius struthionum (Job. xxx, 29).* Hinc per Salomonem sponsi voce sanctæ Ecclesiæ dicitur: *Sicut vitum inter spinas, et amicum meum inter filios (Cant. ii, 2).* Hinc ad Ezechielem Dominus dicit: *Fili hominis, increduli et subversores sunt locum, et cum scorpionibus habitas (Ezech. ii, 6).* Hinc Petrus beati Lot vitam glorificat, dicens: *Et justum Lot oppressum a nefandorum injuria conversatione eruit; aspectu enim et auditu justus erat, habitans inter eos qui de die in diem animam justam iniquis operibus eruebant (II Pet. ii, 7, 8, seq.).* Hinc Paulus discipulorum vitam et laudat et roborat, dicens: *In medio nationis prave et perverse, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes (Philip. ii, 15).* Hinc Johannes Pergami Ecclesiam attestatur, dicens: *Scio ubi habitas, ubi sedes est Satana, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam (Apoc. ii, 13).* Ecce, fratres charissimi, pene curia peregrinando cognoscimus quia bonus non fuit quem malorum pravitatis non probavit. Ut enim ita loquar, terram animæ nostræ nequaquam perducitur ad subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit alienæ limæ pravitatis.

8. Terrere autem vos non debet quod in Ecclesia et multi mali et pauci sunt boni, quia arca in

^a Maluerunt recent. Edit. exercituum, invitis Mss. et vet. Ed.

^b Belvac. et duo priores Gemet., mortiferum, quod olim lectum in C. Germ.

^c Excusi, vitam præsentis sæculi, cum in Mss. magno consensu legatur viam.

^d Nicolaum intelligit, quem turpiter Nicolaum in parentem multi et sanctis Patribus existimaverunt.

^e Hic sequimur Mss. non Excusos, ubi legitur, a nefandorum injusta.

^f Gemet. ac Bigot., apud eos.

vadis diluvii, quæ hujus Ecclesiæ typum gessit, et ampla in inferioribus, et angusta in superioribus fuit, quæ in summitate etiam sua ad unius mensuram cubiti excrevit. Inferius quippe quadrupedia atque reptilia, superius vero aves et homines habuisse credenda est. Ibi lata exstitit, ubi bestias habuit; ibi angusta, ubi homines servavit, quia nimirum sancta Ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritalibus angusta. Ubi enim bestiales hominum mores tolerat, illic latius sinum laxat. Ubi autem eos habet qui spiritali ratione suffulti sunt, illic quidem ad summum ducitur, sed tamen, quia pauci sunt, angustatur. Lata quippe via est **1639** quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui vadunt per eam; et ^a angusta est quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam (Matth. vii, 13). Eo autem usque arca angustatur in summis, quousque ad mensuram unius cubiti perducatur, quia in sancta Ecclesia quanto sanctiores quique sunt, tanto pauciores. Quæ in summo ad illum perducitur qui solus homo in hominibus, et sine alterius comparatione, natus est sanctus. Qui, juxta Psalmistæ vocem, *Factus est sicut passer unicus in ædificio* (Psal. ci, 1). Tanto ergo magis mali tolerandi sunt, quanto et amplius abundant, quia et in aræ tritura pauca sunt grana quæ servantur borreis, et grandes acervi palcarum qui ignibus comburantur.

9. Sed quia jam, largiente Domino, nuptiarum domum, id est sanctam Ecclesiam intrastis, solerter, fratres, aspice, ne aliquid de mentis vestræ habitus rex ingrediens reprehendat. Cum magno enim cordis timore pensandum est quod protinus subditur: *Intravit autem rex ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali*. Quid, fratres charissimi, exprimi per nuptialem vestem putamus? Si enim vestem nuptialem baptisma vel fidem dicimus, quis sine baptismate et fide has nuptias intravit? Eo enim ipso foris est, quo necdum credit. Quid ergo debemus intelligere nuptialem vestem, nisi charitatem? Intrat enim ad nuptias, sed cum nuptiali veste non intrat, qui in sancta Ecclesia ^b assistens fidem habet, sed charitatem non habet. Recte enim charitas nuptialis vestis vocatur, quia hanc in se conditor noster ^c habuit, dum ad sociandæ sibi Ecclesiæ nuptias venit. Soia quippe dilectione Dei actum est ut ejus unigenitus, mentes sibi electorum hominum uniret. Unde et Joannes dicit: *Sic enim dilexit Deus mundum, ut Filium suum unigenitum daret pro nobis* (Joan. iii, 16). Qui ergo per charitatem venit ad homines, eandem charitatem innotuit vestem esse nuptialem. Omnis ergo vestrum qui in Ecclesia positus Deo credit, jam ad nuptias intravit; sed cum nuptiali veste non venit, si charitatis gratiam non custodit. Et certe, fratres, si quis ad carnales nuptias esset invitatus, vestem mutaret, congaudere se sponso et sponsæ ex ipso sui habitus decore ostenderet, inter gaudentes et festa celebran-

tes despectis vestibus apparere erubesceret. Nos ad Dei nuptias venimus, et cordis vestem mutare dissimulamus. Congaudent angeli, cum ad cælum assumuntur electi. Qua ergo mente hæc spiritalia festa conspiciamus, qui nuptialem vestem, id est charitatem, quæ sola nos speciosos exhibet, non habemus?

10. Sciendum vero est quia sicut in duobus lignis, superiore videlicet et inferiore, vestis textitur, ita in duobus præceptis charitas habetur, in dilectione scilicet Dei, et proximi. Scriptum quippe est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua; et proximum tuum sicut teipsum* (Marc. xii, 30, ex Deut. vi, 5). Qua in re notandum est quia in dilectione proximi mensura amoris ponitur, cum dicitur: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*; Dei autem dilectio nulla mensura constringitur, cum dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua*. Non enim jubetur quisque quantum diligat, sed ex quanto, cum dicitur: *Ex toto*, **1640** quia ille veraciter Deum diligit, qui sibi de se nihil relinquit. Duo ergo hæc necesse est ut charitatis præcepta custodiat quisquis habere in nuptiis vestem nuptialem curat. Hinc est enim quod apud Ezechielem prophetam, portæ ipsius civitatis in monte constitutæ vestibulum duobus cubitis mensuratur (Ezech. xl, 9), quia nimirum accessus nobis cælestis civitatis non panditur, si in hac Ecclesia, quæ pro eo quod adhuc foris est, vestibulum dicitur, Dei et proximi dilectio non tenetur. Hinc est quod cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus jubetur (Exod. xxvi, 1). Vos estis, fratres, vos estis cortina tabernaculi, qui per fidem in cordibus vestris secreta cælestia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciem habet. Quid vero est charitas, nisi ignis? Sed ista charitas esse bis tincta debet, ut tingatur et per amorem Dei, tingatur et per amorem proximi. Qui enim sic amat Deum, ^d ut per contemplationem illius negligat proximum, coccus quidem est, sed bis tinctus non est. Rursum qui sic amat proximum, ut tamen contemplationem Dei per ejus amorem relinquat, coccus est, sed bis tinctus non est. Ut ergo charitas vestra bis tinctus coccus esse valeat, et ad amorem se Dei, et ad amorem proximi accendat, quatenus nec ex compassione proximi contemplationem relinquat Dei, nec plusquam debet inhærens contemplationi Dei, compassionem abiciat proximi. Omnis itaque homo inter homines vivens, sic ad eum anhelet quem desiderat, ut tamen hunc non deserat cum quo currebat; et sic huic adjutorium ferat, ut ab illo nullatenus torpeat ad quem festinabat.

11. Sciendum quoque est quod ipsa dilectio proximi in duobus præceptis subdividitur, cum quidam sapiens dicit: *Omne quod tibi odis fieri, vide ne ipse alteri facias* (Tob. iv, 16). Et per semetipsum

^a Bigot., angusta est porta.

^b Duo priores Gemet., consistens.

^c Belvac., exhibuit.

^d Belvac., ut præ contemplatione illius.

Veritas prædicat, dicens : *Quæ vultis ut faciant vobis homines, et vos eadem facite illis* (Matth. vii, 12). Si enim et quod impendi nobis recte volumus, hoc aliis impartimur, et quod nobis fieri nolumus, hoc aliis facere ipsi devitamus, charitatis jura illæsa servamus. Sed nemo, cum quemplam diligit, habere se protinus charitatem putet, nisi prius ipsam vim suæ dilectionis examinet. Nam si quis quemlibet amat, sed propter Deum non amat, charitatem non habet, sed habere se putat. Caritas autem vera est cum et in Deo diligitur amicus, et propter Deum diligitur inimicus. Ille enim propter Deum diligit eos quos diligit, qui jam et eos diligere a quibus non diligitur scit. Probari enim caritas per solam odii adversitatem solet. Unde et per semetipsum Dominus dicit : *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos* (Luc. vi, 27). Ille ergo securus amat, qui propter Deum illum amat a quo se intelligit non amari. Magna sunt hæc, alta sunt hæc, et multis ad exhibendum difficilia, sed tamen ista est vestis nuptialis. Quisquis autem hanc recumbens in nuptiis non habet, jam sollicitus metuat, ingrediente rege, quando mittatur foras. Ecce enim dicitur : *Intravit rex ad nuptias ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali*. Nos sumus, fratres charissimi, qui in nuptiis Verbi discumbimus, qui jam fidem in Ecclesia habemus, qui Scripturæ sacræ epulis pascimur, qui conjunctam Deo Ecclesiam esse gaudemus. Considerate, rogo, si cum nuptiali veste ad has nuptias venistis, **1641** cogitationes vestras sollicita inquisitione discutite. De rebus singulis corda vestra trutinante, si jam contra nullum odium habetis, si contra felicitatem alienam nulla vos invidiæ face succenditis, si per occultam malitiam nemini nocere festinatis.

12. Ecce rex ad nuptias ingreditur, et cordis nostri habitum contempletur, atque ei quem charitate vestitum non invenit, protinus iratus dicit : *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* Mirandum valde est, fratres charissimi, quod hunc et amicum vocat, et reprobat, ac si ei apertius dicat, Amice, et non amice; amice per fidem, sed non amice per operationem. *At ille obmutuit*, quia, quod dici sine gemitu non potest, in illa districtione ultimæ increpationis omne argumentum cessat excusationis, quippe quia ille foris increpat, qui testis conscientiæ intus animum accusat. Sed inter hæc sciendum est quia quisquis hanc vestem virtutis habet, sed tamen adhuc perfecte non habet, ad pii regis ingressum desperare veniam non debet, quia ipse quoque speru nobis per Psalmistam, tribuens, dicit : *Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur* (Psal. cxxxviii, 16). Sed quia pauca hæc in ^a consolatione habentis et instruantis diximus, nunc ad eum qui hanc omnimodo non habet, verba vertamus. Sequitur :

^a Tertius Gemet., in consolatione labentis.

^b Longip., Val. Cl. et duo prior Gemet., quæ ergo nunc, sc. manus.

13. *Tunc dixit rex ministris : Ligatis manibus ejus et pedibus, mittite eum in tenebras exteriores : ibi erit fletus et stridor dentium*. Ligantur tunc pedes et manus per districtiorem sententiæ, qui modo a pravis operibus ligari noluerunt per meliorem vitam. Vel certe tunc ligat poena, quos modo a bonis operibus ligavit culpa. Pedes enim qui vitare agrum negligunt, manus quæ nihil indigentibus tribuunt a bono opere jam ex voluntate ligatæ sunt. ^b Qui ergo nunc sponte ligantur in vitio, tunc in supplicio ligantur invite. Bene autem dicitur quod in exteriores tenebras projiciatur. Exteriores quippe tenebras dicimus cæcitatem cordis, exteriores vero tenebras æternam noctem damnationis. Tunc ergo damnatus quisque non in interiores sed in exteriores tenebras mittitur, quia illic invitatus projicitur in noctem damnationis, qui hic sponte cecidit in cæcitatem cordis. Ubi fletus quoque et stridor dentium esse perhibetur, ut illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant; illic oculi defleant, qui hic per illicitas concupiscentias versabantur; ^c quatenus singula quæque membra supplicio subjaceant quæ hic singulis quibusque vitis subjecta serviebant.

14. Sed repulso uno, in quo videlicet omne maiorum corpus exprimitur, generalis protinus sententia subinfertur, qua dicitur : *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi*. Tremendum valde est, fratres charissimi, quod audivimus. Ecce nos omnes jam vocati per fidem ad cælestis regis nuptias venimus, incarnationis ejus mysterium et credimus et confitemur, divini Verbi epulas sumimus, sed futuro die iudicii rex intraturus est. Quia vocati sumus, novimus; si sumus electi, nescimus. Tanto ergo necesse est ut unusquisque nostrum in humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat. Nonnulli enim bona nec incipiunt, nonnulli vero in bonis quæ incæperunt minime persunt. Alter pene totam vitam ducere in pravitate conspicitur, sed juxta finem vitæ a pravitate sua per districtæ poenitentiae ^d lamenta **1642** revocatur; alter electam videtur vitam ducere, et tamen hunc contingit ad erroris nequitiam juxta finem vitæ declinare. Alius bonum bene inchoat, melius consummat; alius in malis actibus a primæva ætate ^e se dejicit, et in eisdem operibus semper seipso deterior consummatur. Tanto ergo sibi unusquisque sollicite metuat, quanto ignorat quod resiat, quia, quod sæpe dicendum est, et sine oblivione retinendum : *Multi sunt vocati, pauci vero electi*.

15. Sed quia nunquam mentes audientium plus exempla fidelium quam docentium verba convertunt, volo vobis aliquid de proximo dicere, quod corda vestra tanto formidolosius audiant, quanto eis hoc de propinquo sonat. Neque enim res longe antegestas dicimus, sed eas de quibus testes existant, eisque interfuisse se referunt, memoramus.

Tres pater meus sorores habuit, quæ sanctæ tres

^e Additur in mundo in tribus Gemet.

^d Bigot., lamenta renovantur.

^e Excusi, se exercet, reluctantiibus Mas. omnibus.

sacræ virgines fuerunt : quarum una Tharsilla, alia ^a Gordiana, alia *Æmiliana* dicebatur. Uno omnes ardore conversæ, uno eodemque tempore sacratæ, sub districtione regulari degentes, in domo propria societatem vitam ducebant (*Lib. iv Dialog., cap. 16*). Cumque essent diutius in eadem conversatione, cœperunt quotidianis incrementis in amorem conditoris sui Tharsilla et *Æmiliana* succrescere, et, cum solo hoc essent corpore, quotidie animo ad æterna transire. At contra Gordianæ animus cœpit a calore amoris intimi per quotidiana ^b detrimenta tepescere, et paulisper ad hujus sacri amorem redire. Crebro autem Tharsilla dicere *Æmilianæ* sorori suæ cum magno gemitu solebat : Video Gordianam sororem nostram de nostra sorte non esse ; perpendo enim quia foras defluit, et cor ad quod proposuit non custodit. Quam curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque a levitate morum ad gravitatem sui habitus reformare. Quæ quidem resumebat vultum subito gravitatis inter verba correptionis, sed cum ejusdem correptionis hora transisset, transibat protinus et superducta gravitas honestatis, moxque ad levia verba redibat. Puellarum gaudebat societate laicarum, eique persona valde onerosa erat quæcunque huic mundo dedita non erat. Quædam vero nocte huic Tharsillæ amicitæ meæ, quæ inter sorores suas virtute continuæ orationis, afflictionis studiosæ, abstinentiæ singularis, gravitate vitæ venerabilis in honore et culmine sanctitatis excreverat, sicut ipsâ narravit, per visionem stans meus Felix hujus Romanæ Ecclesiæ antistes apparuit, eique mansionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens : Veni, quia in hac te lucis mansionem suscipio. Quæ ^c subsequenti mox febre correpta, ad diem pervenit extremum. Et sicut nobilissimis feminis visisque morientibus multi conveniunt, qui eorum proximos consolentur, eadem hora ejus exitus multi viri ac feminæ ejus lectulum circumsteterunt, inter quas mater mea quoque adfuit ; cum subito sursum illa respiciens, Jesum venientem vidit, et cum magna animadversione cœpit circumstantibus clamare, dicens : Recedite, recedite, Jesus venit. Cumque in eam intenderet quem videbat, sancta illa anima a carne soluta est ; tantaque subito fragrantia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoque suavitas cunctis ostenderet illi auctorem suavitatis venisse. **1643** Cumque corpus ejus ex more mortuorum ad lavandum esset nudatum, longo orationis usu in cubitis ejus et genibus, camelorum more, inventa est obdurata cutis excrevisse, et quid vivens ejus spiritus semper egerit, caro mortua testabatur. Hæc autem gesta sunt ante dominici Natalis diem. Quò transacto, mox *Æmilianæ* sorori suæ per visionem nocturnæ visionis apparuit, dicens : Veni, ut quia Natalem dominicum sine te feci, sanctum Theophaniæ diem jam tecum faciam. Cui illa protinus de sororis suæ

^a In Corb. semper legitur *Gordiana*, et in C. Germ. *Æmiliana*.

^b Recent. Ed., *decrementa*.

^c Bigot., Val. Cl., Longip., *subsequenti nocte*.

^d Per laicas hic intellige sæculo servientes, quod

Gordianæ salute sollicita respondit : Et si sola venio, sororem nostram Gordianam cui dimitto? Cui, sicut asserebat, tristis vultu iterum dixit : Veni, Gordiana etenim soror nostra ^d inter laicas deputata est. Quam visionem mox molestia corporis secuta est, atque ita ut dictum fuerat, ante dominicæ apparitionis diem, eadem molestia ingravescente, defuncta est. Gordiana autem mox ut solam remansisse se reperit, ejus pravitas excrevit, et quod prius latuit in desiderio cogitationis, hoc ^e post effectu pravæ actionis exercuit. Nam oblita dominici timoris, oblita pudoris et reverentiæ, oblita consecrationis, conductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit. Ecce omnes tres uno prius ardore conversæ sunt, sed non in uno eodemque studio permanserunt, quia juxta dominicam vocem, *Multi sunt vocati, pauci vero electi*. Hæc ergo dixi, ne quis in bono jam opere positus sibi vires boni operis tribuat, ne quis de propria actione confidat, quia etsi jam novit hodie qualis sit, adhuc cras quid futurus sit nescit. Nemo ergo de suis jam operibus securus gaudeat, quando adhuc in hujus vitæ incertitudine ^f qui finis sequatur ignorat. Sed quia rem retuli quæ vos ex divina districtione perterruit, aliud adhuc et vicino refero quod ex divina misericordia perterrita vestra corda cõsuletur ; quod tamen in sermone allo jam me dixisse memini, sed vos nequaquam adfuistis.

16. Ante biennium frater quidam in monasterium meum, quod juxta beatorum martyrum Joannis et Pauli Ecclesiam situm est, gratia conversationis venit, qui diu regulariter protractus, quandoque susceptus est (*Lib. iv, Dialog., cap. 38*). Quem frater suus ad monasterium non conversationis studio, sed carnali amore secutus est. Is autem qui ad conversationem venerat valde fratribus placebat ; at contra, frater illius longe a vita ejus ac moribus discrepabat. Vivebat tamen in monasterio necessitate potius quam voluntate. Et cum in cunctis actibus perversus existeret, pro fratre suo ab omnibus æquanimiter tolerabatur. Erat enim levis eloquio, pravus actione, cultus vestibus, moribus incultus ; ferre vero non poterat si quisquam illi de sancti habitus conversatione loqueretur. Facta autem fuerat vita illius cunctis fratribus visu gravis, sed tamen, ut dictum est, pro fratris sui gratia erat cunctis tolerabilis. Aspernabatur valde si quis sibi aliquid de pravitatis suæ correctione loqueretur. Bona non solum facere, sed etiam audire non poterat. Nunquam se ad sanctæ conversationis habitum venire, jurando, irascendo, deridendo, testabatur. In hac autem pestilentia, quæ nuper hujus urbis populum magna ex parte consumpsit, percussus in inguine, **1644** perductus est ad mortem. Cumque extremum spiritum ageret, convenerunt fratres, ut egressum illius orando protegerent. Jam corpus ejus ab extrema fuerat parte præmor-

in virginibus Deo dicatis magnum in cas. Cæterum laicorum sæpe mentio fit apud Tertullianum, Cyprianum et alios patres antiquiores.

^e Longip. et Val. Cl., *per effectum*.

^f Idem cum Gemet. et Bigot., *quis æq. finis sequatur*.

tuum, in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres tanto pro eo coeperunt enixius orare, quanto eum jam videbant sub eeleritate discedere. Cum repente coepit eisdem fratribus assistentibus adnisi quo poterat clamare, et orationes eorum interrumpere, dicens: Recedite, recedite, ecce draconi ad devorandum datus sum, qui propter vestram presentiam devorare me non potest. Caput meum jam in suo ore absorbit; date locum ut me amplius non cruciet, sed faciat quod facturum est. Si ei ad devorandum datus sum, quare propter vos moras patior? Tunc fratres coeperunt ei dicere: Quid est quod loqueris, frater? Signum tibi sanctae crucis imprime. Respondebat ille ut poterat, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia a dracone premor. Cumque hoc fratres audirent, prostrati in terra cum lacrymis coeperunt pro creptione illius vehementius orare. Et ecce subito coepit melioratus aeger quibus valebat vocibus exsultare, dicens: Gratias Deo, ecce draco qui me ad devorandum

1645 acceperat fugit, orationibus vestris expulsus stare non potuit. Pro peccatis meis modo intercedite, quia converti paratus sum, et saecularem vitam funditus relinquere. Homo ergo, qui, sicut jam dictum est, ab extrema corporis fuerat parte praemortuus, reservatus ad vitam, toto ad Deum corde conversus est. Longis et continuis in conversatione eadem flagellis eruditus, atque ante paucos dies exrescente corporis molestia defunctus est. Qui jam moriens draconem non vidit, quia illum per cordis immutationem vicit. Ecce, fratres mei, Gordiana, quam superius dixi, a sanctimonialis habitus excellentia corruit ad poenam, et frater hic, de quo ista narravi, ab ipso mortis articulo rediit ad aeternam vitam. Nemo ergo scit quid de se in occultis Dei iudiciis agatur; quia multi sunt vocati, pauci vero electi. Quia ergo nulli de se certum est electum se esse, restat ut omnes trepident, omnes de sua actione formident, omnes in sola divina misericordia gaudeant, nullus de suis viribus praesumat. Est qui perficiat fiduciam nostram, ille scilicet qui in se dignatus est assumere naturam nostram, Jesus Christus, qui cum Patre vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA XXXIX.

Habita ad populum ^d in basilica beati Joannis, quae dicitur Constantiniana.

LECTIO 8. EVANG. SEC. LUC. XIX, 42-47.

In illo tempore, cum appropinquaret Jesus Jerusalem, videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, et tu, et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo; et circumdabunt te, et coangustabunt te undique,

^a Primus Carn., ab ipso mortis periculo.

^b Bigot., suscipere naturam.

^c Est vigesima quarta in Corh. In Lateran. vigesima sexta, in cod. reg. Suec. trigesima.

^d In Later., in basilica sancti Salvatoris.

et ad terram ^a prosternent te, et filios tuos qui in te sunt; et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae. Et ingressus templum, coepit ejicere vendentes in illo et ementes, dicens illis: Scriptum est quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo.

1644 1. Lectionem brevem sancti Evangelii, brevi, si possum, volo sermone percurrere, ut illis in ea prolixior detur intentio qui sciunt ex paucis multa cogitare. ^f Quod fiente Domino illa Ierosolymorum subversio describatur, quae a Vespasiano et Tito Romanis principibus facta est, nullus qui historiam eversionis ejusdem legit ignorat. Romani enim principes denuntiantur, cum dicitur: Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo; et circumdabunt te, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, et filios tuos qui in te sunt. Hoc quoque quod additur: Non relinquent in te lapidem super lapidem, etiam ipsa jam ejusdem civitatis transmigratio testatur, quia dum nunc in eo loco constructa est, ubi extra portam fuerat Dominus crucifixus, prior illa Jerusalem, ut dicitur, funditus est eversa. Cui ex qua culpa eversionis suae poena fuerit illata subjungitur: Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae. Creator quippe omnium per incarnationis suae mysterium **1645** hanc visitare dignatus est, sed ipsa timoris et amoris illius recordata ipse est. Unde etiam per prophetiam in increpatione cordis humani aves caeli ad testimonium deducuntur, dum dicitur: *Milvus in caelo cognovit tempus suum; turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui, populus autem meus non cognovit iudicium Domini* (Jerem. viii, 7). Sed quaerendum prius est quid sit quod dicitur: *Videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, et tu. Flevit etiam prius Redemptor ruinam perditae civitatis, quam ipsa sibi civitas non cognoscebat esse venturam.* Cui a Deo Domino recte dicitur: *Quia si cognovisses, et tu, ^g subaudi, feres, quae modo quia nescis quod imminet, exultas.* Unde et subditur: *Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi.* Cum enim carnis et voluptatibus daret, et ventura mala non prospiceret, in die sua quae ad pacem esse ei poterat habebat. Cur vero bona praesentia ad pacem haberit, manifestatur cum dicitur: *Nunc autem **1646** abscondita sunt ab oculis tuis.* Si enim cordis ejus oculis mala quae imminerent abscondita non essent, laeta in praesentibus prosperis non fuisset. Cujus mox etiam poena quae de Romanis, sicut praedixi, principibus imminet, adiuuncta est.

2. Qua descripta, quid Dominus fecerit subditur: quia, *ingressus templum, coepit ejicere vendentes in illo et ementes, dicens illis: Scriptum est quia domus mea domus orationis est, vos autem fecistis illam*

^a Belvac. et C. Germ., consternent te.

^f Sic legendum ex Mss. et vet. Ed. Excusi habent quod a fiente.

^g C. Germ., subaudis, ferveris. In Corh. quoque et in Gemet. legitur subaudis.

speluncam latronum (Isai. lvi, 7). Qui enim narravit mala ventura, et protinus templum ingressus est ut de illo vendentes et ementes ejicere, profecto innuit quia ruina populi maxime ex culpa sacerdotum fuit. Eversionem quippe describens, sed vendentes et ementes in templo feriens, in ipso effectu sui operis ostendit unde radix proditit perditionis. Sicut autem evangelista alio teste didicimus, in templo columbæ vendebantur (*Marc. xi, 15*). Et quid per columbas nisi sancti Spiritus donum accipitur? Sed vendentes et ementes (1, q. 3 c. 10) e templo eliminat, quia vel eos qui promunere impositionem manuum tribuunt, vel eos qui donum Spiritus emere nituntur damnat. De quo templo mox subditur: *Domus mea, domus orationis est, vos autem fecistis illam speluncam latronum*. Qui enim ad accipienda munera in templo residebant, profecto quia quibusdam non dantibus læsionem exquirerent dubium non erat. Domus ergo orationis spelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo assistere noverant, ut aut non donantes munera studerent corporaliter persequi, aut dantes spiritaliter necare. Quia vero Redemptor noster prædicationis verba nec indignis et ingratis subtrahit, postquam disciplinæ vigorem ejiciendo perversos tenuit, donum mox gratiæ ostendit. Nam subditur: *Et erat docens quotidie in templo*. Hæc juxta historiam breviter tractando transcurramus.

3. Sed quia eversam jam Jerusalem novimus atque eversione sua in melius commutatam, quia expulsos latrones a templo, atque ipsum jam templum dirutum scimus, debemus ex rebus exterioribus introrsus aliquam similitudinem trahere, atque ex eversis ædificiis parietum morum ruinam timere. *Videns enim civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, et tu. Hoc semel egit, cum perituram civitatem esse nuntiavit. Hoc quotidie Redemptor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cum quosdam ex bona vita ad mores reprobos pervenisse considerat. Plangit enim eos qui nesciunt cur plangantur, quia, juxta Salomonis verba: *Lætantur cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis (Prov. ii, 14)*. Qui si damnationem suam quæ eis imminet agnovissent, semetipsos cum lacrymis electorum plangerent. Bene autem perituræ animæ sententia quæ subditur convenit: *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis*. Suam hic diem habet anima perversa, quæ transitorio gaudet in tempore. Qui ea quæ adsunt ad pacem sunt, quia dum ex rebus temporalibus lætatur, dum honoribus extollitur dum in carnis voluptate resolvitur, dum nulla venturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die sua, quæ grave damnationis suæ scandalum in die habebit aliena. Ibi enim affligenda est, ubi just*

lætabuntur; et cuncta quæ modo ei ad pacem sunt, tunc in amaritudinem rixæ vertentur, 1647 quia rixari secum incipiet cur damnationem quam patitur non expavit, cur a prospiciendis malis sequentibus oculos mentis clausit. Unde ei dicitur: *Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis*. Perversa quippe anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia prævidere futura refugit, quæ præsentem lætitiæ perturbant; dumque in præsentis vitæ oblectationibus se deserit, quid aliud quam clausis oculis ad ignem vadit? Unde bene scriptum est: *In die bonorum ne immemor sis malorum (Eccli. xi, 27)*. Et inde per Paulum dicitur: *Qui gaudent, tanquam non gaudentes sint (I Cor. vii, 30)*, quia et si qua est præsentis temporis, ita est agenda lætitia, ut nunquam amaritudo sequentis iudicii recedat a memoria, quatenus dum mens pavida extremæ ultionis timore transfigitur, quantum nunc præsens lætitia, tantum post ira subsequens temperetur. Hinc namque scriptum est: *Beatus homo qui semper est pavidus; qui vero mentis est duræ, corruet in malum (Prov. xviii, 14)*. Sequentis enim ira iudicii tanto tunc districtior portabitur, quanto nunc et inter culpas minime timetur.

4. Sequitur: *Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo*. Qui unquam sunt humanæ animæ majores inimici, quam maligni spiritus, qui hanc a corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam deceptoris delectationibus fovent? Quam vallo circumdant, quia ante mentis ejus oculos reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suæ damnationis trabentes coarctant, ut in ipsa jam extremitate vitæ deprehensa, et a quibus hostibus circumclusa sit videat, et tamen evadendi aditum invenire non possit, quia operari jam bona non licet quæ, cum licuit agere, contempsit. De quibus adhuc apte quod sequitur intelligi valet: *Circumdabunt te, et coangustabunt te undique*. Maligni quippe spiritus undique animam angustant, quando ei non solum operis, verum etiam locutionis atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. Sequitur: *Et ad terram prosternent te, et filios tuos qui in te sunt*. Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram^c consternitur, cum caro^d quam vitam suam credidit redire ad pulverem urgetur. Tunc in mortem filii illius cadunt, cum cogitationes illicitæ quæ modo ex illa prodeunt, in extrema vitæ ultione dissipantur, sicut scriptum est: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum (Psal. cxlv, 4)*. Quæ scilicet duræ cogitationes intelligi etiam per lapidum significationem valent. Nam sequitur: *Et*

^a Belvac., *rigorem*

^b Longip., *prævidere mala futura*.

^c In plerisque Mss. habetur tum in lectione Evangelii, tum in homilia et expositione, *ad terram con-*

sternent te. Sic lectum a Gregorio suadere videtur locus hic, *ad terram consternitur*.

^d Ita C. Germ., Corb., Gemet., Longip., ubi Excusi habent, *cum caro cui vitam*.

non relinquent in te lapidem super lapidem. Perversa etenim mens cum perversæ cogitationi adhuc perversiorem adjicit, quid aliud quam lapidem super lapidem ponit? Sed in destructa civitate super lapidem lapis non relinquitur, quia cum ad ultionem suam anima ducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur.

5. Quæ cur hoc patitur adjungitur: *Eo quoque non cognoveris tempus visitationis tuæ.* ^a Pravam quamque animam omnipotens Deus multis modis visitare consuevit. Nam assidue hanc visitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando vero miraculo, ut et vera quæ nesciebat audiat, et tamen **1648** adhuc superbiens atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis devicta malum quod fecit erubescat. Sed quia visitationis suæ tempus minime cognoscit, illis in extremo vitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno judicio damnationis perpetuæ societate colligatur, sicut scriptum est: *Cum vadis cum adversario tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo, ne forte ^b trahat te ad judicem, et iudex tradat te exactori, et exactor mittat te in carcerem* (Luc. xii, 58). Adversarius quippe noster in via est sermo Dei, contrarius nostris carnalibus desideriis in præsentî vita. A quo ipse liberatur qui præceptis ejus humiliter subditur. Alioquin adversarius iudici, et iudex tradet exactori, quia ex sermone Domini contempto reus peccator tenebitur in examine iudicis. Quem iudex exactori tradit, quia hunc maligno spiritui ad ultionem trahere permittit, ut compulsam animam ipse ad poenam de corpore exigat, quæ ei ad culpam sponte consensit. Exactor mittit in carcerem, quia per malignum spiritum in inferno retruditur, quousque dies iudicii veniat, ex quo jam in inferni ignibus simul et ipse crucietur.

6. Expleta ergo perditione civitatis, quam nos ad pereuntis animæ similitudinem traximus, protinus subditur: *Et ingressus templum cœpit ejicere vendentes et ementes de illo.* Sicut templum Dei in civitate est, ita et in plebe fidei vita religiosorum. Et sæpe nonnulli religionis habitum sumunt, et dum sacrarum ordinum locum percipiunt, sanctæ religionis officium in commercium terrenæ negotiationis trahunt. Vendentes quippe in templo sunt (1, q. 3, c. 10), qui hoc quod quibusdam jure competit ad præmium largiuntur. Justitiam enim vendere est hanc pro præmii acceptione servare. Ementes vero in templo sunt qui dum hoc persolvere proximo quod justum est nolunt, dumque rem jure debitam facere contemnunt, dato patronis præmio emunt peccatum. Quibus bene dicitur: *Domus mea, domus orationis est; vos autem fecistis illam speluncam latronum, quia dum ^c nonnunquam perversi homines ^d locum religionis tenent, ibi malitiæ suæ gladiis*

occidunt, ubi vivificare proximos orationis suæ intercessione debuerunt.

7. Templum quoque et domus Dei est ipsa mens atque conscientia fidelium. Quæ si quando in læsione proximi perversas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident, et simpliciter gradientes interficiunt, ^e quando in eos qui in nullo rei sunt læsionis gladios defigunt. Mens enim fidelium jam non domus orationis, sed spelunca latronum est, quando, relicta innocentia et simplicitate sanctitatis, illud conatur agere unde valeat proximis nocere. Sed quia contra perversa hæc omnia verbis Redemptoris nostri per sacras paginas indesimenter instruimur, nunc usque hoc agitur, quod factum fuisse perhibetur, cum dicitur: *Et erat docens quotidie in templo.* Cum enim mentem fidelium ad cavenda mala subtiliter erudit, quotidie Veritas in templo docet. Sed sciendum nobis est quia veritatis verbis veraciter erudimur, si extrema mala nostra formidolose et indesimenter aspicimus, juxta hoc quod per quemdam sapientem dicitur: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis* (Eccli. vii, 40). Pensare quippe **1649** quotidie debemus quod ex ejusdem voce nostri Redemptoris audivimus: *Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* Dum enim districtus iudex sustinet, et adhuc manum non exerit in percussione, dum a retributione ultionis ultimæ esse quædam ^f temporis securitas videtur, debemus pensare malum quod sequitur, pensantes gemere, gementes vitare, et quæ commisimus peccata indesimenter aspicere, aspicientes flere, et flentes abstergere. Nulla nos ^g prosperitatis transitoria lætitia dissolvat, nec mentis nostræ oculos ea quæ sunt transitoria obstruant, ^h nec cæcos ad ignem ducant. Si enim districte pensetur, cujus sit ponderis improprium, ex ore veritatis agnoscitur, cum negligenti et futura non prospicienti dicitur: *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.*

8. Nam cogitandum valde est quantum nobis erit terribilis hora nostræ resolutionis, qui pavor mentis, quanta tunc omnium malorum memoria, quæ oblivio transactæ felicitatis, quæ formido et consideratio iudicis. Quid ergo esse nobis de præsentibus ad delectationem debet, quando, cunctis simul transeuntibus, non valet transire quod imminet? quando et hoc funditus finitur quod diligitur, et illud incipitur ubi dolor nunquam finitur? Tunc maligni spiritus in egrediente anima sua opera requirant; tunc mala quæ suaserunt replicant, ut sociam ad tormenta trahant. Sed cur hoc de perversa solummodo anima dicimus, cum ad electos quoque egredientes veniant, et suum in illis, si prævaleant, aliquid requirant?

^a Bigot., pravam namque.

^b Belvac., C. Germ., Longip., tradat te ad judicem. Bigot., et primus Carn., tradat te iudici. Ex textu Græco legendum trahat vel pertrahat.

^c Bigot., nonnulli perversi.

^d Duo priores Gemet., locum regiminis. Secus alii.

^e Longip. et Val. Cl., quando eos . . . gladio defigunt.

^f Gemet., Val. Cl., Longip., temporis dilatio.

^g C. Germ., nos prosperitatis transitoria laudis, lætitiæque dissolvat. Concinit Bigot.

^h Corb., nec cæci ad ignem ducantur.

Unus autem ^a in hominibus exstitit, qui ante pas-
 sionem suam libera voce dicit: *Jam non multa lo-
 quar vobiscum; venit enim princeps mundi hujus, et in
 me non habet quidquam* (Joan. xiv, 30). Quia enim
 hunc mortalem hominem vidit, suum in illo mundi
 princeps aliquid invenire se posse credidit. Sed sine
 ullo peccato a mundi corruptione exiit, qui sine
 peccato in mundum venit. Hoc de se contra mundi
 principem nec Petrus dicere præsumpsit, qui audira
 meruit: *Quæcunque ligaveris super terram ligata
 erunt et in cælis, et quodcunque solveris super terram
 solutum erit et in cælis* (Math. xvi, 19). Hoc nec Pau-
 lus dicere præsumpsit, qui priusquam mortis debi-
 tum solveret ad cæli tertii secreta pervenit (II Cor.
 xii, 2). Hoc nec Joannes dicere ausus est, qui pro
 amore præcipuo in Redemptoris sui pectore in coena
 recubuit (Joan. xxi, 20). Nam cum Propheta dicat:
*Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in deli-
 ciis peperit me mater mea* (Psal. l, 7), sine culpa in
 mundo esse non potuit qui in mundum cum culpa
 venit. Hinc namque idem Propheta ait: *Non justifi-
 cabitur in conspectu tuo omnis vivens* (Psal. cxlii, 2).
 Hinc Salomon ait: *Non est homo justus in terra qui
 faciat bonum, et non peccet* (Eccl. vii, 21). Hinc
 Joannes dicit: *Si dixerimus quia peccatum non ha-
 bemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est*
 (I Joan. i, 8). Hinc Jacobus ait: *In multis enim
 offendimus omnes* (Jac. iii, 2). Constat enim quia om-
 nes qui de carnis delectatione concepti sunt in eo-
 rum procul dubio vel actione, vel locutione, vel
 cogitatione aliquid suum princeps hujus mundi ha-
 buit. Sed idcirco illos vel post rapere, vel prius
 tenere non potuit, quia eos ille a debitis suis eri-
 puit, qui pro nobis ^b sine debito mortis debitum sol-
 vit, ut nos ideo sub jure hostis nostri debita nostra
1650 non teneant, quia pro nobis mediator Dei et
 hominum homo Christus ^c Jesus gratuito reddidit
 quod non debebat. Qui enim pro nobis mortem car-
 nis indebitam reddidit, nos a debita animæ morte
 liberavit. Ait ergo: *Venit enim princeps mundi hu-
 jus, et in me non habet quidquam* (Joan. xiv, 30).
 Unde curandum nobis est, et cum magnis quotidie
 fluctibus cogitandum, ^d quam rapidus, quam terribilis
 sua in nobis opera requirens in die nostri exitus
 princeps hujus mundi veniat, si etiam ad Deum carne
 morientem venit, et in illo aliquid quæsit in quo
 invenire nihil potuit

9. Quid itaque nos miseri dieturi, quid acturi su-
 mus, qui innumera mala commisimus? Quid requi-
 renti adversario et multa sua in nobis invenien-
 ti dicemus, nisi solum quod nobis est certum refu-
 gium, et solida spes, quia unum cum ille facti sumus
 in quo princeps hujus mundi et suum aliquid requi-
 sivit, et invenire minime potuit? quoniam solus est
 inter mortuos liber (Psal. lxxxvii, 5). Et a peccati
 jam servitio vocati libertate solvimur, quia ei qui

^a Primus Carn., in omnibus.

^b Duo priores Gemet., sine dubio.

^c Nonnulli, Jesus velut ex debito gratis reddidit.

A vere liber est unumur. Constat enim, nec negare pos-
 sumus, sed veraciter fateamur, quia princeps hujus
 mundi habet in nobis multa; sed tamen mortis no-
 stræ tempore jam nos rapere non valet, quia ejus
 membra effecti sumus, in quo non habet quidquam.
 Sed quid prodest quod eidem Redemptori nostræ
 per fidem jungimur, si ab eo moribus di-jungamur?
 Ipse etenim dicit: *Non omnis qui dicit mihi, Domine,
 Domine, intrabit in regnum cælorum* (Math. vii, 21).
 Recta ergo opera rectæ fidei jungenda sunt. Mala
 quæ fecimus per quotidiana laetitia dilectamus, trans-
 actas nostras nequitas surgentia ab amore Dei et
 proximi recta opera superent, nulla quæ possames
 fratribus impendere bona reusumus. Neque enim
 aliter Redemptoris nostri membra efficiamur, nisi in-
 hærendo Deo, et compatiendo proximo.

B 10. Sed quia ad amorem Dei et proximi plerum-
 que corda audientium plus exempla quam verba ex-
 citant, charitati vestrae indicare studeo quod is qui
 præsto est filius meus Epiphanius diaconus, Isauria
 provincia exortus, in vicina factum terra Lycaonia
 solet narrare miraculum. Ait enim quod in ea qui-
 dam, Martyrius nomine, vitæ valde venerabilis mo-
 nachus fuit, qui ex suo monasterio visitationis gra-
 tia ad aliud monasterium tendebat, cui spiritualis
 pater præerat. Pergens itaque, leprosum quemdam,
 quem densis vulneribus elephantinus morbus per
 membra fœdaverat, invenit in via, volentem ad suum
 hospitium redire, sed præ lassitudine non valentem.
 In ipso vero itinere se habere perhibebat hospitium
 quo idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir
 autem Dei ejusdem leprosi lassitudinem misertus,
 pallium quo vestiebatur in terram protinus projecit
 et expandit, ac desuper leprosum posuit, cumque
 suo pallio undique constrictum **1651** super hume-
 rum levavit, secumque revertens detulit. Cumque
 jam monasterii foribus præpararet, spiritualis pater
 ejusdem monasterii magnis vocibus clamare cepit:
 Currite, januas monasterii citius aperite, quia frater
 Martyrius venit Dominum portans. Statim vero ut Mar-
 tyrius ad monasterii aditum pervenit, is qui leprosus
 esse putabatur, de collo ejus exiliens, et in ea specie
 apparens qua recognosci ab hominibus solet Redem-
 ptor humani generis, Deus et homo Christus Jesus,
 ad cælum Martyrio aspiciente rediit, eique ascen-
 dens dixit: Martyri, tu me non erubasti super ter-
 ram, ego te non erubescam super cælos. Qui sanctus
 vir mox ut est monasterium ingressus, et pater mo-
 nasterii dixit: Frater Martyri, ubi est quem portabas?
 Cui ille respondit, dicens: Ego si scivissem quis
 esset, pedes illius tenuissem. Tunc item Martyrius
 narrabat quia cum eum portasset, pondus ejus mini-
 me sensisset. Nec mirum quomodo enim pondus
 sentire poterat, qui portantem portabat? Qua in re
 pensandum est nobis quantum fraterna compassio
 valeat, quantum nos omnipotenti Deo misericordie

^d C. Germ., quam rapidus, Carnus. et plerique,
 quam servus.

viscera conjungant. Inde enim ei qui est super omnia propinquamus, unde nos per compassionem proximi etiam sub nosmetipsos deponimus. In rebus corporalibus nemo alta tangit, nisi qui tenditur; in rebus vero spiritalibus certum est quia quanto plus per compassionem attrahimur, tanto altis verius appropinquamus. Ecce autem Redemptori generis humani ad ædificationem nostram minime sufficit quod in extremo iudicio dicturum se esse perhibuit: *Quandiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis (Math. xv, 40)*, nisi et ante iudicium hoc in se ostenderet quod dixisset; ut videlicet demonstraret quia quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ei hæc specialiter impendit cujus hæc amore exhibuerit. Et tanto plus quisque maiorem mercedem recipit, quanto nec eum despiciat qui amplius despiciendus videtur. Quid enim in humana carne sublimius carne Christi, quæ est super angelos exaltata? Et quid in humana carne abjectius carne leprosi, quæ tumescentibus vulneribus scinditur, et exhalantibus fetoribus impletur? Sed ecce in specie leprosi apparuit; et is qui est reverendus super omnia, videri despectus infra omnia dedignatus non est. Cur hoc, nisi ut sensu nos tardiores admoveret, quatenus quisquis ei qui in cælo est festinat assistere, humiliari in terra et compati etiam abjectis et despicabilibus fratribus non recuset? Loqui charitati vestræ sub brevitate decreveram; sed quia non est in homine via ejus (*Jerem. x, 23*), decurrens sermo retineri non potest, quem disponit ipse de quo loquimur, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

• HOMILIA XL.

Habita ad populum in basilica sancti Laurentii martyris ^b Dominica secunda post Pentecosten.

LECTIO S. EVANG. SEC. LUC. XVI, 19-31.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: *Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat. Sed et canes veniebant, et lingeant ulcera ejus. Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mihi, et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quis crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter malis. Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad*

^a In Corb. est vigesima prima, in Lateran. undecima, in Cod. reg. Suec. trigesima prima.

^b Hæc non sunt C. Germ. nec aliorum plur. In duobus prioribus Gemet. hæc hom. legitur habita in

vos non possint, neque inde huc transire. Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen et prophetas; audiant illos. Et ille dixit: Non, pater Abraham; sed si quis ex mortuis ierit ad eos, poenitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen et prophetas non audiant, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

1652 1. In verbis sacri eloquii, fratres charissimi, prius servanda est veritas historię, et postmodum requirenda spiritalis intelligentia aÆgoriæ. Tunc namque aÆgoriæ fructus suaviter carpiunt, cum prius per historiam in veritatis radice solidatur. Sed quia nonnunquam aÆgoria fidem ædificat, et historia moralitatem, nos qui auctore Deo jam fidelibus loquimur, non abs re credimus si ipsum loquendi ordinem postponamus, quatenus qui fidem jam firmam tenetis prius de aÆgoria aliquid breviter audire debeatis; et quod vobis de moralitate historię valde est necessarium, hoc in expositionis nostrę ordine servetur extremum, quia ea plerumque solent melius recoli quæ contingit postmodum audiri.

2. Sensus ergo aÆgoricus sub brevitate transcurramus, ut ad moralitatis latitudinem citius venire valeamus. *Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide.* Quem, fratres charissimi, quem dives iste qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide, nisi Judæam populum significat, qui cultum vitæ exterioris habuit, qui acceptæ legis deliciis ad nitorem usus est, non ad utilitatem? Quem vero Lazarus ulceribus plenus nisi gentilem populum figuratiter exprimit? Qui dum conversus ad Deum peccata sua confiteri non erubuit, hoc vulnus in cute fuit. In cutis quippe vulnere virus a visceribus trahitur, et foras erumpit: Quid est ergo peccatorum confessio, nisi quædam vulnere ruptio? Quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestifere latebat in mente. Vulnera etenim cutis in superficiem trahunt humorem putredinis. Et consistendo peccata quid aliud agimus, nisi malum quod in nobis latebat aperimus? Sed Lazarus vulneratus cupiebat saturari de micis quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat, quia gentilem quemque ad cognitionem legis admittit superbus illo populum despiciebat. Qui domo doctrinam legis non ad charitatem habuit, sed ad elevationem, quasi de acceptis opibus tumuit. Et quia ei verba defluebant de scientia quasi micæ cadebant de mensa. At contra jacentis pauperis vulnera lingeant omnes. Nonnunquam solent in sacro eloquio per canes prædicatores intelligi. **1653** Canum etenim lingua vulnus dum lingit, curat, quia et doctores sancti dum in confessione peccati nostri nos instruunt, quasi vulnus mentis per linguam tanguunt; et quia nos loquendo a peccatis eripiunt, quasi tangendo basil. S. Salvat.; secus in Later. in Cod. reg. Suec., Corb. Germ., etc.

^c Belvac. et Corb. Germ., hic et infra, et induebatur.

vulnera ad salutem reducant. * Quia enim canum vocine, prædicatorum lingua signatur, Domino per Psalnistam dicitur: *Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso (Psal. LXVII, 24)*. Ex Judæis quippe infidelibus sancti prædicatores electi sunt, qui, in assertionæ veritatis contra fures latronesque venientes, magnos pro Domino, ut ita dicam, latratus dederunt. Quo contra de quorundam reprobatione dicitur: *Canes muti, non valentes latrare (Isai. LVI, 10)*. Quia ergo prædicatores sancti peccata damnant, confessionem vero peccatorum approbant, dicentes: *Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, et salvemini (Jac. v, 16)*, ulcera Lazari canes lingunt. Sancti etenim doctores dum gentilium confessiones accipiunt, mentium vulnera salutis restituant. Unde et Lazarus bene interpretatur adjutus, quia ipsi hunc ad ereptionem juvant, quia ejus vulnera per linguæ correptionem curant. Potest etiam per linctionem canum lata adulantium lingua signari. Adulantibus etenim vulnera nostra lingere est, quod plerumque solem etiam ipsa mala quæ nos in nobis reprehendimus improbo favore laudare. Contigit vero ut uterque moreretur. Dives, qui induebatur purpura et bysso, sepultus est in inferno; in sinum vero Abrahamæ Lazarus ab angelis ductus est. Quid Abrahamæ sinus nisi secretam requiem ^b significat patrum? De qua Veritas dicit: *Multi, inquit, venient ab Oriente et Occidente, et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob in regno caelorum; filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores (Math. viii, 11)*. Qui enim purpura et bysso indutus dicitur recte regni filius vocatur. Qui de longinquo ad videndum Lazarum oculos levat, quia dem per damnationis suæ supplicia infideles in imo sunt, fideles quosque ante diem extremi iudicii super se in requie attendunt, quorum post gaudia contemplari nullatenus possunt. Longe vero est quod conspiciunt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere ostenditur, cum dicit: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, c ut refrigeret linguam meam, 1654 quia crucior in hac flamma (Luc. xvi, 24)*. Infidelis populus verba legis in ore tenuit, quæ opere servare contempsit. Ibi ergo amplius ardebit, ubi se ostendit scire quod facere noluit. Quapropter bene de doctis et negligentibus per Salomonem dicitur: *Omnis labor hominis in ore ejus, sed anima illius non impletur (Eccle. vi, 7)*, quia qui quis hoc solummodo laborat, ut sciat quid loqui debeat, ^d ab ipsa refectione suæ scientiæ mente vacua jejunit. Ab extremo digiti se tangi desiderat, quia æternis suppliciis datus optat operatione justorum vel ultima participari. Cui respondetur quod in hac vita bona receperit,

* Primus Carn., quasi enim... signatur, dum.

^b C. Germ., Gemet., Belvac., significat patris.

^c Belvac., et refrigeret.

^d Duo priores Gemet. ac Bigot., ab ipsa refectionis suæ scientia.

* Secundus Carn., multisque honoribus. Per obsequia intelligit ministros obsequentes, ut l. ii Dial., c. 4, cui alia quoque obsequia atque spatharios præbuit.

A quia omne suum gaudium felicitatem transitoriam putavit. Habere hic etenim possunt et justi bona, nec tamen hæc in recompensatione recipere, quia dum meliora, id est æterna, appetunt, eorum iudicio quælibet bona adfuerint, cum sanctis desideris æstant, bona minime videntur. Unde David propheta, qui regni divitiis multisque obsequiis fulciebatur, quamvis et hæc ad necessitatem bona esse conspiceret, uni tamen singulariter bono inhianter æstuebat, dicens: *Mihi autem adherere Deo bonum est (Psal. LXXII, 28)*. Inter hæc vero notandum est quod ei dicitur: *Memento, fili*. Ecce enim Abraham filium vocat, quem tamen a tormento non liberat, quoniam hujus infidelis populi præcedentes patres fideles, quia multos a sua fide deviasse considerant, eos nulla compassione a tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoscunt. In tormentis autem dives positus quinque fratres habere se perhibet, quia superbus idem Judaicus populus, qui ex magna jam parte damnatus est, sequaces suos quos super terram ^f reliquit, quinque sensibus corporis deditos novit. Quinario ergo numero fratres quos reliquerat exprimit, quia quos ad spiritalem intelligentiam non assurgere in inferno positus gemit, petit ut ad eos Lazarus mittatur. Cui quia Moysen et prophetas habere dicitur. Sed ait: *Quia non credent, s nisi quis ex mortuis resurrexerit*. Cui protinus respondetur: *Si Moysen et prophetas non audierit, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent ei*. Certe de Moysæ Veritas dicit: *Si crederetis Moysi, crederetis utique et mihi. De me enim ille scripsit (Joan. v, 46)*. Impletur ergo quod per Abrahamæ responsionem dicitur. Ex mortuis enim Dominus resurrexit, sed Judaicus ille populus, quia Moysi credere noluit, ei etiam qui resurrexit ex mortuis credere contempsit. Cum quo Moysi verba spiritualiter intelligere contempsit, ad eum de quo Moyses locutus fuerat non pervenit.

3. Hæc nos, fratres charissimi, ^h pro indagandis allegoriæ mysteriis succincte transcurrisse sufficiat; nunc ad intuendam latius rei gestæ moralitatem animus recurat: *Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ante januam divitis, ulceribus plenus. Nonnulli putant præcepta Veteris Testamenti districtiora esse quam Novi; sed hi nimiram improvida consideratione falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina multatur (II Reg. xii, 6)*. Ibi res injuste sublata **1655** restitutione quadrupli punitur (Math. xix, 8). Illic autem dives iste non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse. Nec dicitur quia vi quempiam oppressit, sed quia in acceptis

^f Hic inter mss. Codices dissidium est. Sequitur antiq. Belvac., Corb., C. Germ. et Bigot., in quo tamen (quod ab aliis abest) additur, *novit, dum quinque libros Moysi carnaliter intellexit. In primo Carnuit., reliquit, quinque libros Moysi carnaliter intellexit quinque sensibus corporis deditos novit.*

^g Belvac., nisi si quis ex mortuis.

^h Excusi, pro indicandia.

rebus se extulit. Hinc ergo summopere colligendum est qua poena multandus sit qui aliena diripit, si ^a inferni damnatione percutitur qui propria non largitur. Nemo ergo securum se aestimet, dicens: Ecce aliena non rapio, sed concessis licite ^b rebus fruor, quia dives iste non ideo punitus est quoniam aliena abstulit, sed quia acceptis rebus semetipsum male dereliquit. Hoc quoque fuit quod hunc inferno tradidit, quia in sua felicitate timidus non fuit, quia accepta dona ad usum arrogantiae inflexit, quia viscera pietatis ignoravit, quia peccata sua redimere etiam cum sibi abundaret pretium noluit. Et sunt nonnulli qui cultum subtilium pretiosarumque vestium non putant esse peccatum. Quod si videlicet culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret quod dives qui torquetur apud inferos bysso et purpura indutus fuisset. Nemo quippe ^c vestimenta praecipua nisi ad inanem gloriam quaerit, videlicet, ut honorabilior ceteris esse videatur. Nam quia pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quaeritur res ipsa testatur, quod nemo vult ibi pretiosius vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri. Quam culpam possumus melius etiam ex diverso colligere, quia si abjectio vilis indumenti virtus non esset, evangelista vigilanter de Joanne non diceret: *Erat indutus pilis camelorum* (Matth. iii, 4). Sed notandum nobis est magnopere, in ore Veritatis de superbo divite et humili paupere quantus sit ordo narrationis. Ecce enim dicitur: *Homo quidam erat dives*; et protinus subinfertur: *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus*. Certe ^d in populo plus solent nomina divitum quam pauperum sciri. Quid est ergo quod Dominus, de paupere et divite verbum faciens, nomen pauperis dicit, et nomen divitis non dicit, nisi quod Deus humiles novit atque approbat, et superbo ignorat? Unde et quibusdam de miraculorum virtute superbientibus in fine dicturus est: *Nescio vos unde sitis; discedite a me omnes* ^e *operarii iniquitatis* (Matth. vii, 23). At contra Moysi dicitur: *Novi te ex nomine* (Exod. xxxiii, 12). Ait ergo de divite: *Homo quidam*. Ait de paupere: *Egenus, nomine Lazarus*. Ac si aperte dicat: Pauperem humilem scio, superbum divitem nescio. Illum cognivum per approbationem habeo, hunc per iudicium reprobationis ignoro.

4. Pensandum nobis est etiam conditor noster ^D quanta omnia consideratione dispensat. Una etenim res non pro una re agitur. Nam ecce plenus ulceribus mendicus Lazarus ante januam divitis jacet. Qua de re una Dominus duo iudicia explevit. Habuisset enim fortasse aliquam excusationem dives, si Lazarus pauper et ulcerosus ante ejus januam non jacuisset, si remotus fuisset, si ejus inopia non esset oculis importuna. Rursum si longe esset dives ab

oculis ulcerosi pauperis, minorem tolerasset in animo tentationem pauper. Sed dum egenum et ulceratum ante januam divitis et delicias affluentis posuit, in una eademque re et ex visione pauperis **1656** non miserenti diviti cumulum damnationis intulit, et rursum ex visione divitis tentatum quotidie pauperem probavit. Quantas namque hunc egenum et vulneribus obsessum tentationes creditis in sua cogitatione tolerasse, cum ipse egeret pane, et non haberet etiam ^f salutem, atque ante se divitem cerneret salutem et ^g delicias habere cum voluptate; se dolore et frigore afflci, illum gaudere conspiceret, bysso et purpura vestiri; se deprimi vulneribus, illum diffuere acceptis rebus; se egere, illum nolle largiri? Quantus putamus, fratres mei, tunc in corde pauperis tumultus tentationis fuit, cui certe poterat ad poenam sufficere paupertas, etiamsi sanus fuisset; et rursum suffocisset aegritudo, etiamsi subsidium adesset? Sed ut probaretur amplius pauper, simul hunc et paupertas et aegritudo tabefecit. Atque insuper videbat procedentem divitem obsequentibus cuneis circumfulciri, et se in infirmitate et inopia a nullo visitari. Nam quia nemo ei ad visitandum aderat, testantur canes, qui licenter ejus vulnera lingebant. Ex una ergo re omnipotens Deus duo iudicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante januam divitis jacere permisit, ut et dives impius damnationis sibi auget ultionem, et tentatus pauper cresceret ad remunerationem. Conspiciebat ille quotidie cui non miseretur, videbat iste de quo probaretur. ^C Duo inferius corda, sed unus desuper inspector, qui et hunc tentando exercebat ad gloriam, et illum tolerando expectabat ad poenam. Nam sequitur:

5. *Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno*. Qui nimirum dives cum cui in hac vita misereri noluit in suo iam supplicio positus patronum quaerit. Nam ecce subjungitur: *Qui elevans oculos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma*. O quanta est subtilitas iudiciorum Dei! O quam districte agitur bonorum actuum malorumque retributio! Certe superius dictum fuit quia in hac vita Lazarus cadentes micas de mensa divitis quaerebat, et nemo illi dabat; nunc de supplicio divitis dicitur quia de extremo digito Lazari distillari aquam in ore suo concupiscit. Hinc ergo, hinc, fratres, colligite quanta sit districtio severitatis Dei. Dives enim iste qui vulnerato pauperi mensae suae vel minima dare noluit, in inferno positus, usque ad minima quaerenda pervenit. Nam guttam aquae petivit, qui micas priores Gemet, habent scire.

^h Bigot., qui operamini iniquitatem.

ⁱ Sic legendum ex Mss. Belvac., Corb., C. Germ., Gemet., etc. Ubi salutem significant sanitatem, quod Excusi habent.

^k Belvac., divitias.

^a Prinus Carn., si in imis inferni, damnatione per.

^b Duo priores Gemet., rebus utor.

^c Ita omnes Mss. nostri, quibus vet. Edit. concinunt. Recentiores, pro praecipua, sunpserunt praesiosa.

^d Bigot., in publico. Ibid., pro sciri, Belvac. et duo

panis negavit. Sed notandum valde est quid sit quod dives in igne positus linguam suam refrigerari petit. Mos quippe est sacri eloquii ut aliquando aliud dicat, sed et eodem dicto aliud innuat. Superius autem hunc superbum divitem Dominus non loquacitati vacantem dixerat, sed superfluo convivantem. Neque hunc de ^a loquacitate narravit, sed eum elatione et tenacia de edacitate peccasse. Sed quia abundare in conviviis loquacitas solet, is qui male hic convivatus dicitur, apud infernum gravius in lingua ardere perhibetur. Prima namque male convivantibus famulatur culpa loquacitatis, post loquacitatem vero ludendi etiam levitas sequitur. **1657** Nam quia edacitatem lusus sequatur, testatur sacra Scriptura, quæ ait: *Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere* (Exod. xxxii, 6). Sed priusquam ad lusum moveatur corpus, ad jocos ac verba inania movetur lingua. Quid ergo est quod induitur quia in tormentis positus dives linguam suam refrigerari postulat, nisi quod is qui convivando magis de loquacitate peccaverat per retributionis justitiam in lingua atrocius ardebat?

6. Sed cum gravi valde est pavore pensandum (*De pœnit., dist. 3, can.* Cavendum) hoc quod ei per Abrahæ responsionem dicitur: *Fili, recordare quia receperunt bona in vita tua, et Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.* Ista, ^b fratres mei, sententia pavore potius indiget, quam expositione. Nam si qui estis qui in hoc mundo exterioris boni aliquid accepistis, ipsum, ut ita dicam, donum exterius pertimescere debetis, ne vobis pro quorundam vestrorum actuum recompensatione sit datum, ne iudex qui hic bona exteriora restituit a retributione boni fatimè repellat, ne honor hic vel divitiarum, non adjumentum virtutis, sed remuneratio sint laboris. Ecce enim dum dicitur: *Receperunt bona in vita tua*, indicatur et dives iste boni aliquid habuisse, ex quo in hac vita bona reciperet. Rursumque dum de Lazaro dicitur quia recepit mala, profecto monstratur et Lazarus habuisse malum aliquod quod purgaretur. Sed mala Lazari purgavit ignis inopiæ, et bona divitis remuneravit felicitas transeuntis vitæ. Illum paupertas afflixit et tersit, istum abundantia remuneravit et repulit. Quicumque ergo bene in hoc sæculo habetis, cum vos bona egisse recolitis, valde de ipsis pertimescite, ne concessa vobis prosperitas eorundem remuneratio sit bonorum. Et cum quolibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspiciatis, nolite despiciere, nolite desperare, quia fortasse ^c quod superfluitas tenuissimæ pravitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. De vobis omnimodo pertimescite, quia nonnulla etiam male acta

^a Sic legitur in Mss. Editoribus placuit ponere notavit, pro narravit.

^b Non verba ipsa referuntur a Gratiano loco indicato, sed sensus tantum, et quidem solum ex parte.

^c Excusi, quos superfluitas.

^d In Longip., post moveantur, additum: *etiam mi misereri vellent, jam tunc omnino non possent. Ipsi quippe.*

A prospera vita secuta est. De illis vero sollicite pensate, quia eorum vitam etiam magistra paupertas cruciat, quousque ad rectitudinem perducatur.

7. Sequitur: *Et in his omnibus inter nos et eos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc ad vos transire non possint, neque inde huc transire.* Qua in re valde querendum est quomodo dicatur, *Hi qui volunt hinc ad vos transire non possunt.* Quia enim hi qui in inferno sunt ad beatorum sortem transire cupiant dubium non est. Qui vero jam in beatitudinis sorte suscepti sunt, quo pacto dicitur quia transire ad eos qui in inferno cruciantur volunt? Sed sicut transire reprobi ad electos cupiunt, id est a suppliciorum suorum afflictione migrare; ita ad afflictos atque in tormentis positos transire justorum est mente ire per misericordiam, eosque velle liberare. Sed qui volunt de beatorum sede ad afflictos atque in tormentis positos transire, non possunt, quia justorum animarum quamvis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, jam tunc auctoris sui justitiæ conjunctæ, tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione ^d moveantur. Ipsi quippe iudici concordant cui inhærent, et eis quos eripere non possunt nec ex misericordia condescendunt, **1658** quia tantum illos tunc a se videbunt extraneos, quantum ab eo quem diligunt auctore suo ^e conspiciunt esse repulsos. Nec injusti ergo ad beatorum sortem transeunt, quia damnatione perpetua constringuntur; nec justis transire ad reprobos possunt, quia, erecti jam per justitiam ^f iudicii, eis nullo modo ex aliqua compassione miserentur.

8. Sed postquam ardenti diviti de se spes tollitur, ejus animus ad propinquos quos reliquerat recurrit, quia reproborum mentem poena sua quandoque inutiliter erudit ad charitatem, ut jam tunc etiam suos spiritaliter diligant, ^g qui hic, dum peccata diligerent, nec se amabant. Unde nunc subditur: *Rogo ergo te, Pater, ut mittas eum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres, ^h ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Qua in re notandum est ardenti diviti quanta ad supplicium commulantur. Ad penam namque suam et et cogitatio servatur et memoria. Cognoscit etiam Lazarum quem despexit, fratrum quoque suorum meminit quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non esset, **D** si hunc in retributione non recognosceret. Et perfecta poena in igne non esset, si non hoc ⁱ quod ipse patitur etiam in suis timeret. Ut ergo peccatores in supplicio amplius puniantur, et eorum videm gloriam quos contempserunt, et de illorum etiam poena torquentur quos inutiliter amaverunt. Credendum vero est quod ante retributionem extremi iudicii injusti

^e Duo priores Gemet., *conspiciunt se nullatenus esse repulsos.*

^f Carnut., *iudicis.*

^g Primus Carn., *quos hic dum .... nec secum amabant.*

^h Belvac., C. Germ. et duo priores Gemet., *ut testificetur illis Lazarus.* C. Germ., tamen in lectione Evang. habet, *ut testetur.*

ⁱ Bigot., *quod in se.*

in requie quosdam justos conspiciant, ut eos videntes in gaudio non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono erudiantur. Justi vero in tormentis semper intuentur injustos, ut hinc eorum gaudium crepant, quia malum conspiciant quod misericorditer evaserunt; tantoque majores ereptori suo gratias referant, quanto vident in aliis quod ipsi perpeti, si essent relicti, potuerunt. Nec illam tantæ beatitudinis claritatem apud justorum animum fuscant spectatâ pœna reprobatorum, quia ubi jam compassio miseriæ non erit, minere procul dubio beatorum lætitiæ non valebit. Quid autem mirum si dum justi injustorum tormenta conspiciunt, hoc eis veniat in obsequium gaudiorum, quando et in pictura niger color subternitur, ut albus vel rubeus clarior videatur? Nam sicut dictum est tanto bonis sua gaudia excresecant, quanto eorum oculis damnatorum mala subterjacent quæ evaserunt. Et quamvis eis sua gaudia ad perfruendum plene sufficiant, mala tamen reprobatorum absque dubio semper aspiciunt, quia qui Creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur quod videre non possint.

9. Potenti autem diviti ut Lazarus mittatur, ab Abraham protinus respondetur: *Habent Moysen et prophetas; audiant illos.* Sed qui Dei verba despexerat hæc audire non posse suos sequaces existimabat. Unde et respondit dives: *Non, pater mi; sed si quis ex mortuis ierit ad eos, credent.* Cui mox veraci sententia dicitur: *Si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei,* quia nimirum qui verba legis despiciunt Redemptoris præcepta, qui ex mortuis resurrexit, quanto subtiliora sunt, tanto hæc difficilior implebunt. Minus est enim quicquid per legem dicitur (*Deut. xii*), **1659** quam hoc quod per Dominum jubetur. Illa enim dari decimas præcipit, Redemptor vero noster ab his qui perfectionem sequuntur omnia dimitti jubet. Illa peccata carnis resecat, Redemptor vero noster illicitas cogitationes etiam damnat (*Luc. xiv*). *Si ergo Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent,* quia hi qui viliora legis præcepta implere negligunt Salvatoris nostri mandatis altioribus obedire quando convalescunt? Et nimirum constat quia cujus implere dicta renuunt, ei procul dubio credere recusant. Hæc nos de ipsa rei gestæ consideratione dixisse sufficiat.

10. Sed vos, fratres, et requiem Lazari, et pœnam divitis cognoscentes, solerter agite, culparum vestrarum intercessores quaerite atque advocatos vobis in die iudicii pauperes procurate. Multos etenim nunc Lazaros habetis; ante januas vestras jacent, atque his indigent, quæ vobis jam satiatas quotidie de mensa cadunt. Verba sacræ lectionis debent nos instruere ad implenda mandata pietatis. Quotidie

A Lazarum, si quaerimus, invenimus; quotidie Lazarum, etsi non quaerimus, cernimus. Ecce importune se pauperes offerunt, rogant nos, qui tunc pro nobis intercessores venient. Certo nos omnino rogare debuimus, sed tamen rogamur. Videte si negare debemus quod petimur, quando patrum sunt qui petunt. Nolite ergo misericordiam tempora perdere, nolite accepta remedia dissimulare. Ante supplicium cogitate de supplicio. Cum qualibet in hoc mundo abjectos aspiciatis, etiam si qua reprehensibilia eorum esse videantur, nolite despiciere, quia fortasse quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum si qua sunt talia quæ debeant jure reprehendi, hæc, si vultis, ad usum vestræ mercedis inflectite, ut ex ipsis eorum vitiis cumuletur vobis incrementa pietatis, quatenus panem pariter detis et verbum, panem refectionis cum verbo correctionis; et duo a vobis alimenta percipiant qui unum quaerebant, dum et exterius cibo, et interius satiantur eloquio. Pauper ergo cum reprehensibilis cernitur, moneri debet, despici non debet. Si vero reprehensionis nihil habet, venerari summopere sicut intercessor debet. Sed ecce multos cernimus, quis cujus sit meriti nescimus. Omnes ergo venerandi sunt, tantoque necessitas est ut omnibus te humiliare debeas, quanto quis eorum sit Christus ignoras.

-11. Rem, fratres, refero, quam bene is qui præsto est frater et compresbyter meus Speciosus novit. Eodem tempore quo monasterium petii, anus quædam, Redempta nomine, in sanctimoniali habitu constituta, in urbe hæc juxta beatæ Mariæ semper virginis ecclesiam manebat (*Lib. iv Dialog., cap. 15*). Hæc illius Herandinis discipula fuerat, quæ, magnis virtutibus pollens, super Prænestinos montes vitam eremiticam duxisse ferebatur. Huic quæ in eodem habitu discipulæ adhærebant: una nomine Romula, et altera, quæ nunc adhuc superest, quam quidem facie scio, sed nomine nescio. Tres itaque hæc in uno habitaculo commanentes moram quidem divitiis plenam, sed tamen rebus pauperem vitam ducebant. Hæc autem, quam præfatus sum, Romula aliam quam prædixi condiscipulam suam magnis vitæ meritis antebat. **1660** Erat quippe miræ patientiæ, summæ obedientiæ, custos oris sui ad silentium, studiosa valde ad continuæ orationis usum. Sed quia plerumque hi quos jam perfectos homines æstimant adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent, sicut sæpe imperiti homines needum perfecte sculpta sigilla conspiciamus, et jam quasi perfecta laudamus, quæ adhuc artifex considerat et limat, laudari jam audit, et tamen ea tundere meliorando non desinit; hæc quam prædiximus Romula ea quam Græco vocabulo medici paralytia vocant molestia corporali percussa est, multisque annis in lectulo decubans

^a Editi, pro *credent*, habent, *pœnitentiam agent*, quod in Mss. minime legimus.

^b Hoc verbo in passiva significatione sæpe utitur Gregorius, ut lib. xviii. Moral., n. 13; lib. xix, num. 30, in fine, lib. xxii, num. 6; et alibi sæpe.

^c Corb., *quis si Christi.*

^d Omissum in Excusis adverbium *semper* revocavimus ex Mss. C. Germ., Gemet., Bigot., etc.

^e Corb. et duo priores Gemet., *perfecta sculptentis sigilla.*

^a pene omnium jacebat membrorum officio destituta, nec tamen hæc eadem ejus mentem ad impatientiam flagella perduxerant. Nam ipsa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum, quia tanto sollicitius ad usum orationis succreverat, quanto et aliud quodlibet agere nequaquam valebat. Nocte ergo quadam eandem Redemptam, quam præfatus sum, quæ utrasque discipulas suas ^b filiarum loco nutriebat, vocavit dicens: Mater, veni, mater, veni. Quæ mox cum alia ejus discipula surrexit, sicut utrisque referentibus et multis res eadem claruit, et ego quoque eodem tempore agnovi. Cumque noctis medio, lectulo jacentis assisterent, subito cælitus lux emissa omne illius cellulæ spatium implevit; et splendor tantæ claritatis emicuit, ut corda assistentium inæstimabili pavore perstringeret, atque, ut post ipsæ referabant, omne in eis corpus obrigesceret, et in subito stupore remaneret. Cœpit namque quasi ejusdem magnæ multitudinis ingredientis sonitus audiri, ostium cellulæ concuti, ac si ingredientium turba premeretur. Atque, ut dicebant, intransientium multitudinem sentiebant, sed nimietate timoris et luminis videre nil poterant, quia earum oculos et pavor depræsserat, et ipsa tanti luminis claritas reverberabat. Quam lucem protinus miri odoris est fragrantia subsecuta, ita ut earum animum, quia lux emissa terruerat, odoris suavitas refoveret. Sed cum vim claritatis illius ferre non possent, cœpit eadem Romula assistentem sibi et trementem Redemptam, suorum morum magistram, blanda voce consolari, dicens: noli timere, mater, non morior modo. C

Cumque hoc illa crebro diceret, paulatim lux quæ fuerat immissa subtracta est, sed is qui subsecutus est odor remansit. Sicque dies secundus et tertius transiit, ut aspersi fragrantia odoris remaneret. Nocte ergo quarta eandem magistram suam iterum vocavit. Qua veniente **1661** ^c viaticum petiit, et accepit. Necdum vero eadem Redempta et alia ejus discipula a lectulo jacentis abscesserant, et ecce subito in platea ante ejusdem cellulæ ostium duo chori psallentium constitierunt, et sicut ipsæ se dicebant sexus ex vocibus discrevisse, psalmodiæ cantus dicebant viri, et femine respondebant. Cumque ante fores cellulæ ex-

hiberentur cælestes exsequiæ, sancta illa anima carne soluta est. Qua ad cælum ducta, quanto chori psallentium altius ascendebant, tanto cœpit psalmodia lenius audiri, quousque et ejusdem psalmodiæ sonitus, et odoris suavitas elongata finiretur.

12. Hæc ergo quandiu vixit in corpore, quis illam haberet in honore? Indigna cunctis, despecta omnibus videbatur. Quis ad illam accedere, quis illam videre dignaretur? Sed latebat in sterquilinio margarita Dei. ^e Sterquilinium, fratres, hanc ipsam corruptibilitatem corporis appello, sterquilinium abjectionem paupertatis nomen. Assumpta est ergo margarita quæ jacebat in sterquilinio, et posita in cælestis Regis ornamento, jam inter supernos cives emicat, jam inter ignitos illos lapides æterni diadematis coruscat. O vos qui in hoc mundo divites aut esse creditis, aut estis, conferte, si potestis, falsas divitias vestras veris divitiis Romulæ. Vos in hujus mundi via omnia amissori possidetis; illa nihil quæsit in itinere, et omnia invenit in perventione. Vos lætam vitam ducitis, tristem mortem timetis; illa tristem vitam pertulit, ad lætam mortem pervenit. Vos ad tempus quæritis obsequium hominum, illa despecta ab hominibus invenit socios choros angelorum. Discite ergo, fratres, temporalia cuncta despiciere, discite honorem transeuntem contemnere, æternam gloriam amare. Honorate quos pauperes videtis, et quos foris conspiciatis despectos sæculi intus arbitramini amicos Dei. Cum his participamini quod habetis, ut hoc quandoque dignentur vobiscum participari quod habent. Pensate quod ore magistri gentium dicitur: *In hoc tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestra inopiam sit supplementum* (II Cor. viii, 14). Pensate quod ipsa per se Veritas dicit: *Quandiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis* (Matth. xxv, 45). Adtribuendum pigri cur estis, quando hoc quod jacenti in terra porrigitis sedenti in cælo datis? Sed hæc omnipotens Deus quæ per me in vestris auribus loquitur, per se in vestris mentibus loquatur, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

^a Al., pene omni jacebat membrorum officio.

^b Ridiculè apud Gussanv., *sitarum loco*, typographico haud dubie lapsu crassissimo, cui tamen in indice expurgatorio denegatus locus.

^c Etsi viaticum non semper significet Eucharistiam, quæ ab hac vita profuturis ex Christiano more datur,

hic tamen, pro ipsa est accipiendum. De hoc argumento diximus in notis ad Dialogos, lib. iv, cap. 15. ^d Abest a Belvac. *sterquilinium, fratres, hanc ipsam corruptibilitatem corporis appello*. Legitur tamen in al., præsertim in Corb. Gerw. antiquissimo.

ORATIO SANCTI GREGORII AD PLEBEM

DE MORTALITATE

1660 Oportet, fratres charissimi, ut flagella Dei quæ metuere ventura debuimus, saltem præsentia et experta timeamus. ^a Conversionis nobis aditum dolor aperiat, et cordis nostri duritiam ipsa jam quam patimur poena dissolvat. Ut enim propheta teste

^a Germ., *conversationis*.

prædictum est: *Pervenit gladius usque ^b ad animam* (Jer. iv, 10). **1661** Ecce enim cuncta plebs cælestis iræ mucrone percutitur, et repentina singuli cæde vastantur. Nec languor mortem prævenit, sed et languoris moras, ut cernitis, mors ipsa præcurrit.

^b Big., *usque ad an. nostras*.

Percussus quisque ante rapitur quam ad lamenta poenitentiae convertatur. Pensate ergo qualis ad conspectum districti iudicis 1662 pervenit, ^a cui non vacat flere quod fecit. Habitatores quippe non ex parte subtrahuntur, sed pariter corrunt. Domus vacuae relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt, et sui eos ad interitum haeredes praecedunt. Unusquisque ergo nostrum ad poenitentiae lamenta confugiat, dum flere ante percussorem vacat. Revocemus aute oculos mentis quidquid errando commisimus, et quod nequiter egimus, flendo puniamus. *Præveniamus faciem ejus in confessione (Psal. xcii, 2)*, et sicut propheta admonet: *Levemus corda nostra cum manibus ad Deum (Thren. iii, 41)*. Ad Deum quippe corda cum manibus levare, est orationis nostrae studium cum merito bonae operationis erigere. Dat profecto, dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, et vivat (Ezech. xxxiii, 11)*. Nullus autem de iniquitatum suarum immanitate desperet. Veterinosas namque Ninivitarum culpas triduanam poenitentiam absterst (*Jon. iii*), et conversus latro vitae praemia etiam in ipsa sententia suae mortis emeruit (*Luc. xxiii*). Mutemus igitur corda, et praesumamus nos jam percipisse quod petimus. Citius ad precem iudex flectitur, si a pravitate sua petitur corrigatur. Imminente ergo tantae animadversionis gladio, nos importunus precibus insistamus. Ea namque quae ingrata esse

^a Duo Bigot. et Utic., cui non licet.

^b Excusi, iudici verit., contra Mss., nostrorum fidem ne uno quidem excepto. Legitur etiam in Gregorio Turon., iudicio.

^c Unus Bigot., etiam te.

^d Sic restituimus ex Corb. Germ., Bigot. et aliis; necnon ex Gregorio Turon.

^e Primus Bigot., septiformi litania... uerota ad lacrymas mente veniamus. Hic absolvitur sermo in C. Germ. et 1 Big.

^f Personarum et locorum ordo diversus est apud Gregorium Turon., l. x Hist., c. 4, et apud Paulum

hominibus importunitas solet, ^b iudicio veritatis placeat, quia pius ac misericors Deus 1663 a se vult veniam precibus exigi, qui quantum meremur, non vult irasci. Hinc etenim per Psalmistam dicitur: *Invocame in die tribulationis tuae, c eripiam te, et magnificabis me (Psal. xlix, 15)*. Ipse ergo sibi testis est quia invocantibus misereri desiderat, qui monet ut invocetur. Proinde, fratres charissimi, contrito corde, et correctis operibus, crastina ^d die ab ipso seriae quartae diluculo, ^e ad litaniam septiformem, iuxta distributionem inferius designatam, devota mente cum lacrymis veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere praesumat, quatenus ad sanctae genitricis Domini ecclesiam convenientes, qui simul omnes peccavimus, simul omnes mala quae fecimus deploremus, ut districtus iudex dum culpas nostras nos punire considerat, ipse a sententia propositae damnationis pareat. ^f Litania clericorum exeat ab ecclesia beati Joannis Baptistae, litania virorum ab ecclesia beati martyris Marcelli, litania monachorum ab ecclesia martyrum Joannis et Pauli, litania ancillarum Dei ab ecclesia beatorum martyrum Cosmae et Damiani, litania feminarum conjugatarum ab ecclesia beati primi martyris Stephani, litania viduarum ab ecclesia beati martyris Vitalis, litania pauperum et infantium ab ecclesia beatae martyris Caecliae.

Diaconum., l. iii, de gestis Langob., c. 25. I lege quae observavimus ad cap. 42, lib. 1, Vitae sancti Gregorii, auct. Joan. Diacono.

^g In Excusiis legitur post Caecliae, facta sunt haec in basil. sanctae Sabinae sub die quarto kal. Sept., indictione 6. Quae unus habet Colb. Codex. Certe in ind. 6 est manifestus error, haec enim necessario referenda sunt ad indict. 8. Nota autem indictionis 6 quae est in Codice Colb., partem Registri Epistolarum continente, aptari non debet sermoni, sed epistolae subsequenti, quae est prima omnium ad ind. 6 pertinentium.

INDICES

IN PRÆCEDENTEM ET HUNC TOMUM.

INDEX IN TRIPLICEM SANCTI GREGORII VITAM.

Numeri hujus Indicis respondent crassioribus insertis in textu triplicis Vitae, quam habes. lector, initio tomæ præcedentis a col. 41 ad col. 500.

A
Abbas. In abbate eligitur Gregorius, 24. Rogantibus et cogentibus fratribus, 215. S. Gregorii in eligendis dignis abbatibus sollicitudo, 218. Peculiaritati studens abbas non eligatur, *ibid.* Gregorii tempore multi abbates presbyterali dignitate insignes erant, 68, 247, 257. An abbatibus olim foras egredi prohibuitur, 241. Absque abbatis consensu monachi ordinari non poterant, 236. Ad episcopatum tamen vel invito abbate rapi poterant, 257. Abbates lapsi, ad sacerdotale officium

nuquam, ad monasteriorum praefecturas correctae vitae redire poterant, 257, 503. Abbatibus monita utilisima, 296. Abbatum commendatariorum origo prima, 252.

Abbatissae velari aut benedici nisi sexagenariae prohibentur, 247. Anstinentia Gregorii qualis fuerit, 24, 25.

Accepti pistoris mors per Gregorium in apparitione praedicitur, 180.

Accusatus falso apud Mauricum Gregorius, innocentiam suam modeste exposuit, 162. Accusatorum causas sum-

ma distinctione et cautela ventilabat, 140 et seqq.

Adaloldus filius Agilulfi, 291.

Adam. De Adam anima Joannis CP. error, 259.

Adeodatus, Ecclesiae Ravennatis diaconus, 125, 127, 128.

Adrianus, papa, 118. Carolo, Francorum rege, postulante, duos clericos in cantu erudiendos suscipit, et cantores pro cantu reformando in Galliam mittit, 48.

Adrianus, Thebanus episcopus, iniuste depositus suae redditur sedi, 159,